

ION EREMIA

din Țara

ION EREMIA

NEÎNFRÂNȚII DIN ȚARA
ZIMBRILOR

Vol. 2

EDITURA MILITARĂ. BUCUREȘTI, 1987

LUPTA NECURMATĂ

I

Deși trecuse aproape un an și jumătate de la moartea preaiubitului ei soț, Elisabeta, doamna lui Ieremia Movilă, era încă înveșmântată în straie cernite. Gurile rele spuneau că acest doliu prelungit era hărăzit să acopere nepăsarea ei după zidirea rămășițelor pământești ale lui Ieremia-vodă în cripta gropniței ctitoriei sale de la Sucevița, unde nimeni nu se învrednicise să așeze o lespede pe care să stea scrise pe scurt viața și faptele aceluia ce fusese domnul Țării Românești a Moldovei și soț prea-credincios al „măritei doamne Elisaveta”. Astea însă nu erau decât simple bârfeli, își spunea ea. Căci dacă întârziase atât de mult să cinstească amintirea mărinimosului ei soț, n-o făcuse din nepăsare sau din nerecunoștință, ci din pricina sărăciei și prigoanei în care o aruncaseră uzurpătorii scaunului domnesc. Acum nu era decât o biată văduvă, cu o droaie de copii pe cap, mamă nefericită a coconului Constantin, moștenitorul de drept al tronului, alungat din scaun de către cânele lui de unchi, Simion Moghilă, se căina ea în gând.

Se plimba neliniștită, cu pași mărunți, în odaia ei sărăcăcioasă, din partea cea mai depărtată, umedă și întunecoasă a palatului domnesc, unde o izgonise și o înghesuisese surpătorul tronului Moldovei. Trimisese după fratele ei, nemeșul Toma, cu care împărțea, împreună cu copiii ei, surghiunul. După un timp, în care mintea sa fusese frământată de tot felul de gânduri întunecate și simțăminte răscolitoare, auzi pași târșâiți pe coridor. În pragul odăii se ivi Toma. Nemeșul era

acum slab și ogârjit, cu fața tristă și ofilită, semn că traiul bun îl părăsise de mult.

— Știi de ce te-am chemat? îl întreabă Elisaveta cu glas șoptit.

— Ghicesc.

— Mai sunt doar trei zile până la Sfânta Maria mare. Ai pregătit totul?

— Pregătit.

— Știe cineva de sosirea italianului?

— Știu și iscoadele domnești, știe și cutra de Simion, știe și nemernica noastră cumnată, Marghita. Așa ceva nu se poate ascunde.

— Crezi că bănuiesc ceva?

— Prezența unui medic în casa unei femei suferinde ca tine nu poate stârni prea multe bănuieli.

— Așa gândesc și eu. Mai ales că m-am văitat peste tot că mă supără rău ficatul și am lăsat să se înțeleagă că sufăr de rac.

— Ce fericiți ar fi dușmanii noștri să fie adevărat, lovi-i-ar racul pe toți!

— Să-i lovească și racul și dracul! Pe toți dimpreună! Du-te și cheamă vraciul aici, căci vreau să văd în ce ape se scaldă. Mi-e teamă să nu fie vreun șarlatan oarecare, vreun țehar puturos, din cine știe ce târg infect italianesc

— Îl aduc îndată.

— Nu chiar îndată! Vino cam peste un ceas, căci trebuie să pice dintr-o clipă într-alta marele vornic Ureche, cu care am ceva treaba.

— Bine, surioară, viu peste un ceas și ceva.

După ce plecă Toma, doamna Elisaveta începu să se plimbe din nou, gânditoare și cu pași agitați. Nu mai avea răbdare. De-ar veni odată ziua aceea mare, ziua izbăvirii sale de suferință și umilință! Uzurpatorul tronului fiului ei, cumnatul său cel ingrât, crud și ticălos, trebuie doborât cât mai curând! Se purta ca un nemernic cu ea și cu familia ei. Se dovedea un monstru sufletesc: lovise fără milă în fiul și în soția fratelui său, uitând că

Ieremia-Vodă îl primise și îl adăpostise la curtea sa, ani îndelungați după ce el, Simion Moghilă, fusese răsturnat de pe tronul Țării Românești a Munteniei și alungat de norodul răsculat. Ba îl și împrumutase cu nouăzeci de mii de galbeni pentru a-și plăti armata de lefegii cu care încercase zadarnic să-și recâștige tronul pierdut, datorie pe care el n-a vrut s-o recunoască acum când ea, strânsa de nevoi, i-a cerut s-o achite.

Și Elisaveta își zise că trebuie să fii cu adevărat un om monstruos, ca, după atâta bine tde fratele tău de sânge, să-i lași copilul orfan de tron, să-i furi scaunul domnesc. Și trebuie să fii un ticălos de cea mai joasă stirpe, ca, după toate astea, să-ți îngădui a umili pe soața binefăcătorului tău, pe ea, pe Elisaveta, care fusese, mai bine de un deceniu, mărită doamnă a Moldovei și căreia uzurpatorul îi linsese tălpile zece ani de-a rândul, pentru ca acum s-o trateze ca pe o rudă săracă și ca pe o venetică!... Ceea ce-i mai trist este faptul că ticălosul ei de cumnat n-a lucrat singur. El a fost sprijinit de o sumă de boieri moldoveni pe cari, cândva, ea și Ieremia-vodă îi înălțasera și-i făcuseră oameni. Cu ajutorul acestor ticăloși a fost ales Simion domn și tot cu ajutorul lor cumnată-său l-a convins pe padișah să-i facă firman de domnie și să-și calce astfel cuvântul împărătesc dat și scris lui Ieremia-vodă.

Se pare că printre acești boieri ticăloși se numără și fostul ei prieten și sfetnic apropiat, marele vornic Nistor Ureche, care, pentru a-și apăra înalta sa dregătorie, a trecut de partea uzurpatorului scaunului domnesc. Dar mintosul și șiretul boier valah nu lăsase urme, așa că ea nu-i putea înfiera, în chip deschis, trădarea. Acum l-a chemat ca să-i pună în față cumpăna; *ori cu ea, ori cu dușmanii ei*. Cum Ureche este deștept și știe să privească în viitor, își va da seama că dânsa, sprijinită puternic de leși, are toți sorții de partea ei în lupta sa cu Simion Moghilă, iar aceasta îl va

face să treacă de partea ei. Va trebui să-l convingă acum să-i facă un serviciu mărunț, dar de mare însemnătate pentru dânsa...

Gândurile îi fură întrerupte de pași apăsați și repezi ce se auzeau pe coridor. Era, desigur, marele vornic.

— Poftește! strigă Elisaveta, când Ureche bătu la ușă.

— Supus la porunca măriei tale, zise fostul ei sfetnic, folosind vechea lui formulă de politețe, după ce intrase și făcuse plecăriunea de cuviință.

— Acum nu mai dau porunci și nu mai sunt mare...

— Vechiului și credinciosului tău slujitor îi poți da, mai ales că pentru el ai rămas mai departe *mărita doamnă a Moldovei*.

— Cu toate acestea, n-ai făcut nimic, la moartea lui Ieremia-vodă, care să mă ajute a rămâne mai departe „mărita doamnă a Moldovei”.

— Am făcut tot ce am putut, dar interesele turcești în Moldova, pungile cu aur și plocoanele trimise padișahului de cumnatul domniei tale și vânzarea țării către păgân m-au înfrânt, până la urmă.

— Lasă, nu mai spune! Doar și domnia ta te-ai dat cu turcul și ai semnat cartea către Poartă a boierilor moldoveni, având în frunte pe jupanii Stroici și Orăș, prin care îi cereați padișahului să-l confirme ca domn al Moldovei pe alesul vostru și cumnatul meu, Simion Moghilă.

— Nu este adevărat! se împotrivi, cu îndârjire și mânie, Nistor Ureche. Sunt născociri murdare și huliri mârșave! Eu nu puteam subscri la asemenea trădare a urmașului binefăcătorului meu, la trădarea fiului vechiului meu prieten și tovarăș de pibegie, Ieremia Moghilă-vodă.

— Și totuși ai făcut-o...

— N-am făcut, mărită doamnă. Îți jur! Și n-am făcut-o, nu numai din pricină că nu mă puteam ticăloși în halul ăsta, dar și pentru aceea că sunt

trup și suflet alături de *Republică*, nu-i decât o lună de când am primit indigenatul polonez și calitatea de șleahtnic dar și pentru aceea că eu sunt convins că în scurtă vreme, ginerii tăi și craiul Lehieii vor sări în ajutorul tău, chiar cu riscul unui război cu Turcia, fiindcă leșii nu se pot împăca deloc cu ideea pierderii influenței lor în Moldova.

— Judecând după argumentele domniei tale, se pare că n-ai avut niciun interes să-i cânți în strună ticălosului de surpător al tronului fiului meu. Să zicem deci că n-ai niciun amestec în conspirația care m-a aruncat în umilință și deznădejde, deși nu poți dovedi aceasta; după cum nu se poate dovedi nici contrariul, căci nimeni în afară de sultan n-a citit cartea boierilor moldoveni și semnăturile de pe ea.

— N-am niciun amestec, îți jur, încă o dată, mărită doamnă!

— Să știi totuși că există unele urme, în privința asta, care nu prea sprijină jurămintele domniei tale...

— Spune-mi ce anume urme există, și-ți voi dovedi îndată că te afli în fața unor urzeli mârșave ale dușmanilor mei și ai domniei tale.

— Iacă-ți fac pe plac și-ți spun: bețivanul de Orăș- hatmanul s-a scăpat la o oală de vin și a spus că și domnia ta ai semnat cartea. L-a tras de limbă frate-meu, la un chef cu țigănci.

— Orăș minte ca un porc!

— Porcii nici nu mint, nici nu spun adevărul, fiind ei dobitoace necuvântătoare.

— Îți spun încă o dată: Orăș minte ca un nemernic și ticălos ce este.

— S-ar putea să mintă... După cum s-ar putea să nu mintă. Dar asta n-are nicio însemnătate acum, mai ales că nu se poate dovedi într-un fel sau altul. Mai important este cel puțin de acum încolo să-mi dovedești că-mi ești prieten credincios.

— Cere-mi dovezi, și ți le voi da pe loc, mărită doamnă!

— Uite, îți fac pe plac: fă în așa fel ca Simion-vodă să mă poftască și pe mine la ospățul de la Santa Măria mare și să-mi dea toată cinstirea ce mi se cuvine. Vreau să fiu lângă el, ca să-i vorbesc despre o veche socoteală a noastră, știută numai de noi doi...

— Voi face totul spre a-ți împlini porunca.

— Rugămintea.

— Rugămintea domniei tale este, ca întotdeauna, poruncă pentru mine. Totuși, dacă nu voi izbuti, să nu mă învinuiești de necredință.

Doamna flutură un zâmbet disprețuitor pe buze și spuse:

— Îți asigur de la început o retragere onorabilă...

— Ba nicidecum! se apără vechiul ei prieten. Pe vodă nu mi-e greu să-l conving. Dar știu cât de mult te urăște soțioara sa, doamna Marghita...

— Adu-i aminte că și ea și bărbată său îți sunt datori vânduți: acum doi ani ai risipit mult timp și multă trudă, pe la Alba Iulia și pe la Viena, ca să capeți pentru *Simon Mogyla* tronul Țării Românești, oferind o aliniere mai cuprinzătoare decât aceea a lui Radu Șerban, la politica imperială.

— O să-i aduc aminte din nou, dar știi că doamna Marghita nu prea suferă de boala recunoștință. În afară de asta, ea te urăște prea mult pentru a putea răbda să stai în preajma ei, ba încă în stânga lui Simion-vodă, în văzul marilor dregători ai Țării Românești a Moldovei.

— Domolește-o! Domnia ta ești un diplomat și un cavaler prea iscusit ca să nu poți face acest lucru. După asta, cere-i să primească să stau, măcar la zile mari, acolo unde am dreptul.

— O să fac și imposibilul ca s-o conving și pe ea, și pe bărbată-său să te poftască la ospăț și să-ți dea cinstirea cuvenită.

— Nu mă îndoiesc că o să izbutești a-i convinge. Au prea multă nevoie de capul și prestigiul domniei tale, pentru a nu-ți face acest hatâr neînsemnat. E destul numai să vrei să mă ajuți! zise doamna Elisaveta privindu-l în miezul ochilor.

— Voi împlini întocmai porunca măriei tale! spuse Ureche, exagerându-și zelul.

— Încă o dată îți spun, bunul meu prieten, nu-ți dau niciun fel de poruncă, îl domoli doamna. O vădană necăjită și o ruda săracă a domnului Moldovei nu-și poate îngădui să poruncească marelui vornic al Țării de Jos.

— Îți spun din nou: rugămințile măritei, frumoasei și mereu tinerei doamne a lui Ieremia-vodă au fost și vor fi întotdeauna porunci sfinte, pentru mine.

— Ai rămas același cavaler nobil și galant.

— Am rămas, în primul rând, același cavaler plin de credință și recunoștință față de mărinimoasa lui proteguitoare, împreună cu care a cârmuit Moldova, în numele lui Ieremia-vodă, vreme de unsprezece ani, față de mărita lui prietenă, căreia îi datorează bunurile și rangurile sale...

— ... Cari i-au rămas neștirbite și astăzi, când „mărinimoasa lui proteguitoare” e la pământ.

— M-am descurcat cum am putut... Dar asta nu înseamnă că am uitat cine sunt, cu adevărat, binefăcătorii mei.

— Foarte bine că n-ai uitat. Asta înseamnă că nu-ți va fi greu să-mi faci flecuștețul de serviciu ce ți l-am cerut

— În partea care mă privește pe mine, nu-mi va fi greu deloc. Să nădăjduim că nici în partea care o privește pe doamna Marghita nu-mi va fi greu. Oricum, voi lupta din răputeri să-i înfrâng împotrivirea.

— Sunt sigură că vei izbuti. Îți mulțumesc dinainte! Nu voi uita niciodată serviciul ce mi-l

faci... Pe curând.

II

După ce răsunetul pașilor bărbătești ai marelui vornic se mistui în adâncul recilor și întunecatelor bolți de piatră înverzită doamna Elisaveta scutură de trei ori clopoțelul de argint de pe masă. O slujnică tânără și rozalie se ivi în prag.

— Boriszka, poștește-l la mine pe nemeșul Toma, îi vorbi ea în ungurește. Să vină împreună cu vraciul italian.

— Îndată, Alteță serenissimă! răspunde fata, cu glas melodios. Vă mai doare ficatul?

— Mă doare, draga mea. Mă doare mai tare ca oricând...

— Mult n-o să vă mai doară. Am auzit că doctorul talian este mare meșter și a lecuit de boli grele multe fețe crăiești.

— Să dea Dumnezeu să mă lecuiască și pe mine de boala care îmi arde fिकाții și sufletul. Du-te repede, draga mea.

— Zbor într-acolo, alteță.

Și nurlia țărăncuță țâșni pe ușă spre vraciul cel mântuitor de fețe alese.

Peste câteva clipe, în odaia doamnei Elisaveta intră Toma, însoțit de un bătrânel cu mustăți și bărbuță de mușchetar care, după îmbrăcăminte și înfățișare, era fără îndoială un târgoveț frânc.

— Îți prezint pe maestrul Giuseppe Ferri, ilustrul medic genovez, îi spuse Toma soră-si. Privind indiferent în gol, în vreme ce vraciul îngenunchiase în fața ei, într-o ploconeală pe cât de ceremonioasă, pe atât de stângace și caraghioasă.

— Fii binevenit, *maestro*! îl întâmpină doamna, cu glas aproape comic, înveselită de scâlâmbăielile moșneagului, care părea să fie un mascalțon tare șmecher și pișicher.

— Omagiile și admirația mea, ilustrisimă prințesă! Sunt al vostru prea supus și credincios servitor, declamă el cu glas pițigăiat, într-o italiană cu intonație și accent specifice șarlatanilor cari scot, fără dureri, ucenicilor lor măsele nevăzute, prin târguri, spre uimirea țăranilor prostănaci.

— Ai adus licoarea? întrebă doamna, nerăbdătoare.

— Nu-i licoare, e praf, ilustrisimă prințesă.

— Asta înseamnă că-i vorba de șoricioaică! De așa ceva n-am trebuință! Eu am nevoie de un venin puternic, necunoscut prin părțile noastre, care să ucidă pe încetul și fără putință de scăpare și care să nu pună în primejdie pe mânuitorul lui.

— Praful meu, lăsat să cadă în vin, devine veninul cel mai ucigător, mai puternic decât veninul de cobră.

— Cum se numește otrava ta?

— Curara. E otrava cea mai puternică descoperită până acum de oameni.

— Curara?... N-am auzit de așa ceva, iar asta-i lucru bun.

— Așa-i, ilustrisimă doamnă, e un lucru foarte bun. Aproape nimeni nu știe de otrava asta și de felul cum lucrează, căci a pătruns de curând în Europa.

— De unde?

— Din lumea nouă, descoperită de ilustrul meu concetățean, Cristofor Columb. Este un dar al pieilor roșii. E un praf negricios, extras din sucule unei liane.

— Nu pot să-l văd și eu?

— Îndată, prințesă.

— Nu-i primejdios? Dacă-l aspir?

— Nu se poate aspira căci e un praf grăunțos. De altfel, granulele nu se pot dizolva decât în

alcool.

— Tocmai ce-mi trebuie mie! Dar în apă, sucul otrăvitor nu-i solubil?

— Cu greu. Se dizolvă însă în sânge. Tocmai de aia indienii îl folosesc pentru înveninarea săgeților lor.

— Și spui că-i otravă puternică?

— Grozav de puternică: câteva măsuri ucid un om sau un bizon.

— Eu am de ucis un porc...

— Puteți fi sigură de succes.

— Cel otrăvit moare îndată?

— Dacă ar fi așa, indienii n-ar folosi-o la vânătoare, căci le-ar învenina carnea vânatului.

— Nu-i rău deloc!

— Firește. Dacă ar fi fost altfel, nu v-aș fi oferit-o, căci mi-am dat seama că aveți nevoie de o otravă care să ucidă în taină și să pună la adăpost pe otrăvitor.

— Ai ghicit, de așa ceva am nevoie

— Câteva grăuncioare de curara, lăsate să cadă într-o cupă cu vin, dau destul de curând fenomene de înțepenire a membrilor, cari sfârșese apoi, după 10—12 ore, prin asfixie, căci otrava atacă centrul motori.

— Văd că te pricepi la anatomie și fiziologie, deși îmi face impresia că te ocupi cu scoaterea măselelor stricate, prin târguri.

— Vai, ilustrisimo, cum puteți gândi așa ceva despre un om ca mine!... Sunt doctor al Universității din Padua. Pot să vă arăt și pergamentul...

— Păstrează-l pentru mușteriii tăi neștiutori de carte, din bâlciuri. Spui că cel otrăvit damblagește înainte de a muri?

— Exact, ilustrisimă doamnă.

— Minunat! spuse doamna adresându-se, în ungurește lui frate-său. Toată lumea va crede că borșosul de Simion a avut un atac de apoplexie, ca frate-său, anul trecut.

— Așa se va întâmpla, încuviință Toma. Bineînțeles, va fi nevoie să-i torni otrava în cupă către sfârșitul ospățului, ca să creadă lumea că l-a lovit damblaua din cauza lăcomiei la mâncare și la băutură.

— Firește. O să-i fac bucuria mai către revărsatul zorilor, când s-o afuma bine, și n-o să-și dea seama ce se petrece în jurul lui.

— Așa să faci, surioară. Prudența e mama înțelepciunii.

— Cunosco vorba asta! Și zici că otrava ucide fără putință de scăpare? întrebă Elisaveta, îndreptându-și privirile spre țehar.

— Ucide în chipul cel mai sigur, răspunse el.

— Nu există cumva vreo contraotravă? întrebă neliniștită doamna lui Ieremia.

— Așa ceva nu s-a descoperit încă, și nici nu se va descoperi vreodată, după părerea mea

— Perfect. Dă-o-ncoace! Cât o să mă coste?

— O mie de *ughi*.

— Ptii! O avere! De ce așa de mult? făcu doamna, mirată și mâniată.

— O să vedeți îndată.

Și „maestrul” genovez scoase dintr-o cutiuță de bijuterii un inel gros de aur, cu o piatră mare de agat.

— Numai inelul și piatra fac cinci sute de galbeni, spuse mascașonul, fluturându-și marfa în lumina lumânărilor, ca să ia ochii cliente.

— Asta numai din pricină că piatra e falsă, băgă de seamă doamna, cu zâmbet înțepător. Păi de ce-i nevoie de tinicheaua asta?

— Ca să puteți folosi otrava chiar de față cu dușmanul vostru, ilustrisimă prințesă. Otrava se află sub piatra inelului.

— Îhi! înțeleg: o scurtă fulgerare a degetului deasupra cupei vrăjmașului, și grăunciorii au picat și s-au mistuit în vin.

— Exact, prințesă. O simplă apăsare pe piatră, și ea se cascade împinsă de un arc, lăsând să cadă

granulele. O nouă apăsare repune piatra la loc. Totul se petrece cât ai clipi din ochi.

— Bine. Să mă înveți cum să-ți mânuiesc mai bine giuvaerul aducător de moarte. Deocamdată vei primi numai patru sute de galbeni. Restul, după ce voi verifica trebuința sculei tale. Asta înseamnă că n-o să te miști din palat timp de o săptămână. E bine și cinstit așa?

— E numai bine, căci treabă cinstită nu fac nici eu, nici alteța voastră ilustrisimă.

— Important este să facem treabă bună. Cinstea n-are ce căută în afacerile de stat. Mai ales astăzi, când politica se împletește strâns cu asasinatul.

— Știu prea bine asta, alteță. Nu uitați că vin din Italia... Casei de Medici..

— Cu atât mai bine. Hai în odaia de alături, ca să-ți iei darul.

Doamna Elisaveta plecă cu pași domoli, spre a plăti arvuna făgăduită medicului răspânditor de moarte.

III

Cu câteva zile înainte de sărbătoarea Armindenilor, în fața casei lui Pepelea se opri un călăreț, un flăcău frumușel și dezghețat, pe care Pepelea, care se afla în ogradă, îl recunoscu îndată. Era băiatul lui bātu Ghița Tomșa și al mătușii Agrăpina, bunii săi prieteni dm Rădășeni, satul unde copilărise șugubățul pribeag.

Flăcăul se înclina cuviincios, dar semeț, în fața lui Pepelea și spuse:

— Bine te-am găsit, cinstite Pepeleo!

— Bine ai venit, mânzule! îi răspunse Pepelea, cu plăcere în glas și în priviri. Nu cumva ești matale băiatul cel mic al lui bātu Ghiță Tomșa?

— Eu sunt! Mitiță!

Pepelea stupi cu mirare nereținută:

— Ptiu! Bată-te să te bată norocul! Dar mare ai mai crescut! Dacă n-ai fi semănat leit cu taică-tău, nu te-aș fi recunoscut nici de mi-ai fi spus singur cine ești...

Mitiță zâmbi și-l muștră ușor din ochii lui jucăuși:

— Nu e de mirare: nu m-ai văzut de un car de ani! Să tot fie vreo patru, de când n-ai mai dat pe la noi, pe la Rădășeni. Se pare că nu ne mai iubești...

— Ba vă iubesc, dar mai vârtos iubesc pribegia. Cu ce vânt pe aici?

— Am venit după matale...

Pepelea păru tare mirat

— Păi ce vrei de la mine?

— Tătuca și satul întreg are mare nevoie de matale.

Mitiță se scotoci în sân și scoase un răvaș cu peceti.

— Am venit cu o carte de la vornicul de Baia, pe care mi-a dat-o diacul său, zise el, întinzându-i-o. Am și câteva vorbe de la taică-meu. Pentru matale, adăugă flăcăul.

Pepelea luă cartea și, în vreme ce cerceta pecetele și o desfăcea, întrebă pe băiatul vechilor săi prieteni:

— Dar ce năpastă a mai căzut pe capul rădășenilor?

— Trebuie să stâlpim din nou hotarul dintre obștea noastră și moșia boierului Nicoară Prăjescu, că semnele vechi au putrezit și n-a mai rămas nici urmă din ele. Asta înseamnă pentru noi o mare pacoste...

Flăcăul tăcu, căci Pepelea sfârșise cercetarea pecetilor, desfăcuse cartea și începuse s-o citească, zâmbind mișcat, din când în când. Și avea de ce să fie mișcat!

În cartea sa, vornicul de Baia scria că... „dumnealui Pepelea, cinstit gospodar din Câmpulung”, este chemat să vie grabnic la Rădășeni, în ziua Nedeei. În acea zi, dumnealui Pepelea urmează „a purcede, *cu brazda în cap*, la hotărnicirea din nou a islazului obștii din Rădășeni”, fiindcă dumnealui fusese cu douăzeci de ani în urmă la întâia hotărnicire a imașului „copchilul tras de păr la fieștecare stâlpire”, potrivit „obiceiului din vechi”, pentru „a nu uita semnele și a le ține minte toată viața”. Dumnealui Pepelea să fie în ziua știută, la ceasul de slujbă, la sfânta biserică din sat, pentru... „a i se lua *jurământ*, după ce va fi ascultat *citirea blestemului*, așa cum este *obiceiul din veac*“.

După aceea dumnealui Pepelea va merge împreună cu „*martorul cealaltei părți*”, cu tot poporul din sat, afară pe câmp, la hotărnicire".

Sfârșind de citit cartea, Pepelea zâmbi și spuse lui Mitiță:

— Înțeleg despre ce e vorba: acum când trebuie să însemnați din nou hotarul dintre voi și Prăjescu, ciocoiul vrea să muște o bună parte din islazul vostru...

— Ba vrea să-l înfulece pe tot.

— Și de aceea obștea voastră a cerut vornicului să se facă. Așa cum c obiceiul din bătrâni, hotărnicire „*cu brazda în cap*“.

— Întocmai!

— Cine e martorul cealaltei părți, martorul lui Nicoară Prăjescu?

— Moș Gârbaci, bătrânul vechil al boierului.

— Aha! Îl cunosc pe ticălosul cela. El m-a tras de chică acum douăzeci de ani.

— E mare câine de om.

Pepelea chibzui o clipă și apoi spuse:

— Bine. Viu îndată cu matale. Numai că vreau să știu: calul ți-e hodinit? Dar matale?

— Amândoi suntem hodiniți. Am sosit azi noapte de la Rădășeni și am mas la hanul lui

Prelipcean.

— Atunci, toate-s bune. Trebuie să plecăm îndată. Până la voi acasă, sunt mai bine de trei poștii, și chiar dacă am merge tot timpul la trap, tot n-am ajunge înainte de căderea nopții. Așa că să nu pierdem nicio clipă!

Și Pepelea se îndreaptă în fugă spre grajd, puse șaua pe cal, ieși iute în drum și porni la trap, urmat de Mitiță, spre Rădășeni.

Au ajuns în sat, cu caii numai spumă, când se întunecase de-a binelea. Bătu Ghiță și mătușa Agrăpina l-au primit cu mult drag și l-au ospătat împăratește. După masă, Pepelea s-a sfătuit vreme îndelungată cu judele rădășenilor, chibzuind împreună cam ce ar trebui să facă pentru ca lucrurile să iasă cât mai bine pentru obștea satească, adică semnele de hotar dintre islazul obștii și moșia boierului să fie puse cu dreptate, taman acolo unde erau mai înainte. Bătu Ghiță se arată temător în privința martorului boierului, Moș Gârbaci, care era un om ticălos și putea să facă arătări mincinoase, spre a fura pământ de la obște. Pepelea îi spuse să fie fără grijă, căci are el ac pentru cojocul nemernicului de vechil, cu care are, dealtfel, o veche socoteală. Îl rugă pe judele rădășenilor să ia cu sine, a doua zi, când va veni la hotărnicire, un săculeț cu vreo două ocale de plumbi de sâneată, pe care să le dosească în traista lui cu merinde.

După asta, se culcară.

A doua zi s-au sculat târziu după răsăritul soarelui, pentru a se odihni cât mai bine și a fi cu capul limpede amândoi. După ce se spălară, se gătiră și se ospătară pe îndelete, că doar era zi de sărbătoare, merseră cu toții la biserică. Acolo era potop de lume, și fiindcă nu mai era loc înăuntru, oamenii ședeau afară, în curte. Asta, nu din pricina că rădășenii erau prea bisericeosi, ci pentru că aici se făceau anume pregătiri, cerute de obiceiul din bătrâni, pentru hotărnicirea cea mult așteptată.

Pepelea și bātu Ghiță își făcură loc cu greu și intrară în biserică. În strană, la loc de cinste, ședea vornicul de Baia. În stânga lui era medelnicerul Udrea Prăjeseu, care, împreună cu Moș Gârbaci, ce sta slugarnic înapoia lui, reprezentau „cealaltă parte” pe care o privea hotărnicirea.

După ce s-a sfârșit liturghia, s-a făcut o tăcere de se auzeau inimile oamenilor bătând în piept. Popa ieși din altar cu o evanghelie mare și grea, cu scoarțe lucrate în aur și argint și încrustate cu pietre scumpe, și o puse pe un tetrapod. În spatele lui sta dascălul, în mână cu un terfelog cu scoarțe de piele, pe care scria, la mijloc, cu litere mari și frumos zugrăvite: „BLESTEM”, iar dedesubt, cu litere ceva mai mici: „Întocmit de înalt Prea Sfințitul Vlădica Iacov” și jos de tot, cu litere puricoase: „Copiat de mine, neîndemânatecul și neînsemnatul monah Pafnutie de la Sfânta Mănăstire Humor”.

Popa chemă lângă sine pe Pepelea și pe Moș Gârbaci, cari cu martori ai celor două părți trebuiau să jure pe evanghelie că vor arăta adevărul și numai adevărul. Apoi luă din mâna dascălului terfelogul cel cu scoarțe de piele, căci *obiceiul din veac* cerea ca, înainte de a jura, martorii pentru felurite pricini și *jurătorii* pentru județurile obștești să asculte un înspăimântător blestem, pentru a le intra frica în oase și a fi cu gândul numai la adevăr.

Popa deschise terfelogul și începu, în liniștea de mormânt a bisericii:

„... Zicem că cei ce nu vor arăta adevărul cel adevărat să fie blestemați de Domnul Dumnezeu și de Prea Curata sa Maică și de cei douăsprezece Apostoli și de cei trei sute optsprezece Sfinți Părinți ce au fost la Soborul Nikkei...”

Pepelea zise în gând: „Aproape tot calendarul”.

Popa tuși și urmă:

... Sa fie vinovați focului celui veșnic și huliți Iadului celui fără de sfârșit și procleți și neiertați.

Pietrele, hierul să se topească și să se risipească în jurul lor, iar trupurile lor, după moarte, să stea întregi. Să-i moștenească bubele lui Geezi și sugrumarea Iudei. Să fie suspinând și terminând ca Cain! Să crape pământul și să-i înghită de vii, ca pre Daftan și pre Aviron!...”

Popa se opri o clipă, pentru ca tulburarea și cutremurarea ascultătorilor să fie și mai mare. Pepelea spuse în șoaptă, aproape dârdâind de frică: „Auleu, dar hain la suflet mai ești înalt Prea Sfinte Iacove!” Popa citi mai departe în catastiful vlădiciei de la Huși:

„... Averile lor și ostenele lor să fie blestемate și spre pierzare! Procopsală să nu vază în toată viața lor. Muierile lor să vie văduve și copiii cerșetori și toată mânia lui Dumnezeu să vie pre capetele lor!”

Popa se opri din nou, speriat parcă de ceea ce citea. Pepelea îi șuieră în ureche lui Moș Gârbaci: „Iaca ce te așteaptă de-i minți!” Popa privi din nou în terfelog și citi, de astă dată, cu glas blând:

„... Iară arătând adevărul, în frica lui Dumnezeu, să fie iertați și blagosloviți! Amin!”

Popa făcu trei cruci mari cât o troiță, după care întinse celor doi martori câte o luminare aprinsă, le șopti s-o țină în mâna stângă și să pună mâna dreaptă pe evanghelia de pe tetrapod. Pepelea și vecinul său făcură așa cum li s-a cerut. Popa le șopti să zică după el:

— „Jur pe Sfânta Evanghelie să spun adevărul, în frica lui Dumnezeu”.

Cei doi martori împliniră porunca popii, după care își făcură cruce. Apoi preotul le întinse o oală cu apă spunându-le să-și stingă lumânările în ea și să zică după el:

— „Așa să mi se stingă neamul meu, de nu voi arăta adevărul!”

Pepelea și Gârbaci împliniră înfiorați porunca slujitorului Domnului, în vreme ce mulțimea de credincioși amuțise de-a binelea.

Popa făcu un semn că legea din bătrâni a fost împlinită și că slujba ș-a sfârșit. Vornicul se ridică din jeț, ieși afară din biserică și se îndreptă spre islazul satului, urmat de fiul marelui vistiernic Nicoară Prăjescu, judele obștii țărănești, cei doi martori și tot poporul din Radășeni. Ajuns în lunca Moldovei, la capătul islazului, puhoiul de oameni se rânduie astfel: în față trecură martorii, adică Pepelea și Moș Gârbaci, având fiecare lângă sine pe reprezentanții celor două părți învrăjbite, adică pe bătu Ghiță și pe Udrea Prăjescu. Boierul avea lângă sine un băiețandru, nepotul lui moș Gârbaci. În spatele lor mergea vornicul împreună cu slujbașii săi de ajutor și cu oamenii ce purtau țaruși și maie de bătut. În urma acestora veneau, într-un șir fără sfârșit, țăranii din Radășeni și o mulțime de gură-cască din Baia și din alte părți.

Începu hotărnicirea. Mai întâi, doi oameni ai stăpânirii răscoliră brazdele cu hârlețul, luară două traiste măricele și le umplură cu pământ. Apoi la porunca vornicului, așezară pe capul celor doi martori, deasupra unui colăcel de cârpă, traistele, cum fac muierile când poartă poveri pe cap. Pe urmă, vornicul le porunci lui Pepelea și lui Moș Gârbaci să spună după el și să-și facă cruce:

Cum mă apasă pe cap această brazdă, așa să mă apese pe suflet pe lumea asta și pe cealaltă, pământul furat! Amin!

Pepelea și Moș Gârbaci făcuseră întocmai cum li s-a poruncit. Îndată, la un semn al vornicului, oamenii stăpânirii bătură întâiul țaruș, cel de cap, al hotarului.

După ce împlântară lângă el un stâlp gros, Udrea Prăjescu trase strașnic de păr pe copilul ce-l însoțea, ca să întipărească bine în minte locul unde s-a pus semnul. Văzând pe bietul băiețandru flocăit amarnic de boier, pe Pepelea îl podidiră lacrimile, căci își aduse aminte că la fel pățise și el cu douăzeci de ani în urmă.

La porunca vornicului, cei doi martori „cu brazda în cap” și cu soții lor purceseră înainte, la hotărnicire, însemnând prin pașii lor hotarul între cele două pământuri. Dacă mergeau unul lângă altul, treaba era ușoară: oamenii stăpânirii băteau țăruii taman pe urmele lor. Mai greu era însă când martorii se despărteau și o luau fiecare pe drumul lui, fiecare dintre ei susținând că se afla pe hotarul cel adevărat. Atunci, toată lumea se oprea și începea tocmeala. De obicei, se dadea dreptate și unuia și altuia, adică se băteau țăruii la mijloc, între cei doi martori. Pepelea fiind om cinstit și având ținare de minte, mai ales că fusese păruit câinește de către vechil cu douăzeci de ani în urmă, mergea pe hotarul cel adevărat. La fel făcea și Moș Gârbaci la început. Însă pe la mijlocul drumului, după ce Udrea Prăjescu îi șopti ceva la ureche, ticălosul de vechil uită de jurământ și începu să fure, fără rușine și fără teamă de blestem, din pământul rădășenilor.

Văzând treaba asta nelegiuită, la următorul loc de stâlpire, când alaiul se oprise, se bătea țăruiul și se trăgea de păr baiețandrul, Pepelea făcu un semn tainic lui Bătu Ghiță. Acesta se apropie de el.

— Sunt obosit și mi-e foame, îi zise Pepelea, luându-și traista de pe cap și așezând-o lângă aceea a lui Moș Gârbaci, care era și el obosit și lăsase să-i cadă povara de pe doveac. Dă-mi trăistuța cu mâncare.

Bătu Ghiță, care pricepu ce vrea Pepelea, căci era dinainte înțeles cu el, scotoci în traista sa de merinde și îi aduse prietenului său săculețul cu cele două ocale de plumbi de sâneată, precum și un șip de rachiu.

— Tu nu mănânci?, îl întreabă Pepelea pe Moș Gârbaci, destupând șipul, ca să-i facă poftă de băutură vechilului, care era mare bețivan.

— Ba o să mănânc și eu, îi răspunse vechilul, înfrânt de ispitirea rachiuului.

Pepelea îi întinse şipul şi-i făcu cu ochiul lui bātu Ghiţă. Acesta trecu îndată în faţa lui Moş Gârbaci şi începu să-l țină de vorbă şi să-l îndemne la băutură. În vremea asta, Pepelea, prefăcându-se că potriveşte legăturile la traista sa cu pământ, desfăcu, repede şi fără să fie văzut, traista cu pământ a vechilului, puse săculeţul cu plumb înlăuntru şi strânse iute băierile.

După ce mâncară şi băură bine, cei doi martori porniră din nou la drum şi, odată cu ei, întregul puhoi omenesc. La început, încălzit şi înviorat de băutură, Moş Gârbaci nu băgă de seamă sporul bunicel de greutate al traistei de pe capul său. Dar, după ce merse vreo jumătate de ceas, vreme în care fură, fără să-i pese de afurisire, binişor din pământul bieţilor rădăşeni, începu să simtă greutate din ce în ce mai mare pe cap şi pe suflet. Văzând că i se slăbesc ticălosului balamalele şi că se îngălbeneste la faţă, Pepelea îi spuse:

— Ce-i cu tine, prietene? Te-ai făcut galben ca ceara.

— N-am 'mnica... mormăi vechilul abia ținându-se pe picioare.

— Aşa să fie! spuse Pepelea zâmbind, însă mie mi se pare că te apasă rău, pe cap şi pe suflet, pământul furat. Eu zic c-ar fi bine să te gândeşti la blestem, la jurământ şi la pedeapsa dumnezeiască...

— Dracu' să te ia! îl sudui vechilul. N-am nimic şi dă-mi pace!

— Vezi să nu te ia pe tine... îi spuse Pepelea cât se poate de liniştit.

Porniră înainte. Vechilul se simţea din ce în ce mai obosit, îşi ducea mereu mâna la cap, îşi pipăia tâmplele, care îi zvâcnau amarnic, ofta şi se uita înfricoşător şi rugător la boier, care îl îndemna din ochi mereu să fure cât mai mult pământ de la ţărani. După câţeva vreme, Moş Gârbaci începu să tremure ca varga din tot trupul, să-şi ducă mâna la tâmple, să se şteargă de sudoare din ce în ce mai

des, și să se înnegrească la față. Pepelea sări pe el și începu să-i șuiere în urechi: „De ce furi? De ce prazi? Nu ți-e teamă de pedeapsa lui Dumnezeu?”

Vechilul se mai târî în halul în care se afla încă vreun sfert de ceas, dar traista cea grea din cap, soarele de la amiază, vorbele lui Pepelea și mai ales teama de blesteme îl doborâră la pământ, cu traistă cu tot. Toată lumea se opri în loc. Vornicul alergă să vadă ce-i. Îl găsiră pe vechil în nesimțire. Îndată îl desfăcură la piept, îl frecară cu rachiu, îi dădură să tragă oțet pe nas și îl aduseră, cu greu, în simțiri. Dar ticălosul de martor mincinos nu mai era bun de nimic, căci damblagise de mâini și de picioare, pesemne din cauza căldurii, a zbaterii de vine de care suferea și a fricii de blestem.

Îndată rădășenenii începură să strige: „L-a lovit blestemul!... Hotărnicirea a fost strâmbă! Să înceapă alta!“...

Vornicul n-avu ce face, și luă de la capăt hotărnicirea, folosind ca martor numai pe Pepelea, care merse pe hotarul cel adevărat, căci era om cinstit și pentru că ținea minte semnele cele vechi, fiindcă, atunci când făcuse întâia oară hotărnicirea, fusese așa de strașnic tras de păr de către Moș Gârbaci, încât umblase o lună întreagă cu capul cât banița.

Făcându-și cu cinste datorinla față de rădășeneni, Pepelea își luă ramas bun de la ei, încălică pe roib și o porni în galop spre Câmpulung, petrecut de mulțime.

IV

Lehaci-neamiș era într-un fel bucuros de încrederea pe care i-o arătaseră concetățenii săi alegându-l șoltuz al orașului Câmpulung, dar nu

prea îi plăcea această îndeletnicire care îl ținea ținut cu nasul în terfeloage. E foarte adevărat că avea pe mână treburile însemnate, de cari atârna bunăstarea târgoveților câmpulungeni, a breslelor de meșteșugari și a neguțătorilor. Tot în grija lui era și sărăcimea din ocolul târgului, alcătuită din țărani liberi, fără pământ, din clăcași fugiți de pe moșiile boierești sau mănăstirești și din tot felul de oameni de pripas, veniți, cine știe de unde, după o bucată de pâine. Oamenii aceștia sărmani, de la marginea târgului, trăiau de azi pe mâine, fie ca mici cultivatori de zarzavaturi pe peticele de pământ luate în arendă, anual, de la sfatul pârgarilor orașului, fie ca argați sau calfe la neguțători și meșteșugari, iar soarta lor îl preocupa îndeaproape pe luminatul șoltuz al Câmpulungului, care, însuflețit de idei nobile, liberale, se străduia să le facă viața mai ușoară și vrednică de trăit. Iar la asta îl ajuta cu mult sârg și folos bunul său prieten Pepelea, care era unul din cei 12 pârgari ai Câmpulungului.

Cu toate preocupările înalte și generoase ce i le prilejuia noua sa dregătorie, fostul căpitan de străjeri tânjea adesea după vechea lui îndeletnicire, care îl făcuse să trăiască în aer liber ani de-a rândul, bucurându-se din plin de frumusețile țării zimbriilor. Așa că abia aștepta ziua de armindenii, când i se sfârșea mandatul de șoltuz. Voia să treacă din nou la căpitania străjerilor câmpulungeni, în fruntea cărora se afla acum Boldur, care nu se simțea nici el prea bine acolo, mai ales că răzeșii fundeni plângeau după dânsul și-l chemau înapoi, ca jude al obștii lor țărănești.

Cum sta așa la masa de lucru din odaia cea mare cu plafon de stejar sculptat, cu pereții tapetați în mătase, cu pilaștri de marmoră și podea din mozaic unde hălăduise pe vremuri vornicul domnesc de Câmpulung, un vătăjel îl anunță că dorește să intre la el un bun prieten al domniei sale șoltuzului, venit de-a dreptul de la Iași, logofețelul

Gligore Ureche. La auzul acestei vești, Lehaci se luminează la față, bucuros că-și va revedea bunul său prieten, cu care nu se întâlnise dinainte de răzmerița cea mare.

După ce se îmbrățișară, Lehaci își privi îndelung și cu plăcere vechiul său coleg de școală, măsurându-l din cap până-n picioare. Gligore se făcuse bărbat falnic, cu trup înalt și bine legat, cu mustăți stufoase, cu barba neagră și creață și cu priviri îndrăznețe, de om hotărât și sigur pe el.

— Te-ai făcut bărbat în toată firea, țacă. Nu mai ești băiețandru cu tulei sub nas, de acum trei ani, îi spuse zâmbindu-i cu drag și cu încântare.

— Asta înseamnă că am îmbătrânit, se alintă Gligorie.

— Da. Ai îmbătrânit în rele...

— Nu poți rămâne om cu adevărat, când trăiești între lupii Moghileștilor.

— Tu ești doar pui de lup.

— Să nu crezi că am trecut în tabăra lui taicămeu!

— Taică-tău e mai mult vulpe decât lup, deși urlă și el ca lupii, ca să-și apere pielea și odrasla.

— Este adevărat că mă iubește, ca orice părinte, dar se iubește și mai mult pe sine. Îi sunt tare dragi bogăția și slava.

— S-a molipsit de la doamna lui Ieremia.

— Așa este. Lupoaița de Elisaveta l-a împins la tot felul de lucruri rele.

— E lupoaică sadea: și-a mâncat de viu cumnățelul.

— Așa-i, l-a trimes în lumea dreptilor astătoamnă.

— Va să zică este adevărat că l-a otrăvit!

— N-am niciun fel de îndoială, deși tata se jură pe toți sfinții că nu-i adevărat. De altfel, toată lumea spune că ea i-a venit de hac lui cumnată-său.

— Păi, dacă-i așa, de ce n-au pus-o în obezi boierii din partida turcească? Doar tot ei au rămas

la putere și după moartea crudului Simion-vodă.

— E adevărat că tot ei au rămas la putere și l-au ales domn pe nevârstnicul cocon al răposatului domn, pe Alixândraș Moghilă; dar n-au avut dovezi împotriva mătușă-si, deși văduva Marghita-doamna țipa peste tot că barbatu-său a fost otrăvit de cumnată-sa.

— Asta înseamnă că otrăvitoarea a lucrat bine.

— Foarte bine. Așa de bine, încât cei trei doctori trimiși de sultan au jurat cu mâna pe conștiință că Simion-vodă a murit, ca și frate-său acum doi ani, din pricina unui atac de apoplexie.

— Păi doctorii nu și-au dat seama ca a fost otrăvit?

— Tustrei au spus că semnele date de doamna Marghita și de toți cei ce l-au văzut pe Simion-vodă pe patul de moarte erau de apoplexie. Ei au ajuns la concluzia că domnul fusese lovit de dambă și apoi murise, din pricină că, deși suferea de zbatere de vine, ca și frate-său, mâncase și băuse fără măsură. Dealtfel, n-au găsit nici cel mai mic semn de otrăvire.

Lehaci păru nedumerit:

— Atunci de unde s-a iscat zvonul că a fost otrăvit?

— De la doamna Marghita. Ea susține și acum că perfida de cumnată-sa, care se afla în stânga domnului, este aceea care l-a trimis pe lumea cealaltă pe Simion-Moghilă, turnându-i pe furiș otrava în cupa cu vin.

Lehaci dădu din cap în semn de îndoială:

— S-ar putea să se înșele, de vreme ce doctorii n-au găsit nicio urmă de otrăvire.

— Este adevărat că doctorii au zis că nu există asemenea otrăvuri care să dea semne ca acelea descrise de cei ce au fost de față la agonia lui Simion Moghilă. Cu toate acestea eu, ca mai toată lumea, sunt convins că a fost otrăvit de cruda și ambițioasa Elisaveta, care tânjea după scaunul domnesc, uzurpat de cumnatul ei.

— Taică-tău ce părere are?

Gligore își dezveli dinții săi puternici și albi cu un zâmbet poznaș;

— Că m-am scrântit la cap ca și doamna Marghita.

— Ce-ar putea spune un om ca el care a ieșit în câștig din toată istoria asta încurcată?!

— Și încă în ce câștig! Acum este primul sfetnic al doamnei Elisaveta, boierul cel mai puternic din Moldova.

— Știu. Am văzut cu ochii mei, anul trecut, jalnicul scrânciob al puterii: în septembrie, după moartea lui Simion Moghilă, partida turcească îl pune în scaun pe fiu-său Alixândraș, băiețandru de cincisprezece ani: în octombrie, partida poloneză îl aduce la putere pe fiul lui Ieremia Moghila, Constantin, mucos de treisprezece ani; după numai două săptămâni, partida turcească îl răstoarnă pe fiul lui Ieremia și îl repune în scaun pe feciorul lui Simion, alungându-l pe Constantin și pe măicuța lui neprihănită Elisaveta, după ce le-au jefuit amarnic cu care cu boarfe și aurării; în decembrie, după măcelul de la Ștefanești, ginerii leși ai doamnei Elisaveta îl readuc în scaun, în haraba poloneză, pe Constantin-vodă, care văd că, deocamdată, s-a așezat bine în jilț, căci scrânciobul puterii stă înțepenit de mai bine de patru luni. Dar cât o să mai rămână așa?

— Se pare că multă vreme. Se aude că sultanul a înclinat steagul în fața leșilor și-i va da firman de domnie băiatului lui Ieremia Moghilă, deci va da câștig de cauză partidei poloneze. Asta fiindcă padișahul are urdiile istovite.

— Și crezi că sultanul va sta cuminte multă vreme?

— Da, cred.

— Ce te face să crezi asta?

— Două lucruri: întâi, faptul că sultanul continuă să-și primească peșcheșul; al doilea,

faptul că doamna Elisaveta a trecut de la apărare la atac.

— Adică cum?

— A început să lovească fără milă în partida turcească. A mazilit pe toți boierii cari l-au ales domn pe Simion Moghilă și pe fiu-său, Alixândraș. Asta înseamnă că se simte tare pe situație.

— Da, asta este un semn de tărie.

— Mai sunt și altele. De pildă, următorul: după ce s-a răfuit cu partida turcească, vrea să se răfuiască acum cu niște dușmani și mai primejdioși decit boierii cari au trădat-o.

Lehaci sări ca ars.

— Cu cine?! întrebă el mânios.

— Cu voi, cei cari ați stârnit marea răzmeriță de acum doi ani.

— Nu mai spune. Asta înseamnă că Moghiloaia se simte tare de tot, zise neamișul batjocoritor.

Gligore însă îi arătă că nu e glumă:

— Nu numai că se simte, dar chiar și este tare, tare de tot: ginerii ei au acum mână liberă de la regele Sigismund Wasa să sară în ajutorul soacră-si oricând și în orice împrejurare. Cum, dealtfel, au și făcut-o până acum, de două ori, într-un răstimp numai de trei luni, pentru a-l înscăuna și reîncăuna pe tronul Moldovei pe băiatul Moghiloaiei.

— Și ce vrea secuica de la noi?

— Să vă ia înapoi ceea ce v-a dat răposatul ei bărbat, silit de contele Bethlen și, în primul rând, de săbiile voastre.

Lehaci se încruntă:

— În ce fel vrea să ne ia înapoi drepturile câștigate?

— Împingindu-vă la o nouă răscoală. Acum îi dă mâna să vă răzvrățiți, căci are destule oști cu care să vă zdrobească și să vă înrobească

— Și în ce fel vrea să ne împingă la răscoală?

Gligore chibzui o clipă și apoi răspunse:

— După cum am putut oblici eu gândurile lui taică- meu (cred că nu mă înșel), vrea să lovească mai întâi în capii răscoalei țărănești din 1608, adică în tine, în Pepelea, și în ceilalți fruntași ai răzmeriței.

— Știi sigur că Moghiloaia vrea să ne lovească?

— Nu am niciun fel de îndoială! Dacă aș fi avut, n-aș fi alergat într-un suflet, spre a vă da de veste.

— Îți mulțumesc din toată inima că ai venit!

— Trebuie să vă țineți tari și să vă purtați cu cât mai multă chibzuință.

— Firește. Și în ce fel vrea să lovească în capii răscoalei țărănești?

— Asta n-o mai știu. Am putut afla doar că pune la cale ceva împotriva ta și a lui Pepelea. Ce anume, nu știu.

— Îți mulțumesc, încă o dată, din suflet, pentru că ai venit și ne-ai pus în gardă. O să fim cu ochii în patru. Vom avea grijă să nu-i facem jocul Moghiloaiei. Acum să gustăm ceva și să închinăm un pocal de Cotnari în cinstea vechii și trainicei noastre prietenii, zise Lehaci arătându-i bunătățile aduse de Dafina, pe nesimțite, în vreme ce ei se sfătuiau cu glas șoptit.

— Nu, nu vreau să zăbovesc nicio clipă mai mult aici. Am simțit pe urmele mele iscoade ale domniei, și nu vreau ca taică-meu, căruia i-am spus că mă duc la moșia noastră din Frasin, să aibă neplăceri din partea Moghiloaiei.

— Bine, dacă lucrurile stau așa, nu mai stăruiesc. În schimb te rog din suflet ca poimâine, de arminden, să te repezi până aici de la Frasin, pentru a petrece câteva ceasuri la iarbă verde în valea Deei, în rariștea de brazi din fundul văii. Vine și bunul nostru prieten și coleg de școală la Liov, meșterul Alburel.

— Bine, asta primesc. O să viu de-a dreptul în rariștea cu pricina, spre a nu stârni câinii Moghiloaiei.

— Bun, așa să faci. Te așteptăm cu nerăbdare.

Se îmbrățișară cu drag, și apoi logofețelul Gligore ieși în uliță, încăleca și plecă tot așa de tainic precum venise.

V

Alburel sta în fața pânzei și-și contempla opera. Era primul său portret lucrat la șevalet. Nu era sfânt cu fața prelungă, cu ochi învăpăiați de patima credinței și cu obraz luminat de revelația absolutului. Nu era nici mucenică feciorelnică și gingașă, dar cu inima bărbată, gata să înfrunte caznele cele mai cumplite, cu zâmbetul pe buze. Era ea, stăpâna neîndurătoare a gândurilor sale, care îl privea cu ochii ei mari și adânci și-i zâmbea cu surâsul ei mândru, de crăiasă, ce-i înflorea fața de nea.

O pictase ca și cum ar fi avut-o în fața ochilor, deși ea nu călcase niciodată pragul atelierului său. Și nici nu-l va călca vreodată. Ar fi o mare mișelie din parte-i să-i ceară așa ceva. Dar chiar dacă el s-ar ticăloși până-ntr-atât, încât să-i ceară acest lucru, ea l-ar pune repede cu botul pe labe. Ea n-ar primi nici măcar să-i pozeze la dânsa acasă, căci ce-ar zice bărbată-său, ce-ar zice lumea?!

Așa că el a pictat-o pe furiș, fără știrea ei, în taină, furând aproape în fiecare zi câte ceva din chipul ei, ducându-l cu sine acasă și punându-l pe pânză, căci în fiecare zi își făcea de lucru pe la vecinul și prietenul său Pepelea. Lucrase tabloul în ulei, după tehnica meșterilor flamanzi. La prima vedere, portretul nu prea semăna cu Oița; dar dacă îl priveai mai prelung și cu băgare de seamă, în bătaia luminii, începeai să descoperi că seamănă din ce în ce mai mult cu dânsa. Firește, obrazul ei de nea nu era chiar al ei, căci era nefiresc de alb și,

în același timp, nefiresc de împurpurat. Dar dacă vedeai pe nevasta lui Pepelea de multe ori și în anume împrejurări, îți dădeai seama îndată că așa arăta ea în clipele când, gătită cum numai ea știa s-o facă, intra pe ușa sălii de oaspeți, la marile agape prietenești ale străjerilor câmpulungeni, iar bărbații rămâneau năuci și murmurau cuvinte neînțelese, vrăjiți de această apariție încântătoare, pogorâtă de-a dreptul dintr-un basm cu zâne fermecătoare. În vreme ce nevestele lor îi scuturau de pulpane, ca să se trezească, și îi zgâlțuiau amarnic, spre a le deștepeni și îndrepta gâturile, hulind și blestemând printre dinți pe afurisita de vrăjitoare, care le privea cu semeție și dispreț de crăiasă, fericită ca-i slăvită și pizmuită, într-o stare de înfrigurare și ațătare deosebită, ceea ce-i făcea obrazul și mai alb și îmbujorat, iar ochii și mai adânci și sclipitori. Zâmbetul ei mândru și totuși sfios, de copilă răsfățată, avea în tablou ceva tainic și ciudat, dar cu atât mai atrăgător, dezvăluind dinții săi de ivoriu, nefiresc de albi și strălucitori, ceea ce făcea și mai viu roșul aprins al gurii sale mici dar carnoase. Umerii săi de statuă florentină, dezgoliți de penel cu marinimie, și sânii ei feciorelnici ce ședeau gata să străpungă firava armură de borangic străveziu erau bogat scăldați în lumina răspândită de salba sclipitoare ce-i împodobeia gâtul ei gingaș și neprihănit.

Alburel privi încă o dată portretul adoratei sale Oița și simți că obrații îi ard ca focul. Îi era rușine cumplit de marea lui trădare săvârșită față de bunul său prieten Pepelea. Avea însă o mângâiere: la început a fost prietenia. Trădarea a venit după aceasta. Fără voia lui. Cu împotrivirea lui. Peste puterile lui.

Natura nu cunoaște etica. E amorală. E total indiferentă față de valorile sufletești. Da, da, firea-i necinstită! Ori ne sileste să fim necinstiți. Nici prin gând nu-i trecuse să râvnească la nevasta bunului său prieten. Și iată că asta s-a întâmplat, totuși. Pe

nesimțite, fără voia lui. Peste capul lui. Fără putință de a scăpa de dorințele mistuitoare cari i s-au cuibărit în inimă, în creier, în sânge în toate măduarele, în fiecare părticică...

Alburel se certa singur că de aproape un an se căznește să scape de obsesia ei. Ți-ai găsit! Cu cât caută să-i alunge chipul din fața ochilor, cu atât îl urmărește mai mult. A încercat să scape cu fuga. S-a dus la Suceava, la un prieten, ca s-o uite. Dar acolo, chipul Oiței îl urmărea cu și mai multă neîndurare. A ars ca pe rug câteva săptămâni. N-a mai putut răbda. A trebuit să se reîntoarcă, altfel și-ar fi putut pierde mințile.

Pepelea l-a primit cu drag. *Ea*, cu îngăduință. Prietenului său nici prin cap nu-i trecea cam de ce boală suferă meșterul zugrav. *Ea* știa însă. (Femeile au instinct sigur). Știe și-l privește cu milă și îngăduință. Odată l-a întrebat: „Ce ai meștere? De ce mă privești așa?” El a tresărit și i-a răspuns: „Vreau sa te întipăresc în minte, pentru a-ți zugrăvi chipul în cea mai frumoasă biserică din Moldova”. „Păi nu prea mă privești cu ochi de meșter zugrav, neică!” i-a spus ea cu zâmbet ștrengăresc. „Zugravii adevărați pun patimă în tot ceea ce fac” a încercat el s-o lămurească. „Patima n-are ce căuta când e vorba de nevasta unui prieten bun” l-a încolțit ea. „E patimă sfântă, de artist, de zămislicitor de frumos a încercat el să se apere. „Vai de patimile tale, meștere! Să știi c-o să te canonești rău de tot, mai ales că ai carne și fire de fetișcană!” i-a zis ea, lovindu-l în moalele capului. Și în felul ăsta i-a năruit orice vis, orice nădejde, arătându-i limpede că ea nu va putea niciodată să-și oprească ochii asupra unui fătălău ca dânsul...

Amintirea acestei catastrofe îl rușină și îl zgudui de mult pe Alburel, încât puse capăt solilocviului său, părăsi îndată odaia de lucru și porni spre casa lui Lehaci, unde lua masa de vreun an, de când îi murise mămuca.

Dafina îl aștepta cu mâncarea sleită. Când intră pe ușă, zâmbi cu înțelegere, căci ea și cu bărbatul său cunoșteau din gura bunului lor prieten trista lui poveste de dragoste. Îi spuse surâzând:

— Am să-ți leg lingurile de gât! Iar ai uitat de masă, din pricina zânei tale. Cel puțin l-ai terminat?

— Da, acum două ceasuri, răspunse distrat și trist Alburel.

— Și ce-ai făcut până acum?

— M-am desfătat privindul.

— N-ar fi mai bine să te desfeți privind zâna în carne și oase?

— M-am hotărât să nu-i mai calc pragul și să-mi astâmpăr dorul doar cu chipul ei zugrăvit în ulei.

— De ce ai lua hotărârea asta nechibzuită?

— Pentru că mi-e rușine cumplit de dragul meu prieten Pepelea.

— Păi lui nici prin cap nu-i trece că te-ai îndrăgostit de nevastă-sa.

Alburel zâmbi trist:

— Așa se înlămplă întotdeauna cu bărbații cari au neveste frumoase. În privința lui sunt însă mirat, căci pare un om din altă plămadă, un om de o neobișnuită agerime.

— În orice meșteșug pot fi ageri bărbații, dar numai în acela al dragostei, nu! Asta-i mâncarea la care numai noi, femeile, ne pricepem.

Alburel filosofă cu amărăciune:

— Asta fiindcă nu iubiți niciodată cu adevărat, neavând loc în inima voastră decât pentru fructul dragostei, pentru copil, bărbatul fiind doar un rău trebuincios, căci fără el nu se pot plămădi copiii. Dacă s-ar putea, nu i-ați învrednici măcar cu o privire pe bărbați și i-ați răbda să viețuiască pe pământ doar pentru a vă sluji drept vite de povară...

Dafina se prefăcu supărata:

— Așa vorbește un îndrăgostit despre stirpea din care face parte zâna sa cea neprihănită?

— Așa, fiindcă eu vorbesc despre ceea ce ar fi putut fi femeia dacă firea ar fi orânduit într-altfel zămisirea puilor de om, și nu despre ceea ce este ea acum, când soarta născătoarelor de pui de om nu mai poate fi schimbată...

— După tine, o femeie stearpă din naștere nu poate dori și iubi un bărbat, și nici nu simte nevoia să se mărite.

— Neputința de a face copii nu înseamnă și neputința de a dori copii...

Dafina curmă bârfelile ce priveau stirpea femeiască:

— Să lăsăm la o parte toată treaba asta atât de încurcată, că n-o să-i dăm de capăt niciodată. Treci frumușel la masă. Golește-ți mintea de gânduri și ochii de vedenii și înfulecă zdravăn că ai slăbit ca un ogar în vreme de iarnă.

Alburel începu să mănânce în silă, căzut pe gânduri și privind în gol.

VI

În preajma sărbătorilor Armindenului, Pepelea se îndrepta cu treburi, pe jos, apostolește, spre Vatra Dornei.

Când era aproape în creștetul Mestecănișului, ajunsese din urmă un bărbat rotofei, cu mustață pe oală, cu barbă și cu plete de anahoret. Cum urcușul îi cam obosise pe amândoi, se opriră pe marginea drumului, în apropierea unui izvor, ca să se hodinească și să îmbuce ceva.

Așa cum se obișnuiește, cei doi drumeți își spuseră unul altuia numele, cu ce se îndeletnicește fiecare, încotro merge și cu ce treabă.

— Pepelea zici că te cheamă? întrebă pletosul care era grădinar, îl chema Stanciu și mergea la

Bistrița, ca să lucreze la grădina de zarzavat a unui precupeț ardelean.

— Da, Pepelea mă cheamă, răspunse cu modestie pârgarul Câmpulungului.

— Eu am mai auzit de un Pepelea, da ăla nu-i mare dregător ca matale, ci un pârlit de vântură-lume, dealtfel om cumsecade, isteț și hâtru. Ești cumva neam cu el?

— Da. Sunt văr de-al doilea cu verișoara lui de-al treilea.

— Acum te cred că ești din neamul șugubățului Pepelea. Să fii sănătos!

— Să fii și matale!

— Dumnezeu să te aibă în pază și să te ferească de puterea lui *Satanail*.

— Cine mai e și ăsta?

— Fiul cel mare și cel rău al lui Dumnezeu, carele s-a răzvrătit împotriva puterii cerești, după care a făcut pământul și întreaga fire, afară de om, căruia i-a făcut numai trupu, din lut, sufletu lui fiind făurit de Dumnezeu.

— Păi dacă zici că *Satanail* ăsta al dumitale a făcut firea, pământul și trupul omului, înseamnă că-i fiu bun, și nu fiu rău, al lui Dumnezeu.

— Ba nu. E fiu rău, căci odată cu firea, pământul și trupu omenesc s-a născut și păcatu.

— Va să zică, după matale, tot ce-i firesc e lucru păcătos.

— Așa-i, fiule. Tocmai din această pricină au pogorât din ceriu, spre a ne mântui de păcate, cel de-al doilea fiu al lui Dumnezeu, arhanghelul Mihail, carele au luat chip de om, au căpătat numele de Isus Cristos și carele l-au azvârlit în iad pe *Satanail* și i-au dat numele de Satana.

— De unde ai mai scos și povestea asta năstrușnică, bre omule? Văd că pomenești pe Cristos, ceea ce mă face să cred că ești creștin, dar spui niște bazaconii mai dihai decât păgânii. Ești creștin ori ba?

— Sunt creștin adevărat, adică bogomil, om deosebit, om ales.

— Aha, ești dintr-ăia cari nu vor să știe nici de ortodocși, nici de papistași, nici de popi, nici de liturghie...

— Da, noi oamenii aleși, adică bogomili, nu vrem să știm nici de popi, nici de protopopi, nici de patriarhi sau de papi, nici de dregători, de domni, de crai, sau de împărați. Noi suntem oameni osebiți, urâm bogăția, iubim sărăcia și jertfirea de sine, disprețuim plăcerile trupești, prețuim numai pe cele sufletești și nu visăm decât împărăția Cerurilor.

— Că nu vreți să știți de cei mari și tari și că-i urăți nu-i rău deloc. Asta o fac și eu. Dar de ce disprețuiți ceea ce este firesc și omenesc?

— Fiindcă s-a născut din Satanail, din diavol, din păcat. Tocmai pentru ca să ne spălăm de păcate, noi bogomili, creștini drept credincioși și oameni cucernici, postim de trei ori pe săptămână, luna, mircurea și vinerea.

— Cum s-ar spune, mai mult ajunați decât mâncați.

— Așa este, noi, ca oameni aleși, nu prețuim decât plăcerile credinței, carile ne vin de la Mihail-Isus, adică de la Dumnezeu.

— Dacă mă uit bine la matale, așa rotofei cum ești, nu prea pare că urăști plăcerile trupești și tot ce-i omenesc...

— Așa-i felu meu.

Simțind un junghi la lingurea, Pepelea îl rugă pe bogomil să pună capăt predicii sale și să poftască să guste, împreună cu el, câteva din a sa merinde. Acesta nici nu voi să audă de așa ceva, ci scoase din desaga lui o halcă de slănină cât toate zilele, câțiva coți de cârnați, un caș cât roata carului și un hliban cât o baniță și se puse pe înfulecat, ca un lup flămând, uitând să-și mai facă cruce înainte de prima îmbucătură.

— Văd că nu prea îți disprețuiești trupul cel zămislit de Satanail, îi zise Pepelea cu glas batjocoritor.

— Astăzi e marți, așa că am voie să mă îngrijesc un pic de păcătosul meu de trup.

— Ai cam încurcat-o; azi e miercuri toată ziua, bădie!

— Miercuri?! Vai de mine! Și eu care credeam că-i mariți... Mă duc repede la izvor, ca să-mi spăl mâtele, că mare păcat am făcut.

Și bogomilul alergă în grabă spre izvor.

Tocmai în clipa aceea trecea pe acolo un om năcăjit și supt la față. Pepelea luă merindea preacuviosului bogomil, care putea să îndeestuleze, vreme de o săptămână, o familie împovărată cu copii și i-o dete, rugându-l să mulțumească lui Dumnezeu și bogomililor. Omul luă desaga în spate, zise „bogdaproste” și se lăsă iute la vale spre casa sa plină de guri flămânde.

Când se întoarse dreptcredinciosul de la izvor, rămase cu gura căscată văzând că bunătățile lui făcuseră picioare.

— Da unde mi-e merindea?! întrebă el plin de mânie.

— S-a dus pe apa Sâmbetei, îi răspunse liniștit Pepelea. Și-a băgat coada Satanail.

— Vrei să spui Satana.

— Fie și Satana...

— În ce fel și-a băgat coada?

— Mi-a scos în cale un creștin sărac și cu o casă de copii și m-a făcut să-mi aduc aminte de cele spuse de tine. Anume că voi, bogomilii cei dreptcredincioși și oameni osebiți, prețuiți numai sufletul, trupul fiind zămislit de Satanail, de diavol. Așa că am dăruit merindea ta acelui creștin amărât, care crede, ca și mine, că trupul ne vine la fel ca și sufletul, de la Dumnezeu și că trebuie să-l prețuim și pe el. Bineînțeles, toate astea le-am făcut povățuit de Satanail al tău.

— Îți bați joc de mine!

— Tu îți bați joc de mine! Ca toți aceia care propovăduiesc celor slabi de minte și de virtute nesocotirea lucrurilor omenești, a nevoilor firești, de dragul unor visuri sarbede, de dragul unei fericiri închipuite, în vreme ce ei, apostolii minciunii, se bucură din răspuseri de viață!

Și Pepelea se ridică și porni îndată spre țara Dornelor, fără să-și ia ziua bună de la grădinarul cel fățarnic.

VII

Veni, în sfârșit, și ziua de arminden, când Pepelea trebuia să-și ia rămas bun de la pârgărie, iar Lehaci de la șoltuzie. Amândoi erau bucuroși. Mai întâi, pentru că își sfârșiseră cu cinste îndatoririle față de concetățenii lor, cari le încredințaseră treburi și răspunderi de seamă. Al doilea, pentru că se puteau apuca din nou de vechile lor îndeletniciri, la cari țineau atât de mult: Lehaci de străjerie iar Pepelea de pribegie.

După ce noul șoltuz și noii pârgari au făcut jurăinânt de credință față de pravile, bresle și târgoveți, a avut loc predarea slujbei între vechii și noii dregători aleși. A urmat apoi un mic ospăț sărbătoresc, care trebuia să se sfârșească până la amiază, pentru a lăsa timp celor ce luau parte la el să iasă, cu familiile și cu prietenii, la iarbă verde, așa cum era datina strămoșească.

Pepelea și Lehaci urmau să petreacă armindenul, împreună cu nevestele lor, într-o poiană din străvechea pădure de pe valea Deei. Îi aveau musafiri pe Alburel și pe Gligore Ureche. Alburel însoțise încă de dimineață pe Oița și pe Dafina în poiană, cu căluțul încărcat de desagi plini de bucate și băutură, iar Gligore urma să vină

cam pe la amiază, de-a dreptul de la Frasin, unde era plecat, de câteva zile, cu treburi.

Meșterul zugrav însoțise cele două neveste pentru a le ajuta să pregătească locul de popas din poiană, cu cele trebuitoare petrecerii la iarbă verde, printre care și corturile pentru adăpostirea în caz de ploaie și pentru înnoptat; de asemenea, el le însoțise și pentru a le ține de urât și a le ocroti în singurătatea pădurii, căci aleseseră un colț mai îndepărtat al ei, spre fundul văii, într-o rariște de brazi aflată pe un tăpșan din vârful unei coline. Aleseră acel loc pentru a fi departe de forfota și zarva ce se isca întotdeauna pe valea Deei, cu prilejul sărbătoririi armindenului, când mii de târgoveți năvăleau în pădure, pentru a prăznui, cu miel fript și cu pelin de mai, venirea primăverii.

Acum, la ospățul din palatul Sfatului Obștesc, Pepelea și Lehaci ședeau unul lângă altul și ciuguleau din bucate ca vrăbiile, spre a-și păstra foalele pentru ospățul din poiană, pentru bunătățile pregătite, după gustul lor, de către Oița și Dafina. Erau puțin cam mohorâți, căci ospățul de aici, se cam lungea din pricina nemăsuratelor închinări de pahare și luări de cuvânt.

În sfârșit, la un ceas după amiază, cei doi prieteni fură slobozi să plece și se îndreptară cu pași întinși spre poiana din valea Deei. Trecură în grabă podul cel mare de peste Moldova, intrară în valea Deei unde apele spumegau și vuiau furtunos. Aburcară în fugă punțile și podețele ce dantelau valea, se strecurară printre miile de târgoveți tolăniți pe iarbă verde, se afundară în adâncul văii Deei și ajunseră, în sfârșit, la colina care avea în creștet tăpșanul cu rariștea de brazi.

Când au pătruns, gâfâind din pricina urcușului, în poiana unde trebuia să-i întâmpine nevesticile, zugravul și logofețelul, Lehaci și Pepelea au rămas încremeniți și cu răsuflarea tăiată: poiana era goală.

Dacă n-ar fi fost acolo corturile întinse de Alburel și n-ar fi văzut iarba călcată în picioare și cetina vânzolită ar fi crezut că au greșit drumul și au nimerit în alt loc decât acolo unde se înțeleseseră să sărbătorească armindenul. Statură o bucată de vreme uimiți și fără grai. Apoi începură să scotocească brădetul din jurul poienii și să-și cheme pe nume nevestele, neîndrăznind încă să creadă că s-a întâmplat ceva rău și nădăjduind că ele sunt undeva, prin apropiere, împreună cu Alburel și Gligore. Nădăjdea aceasta li se întări atunci când, după un răstimp nu prea lung, auziră pași și în poiană se ivi logofețelul Ureche. Dar ea se prăbuși dintr-odată, când aflară că Gligore venise abia atunci de la Frasin, căci întârziase pe drum din pricină că bidiviul își rănise copita într-un colț de cremene și șchiopăta.

Vreme de vreo două ceasuri răscoliră tustrei pădurea, fără să dea de Oița, de Dafina și Alburel. Pe o cărare îngustă de munte găsiră o basma însângerată. Era basmaua Oiței. Nu mai încăpea îndoială că ea și cu Dafina fuseseră răpite de oamenii doamnei Elisaveta și că, odată cu ele, fusese luat și Alburel, astfel ca răpirea să fie învăluită în cea mai desăvârșită taină.

Deci asta era lovitura pe care o pregătise doamna lui Ieremia împotriva capilor răscoalei țărănești, pentru a-i sili să dezlănțuie o nouă răzmeriță, acum când așa ceva îi venea bine la socoteală aprigei femei...

VIII

Umbrele înserării pogorau tainic pe valea șerpuitoare a pârâului Brăteasa. Brazilii, adânc împlântați în veacuri, învăluiau în mantii sure

bulboanele înspumate și alinau cu șoapte mângâioase zbuciumul apelor. Prundurile tremurau înfrigurate de trâmbele reci ca ghiața, cari potopeau albia trudnic fierăstruită, cu beschii subțiri, în cremenea muntelui. Tufele de călin și de merișor însângerau malul apei care se mistuia undeva, spre zare, în rana adâncă a asfințitului. Vultanii se roteau alene în cruguri mici, istoviți de săgetarea prăzilor din hăuri și moleșiți de miresmele adormitoare ale serii. Mioarele se lăsau în șuvoaie repezi și subțiri la vale, spre târle, nerăbdătoare să simtă plăcuta ușurare a ugerului și răsufletul odihnitor al nopții.

Părăsiră cărarea de pe marginea văii și luară în piept culmea Ostrei. Covorul de pieptănăriță și colțișor, întins pe costige, mângâia copitele cailor, cari călcau acuma fără teamă, scăpați de steiurile cele tăioase. Pepelea, Gligore și Pața își îndemneau de zor fugarii. Voiau să ajungă la marginea pădurii ce înveșmânta culmea, înainte de căderea nopții, pentru a adulmea mai cu folos urmele răpitorilor afundați în bunget. Scotociseră mai bine de trei ceasuri împreună cu Lehaci, Boldur și Dănilă, vătăjelul căpitanului, pădurea de fag de pe Măgura Bătrână, aflată pe dreapta Moldovei, la mijlocul drumului dintre Câmpulung și Vama.

Auziseră de la un brudar că o ceată de cinci oșteni domnești, călări, purtând cu ei două muieri tinere și un târgoveț, legați tustrei fedeleș, trecuse Moldova pe podul umblător și se îndreptase în grabă spre munții Stânișoara, pe potecile ce treceau prin Măgura Bătrână. După ce au coborât în Stulpicani, satul unde se împreună pâraiele Suha și Brățara, cari duc spre culmile Stânișoarei, și au cules știri de la țărani, Pepelea și ceilalți au făcut sfat. Era al doilea, căci mai făcuseră un sfat, acasă la Lehaci, la plecarea din Câmpulung. Acum era limpede că tâlharii vroiau să meargă, pe drumuri dosnice, spre Târgul Neamț, pentru a-și pune la adăpost prada, în beciurile cetății Neamțului.

Trebuie deci să-i prindă din urmă, înainte ca ei să ajungă în spatele zidurilor cele groase și bine apărate. Altminteri, le-ar trebui oaste puternică pentru a-și mântui nevestele și prietenul, iar asta ar însemna o nouă răzmeriță, noi jertfe din partea câmpulungenilor și apă la moara Moghileștilor și a marii boierimi.

Hotărârea să se despartă în două cete. Lehaci, Boldur și Dănilă vor cerceta potecile de pe coama munților Stânișoara, iar Pepelea, Gligore și Pața, pe cele de pe coasta lor dinspre răsărit. Adulmecând urmele tâlharilor, ei vor trebui să ajungă cât mai curând la pasul Stânișoara, locul pe unde nelegiuiții vor trebui să treacă neapărat, dacă vor ține să pătrundă lesne și repede în valea râului Neamțu, în drumul lor spre cetatea Neamțului.

S-ar putea însă ca să-i ajungă din urmă chiar înainte de intrarea lor în valea Neamțului, căci, după cum se părea, răpitorii se mișcau destul de încet. Țăranii din Stulpicani le-au spus că ceata oștenilor urca cu greu spre culmile Stânișoarei, căci aveau cai mari, de câmp, neobișnuiți cu potecile înguste de munte. Peste asta, una dintre femeile duse cu sila de oșteni era în nesimțire, cu rană grea la piept, și, de câte ori călăreții iușteau pasul, căpitanul lor le striga să-și domolească fugarii, căci prinsa trebuie să ajungă vie în mâinile domniei.

Când ceata lui Pepelea a atins marginea pădurii de pe muntele Ostra, se întunecase de-a binelea. Cerul fusese năpădit de nori negri și groși, cari stinseră fanarul lunii și aruncaseră totul în beznă de nepătruns. Pepelea, Gligore și Pața fură nevoiți să descalice și să facă popas într-o rariște de brazi. După ce au aprins focul, pregătindu-se să frigă în țăpușe niște slănină, au rămas cu gurile căscate. Desagii cu merinde, pe cari, la plecarea lor din Stulpicani, când se despărțiseră în două cete, îi așezaseră pe tarnița calului lui Gligore, se desprinseseră din legături și alunecaseră undeva, la

vreo opintire mai răzbită a bălanului, fără ca cineva să bage de seamă. Fluierară cu toții a pagubă și înjurară printre dinți, la gândul că la cina din seara aceea vor fi silți să se mulțumească numai cu răbdări prăjite.

Ghiontit rău de foame, Pepelea începu să se plimbe înapoi și-ncolo, prin poieniță. Gligore și Pața se lungiră în preajma focului, hotărâți să se culce cu burta lipită de rânză. Când focul se domolise și vreascurile se prefăcuseră în tăciuni, Pepelea se opri deodată în loc, privi încordat printre trunchiurile străvechiului codru de brad, căutând să străpungă întunericul. După câteva clipe, sări în sus și strigă plin de bucurie:

— Fraților, suntem mântuiți! Am zărit undeva, în beznă, o luminiță...

— O fi vreo târlă de oi, își dădu cu părerea Pața.

— Vreo târlă de oi, sau vreun popas de oameni, zise Pepelea. Să mergem îndată într-acolo!

— Să fim cu mare băgare de seamă, căci s-ar putea să fie tocmai ceea ce căutăm noi cu înverșunare: popasul tâlharilor domnești, sfătui Gligore.

— Ce bine-ar fi să fie așa! zise Pepelea, cu inima friptă. Numai că nelegiuții, cari se simt urmăriți, n-au să facă pic de foc la popasul lor de noapte, și biata mea Oiță este așa de plâpândă... Dar să mergem într-acolo!

Cu ochii ațintiți spre firava luminiță pierdută în hăul beznei, strecurându-se cu greu printre tufanii dintre brazi și zdrelindu-și rău caii lor mici de munte, se îndreptară spre locul unde nădăjduiau că vor găsi, dacă nu pe biete neveste răpite de tâlharii domnești, cel puțin un boț de mămăligă.

Luminița îi purtă într-o poiană mare, aflată la vreo jumătate de ceas de la locul de unde porniseră. În mijlocul ei se găsea o casă mare, împrejmuită cu cepi de brad, pesemne sălașul vreunui păduiar. Intrară în ogradă, unde un câine hămăia în lanț.

— Strașnic om trebuie să fie pădurarul, dacă își îngăduie sa-și țină câinele legat în timpul nopții, aicea, în mijlocul codrului, băgă de seamă, cu mirare, Pața.

— Nu pare să fie lucru curat la mijloc, zise Gligore.

— Poate că așteaptă pe cineva, își dădu cu părerea Pepelea.

— Ne-o fi aștepând pe noi, glumi Pața, bucuros c-o să-și pună burta la cale.

— Pe noi, ori pe altcineva. De pildă, pe tâlharii domnești, zise Pepelea, cuprins de nădejdi arzătoare.

Abia apucaseră să urce câteva trepte pe scara cerdacului, când ușa din tindă se deschise furtunos și, în lumina palidă a opaițului din odaie, se ivi o femeiușcă scundă, cu trup subțire și cu mișcări iuți și șerpuitoare. Odată cu ea, năvăliră afară miresme îmbietoare de pâine coaptă, miel fript și plăcintă caldă, cari izbiră nările oaspeților nepoftiți, punându-le foalele la grea încercare

— Cine-i? întrebă, cu glas morocănos, muierea.

— Oameni buni, rătăciti prin bezna nopții și a pădurii, răspunse Pața. Bucuroși de oaspeți?

— Nu prea! spuse femeia acru. Sunt singură, omul mi-e plecat de acasă, dumneavoastră sunteți mulți, iar eu nu vă cunosc...

— Araa, leliță, că doară n-om fi fiind căpcăuni! Nu te teme, n-o sa te punem în frigare, deși pari a fi tare gustoasă... glumi Pepelea.

—Nu știu ce și cine sunteți. Eu nu primise oaspeți în lipsa lui bărbatu-miu de-acasă și în crucea nopții, i-o reteză muierea, cu îndrăzneala. Luați-o pe cărarea de la marginea poienii, și o să dați în curând de o stână. Puteți poposi sănătoși acolo.

— Dar aprigă mai ești puicuță! făcu Pepelea, pițigăindu-și glasul. Ne alungi fără milă de la casa matală, ca pe niște milogi ticăloși și ne trimiți să orbecăim prin bezna nopții și hățișurile pădurii.

— N-am ce vă face. Nu primesc oaspeți în dricul nopții, mai cu seamă, oaspeți necunoscuți.

— Se pare că aștepți totuși oaspeți... zise Pepelea trăgându-și glasul și adulmecând cu zgomot miresmele de pâine caldă, carne friptă și plăcintă.

— Da, aștept. Măine dimineața vine tătuca și mămuca din satul din vale, din Ostia. Am copt, încă din seara asta, pâine, miel la tavă și plăcintă.

— Și tot încă de pe acum ai legat și câinele, băga de seamă Pepelea, cu împunsătură în glas, mirosind cam despre ce fel de oaspeți e vorba, acum, când muiera spusese că bărbatu-său e plecat de acasă și că prin apropiere se afla o stână, cu miei și ciobănei.

— M-am luat cu treaba, și am uitat să-l desleg la căderea nopții, se apără muierușca cea cu trup unduitor.

— Te pomenești c-o să-l deslegi acuma, se prefăcu Pepelea speriat.

— Chiar așa am să și fac, dacă n-o să plecați de bună voie! amenință femeia cea aprigă.

— Cum s-ar spune, pui câinii pe noi, zise Pața, fluierând a pagubă.

— Păi dacă n-ascultați de vorbă bună!

— Stai, bre femeie, nu prigoni fără milă niște oameni cumsecade ca noi, rătăciți în bezna nopții, intră în vorbă Gligore. Lasă-ne măcar să ne culcam în șura-ți mare cât o mănăstire! Doară n-o să-ți punem foc la ea.

Femeia chibzui câteva clipe și apoi grăi cu glas ceva mai potolit;

— Fie și așa cum ziceți. Văd că nu pot scăpa et voi. Mergeți în șură, că-i loc și fân destul. Numai să știți că în casă nu vă primesc nici în ruptul capului.

— Se vede treaba că ai bărbat tare aprig, aruncă Pepelea undița.

— Așa și este. Ca toți bărbații trecuți și cari stau puțin pe acasă, mușcă muiera fără să vrea, din

nada lui Pepelea.

— Dar pe unde-mi umblă, nechibzuitul? De ce îşi lasă singurică tânăra lui nevestică? Întrebă cu dulce glas Pepelea.

— Pe unde nu umblă! Ce vrei. Aşa-s toţi pădurarii, mai ales cei de la braniştele domneşti.

— Măi sa fie, zise Pepelea cu mirare prefăcută. Amarnic bărbat mai ai. Te lasă singură-n pat, iar el scotoceşte desişurile, ca un bezmetic, în căutare de vânători nepoftiţi.

— Ba, de data asta e plecat în altă parte. S-a dus în sat la Ostra, după merinde, că nu mai avem nici de unele.

— Se vede după miroznela care ne mângâie nările, o înţepă Pepelea. Poate că ţi-o fi rămas, touşi, ceva şi pentru noi. Vreun căuş de mălai şi vreo bucăţică de slănină, îţi dăm bani buni pe ele.

— Nu mi-a rămas nimic. Tot ce-am avut am pregătit pentru oaspeţii ce-i aştept să vie mâne dimineată. Ospătaţi-vă din merindea voastră, că...

— Ehei, leliţă, o întrerupse Pepelea, crezi că dacă am fi avut merinde, am fi dat noi pe la casa pădurarului cel cu nevestică atât de aprigă, că i s-a dus buhul până la noi în Câmpulung?

— Dacă veniţi dintr-un târg aşa de mare, înseamnă că aveţi cu voi merinde berechet.

— Am avut, slavă domnului, dar s-a dus pe apa sămbetei, zise Pepelea oftând.

— O fi ori n-o fi aşa, eu n-am ce va face. N-am nici mălai, nici slănină, nici altă aia. Mulţumiţi-vă că vă găzduiesc în şură. Mergeţi acolo şi hodiniţi-vă sănătoşi!

Şi zicând acestea, apriga nevasta întoarse spatele oaspeţilor nepoftiţi, intră ca o furtună în tindă, trânti uşa şi trase cu zgomot zăvoarele.

— Afuristă muiere! zise Paţa cu ciudă. Să mergem în şură, fraţilor, că altceva mai bun n-avem de făcut! O să ne umplem zgăul cu apă de la izvorul care susură în apropiere de zăplaz.

— Ce să-i faci, ai uitat că „femeia-i calul dracului”? grăi Pepelea. Să mergem în şură! Numai că n-o să ne mulţumim noi doar cu apă chioară. Aveţi un pic de răbdare, şi o să vedeţi voi cum o să ne îndopăm foalele cu pâine caldă, miel fript şi poale în brâu!

— Că doară n-o să intrăm în casă pe horn şi să-i şterpelim bucatele, îl înconţră Gligore pe poznaşul prieten al lui Lehaci.

— Las' pe mine, logofeţele. Ai să vezi matală cum o să ne dea în curând muierea tot ce are mai gustos în cuptor, şi încă de bună voie. Deocamdată să ne adăpăm fugarii, să-i priponim pe pajişte şi apoi să ne pregătim culcuşul din şură.

Ceea ce şi făcură îndată.

După ce sfârşiseră trebile şi se lungiseră pe poclada de fân proaspăt cosit, Pepelea spuse:

— Muierea aşteaptă să-i pice oaspeţi dragi, nu mâine dimineaţa, ci chiar în noaptea asta. N-aţi băgat de seama că ţine câinele legat şi că a pregătit prea multe bunătăţi ca să poată fi vorba de mă-sa şi de tat-su? N-aţi văzut că, în vreme ce noi ne adăpăm caii, ea venea mereu la fereastră şi căta nerăbdătoare afară?

— Se poate să ai dreptate, frate, zise Paţa. Muierea o fi aşteptând vreun flacăiaş, care să-i ţină de urât, în lipsa bărbatului ei, om trecut şi hoinar.

— Aşa se pare, îl întări Pepelea. Aşteaptă vreun ciobănaş de la stâna din apropiere. Poate tocmai pe ăla care i-a dat mielul pe care ea l-a copt în seara asta.

— Aşa o fi, încuviinţă Gligore. Numai că o să-l înfulece amândoi, pe tot, în vreme ce noi...

— Fii pe pace logofeţele! îl linişti hazliul său prieten. N-o să apuce păstoraşul să guste din bucate şi din farmecele fâşneţei neveste a pădurarului. N-o să-i dăm deloc pace.

După aceste vorbe, Pepelea sări în picioare, îşi luă sâneţa, îi făcu semn lui Paţa să-l urmeze şi spuse lui Gligore, care rămăsese tolănit pe fân:

— Stai cuminte aici, logofețele! Să nu faci niciun pic de zgomot, nici să tușești măcar! Altminteri, se duce de râpă toată treaba ce-o punem la cale.

— Dar unde plecați?

— Mergem să ne câștigăm, prin trudă, merindea pentru tustrei.

Cei doi prieteni ieșiră din șură tiptil, și după ce săriră pârleazul și se depărtară de casa pădurarului, începură să se sfătuiască în șoaptă. Când ajunseră la poteca ce ducea spre stână, Pepelea își încarcă sâneța și se puse pe așteptat, după un brad uriaș, fără a schimba măcar o vorbă cu Pața, care, aflându-se, din întâmplare, în Câmpulung, în ziua de arminden, și auzind de marea năpastă ce-i lovise prietenul, se alăturase cetei de urmăritori pe care o alcătuiseră în grabă, Pepelea și Lehaci.

Cam peste un ceas de vreme, se auziră pași pe cărare. Norii se risipiseră și luna blagoslovea poiana din plin cu lumina argintie. Peste câteva clipe, se ivi dintre brazi un flăcăiandru năltuț și subțirel la mijloc.

— Se vede treaba că pădurăresei îi plac poamele crude, îi șopti, în ureche, Pepelea lui Pața. Las' c-o facem noi, în curând, să-și străpezească dinții!

— Ptii! Ce muieră! Nu m-așteptam să-și puie mintea cu un mucos ca ăsta, se minună, în șoaptă, Pața.

— E de mirare? Nu știi că „femeia doar după urs nu se duce”?

Flăcăiandrul înainta cu multă băgare de seamă și trăgea cu urechea în jurul său. Din când în când se oprea, privea spre casa pădurarului și dădea nemulțumit din umeri, semn că ceva nu era în regulă.

— Se pare că muieră s-a înțeles cu băietanul să-i dea de veste printr-un anume semn, vreun ștergar sau vreo floare în fereastră, dacă-i singură, băgă de seamă, în șoaptă, Pepelea. Prea se zgâiește mereu și cu înverșunare spre casa mândrei sale.

Pesemne că din pricina noastră muierea n-a mai avut vreme, ori n-a mai îndrăznit, să pună semnul la locul convenit, iar acum mucosul nu știe ce să facă, fiindcă nu poate ști dacă pădurarul nu s-a întors, pe neașteptate, acasă. Hai să-l scoatem noi din încurcătură.

Și Pepelea strigă din ascunzișul său, mugind ca un taur infuriat:

— Care ești acolo, măăă?!

Flăcăiandrul se opri în loc ca trăsnet și tăcu mîlc.

— Nu răspunzi, tâlhare?! urlă din nou Pepelea. Taci? Hai?!

Mucosul înțepenise de-a binelea și nici nu răsufla măcar.

— Mama ta! sudui amarnic Pepelea. Am să te fac eu să-ți piară pofta să mai dai târeoale putoarei de nevastă-mea!

Și șugubățul apărător al cinstei pădurarului ridică cocoșele smetii, cari țacăniră prelung.

Băiețandrul o rupse la fugă pe cărare, în jos, spre desișul pădurii. Pepelea ținti luna și slobozi doua pușcături, cari făcură să răzbubeie poiana și să clocotească munții și văile. Apoi îi șopti lui Pața:

— Aruncă-te la pământ, în bătaia lunii, fă-te covrig și începe a geme.

Ceea ce Pata făcu îndată, în vreme ce Pepelea se îndepărta în grabă de el.

Deodată ușa casei pădurarului se lovi de perete, ca la o răbufnire de crivăț, în timp ce din tinda năvăli, cu părul despletit și numai în cămașă de noapte, nevasta cea fâșneață.

— Pentru numele lui Dumnezeu, ce s-a întâmplat?! Cine a pușcat? întrebă ea îngrozită.

— Iaca eu, îi răspunse liniștit, dinapoia zăplazului, hâtrul ei vrăjmaș.

— În cine ai tras? întrebă muierea cu glas sugrumat.

— Ia, într-un nelegiuit de tâlhar, care îți da târcoale casei, spuse Pepelea și mai liniștit ca înainte.

— Și l-ai omorât? făcu femeia înspăimântată.

— Dăă. Știu și eu? zise Pepelea netulburat. Văd colo, pe cărare, în țărână, o mogâldeată făcută covrig, dar nu știu dac-am lovit tâlharul, ori numai l-a doborât spaima.

Pădurareasa își holbă ochi îngrozită, spre fundul poienii, căutând să străpungă umbrele. Tocmai atunci, ca la poruncă. Pața începu sa geamă amarnic. Auzindu-l, femeia își ieși din minți și se năpusti spre el țipând deznădăjduită: „Niculăiță, Niculăiță, dragule, te-au răpus tâlharii! ‘’

Când ajunse lângă piuar, care ședea cu nasul în pământ și gema înfundat, muiera își sfâșie cămeșa și se aruncă asupra lui, îmbrățișându-l, mângâindu-l și încercând să-l întoarne cu fața în sus, pentru a-i obloji rana. Numai că Pața sări ca un arc în sus și izbucni în hohote de râs, odată cu Pepelea, care se ținuse aproape de deznădăjduita ibovnică.

Muiera rămase încremenită și fără grai. Nu știa ce să facă; sa sfâșie cu unghiile pe cei doi nelegiuiți, cari o batjocoriseră în asemenea hal, ori să țopăie de bucurie, văzând că preaiubitul ei ciobănaș era viu și nevătămat și se prăvălea spre stână, de huia toată pădurea.

Până la urma, învinse în ea bucuria, căci îl iubea cu patimă pe ibovnicul ei cel crud, sfios și prostănac. Ceea ce n-o împiedică să-i spurce pe cei doi nelegiuiți, dar fără prea mare tragere de inimă:

— Arză-v-ar focu de surtucari! Vă țineți de șotii, în crucea nopții!

— Noi de șotii, iar mătăluță, de alte alea! o zgâlțâi Pepelea. Lasă că ți-o coc eu! O să umplu tot satul cu ce-am văzut și am auzit în noaptea asta, că doară la Ostra mi-e drumul. Poate c-o s-ajungă și la urechile lui bărbatu-tău!

Lovită în plin, apriga muiere se prefăcu dintr-o dată în mieluşea blândă şi zise cu glas mieros:

— Ba aiasta n-ai s-o faci, bădie, c-ajung de răsul neamurilor şi tobă pentru pumnii lui bărbatu-miu.

— Ba am să-ţi fac şi binele ăsta, căci „femeia nebătută îi ca şi calul neţesălat”, se încăpăţână Pepelea. Şi ca să fiu crezut, o să pun pe tovarăşii mei să-mi întărească spusele.

— Mă omoară hapsânul de bărbată-miu! Nu ţi-e milă de o femeie tânără ca mine?

— De ce să-mi fie milă? Mătăluţă ţi-a fost milă de noi trei, oameni tineri, aflaţi la nevoie?

— Dacă nu mi-a fost până acum, o să-mi fie de-acuma-ncolo... Cereţi-mi ce voiţi, numa ţineţi-vă gura acasă.

— Chiar aşa o să şi facem! Dar să ştii că pe matală n-o să te cerem, deşi eşti tinerică şi nurlie... Ne mulţumim doar cu bucatele matală din cuptor şi cu slănina din pod. Te prinzi aşa?

— Mă prind, că n-am de gând să mor de ruşine şi de mâna cânelui de bărbată-miu.

— Atunci bate palma coala, ca să se încheie târgul!

Şi Pepelea întinse palma spre nevasta pădurarului care i-o prinse nerăbdătoare şi pecetlui învoială printr-o stranger prelungă de mână. Nu fără a-i înfige, aşa, ca din întâmplare, unghiile adânc în carne.

A doua zi Pepelea şi ai săi prieteni mergeau sus, pe coama munţilor Stânişoarei, netedă ca un tăpşan, lăsându-se lin, pe nesimţite, de pe culmea Ostrei spre culmea Băişescului, culmi care, împreună cu cea a Tarniţei şi cea a Bivolului, alcătuiesc lanţul de munţi ai Stânişoarei. Se îndreptau spre pasul Stânişoara, unde voiau să aştepte la potecuţă ceata de tâlhari domneşti.

După cât mirosiseră ei de la un pădurar, răpitorii făcuseră popas în noaptea aceea undeva în pădurea de la Ostra. Ar fi putut să le aţină calea aici, pe drumul de pe coamă, unde se găseau ei acum, cum

mai erau și alte po teci, bine ascunse de tufișuri sau de brădet, cari duceau spre pasul Stânișoarei, dar s-au gândit că-i mai potrivit să se lase în grabă spre muntele Băișescu și de acolo spre trecătoare, căci orice potecă ar fi ales tâlharii, n-ar fi putut ocoli pasul, în drumul lor spre valea Neamțului.

Numai că trebuia să mâne caii cu nădejde, căci se sculaseră cam târzior, moleșiți de strașnicile bucate ale pădurăresei care, în dorul ciobănașului, îi îmbie și cu rachiu de afine, lăsându-se ea ciupită de Pața și Gligore, cu toate că pe dânsa o trăgea ața spre Pepelea, căci după cum se știe, oamenii cu haz au mare trecere la muieri. Mai ales când sunt bine făcuți la trup, cum era șugubățul lor prieten.

Dar nefericitului soț al Zânei Runcului nu-i prea ardea de hârjoană cu nurlia și fâșneța pădurăreasă, căci gândurile sale îl purtau mereu spre a sa Oiță fără seamăn în lume. Și se gândea la ea cu dor și dragoste neostoită, căci acum dânsa îi lipsea mai mult ca oricând.

Asta, în primul rând pentru că își știa femeia în mare primejdie, putând să-l aștepte o nenorocire la care se gândea cu groază: pierderea ei pentru totdeauna.

Ca și bietul său prieten Lehaci nu știa bine dacă basmaua Oiței, pe care o găsiseră în pădurea Deei, purta pe ea sângele neveste-si ori pe cel al Dafinei. Stulpicănenii n-au putut să-i lămurească bine cari dintre ele era „femeia cea tânără, frumoasă și oacheșă” despre care muierile din sat spuneau că era rănită și zăcea în nesimțire. Dealtfel nici el, nici Lehaci n-au stăruit prea mult în întrebări, sfiindu-se unul de altul să caute a afla pe care din doi l-a lovit soarta mai grea.

Chiar dacă Dafina, și nu Oița, era femeia cea greu rănită (Doamne, cât de mici la suflet ne face dragostea!) el, Pepelea, nu era mai puțin amenințat decât sârmanul său prieten de a-și pierde pentru totdeauna neprețuita sa nevestă. Putea fi el oare sigur că vor ajunge din urmă răpitorii, înainte ca

aceștia să-și pună prada la adăpost, înapoia puternicilor ziduri ale cetății Neamțului? Putea ști el care că dacă totuși se va întâmpla ca tâlharii să le scape printre dește, vor izbuti mai târziu ei, o mână de oameni, să-și smulgă ființele iubite din beciurile cele zăvorâte și păzite de un corp de oaste?

Pe coama cea înaltă a munților Stânișoarei priveliștea era fermecătoare și măreață. Spre apus, departe, în fund, se înălțau semețe frunțile daurite ale Călimanilor și Bârgăului. Spre miazăzi străpungeau țăriile turlele de cremene ale Ceahlăului iar spre miazănoapte sprijineau temeinic cerul umerii cu sclipiri de criță ai Pietrosului. Departe, spre răsărit, se înșirau, ca niște cușme găsite cu verdeață, colinele din Valea Neamțului și Valea Moldovei, printre care se strecurau în mișcări unduioase de țipar pârauri și pâraiașe fără număr. Vedeau totul ca în palma, afară de ceea ce doreau cel mai mult: ceata celor cinci tâlhari domnești, cari se îndrepta, desigur, ca și ei, spre același țel, pasul Stânișoarei, dar pe care pădurea o ascundea de ochii lor împaienjăniți de atâta iscodire a deșertului verde din jurul lor.

Când au ajuns la culmea Baișescului, au dat, pe un plai înveșmântat în flori, de niște ciobani.

— Bun găsit, voinicilor! le strigă prietenos Pața.

— Bun venit, cinstiți călăreți! le răspunse un păcurar cu părul nins, desigur baciul turmei de mioare.

— Sunteți de mult aici? îl întrebă Pepelea.

— Apăi să tot fie patru zile de când am venit aici, de pe Ostra.

— N-ați văzut cumva o ceată de oșteni călări, purtând cu ei niște prinși, două femei și un bărbat?

— Da, am văzut, în revărsatul zorilor, un șirag de călăreți. Numa' că i-am văzut de departe și prin negura dimineții, așa că nu știm dacă se găseau cu ei și femei.

Cei trei prieteni se uitară întrebători unul la altul. Cumpăna era grea. N-aveau cum să știe dacă ceata din față era ceata de răpitori. Dacă izbuteau s-o ajungă din urmă înainte ca ea să atingă pasul Stânișoara, atunci era bine: se puteau lămuri cu cine au de a face și, în cazul când era vorba de niște călăreți oarecare, se opreau la trecătoare, așteptând acolo, la potecuță, ceata de răpitori. Dar dacă nu ajungeau la vreme, atunci ce trebuia să facă: să pornească mai departe, în urma cetei de care le vorbise ciobanul ori să rămână locului?

Hotărâră că, orice s-ar întâmpla, ei să se țină după ceata despre care le pomenise ciobanul.

Au pornit îndată, în galop, spre pasul Stânișoarei, unde au ajuns în mai puțin de un ceas de vreme. Acolo, drumul pe care veneau ei se încrucișa cu încă alte doua: drumul care se lăsa pe valea Sabasei, spre Borca, și drumul care străbătea culmea cea golașă a Hălăucei și pogora spre valea Neamțului și cea a Nemțișorului. În apropierea trecătorii au întâlnit iarăși niște ciobani cari văzuseră și ei călăreții cu pricina. Nici ei n-au putut să le spună câți erau și ce duceau cu ei, căci îi văzuseră de departe.

Așa cum hotărâseră dinainte, Pepelea și ai săi tovarăși nu s-au oprit la trecătoare, ci au pornit mai departe pe urmele călăreților văzuți de ciobani. Au străbătut, cam în șase ceasuri, culmea cea înaltă și frământată a Hălăucei, scotocind zările cu privirile, căci pe culme nu creșteau decât mușchi și ierburi mărunte, fără a da de călăreții pe care voiau să-i ajungă din urmă. Au pășit apoi în valea Neamțului și s-au lăsat în grabă spre Pipirig, satul vestiților drăniceri ce-și poartă la târguri carăle lor cu draniță până hăt, departe, la Pașcani, Târgul Frumos și Roman.

Ajunși la Pipirig, au aflat, spre marea lor dezamăgire, că oamenii călări după care alergaseră cu limba scoasă o zi întreagă nu erau tâlharii domnești, ci niște gelepi turci și greci cari

cutreieraseră târlele de pe Stânișoara, unde arvuniseră oi bătrâne și sterpe, ca să le cumpere după tunsoarea din luna lui Cuptor. Asta însemna că tâlharii domnești nu ajunseseră în valea Neamțului.

După o scurtă sfătuire hotărârea să înnopteze în sat, la o casă din preajma drumului ce venea dinspre munte și să facă de veghe, cu schimbul, în așteptarea răpitorilor. Dar noaptea se scurse fără să se întâmple ceea ce ei doreau cu atâta nerăbdare și înverșunare.

Era limpede că oamenii Moghiloaiei și prinșii lor pătrunseră în valea Neamțului străbătând Sihăstria și nu Hălăuca.

IX

Ghemuit în șa, cu ochii în pământ, cu fruntea înnourată și fața încrâncenată, străin de frumusețile din juru-i, Lehaci rătăcea prin frământata și nestatornica împărăție a gândurilor. Își spunea că venise vremea să plătească și el tribut mării răzmerițe a câmpulungenilor. Mulți dintre frații lui munteni îl plătiseră pe loc, acum doi ani, în sânge sau în lacrimi vărsate pentru cei dragi, căzuți în luptă. Pe el l-a ajuns abia acum sorocul. S-ar putea însă ca acesta să fie doar începutul. S-ar putea ca tributul său să fie mult mai greu: tihna și fericirea întregii lui vieți. Dușmanii săi și ai câmpulungenilor i-au răpit tot ce avea el mai drag pe lume, pe neprețuita sa Dafina, iar dacă dânsa este femeia cea rănită de către tâlharii domniei, înseamnă că vrăjmașii săi sunt porniți să-l lipsească de ea pentru totdeauna.

Lovitura neașteptată pe care a primit-o l-a descumpănit cumplit, l-a uluit, l-a buimăcit. Perfida doamnă l-a lovit cu cruzime și în chip

diabolic, smulgându-i inima din piept, lipsindu-l de ființa fără de care nu poate trăi. Abia acum își dă seama pe deplin ce înseamnă Dafina pentru el, pentru viața lui. Abia acum își dă seama cât de mult o iubește, cât de mult are nevoie de ea...

Suferința care îl încearcă este atât de cumplită, încât îi este teamă că-și va pierde mințile, că jungherul ascuțit al durerii îl va răpune, că nu va putea să îndure năpraznica lovitură a dușmanilor săi, gândea el neliniștit.

Și totuși trebuie să țină piept copleșitoarei dureri ce-l încearcă. Trebuie să se lupte cu sine însuși, pentru a se regăsi și a fi gata de luptă cu dușmanii săi! Și, mai ales, trebuie să nu se lase împins de ură și patimă la fapte nesăbuite, ci să lucreze cu înțelepciune, calm și răbdare, să izbească dușmanul în chipul cel mai potrivit și rodnic, se îndemna singur.

Soarele se lăsase încet dincolo de geana munților Stânișoarei, pe care brazii, învăluți tot mai mult de umbrele nopții, o închideau pe nesimțite. Cinteze cu veșmânt de puf verzui și aripi cernite se furișau spre cuiburi, picurându-și cele de pe urmă ghersuri ale rugii lor de seară. Veverițele se liniștiseră și moțăiau în alunișuri, iar căprioarele își mânau iezii spre adâncul bugetului. Tufele de zmeură și căpsune îmbălsămau cu miresme adormitoare adierile nopții ce se lăsa.

Liniștit și întărit un pic de farmecul și tihna colțului de rai pe care îl străbatea, Lehaci începu să se certe pentru lunecarea lui, de până atunci, în slăbiciune omenească. Se certă îndeosebi pentru felul cum a întâmpinat, în primele clipe, mârșava lovitură ce i-au dat-o ticăloșii vânzători de țară, cocoțați la cârma Moldovei. O furie oarba și o dorință năvalnică de răzbunare necruțătoare îi cuprinsese inima, cugetul și întreaga lui ființă. Simțea nevoia arzătoare de a izbi îndată, cu orice preț, cu orice jertfe, în vrăjmașii săi cei cruzi și

ticăloși. Impulsuri primitive și porniri cavalierești îl făceau să dorească o ciocnire hotărâtoare cu josnicii dușmani ai vitejilor munteni și ai săi, un cataclism și o baie de sânge, cari să șteargă de pe fața pământului pe nelegiuiții de la cârma Moldovei.

Abia se stăpânise să nu dea glas unor asemenea porniri nesăbuite și pline de egoism, la sfatul ce a urmat acasă la dânsul, îndată ce sfârșiseră de scotocit pădurea Deei, de unde fuseseră răpite draga lui Dafina și sârmana Oița, împreună cu bietul său prieten Alburel. Dându-și seama că se află într-o stare de mare ațâțare nervoasă, care îl putea împinge la vorbe nechibzuite și nădăjduind c-a să se liniștească mai târziu, el îl rugase pe Pepelea să ia cuvânt primul, deși toți priveau cu ochi întrebători spre dânsul, deprinși, pesemne, din vremea răzmeriței, să-l audă vorbind pe el cel dintâi.

Nenorocosul soț al Oiței luase cuvântul și s-a dovedit a fi om de mare tărie sufletească, cumpănit, chibzuit, cu picioarele pe pământ și înzestrat cu un dezvoltat simț obștesc. El a întâmpinat cu stăpânire de sine și bărbăție nenorocirea sa proprie, înălțându-se deasupra ei. Niciun fel de lunecare în furie oarbă, niciun fel de îndemn nechibzuit la fapte necugetate, la răzbunări fără rost și jertfe costisitoare. Durerea și suferința lui nu trebuie să aducă în urma lor valuri de durere și suferință pentru câmpulungeni. El va lupta, firește, până la ultima picătură de sânge pentru mântuirea iubitei sale soațe, însă fără a cere jertfe obștei câmpulungene, mulțumindu-se doar cu ajutorul bunurilor săi prieteni, de față aflători, și asta numai dacă ei vor dori singuri să-și primejduiască viața pentru el și Oița.

Apoi vorbise logofețelul Gligore.

El a început prin a deplânge și veșteji vremile de rușine și decădere pe cari le trăiește norodul, de când au fost aduși la cârma Moldovei, în rădvane

leșești, înstrăinații domni ai neamului Moghileștilor. Folosind cuvinte aspre, el a înfierat plin de mânie jaful, nedreptatea și sugrumarea libertății deslănțuile de domnie. În același timp, el a pomenit și a preamărit vremurile de slavă, dreptate, neatârnare, libertate și belșug din timpul domniei mușatinilor, lucru pe care Boldur, Pepelea și Pața îl încuviințau dând din cap.

După toată această lecție de istorie, Gligore Ureche a trecut la partea care îi durea cel mai mult pe cei de față: cum să răspundă la mârșava lovitură a domniei. El a dat un răspuns asemănător cu cel al lui Pepelea, adică să nu se dezlănțuie răscoala, ci să mărginească lupta doar la ei înșiși și tâlharii domnești cari au săvârșit mișelnica răpire. Subliniind că lucrul cel mai de seamă este prinderea răpitorilor și slobozirea Oiței, Dafinei și a lui Alburel, Gligore a spus că ei trebuie să facă așa fel încât să pună mâna pe tâlhari înainte ca aceștia să ajungă în preajma cetății Neamțului.

După Gligore, luase cuvânt Boldur. El a vorbit ca și Pepelea, adică a vorbit, ca un răzeș care ura din toți rărunchii pe Moghilești și pe jupanii cei hrăpăreți. Dar se vedea limpede că ura lui împotriva dușmanilor nu-l făcea să-și piardă dreapta judecată și să ceara asemenea măsuri cari să aducă din nou furtună și suferință pe meleagurile lor. Așa că el a cerut, la fel ca Pepelea și Gligore, ca răfuiala să aibă loc numai între ei, capii răzmeriței, și tâlharii domniei.

Cam în același fel vorbise și Pața, care s-a arătat gata de orice jertfă, în privința lui, dar grijuliu să nu-și târască dornenii săi în răfuiala capilor răscoalei cu domnia.

Când, în sfârșit., i-a venit rândul la cuvânt, Lehaci era de acum pus pe făgașul cel bun de către vorbitorii dinaintea sa. Așadar, el a cerut, ca și cei dinaintea sa, ca și cei cinci prieteni, împreună cu vătăjelul, să pornească îndată pe urmele răpitorilor și să facă ce-or putea pentru a slobozi pe dragii lor

prinși. Dacă, doamne ferește, nu vor avea noroc, și tâharii vor izbuti să-și pună prada la adăpost, nu vor mușca din nada domniei, adică nu vor dezlănțui o nouă răzmeriță în țara Câmpulungului, ci vor căuta ca ei singuri, o mână de prieteni hotărâți și cutezători, să slobazească pe alte căi folosind îndrăzneala, dibăcia și pungile de aur, pe Oița, Dafina și Alburel.

Faptul că lucrurile se sfârșiseră în felul acesta chibzuit și înțelept îl făcuse să râsufle ușurat și, într-un fel, mulțumit că avusese rabdarea și înțelepciunea de a fi așteptat și de a nu fi dat frâu liber pornirilor sale pripite, nechibzuite și egoiste, din primele clipe.

Începuse să se întunece și Boldur îi făcu semn că trebuie să caute un loc de popas alungându-i gândurile ce-l frământaseră până atunci. O porniră pe o cărare ce sfredelea pădurea de pe coama muntelui Tarnița, unde ajunseseră pe la asfințit. În curând dădură de un luminiș, o poiană mare cu apă de izvor și loc bun pentru popas. Boldur strânse calul în pulpe și ajunse scară la scară cu Lehaci.

— S-a întunecat de-a binelea, spuse el. Eu zic să ne oprim aici.

— La fel gândesc și eu, i se alătură neamișul. N-are niciun rost să orbecăim prin întuneric.

— N-are. Tâlharii nu vor putea face altfel decât noi. Vor înnopta și ei în pădure.

— Firește, vom porni mâine dimineață pe urmele lor.

Descălecară, scoaseră șeile, adăpară bidiviii la izvorul din poiana, îi împiedicară și-i lăsară să pască în marginea luminișului. Apoi adunară vreascuri, făcură focul, fripseră carne în țepușe, mâncară si, după ce puseră un butuc pe foc, se culcară.

Din pricina oboselii, Boldur și Lehaci au dormit mult după răsăritul soarelui. Dănilă însă s-a sculat ceva mai devreme. În așteptarea trezirii tovarășilor săi, începu să hoinărească prin poiană. În mijlocul

ei dădu de doi pui de urs, mici cât niște cotei. Ședeau la soare și zburdau, războindu-se între ei, rostogolindu-se prin iarbă, cățărându-se în pomi și făcând tot felul de giumbușlucuri. Desigur, mama lor dormea în apropiere, în vizuină, în vreme ce ei se îndepărtaseră, spre a se hârjoni la soare. Vântul bătea dinspre vizuină spre Dănilă, așa că nici ursuleții, nici mama lor nu-l simțiseră pe musafirul cel nepoftit.

Acesta, flăcăiandru nu prea departe de vârsta copilăriei, alergă la ursuleți și luă pe unul dintre ei în brațe, nehibzuintă pe care numai un om necopt la minte ca el putea s-o facă. Celălalt ursuleț fugi spre vizuină. Când ursoaica simți ființă străină la pui, alergă ca turbată spre mijlocul poienii, scoțând mormăituri groaznice care îi treziră pe Lehaci și pe Boldur din somn.

Dănilă rămăsese încremenit cu ursulețul în brațe. Neamișul își dădu seama că nu mai e vreme de pierdut. Sări în picioare, își scoase jungherul și ieși în calea ursoaicei, într-o clipă, om și fiară se îmbrățișară, se frământară în loc și apoi se prăbușiră amândoi la pământ. Când Boldur alergă în ajutorul lui Lehaci, găsi fiara fără suflare, fulgerată în inimă de jungherul căpitanului de străjeri. Sub ea, într-un lac de sânge, zăcea neamișul în nesimțire. Boldur și Dănilă rostogoliră cu mare greutate leșul ursoaicei și scoaseră de sub el pe bietul Lehaci. Avea spatele sfâșiat adânc, și dintr-o rană sângele țâșnea ca din stropitoare. Boldur și-a rupt cămașa și a făcut feși din ea. Apoi a turnat rachiul pe rană și a legat-o strâns în feși. Sângerarea s-a mai potolit un pic, dar feșile se înroșeau destul de repede.

— Trebuie să-l ducem grabnic undeva, la vreo doftoroaie, ca să-i oprească sângele cu leacuri, zise Boldur, cu mare îngrijorare în glas. Fiara i-a smuls fâșii din carnea de pe spate, rana este înspăimântătoare iar pierderea de sânge îi amenință viața.

— Să mergem la Broșteni. Acolo e un spițer tare priceput, fu de părere Dănilă.

— E prea departe până acolo, iar neamișul pierde sânge mereu. Mai bine ne lăsăm de-a dreptul la poalele muntelui, în Leșul Ursului. Om găsi noi, acolo vreo ființă pricepută, care să-i oprească sângerarea și să-i oblojească rana ca lumea.

— Să mergem acolo. Nu facem mai mult de-un ceas.

— Poate chiar mai puțin. Hai să tocim repede o targă.

Puseră amândoi mâna pe securi și dintr-un tufan de tisă făcură în grabă o targă pe care așternură frunziș și mușchi moale. Îl așezară pe Lehaci pe ea și apoi prinseră un capăt al tărgii de șeaua calului rănitului, iar celălalt capăt de șaua calului lui Boldur, trecând toate desagele pe calul lui Dănilă. Porniră grăbiți la vale. Lehaci era încă în nesimțire. Fața lui devenea din ce în ce mai palidă. Feșile se înroșeau tot mai mult, iar picăturile de sânge ce se prelingeau de pe targă însemnau drumul spre poalele muntelui cu un arnici roș și viu. Boldur își privea îndurerat prietenul atât de greu încercat de soartă în ultimele zile, și se gândea câtă dreptate are românul când spune că o nenorocire nu vine niciodată singură...

X

În odaia ei de taină, din apropierea sălii Divanului, doamna Elisaveta se plimba cu pași repeziți și, fără a ține seama de regulile curteniei, se adresa marelui vornic Ureche și marelui armaș Prăjescu, din mers, uneori chiar și atunci când era cu spatele la ei. De când îl tutela pe nevârstnicul său fiu, Constantin, ajuns domn al Moldovei cu

ajutorul otrăvii și al oștilor străine, despotismul și îngâmfarea ei nu mai aveau margini. Se purta cu boierii și dregătorii cei mari ai țării mai rău decât cu slugile palatului țipând și răstindu-se la ei, bruftuluindu-l, amenințându-i și umilindu-i. Aceștia înghițeau în sec, căci știau că apriga femeie era în stare să-i nenorocească chiar și pentru o singură vorbuliță sau vreun gest de împotrivire.

Doar cu vechiul ei prieten și sfătuitor, Nistor Ureche, se purta mai ca lumea, deși, uneori, când mânia o copleșea, nu-l ierta nici pe el. Ureche, însă, măsurat și iscusit cum era, o domolea îndată, silind-o să-i vorbească așa cum i se cuvenea unui boier și dregător de rangul său și unui sfetnic și prieten vechi și apropiat ca dânsul.

Și de data asta, marele vornic fu silit să risipească multă trudă ca s-o domolească prin cuvinte iscusite și printr-un meșteșugit joc al ochilor și al mâinilor:

— În van te frământă, te zbuciumi și te amărăști, mărită doamnă, îi spuse el, după ce Elisaveta vărsase foc pe nări, fără întrerupere, mai bine de o jumătate de ceas. Eu sunt sigur că pârcălabul Belcea ne-a trimis răvașul pe care îl așteptăm cu toții.

— Prostii! Dacă-l trimetea, îl aveam de mult în mâini. Ne aflăm în a cincea zi a lui Mai. și n-avem nicio știre despre sosirea lui Toma la cetatea Neamțului, cu cele două femei în cârcă. Asta înseamnă că nevlegul ele frate-meu n-a făcut, nimic.

— Cum să nu facă, mărită doamnă? Nu ne-au înștiințat oare oamenii noștri din Câmpulung că cele două neveste au fost ridicate pe sus, în ziua de arminden, de către ceata nemeșului Toma, și purtate în grabă spre Târgul Neamțului?

— Că au scos iepele din grajdul lor o știm cu toții: dar că au ajuns cu ele la cetatea Neamțului, cine ne poate spune? Nu voi avea pic de tihnă până

nu le voi vedea în beciurile cetății, căci numai poprirea lor acolo va putea stârni furtuna pe care o dorim cu toții.

— Oare, înțeleaptă stăpână, putem fi noi siguri că asta ne va aduce furtuna cea mult dorită? Oare putem fi siguri că oamenii din fruntea câmpulungenilor vor împinge la pieire pe munteni de dragul nevestelor răpite? Crezi că ei nu ne vor oblici gândurile și nu ne vor desluși planurile?

— Va să zică, vel-vornice, nu prea crezi că drumul ales de mine este drumul cel bun.

— Eu ți-am spus de la bun început, mărită doamnă, că nu asta-i calea cea mai nimerită pentru a-i împinge pe munteni la o nouă răzmeriță.

— Ai spus-o numai pentru că domnia ta ai inimă de piatră, cum dealtfel mi-ai dovedit-o de mult, vel-vornice... Nu vreau să te jignesc, dar așa sunteți voi uneori: nesimțitori la treburile sufletești. Însă eu sunt femeie, și știu ce pot face niște bărbați care își iubesc cu patimă nevestele, atunci când le așteaptă o fiertură ca aceea ce le-am pregătit-o noi.

— Să-mi fie iertată împotrivirea mărită doamnă, eu nu am inimă de piatră. Am și eu, ca toți românii, inimă simțitoare. Dar am și mulți ani de viață în spate și sunt un om trecut prin multe încercări. Pe lângă asta, îi cunosc mai bine decât oricine pe căpeteniile câmpulungenilor: sunt oameni cu cap bun și inimă bărbată. Asta trebuie să o recunosc, chiar dacă nu-mi este pe plac.

— Văd că-i lauzi pe capii câmpulungenilor mai mult chiar decât îi laudă faptele lor, vel-vornice.

— Nu-i laud deloc, înțeleaptă mea stăpână. Îmi place doar să privesc adevărul drept în față. De ce să ne amăgim singuri? Oamenii de felul celor din fruntea câmpulungenilor nu-și pierd capul cu una cu două, nu se lasă târați orbește în nesăbuinte. Și apoi, chiar dacă ar face-o, cine i-ar urma? Crezi că muntenii i-ar asculta? Oare ei n-au neveste? N-au copii? De ce și i-ar nenoroci cu bună știință? Doar așa, de dragul căpeteniilor lor și al nevestelor

acestora? Pentru ce ar porni să facă astfel de jertfe? Să lăsăm să vorbească faptele și nu presupunerile noastre.

— Asta chiar o să și facem. Numai că trebuie să silim faptele să vorbească în sprijinul nostru.

— Asta fără doar și poate. Dar ca să împingem faptele pe făgașul nostru, trebuie, mai întâi, să știm despre ce fapte este vorba. De aceea să mai așteptăm un pic.

— Așteptarea cu brațele încrucișate înseamnă spaimă, uluială, neputință, damblageală, draga prietene...

— Eu cred că înțeleapta noastră stăpână are dreptate, intră în vorbă marele armaș Prăjescu, care tăcuse până atunci, așteptând clipa cea mai potrivită ca să ia cuvânt. Ceva i s-a întâmplat totuși nemeșului Toma, de vreme ce nu mai avem nicio știre de la dânsul. De aceea, trebuie să-i sărim repede într-ajutor. Să trimitem pe urmele lui o ceată de oameni de ispravă, vreo douăzeci de armășei călări, cu un căpitan destoinic în frunte. Asta e părerea mea.

— Ți-a ieșit un sfânt din gură, vel-armașe! zise doamna cu mulțumire în glas. Așa să facem! Și asta cât mai repede cu putință.

— O putem face chiar în clipa de față, mărită doamnă. Oamenii sunt gata de drum. De două zile mă tot gândesc că lucrul cel mai bun ce-l putem face este acela de a trimite oameni de ajutor, pe urmele nemeșului Toma. Tocmai de aceea am cerut îngăduință măriei tale de a mă primi și asculta.

— Bine ar gândit, vel-armașe. Ți-a ieșit lucrul cel mai bun ce-l putem face. Trimite-ți oamenii îndată pe urmele lui frate-meuu. Alege și câțiva olci buni, care să ne dea de știre despre ce s-a petrecut cu ceata nemeșului și prada sa, până acum, și despre ce se va petrece de acum încolo.

— Prea bine, mărită doamnă! Voi trimite armășeii îndată. Voi alege și șase olaci cu fugari buni. Peste asta, voi da porunci căpitanilor de

poștă din Țara de Sus să-i sprijine cu cai de schimb.

— Eu zic, mărită doamnă, că ar fi bine să trimitem olaci nu numai spre Câmpulung ci și spre Târgul Neamț, ca să culeagă știri și de pe acolo, propuse Ureche.

— Să trimitem olaci și într-acolo, îngădui doamna. Poate că în timp ce noi ne perpelim aici, frate-meu bate la porțile cetății Neamțului.

— S-ar putea să fie chiar așa, înțeleaptă stăpână, dar nu strică să-i trimitem totuși nemeșului Toma oameni de ajutor, zise Prăjescu, temător că doamna o să-și schimbe gândurile.

— Firește, nu strică deloc. Paza bună trece primejdia rea, zise doamna. Du-te îndată, vel-armașe, și fă tot ceea ce am hotărât să facem! Domnia ta, vel-vornice, mai rămâi o clipă, căci mai avem ceva de vorbit...

După ce marele armaș ieși pe ușă, doamna Elisaveta se apropie de Ureche, îl privi sfredelitor în miezul ochilor și-l întrebă cu glas aspru:

— Unde ți-e feciorul, vel-vornice?

— E plecat la moșia mea din Frasin.

— L-ai trimes domnia ta... ori a plecat cu de la sine putere? îl întrebă doamna, tărăgănându-și vorba și urmărindu-i fiecare mișcare a mușchilor feței.

— L-am trimis eu! răspunse fără șovăire și fără să-și piardă măcar o clipă cumpătul Ureche, deși nu spunea pe de-a-ntregul adevărul, căci fiu-său plecase cu voia tatălui său, dar nu la porunca acestuia.

— Așa o fi, vel-vornice?! făcu doamna cu înțepătură în glas.

— Așa este, mărită stăpână. Eu i-am poruncit să se ducă răspunse, cu și mai mult hotărâre în glas, Ureche, care de mult bănuia ceea ce bănuia acum apriga doamnă Elisaveta despre plecarea grăbiră a lui Gligore spre țara Câmpulurgului, iar asta îl făcea să-și apere din răspuseri odrasla.

— E-adevărat că este prieten bun cu neamișul Lehaci? îl strânse doamna și mai tare în menghină.

— E-adevărat numai pe jumătate, răspunse Nistor Ureche, silindu-se să pară liniștit. Au fost colegi de școală în Lehia, dar prieteni buni n-au fost niciodată.

— Când a plecat logofețelul Gligore spre țara Câmpulungului?

— Cu o săptămână înainte de sfintele Paști.

— Va să zică a plecat după ce noi plănuisem și hotărâsem răpirea celor două femei, băgă de seamă doamna Elisaveta, rânjind amenințător și împungându-l cu privirea pe Ureche.

— Și ce-i cu asta, mărită doamnă? o înfruntă marele vornic, plin de indignare. Doar nu vei fi vrând să spui că i-am poruncit fiului meu s-alerge într-un suflet la omul care mi-a hărtănit moșia și mi-a ars curțile, spre a-l înștiința că eu și stăpâna mea vrem să-i dăm în curând la cap!

— Aș spune așa ceva numai dacă mi s-ar întuneca mintea, prietene, zise doamna muindu-și glasul. Fii pe pace, dragul meu, știu prea bine că neamul Lehacilor îți este dușman de moarte și că n-ai de ce să-i sari într-ajutor! Nu mă îndoiesc nicio clipă că ți-ai trimes feciorul la Frasin, la moșie, și nu la Câmpulung la Lehaci...

— Fără îndoială că la moșie l-am trimes, pentru trebile mele, și nu la Lehaci, pentru ale sale.

— Sunt încredințată pe deplin că așa ai făcut. Cu toate acestea, am știri că feciorul domniei tale a fost oaspetele lui Lehaci.

— Se prea poate, mărită doamnă. După cum știi, Frasinul se află la o azvârlitură de băț de Câmpulung, iar fiul meu nu s-a văzut de aproape trei ani cu fostul său coleg de școală. O fi dat și pe la el, dar asta nu spune nimic.

— Chiar nimic, nu, vel-vornice. S-ar putea ca Lehaci să-l fi tras un pic de limbă pe feciorul domniei tale.

— Nu mă îndoiesc nicio clipă că a încercat s-o facă. Dar ce putea afla de la el? Ce știa fiu-meu despre planurile noastre?

— S-ar putea totuși să fi aflat câte ceva despre ele.

— De unde să afle, înțeleaptă stăpâna? Crezi că sunt omul care își îngăduie să stea la taifas cu fiu-său despre trebile divanului Moldovei, despre trebile de mare taină ale țării? Dacă eu m-aș fi scăpat față de fiu-meu, dacă fiu-meu ar fi fost prieten la toartă cu Lehaci și ar fi fost, pe deasupra, atât de nătâng încât să-i vorbească dușmanului meu despre papara ce i-o pregăteam, atunci Lehaci și Pepelea și-ar fi pus nevestele la adăpost, iar fratele domniei tale n-ar mai fi avut prilejul să le șterpelească nestingherit de sub nasul dragilor lor soțiori.

— Adevăr grăit-ai, prea înțeleptul meu sfetnic: feciorul domniei tale n-a știut nimic despre răpirea plănuită de noi. Iartă-mă că te-am bănuț pe domnia ta și pe fiul domniei tale. Am făcut-o numai pentru că m-a neliniștit soarta fratelui meu și pentiu că fiul domniei tale a plecat îndată după tainicile noastre hotărâri spre țara Câmpulungului, și pentru că zăbovește cam prea mult pe acolo...

— Trebile pe care i le-am cerut să le facă la moșia mea din Frasin și la ctitoria mea de la Secu l-au silit să zăbovească așa de mult pe acele meleaguri, și nu altceva.

— Să dea Dumnezeu să fie așa, dragul meu prieten! Încă o dată îți cer iertare pentru că mi-am pierdut cumpătul.

— Așa ni se întâmplă mai întotdeauna în clipe de grea cumpănă, mai cu seamă când primejdia amenință pe cineva drag nouă. Eu cred totuși că pe iubitul frate al domniei tale nu-l amenință nicio primejdie și că numai nerăbdarea măriei tale de a lovi în chip hotărâtor pe nemernicii de câmpulungeni te-a făcut să-ți ieși din fire.

— Deie Domnul să fie vorba doar de o furtună într-un cofăel cu apă! Ești slobod să pleci, prietene. Îndată ce afli ceva despre frate-meu și despre trebile sale, dă fuga la mine, și eu te voi primi pe loc, chiar dacă voi fi în iatac în cămașă de noapte.

Și doamna Elisaveta flutură pe buze un zâmbet tainic și îmbietor, în timp ce îi întinse mâna vechiului ei prieten și sfetnic, care i-o sărută, de astă dată, doar cu o scurtă apăsare de buze, și ieși grăbit pe ușă.

XI

Alburel privea pierdut patul ei de suferință, frământat de gânduri chinuitoare și răscolit de spaime și dureri copleșitoare. Fruntea boltită și fața prelungă, de maică preacurată sucevițeană, altădată mai albe decât neprihănitul nenefar, erau acum, sub văpăile fierbințelii, roșii ca măcieșul și scăldate în râuri de sudoare. Nările ei subțiri și străvezii se zbateau ca un fluture de noapte în preceas de ziuă, iar sânul ei feciorelnic pâlâia ca o luminiță gata să se stingă.

Se va stinge oare firava zvâcnire a viului în această făptură minunată, întruchipare a desăvârșirii, cânt al frumuseții, izbândă a armoniei, imn de preamărire a vieții? Se va petrece oare o asemenea pângărire a sublimului? Va izbândi oare răul asupra binelui, întunericul asupra luminii, iadul asupra cerului?

„Nu, nu așa ceva nu se poate! zise meșterul zugrav gândind cu glas tare. Ar însemna să nu mai cred în ceea ce am crezut până acum, în ceea ce mi-a înflăcărat gândirea și mi-a inspirat penelul!“

Oița gemu ușor. Alburel, până atunci dărâmat de suferință și nesomn simți că prinde puteri, înviorat de nădejdi întăritoare. Geamătul era un strigăt al vieții, o izbucnire a voinței de a trai, un semn că-si revine în simțiri. Sărmana de ea zăcuse, trei zile și trei nopți, aproape fără suflare, și numai pojarul care-i învăpăia obrazii și mișcarea abia simțită a nărilor și a pieptului arătau că-i încă în viața.

Se aplecă asupra ei cu nesfârșită dragoste și-i șterse, cu mișcări line și mângâietoare, sudoarea de pe frunte și de pe față. Luă un ștergar uscat, îl muie în apă rece, îl stoarse, îl scutură, îl împături și i-l puse pe frunte. Oița gemu încetișor, simțind prin somn alintările răcorii, dar nu deschise ochii: zăcea încă în neștire, la hotarul dintre viață și moarte.

„Oare de ce întârzie Dafina?” se întreabă neliniștit Alburel.

Soața lui Lehaci era în odaia de alături, unde pregătea oblojeli proaspete și fierturi pentru potolirea fierbințelii. Oița era împușcata în piept, rana era grea, iar viața ei, în mare primejdie. Meșterul se gândi cu ură și dispreț la lefegiul cel crud și mișelnic care trăsesese cu pistolul într-o biată femeie lipsită de aparare ce nu făcuse altceva decât să încerce a se ascunde în desigurii, mai mult de frică decât din dorința de a fugi, atunci când ceata de tâlhari domnești împresurase poiana din padurea Deei. „Ce ticălos!” își spuse Alburel. Să folosească arma împotriva unei femei plâpânde, când oricum, un zdrahon ca el, cu picioare de cocostârc, ar fi ajuns-o din urmă în câteva clipe. Chiar și capul cetei de tâlhari a rămas scârbit de ceea ce văzuse și l-a bătut măr, cu latul săbiei, pe omul cel mișelnic de sub porunca sa. Mai ales că fapta lui crudă și lașă încurca toate socotelile sale și ale domniei.

Glonțul o lovise pe Oița sub undreaua dreaptă, îi străpunsese pieptul și-i ieșise prin spate. Se pare că nu-i atinsese vârful plămânului, căci nu scuipa

sânge. La început, rana nu părea să fie prea primejdioasă. Dar, când au ajuns în apropiere de Stulpicani, Oița a leșinat. Îndată ce au intrat în sat, i-au scos feșile și, când au dat cu ochii de rană, au ramas cu toții îngroziți: scama înota în sânge și în față și în spate. Femeile din sat le-au dat rachiu tare, zeamă de tutun și zeamă de muma-secării și după ce i le-au turnat pe rană și au strâns bine feșile, sângerarea s-a mai potolit un pic.

Alburel l-a rugat din suflet pe capul cetei, care era însuși fratele doamnei Elisaveta, nemeșul Toma Csomortany, pe care meșterul zugrav îl cunoscuse cu doi ani în urmă, cu prilejul încheierii păcii, în cortul contelui Bethlen, s-o lase pe rănită în sat, în grija femeilor de acolo, căci hurducăturile mersului călare vor dezlănțui din nou potopul de sânge și o vor ucide. Nemeșul s-a scuzat politicos și i-a spus că deși cererea lui este pe deplin justificată, n-o poate satisface. Dacă ar fi după dânsul, ar lăsa aici și pe rănită și pe distinsul pictor, și pe cinstita soată a neamișului Lehaci. Însă el are anume porunci pe cari nu îndrăznește să le calce, deși vin de la sora sa, fiindcă l-ar aștepta osândă grea. Dacă ar fi putut să-și înfrunte sora, ar fi făcut-o încă din clipa când ea l-a trimes să facă o treabă atât de lașă și nedemnă pentru un nobil și un cavaler ca el, cum este smulgerea de lângă soț, prin silă și violență, a unor femei onorabile. Așa stând lucrurile, el îl roagă pe distinsul său cunoscut să aibă puțină răbdare, căci în curând vor fi sus, în pădurea din creștetul muntelui Ostra. Acolo domnia are o braniște cu un conac de vânătoare înzestrat cu tot ce trebuie pentru un popas prelungit. Vor rămâne acolo cât va fi nevoie, în așa fel ca rănita să se pună pe picioare și să poată face drumul mai departe, spre locul unde a poruncit domnia să fie dusă împreună cu cinstita jupâniță Datina. Domnia lui, meșterul zugrav, este liber să se înapoieze în Câmpulung, dacă își dă cuvântul de onoare că nu va divulga nimănui locul unde vor sta

până la întremarea distinsei soții a spiritualului Pepelea. Persoana sa nu face obiect de preocupare din partea domniei, el fiind adus până aici, prin constrângere, numai din motive de siguranță, căci dacă îl lăsa liber încă de la început, ar fi dat alarma și i-ar fi zădărnicit îndeplinirea misiunii cu care fusese trimis la Câmpulung de către buna dar severa sa soră.

Alburel a refuzat, în termeni nu mai puțin ceremonioși, amabila invitație a domniei sale nemeșul Csomortany. El i-a spus că va rămâne cu cele două preacinstite jupânițe și va împărtăși, până la capăt, soarta lor. Ar fi un lucru nedemn și ignobil din partea sa să le părăsească tocmai acum, când au mare nevoie de el.

Nemeșul a înțeles și a laudat nobilele sentimente ale vestitului pictor moldovean și i-a satisfăcut dorința.

Au ajuns noaptea la braniștea domnească de pe culmea Ostiei. Conacul avea multe odăi, cu paturi bune și rufărie curată. Cele două prinse au primit o odaie, iar meșterul alta, alături de ele. Oița era încă în nesimțire. Au culcat-o în pat și Dafina, ajutată de Alburel, a început s-o doftoricească. Din fericire, nevasta pădurarului care se îngrijea de conacul domnesc avea ierburi de leac. I-au spălat rana cu ceai de mușetel, i-au pus pe carnea vie scamă cu flori de arnică, măcinate în untură de pește, peste care au așezat foi de pătlagină, și i-au înfășurat apoi strâns, cu feși, pieptul.

Au vegheat amândoi, toată noaptea, la căpătâiul bolnavei. Sângerarea aproape că încetase, însă spre ziuă începură fierbințelile. Pe la amiază, Oița dogorea ca un cuptor și aiurea. I-au turnat cu lingurița pe gât ceai de flori de soc, care a făcut-o să nădușească și i-a mai domolit un pic fierbințelile, fără ca sărmana lor prietenă să-și revină în simțiri.

În ziua următoare însă, fierbințelile au crescut în chip îngrijorător. Fruntea și obrajii îi ardeau ca

jarul, și bolnava abia mai răsufila. Atât el cât și Dafina au rămas nemișcați la căpătâiul ei, fără să pună capul jos măcar o clipă. I-au schimbat des oblojelile, i-au dat ceaiul cel răcoritor și i-au pus mereu prosoape ude pe frunte. Au doftoricit-o în felul ăsta trei zile și trei nopți, fără a izbuti s-o readucă în simțiri. Dafina era istovită de nesomn, dar, deși el o rugase de nenumărate ori să pună un pic capul pe pernă, ea n-a voit, cerându-i în schimb lui să facă acest lucru, ceea ce, bineînțeles, el n-a primit. Dealtfel, chiar dacă ar fi încercat să se odihnească puțin, nici el, nici Dafina n-ar fi putut, căci grijile, temerile și starea lor sufletească nu le îngăduiau să doarmă.

Ușa odăii scârțâi ușor și întrerupse gândurile lui Alburel. În prag se ivi Dafina care păși în vârful picioarelor spre patul Oiței. Privi cu ochii tulburi și cu pleoapele roșii de nesomn spre Alburel și întreabă în șoaptă, cu glasul copleșit de temeri:

— Cum se mai simte?

— A gemut și a oftat prin somn, răspunse meșterul un pic luminat la față.

— Asta-i semn bun. Înseamnă că a trecut cumpăna cea mare. O să-și vină curând în fire.

— Și-ar veni, dacă i s-ar mai domoli fierbințelile.

— O să-i mai dăm ceai de soc. Dac-am avea un pic de scoarță de chinină!

— Nemeșul mi-a spus azi dimineață că trimite un oștean la Borca, la spițer, să ne dea chinină și alte leacuri.

— Mi-a spus și mie. L-am rugat s-o aducă de acolo și pe Baba-Buha, doftoroaia cea vestită.

— Baba ne-ar putea fi de mare folos. Am auzit că are leacuri care fac adevărate minuni.

— Da, așa este. Trebuie să sosească în curând, căci sunt vreo douăsprezece ceasuri de când a plecat lefegiul ca s-o aducă de la Borca. Dar haide să-i mai dăm un pic de ceai de soc Oiței, după care o să-i schimbăm oblojelile.

— Să-i dăm numai ceai, căci oblojeli o să-i pună în curând doftoroaia cea vestită.

— Fie și așa. Dar dacă întârzie prea mult Baba-Buha, atunci îi schimbăm noi oblojelile. Hai, saltă-i capul, ca să-i dăm ceaiul.

Alburel se aplecă asupra patului și luă, cu mișcări domoale, cu grijă și cu dragoste nesfârșită capul Oiței în palme și îl săltă încet. Dafina îi strânse ușor nările și, când bolnava trase aer pe gură, înclină lingura cu ceai, de atrăgător, dacă n-ar fiavut pe față biciuirile patimei sale pentru femeii și băutură.

Nemeșul făcu o plecăciune cuviincioasă în fața Dafinei, care sărise în picioare, rușinată că ațipise, și o întrebă – după ce salutase, prin înclinarea capului, pe Alburel – cu îngrijorare sinceră în glas:

— Cum se mai simte tânăra jupâniță?

— Are încă fierbințeli mari, răspunse Dafina cu ochii plecați, stingherită de privirile arzătoare ale frumosului oștean.

— A sosit omul meu cu doftoroaia de la Burca. N-a găsit scoarță de chinină, iar asta mă îngrijorează foarte, deși baba se laudă că are pentru fierbințeli un leac mult mai bun decât chinina. Mie însă nu-mi prea vine să cred spusele cotoroanței.

— De ce? întrebă Alburel oarecum surprins.

— Am iscodit-o un pic asupra leacurilor sale, căci e primejdios să lăsăm o bolnavă într-o stare atât de gravă pe mâinile unei babe despre care nu știm mare lucru și care pare cam șuie. Mi-a spus niște drăcovenii cari mă fac să cred că am în fața mai degrabă o vrăjitoare decât o doftoroaie.

— Eu am auzit despre ea lucruri osebit de bune, zise Alburel. Se spune ca folosește niște leacuri cu adevărat miraculoase.

— Și eu am auzit lucruri asemănătoare, îl întări Dafina pe Alburel.

— Atunci, o lăsăm să-și încerce leacurile pe pielea bolnavei noastre? întrebă nemeșul încă

neîncrezător.

— S-o lăsăm căci altceva mai bun n-avem de făcut, răspunse Alburel. Dealtfel, eu cred că baba și-a încercat de mult leacurile.

— Fie și cum ziceți, încuviință nemeșul. Si bătu de trei ori din palme

Ușa se deschise și în prag se ivi un oștean care înțepeni smirnă în fața nemeșului, gata a-i asculta poruncile.

— Adă doftoreaia ceea încoace, zise nemeșul cu o umbră de silă și neîncredere în glas.

— Îndată! făcu oșteanul. Să aducă leacurile cu ea?

— Să le aducă, încuviință nemeșul plictisit.

Peste câteva clipe, intră pe ușa doftoroaia. Nu de pomană purta numele de Buha. Avea ochi mari, speriați și clonț de bufnită.

— Apropie-te, babă! îi porunci nemeșul, privind-o cu dezgust și milă. Ai adus leacurile?

— Le-am adus, boierule, că d-aia am venit aici, răspunse doftoroaia, trăgându-și glasul dogit și tremurat.

— Spune-le și dumnealor ce leacuri vrei să-i dai bolnavei, zise nemeșul arătând cu capul spre Alburel și Dafina. Tare mi-e teamă că ai s-o trimeți în împărăția cerurilor cu leacurile tale!

— Apăi dacă nu credeti în leacurile mele, geaba le cerc, boierule! Necredința ține în loc puterea leacului.

— Lasă asta la o, parte. Dacă-s leacuri bune, tămăduiesc ele și fără părerea noastră despre ele. Fă bine și spune ce leacuri vrei să folosești.

— Mai întâi să văd femeia cea vătămata. Sa vad rana, și după aia vă spun ce leac o să folosesc.

— Iaca, ți-o arătăm acuma, zise Dafina, cse desfacă feșile de la rana Oiței.

— Dați-mi un lighean cu apa caldă și săpun, ceru baba, cu glas cam poruncitor și prea puțin cuviincios, ceea ce arăta siguranță și încredere în sine.

I-au dat apă caldă și săpun. Doftoroaia își spală vreme îndelungată mâinile ei vinete și vârstate de anii îndelungați ce-i purta în spatele ei cocârjat. Apoi se apropie de femeia cea vătămată, privi rana din față, o pipăi cu băgare de seamă, și la fel făcu și cu rana din spate. Pe urmă puse palmele pe față și pe fruntea bolnavei, după care chibzui îndelung. Se apropie cu mișcări iuți de masa, unde-și așezase boccelele, scotoci într-o straiță înflorată cu arnici, scoase niște ulcele înfășurate în pânză de in nouă-nouă și zise sigură de sine;

— Am leac bun și pentru rană și pentru fierbințeli.

Apoi luă o ulcică însemnată cu e funtă roșie, o desfăcu, scoase cu o lingură nouă de brad niște unsoare, o întinse pe două feși de in, albe și curate ca neaua, luă și o strachină cu ceai de mușetel și se îndreptă spre patul Oitei.

— Ce drăcie vrei să-i pui pe carnea vie? o întrebă nemeșul cu glas răstit și înțepător. Spune-ne și nouă. Că doară noi răspundem de viața bolnavei.

— Un mucegai care are s-o tămăduiască în câteva zile, răspunse baba, vorbind acum cu vioiciunea unei femei tinere.

— Ce fel de mucegai? o întrebă Dafina, cu blândețe și cu interes.

— Mucegai de brânză din lapte de ghiboliță țintată, amestecat cu untură de ursoaică.

— O să prindă mucegai la rană, zise nemeșul, cu glas hazos.

— N-o să prindă maică, îl încontră cu dârzenie doftoroaia. Mucegaiurile sunt tare bune la coptură de rană. Firește, numa'anume mucegaiuri.

— De unde știi? o iscodi din nou nemeșul.

— De la maică-mea, iar dânsa de la bunică-mea. Am tămăduit mulți oșteni răniți, din țara Dornelor, când s-or bătut cu ungurul.

— Nu prea îmi vine să cred, zise nemeșul întunecat la față, pesemne înnegurat de anume

aduceri aminte.

— Este adevărat, cinstite căpitane, o întări Alburel pe Baba Buha. Doftoroaiele de pe la noi folosesc cu osebite diverse mucegaiuri, pentru vindecarea rănilor infectate.

— Să zicem că-i așa, încuviință nemeșul, fără convingere. Dar de ce-i nevoie neapărat de mucegai de brânză din lapte de *ghivoliță* și încă de bivoliță *bălțată*?!

— Pentru că numai aiasta-i bun la coptură de rană, răspunse baba.

— Și de ce trebuie neapărat ca untura să fie de la o ursoaică?! Aia de la urs nu-i bună?

— Nu-i bună, maică, nu-i bună de 'mnic.

— Asta-i mai degrabă vrăjitorie, decât medicină, zise nemeșul, privind spre Alburel.

— E și una, și alta, spuse meșterul zugrav zâmbind.

— Atunci ce facem, o lăsăm pe vrăjitoare să-i pună bolnavei pe rană drăcovenia ei de bivoliță bălțată? întrebă nemeșul nehotărât.

— Eu zic s-o lăsăm să-și facă meșteșugul.

— Și eu zic la fel, i se alătură Dafina lui Alburel. Am auzit numai lucruri bune despre Baba-Buha.

— Bine, s-o lăsăm, încuviință, plictisit nemeșul. Poftește și fă-ți treaba, babo! Dar sa știi că dracul te ia dacă i se întâmplă ceva rău bolnavei! Ai să stai aicea zălog câteva zile.

— O să stau, boierule, că tot trebuie să grijesc de ea, să-i schimb mereu feșile.

După aceste cuvinte, Baba-Buha se duse la patul Oiței, îi spălă bine rănilor cu ceai de mușetel și apoi puse pe ele cele două pânze cu unsoare, împingându-le ușor în adânc. Oița tresări și gemu ușor.

— Are dureri mari, dacă le simte și în somn. O să i le alinăm cu zeamă de mătrăgună.

—Mătrăgună? întrebă Alburel surprins.

— Da. Maică, mătrăgună, *doamna mare*, cum i se mai spune.

— Păi nu-i otrăvitoare?

— Dacă pun în rachiu numai câteva boabe și le lași să dospească, nu-i otrăvitoare. O să-i dăm să bea doar câteva picături, și o să-i ia durerea cu mâna.

— Bine, fă-o și pe asta, încuviință nemeșul. Dar dacă o otrăvești!

— N-avea grijă, boierule, că știe ea Baba-Buha ce face, zise dofroroaia, mai stăpână pe ea ca oricând. Da' mai întâi și întâi să-i strâng în feși oblojeala și să-i dau să *be* un alt leac, de care are nevoie mai ales.

— Ce leac?

— O fiertură pentru potolirea fierbințelilor.

— Ce anume?

— Zamă groasă mucegăită, din carne de capră neagră de stâncă.

— Iar mucegai?

— Ehei, boierule, ce știi matală ce-s mucegaiurile!

— Și n-o să-și verse mațele bolnava, când o să bea zeama ta clocită?

— Nu, boierule, că-i îndulcită și înmiresmată cu miere de salcâm. A doua zi după ce-o bea, o lasă fierbințelile, și bolnava se poate scula din pat.

— Să dea Dumnezeu să fie așa! Că de-a fi pe dos, aici îți rămân oasele!

— Fii pe pace, boierule, că nu i-a sunat încă ceasul Babei-Buha. În câteva zile, îți pun cocoana pe picioare, fără niciun ban, c-am îndrăgit-o pe loc. Tare-i frumoasă jupânița matală!

— Ai nimerit-o ca nuca în perete, făcu nemeșul, nu fără a se îmbujora de plăcere, în vreme ce Alburel îl fulgeră cu o privire grea, cunoscând metehnele căpitanului.

Baba aduse de la măsuță un șip însemnat cu funtă albastră și un altul însemnat cu funtă verde,

le scoase dopul și ajutată de Dafina turnă pe gâtul bolnavei trei linguri din leacurile ei.

— Poți să pleci! îi porunci nemeșul babei, după ce aceasta puse șipurile înapoi, în straița ei cu leacuri.

XII

De două ceasuri străbateau, pe poteci înguste, tăiate prin bungete străvechi, âmpărăție a fagilor, gorunilor și mestecenilor, lanțul de păduri așezate pe coline despărțite de pârauri zglobii, zidul viu care închide, într-o cetate verde, mănăstirea Secu. Din îndemnul lui Gligore, se hotărâseră să meargă cu toții la ctitoria lui Nistor Ureche. Logofețelul avea acolo un om de încredere, un călugăr tânăr și de ispravă, de felul lui din Târgu Neamț, care putea fi trimis, fără a stârni bănuieli, în cetatea Neamțului, spre a aduce știri despre Oița, Dafina și Alburel, dacă cumva răpitorii izbutiseră să ajungă acolo. În afară de asta, Gligore trebuia să-și facă de lucru la ctitoria lui taică-său, pentru a azvârli praf în ochii marelui vornic și, mai ales, iscoadelor domniei, cari îl văzuseră, desigur, în tovărășia capilor răzmeriței câmpulungene.

Intrară într-un luminiș larg, valea unui pârau ce se strecura șerpuitor printre coline. Pe pajiștea înmiresmată, de timoteică și leurdă, păștea puzderie de vite. Vaci de soi bun, grase și cu ugere mari, boi cu spete de urs și coarne cât un arc domnesc, viței zdraveni și ageri umpleau imașul bogat în iarbă grasă și deasă. În mijlocul cirezii, se propteau în bate, nemișcați și tăcuți, doi țărani zdrențăroși și sfrijiți.

— Bună vremea, fraților! le strigă Pepelea.

Văcarii își ridicară ciomagul din pământ, își lungiră gâtul către ceata de călăreți falnici și șovăiră îndelung, înainte ae a răspunde la binețe, căci unul dintre călăreți era îmbrăcat în straie boierești, iar ceilalți doi, în frumoase veșminte străjerești, așa că erau niște oameni ce nu păreau a fi deloc „frați” cu ei, țărani mișei și rufoși. În sfârșit, unul dintre ei răspunse:

— Bun *vhinit*! Mulțămim ‘mneavoastră!

Călăreții se opriră a clipă, ca să-și tragă caii sufletul. Pepelea vorbi către văcari, dar privind înțepător spre Gligore, căci ghicise că prăpădiții din fața lor erau pâlmași ai ctitoriei lui Nistor Ureche:

— Bree, dar zgârie-brânză mai sunteți. Aveți vite așa de multe și frumoase, iar voi umblați în trențe!

— Apăi, cinstite oștene, dac-ar *hi* a noastre, n-am fi așa de pricăjiți, răspunse văcarul ce se dovedise mai puțin sfios, Noi suntem doară cu munca.

— Îhî, înțeleg: *unul seamănă, fi altul culege*. Dar ale cui îs?

— Ale mănăstirii... Noi suntem argații mănăstirești.

— Argați ai mănăstirii? Ai ctitoriei marelui vornic Nestor Ureche? Întrebă Pepelea în glas, privind hâtru spre Gligore. Așa ceva nu cred. Prea semănați a milogi...

— Apăi, cinstite oștene, ce *vhină* avem noi?

— Da cine-i vinovat? Marele vornic?

— Ce știm noi despre marele vornic!

— Dar de cine știți?

— Dă înalt preacuviusul arhimandrit Antim.

— El e stăpânul vostru?

— Da, dă acu trii ani, când o *vhinit* dă la *Sfetagore*.

— Aha, de la Sfântul Munte.

— Taică-meu și-a închinat ctitoria, acum trei ani, mănăstirii *Xeropotam*, de la Muntele Athos,

care a trimis ea egumen la Secu pe arhimandritul Antim Uranitis, îl lămuri Gligore, cu glas acru, pe Pepelea.

— Îhâm! Să mergem, zise Pepelea, dând din cap cu mâhnire.

Poteca îi duse pe o colină înveșmântată cu mesteceni bătrâni. Scoarța lor albă făcea umbra codrului mai subțire. Din loc în loc, smocuri de paltini falnici și de plop drepți ca lumânarea dădeau măreție și întinereau codrul gârbovit de ani. Viezuri ca niște groștei grași și greoi și nevăstuici iuți ca niște zvârlugi le tăiau calea, făcând caii să tresalte și să sforăie. Călăreții tăceau îngândurați și nu tulburau, măcar cu o tuse liniștea și măreția codrului.

Curând intrară într-o pădure de fag amestecat cu gorun. Bolțile de frunziș se încurcară. Umbra se îndesi și aduse răcoare cailor, care mai purtau încă pe ei fotaze de spumă, de pe urma falnicului galop ce-l făcuseră de la Pipirig până hăt, departe la Dumesnicu, satul de unde începe nesfârșitul codru al Secului. Într-un tufan de sânger, o codobatură își băța coada și aripile, frământând aerul cu un șuier prelung, ca o boamnă de săcălușe, în zbor. Apropierea călăreților o potoli, astfel că zefirul putu să alinte în voie frunzișul, cu șoapte tainice și cu miresme îmbătătoare.

Peste câteva clipe, pătrunseră într-o poiană largă, cu meri și peri sălbateci, cu tei albi, cu tufani de măcieși și cu scorțarele de bujori, clopoței și crini de pădure. Îi întâmpină zumzet de albine și miros de ceară proaspătă. În poiană, ca o așezare de pitici cu căsuțe țuguiate, ascunsă în mijlocul codrului, se întindea o prisacă înțesată de știu-beie. Și ea, ca și cireada cea mare de vite, întâlnită cu puțin timp înainte, era a mănăstirii. Prisăcarii erau la fel de zdrențăroși ca și văcarii. Numai că nu erau și la fel de jigăriți și costelivi, ci arătau bine hrăniți și vioi. Semn că băgau, destul de des, mâna în cei faguri plini de dulci ispite. Asta, numai

fiindcă preacuviosului econom al mănăstirii îi era mult prea greu să numere fagurii decât să numere capetele de vită, căci muștele nu suferă în preajma știubeiilor decât pe tătucii lor, pe prisăcari, care grijesc de ele cu dragoste și care cunosc graiul lor de găze.

Pepelea îi făcu cu ochiul lui Pața, râse pe sub mustață și spuse:

— *Nici lupul flămând, nici oaia cu doi miei! Ce zici piuarule?*

— Ce să zic, parcă poți umbla cu mâna prin miere, fără s-o duci și pe la gură?

— Așa este: *numai prostul e slugă cinstită la stăpân pungaș*, zise Pepelea încă zâmbind și dete pînteni calului, nedorind să facă iarăși un popas urmat de convorbiri neplăcute cu prietenul său Gligore.

Curând, drumul se lăsă într-o vale lărguță, pe fundul căreia susura un pârâu. Pe o pajiște întinsă, zburda o întreagă herghelie. Erau numai cai unul și unul: armigi moldovenești aprigi, bahmeți tătarești năvăși, sirepi ungurești de stepă focoși și neogoiți, precum și alte soiuri alese. Și herghelia era a mănăstirii, semn că înalt prea-cuviosul Antim nu era deloc un stăpân necuprins.

Din vale, drumul îi purtă pe o colină împădurită. Când ajunseră în creștetul ei, și poteca începu să coboare, Gligore sparse tacerea și zise:

— Mai avem puțin și ajungem la mănăstire.

— Taman când trebuie; iar mă strânge la lingurea, spuse Pața cu bucurie.

— Matale te-i fi trăgând din neamul lui Flămânzilă, dacă poți vorbi de foame, numai la cătăva vreme după marele ospăț de la pădurăreasa de pe Ostia, îl beșteli Pepelea.

— Înțelege-l și matale: el a muncit din greu ciupind muierușca amarnic, în vreme ce noi n-am făcut nimic,... zise, cu glas hâtru, Gligore.

— Cine poate, oase roade, le făcu Pața în necaz prietenilor săi.

Nu trecu mult și călăreții dădură de o vale strâmtă, de-a lungul căreia, pe trepte de piatră albă, se scurgea o apă limpede, pârâul Secu. Deasupra lui, pe malul stâng se înălța o cetate cu patru ziduri de piatră înalte și bortelite, străjuite de un turn cu vârf de săgeată. Zidurile aveau o puzderie de ferăstruici și ochete, ceea ce vădea că mănăstirea a fost înălțată nu numai pentru preamărirea Domnului, ci și pentru ocrotirea oamenilor în vreme de bejenie, așa cum s-a întâmplat cu mai toate mănăstirile din Țara de Sus.

Intrară înăuntru pe o poartă groasă de stejar. Curtea pătrată, marc cât un medean, avea pe fiecare latură câte două caturi de chilii, așa că mănăstirea putea adăposti, la nevoie, un târg întreg. Biserica mănăstirii, așezată în mijlocul curții, nu era prea mare și nu avea zugrăveli pe pereții dinafară. Peste tot forfoteau mulțime de oameni: călugări rotofei, argați supți la față și robi tuciurii și cu ochi șireți.

I-a primit cuviosul econom al mănăstirii, un grec cu ochi de viezure și față vicleană, care fusese în chip neîndoielnic, coropcar ori cămătar, înainte de a se călugări. Având de-a face cu fiul ctitorului mănăstirii, i-a firitisit cu multe tămâieri și ploconeli. Dar asta nu încălzi pe nimeni, nici măcar pe logofețelul Ureche. Ceea ce îi încălzi însă, cu adevărat, fu prânzul cu care îi cinsti, ciorbă de perișoare, porumbei cu smântână, sitari fripți, vârzare cu curechi și, mai ales vestitul vin de coarne al mănăstirii, vin fără seamăn în toată Moldova.

După prânzul cel gustos, Gligore plecă în căutarea omului său de încredere, spre a-l trimite după vești la cetatea Neamțului. Pepelea, neavând altceva mai bun de făcut, se lungi în pat, în odaia din arhondaric și la fel ca el făcu și al său prieten Pața. Piuarul a adormit îndată ce a pus capul pe pernă. Pepelea însă s-a căznit mai bine de un ceas, dar nici vorbă s-adoarmă. Îl chinuiau gândurile și

temerile sale obișnuite, care îl purtau mereu la a sa preaiubită soață, la buna și frumoasa lui Oița.

Spre a scăpa de cazne, porni în preumblare prin mânăstire. Fusese cândva argat mânăstiresc și voia să vadă cum mai trăiesc locuitorii sfintelor locașuri de închinăciune pierdute în singurătatea munților și a pădurilor. El nu-și amintea cu niciun fel de plăcere de viața ce-o dusesese la mânăstire, pe vremuri, și se întreba dacă lucrurile s-or fi schimbat cât de cât, în bine.

Fără a-și da încă răspunsul, porni în preumblare. Mânăstirea era un locaș sfânt numai într-o mică parte a ei, în biserică, unde călugării preamăreau pe Domnul de patru ori pe zi dis-de-dimineată, la utrenie; înainte de prânz, la liturghie; seara, la vecernie; la miezul nopții, la slujba numită polunoșniță. Cea mai mare parte a mânăstirii însă semăna mai degrabă cu un târg zgomotos decât cu un locaș de tihnă și de rugă. Căci de dimineată și până seara, mai abitir decât într-un târg de meșteșugari, vâjâiau foalele, ardeau cuptoarele, băteau baroasele, răsunau nicovalele făurarilor, bocăneau ciocanele butnarilor, huiiau boloboacele, duruiau roțile olarilor, rășluiau rindelele tâmplarilor, se striga, se înjura, se pumnea, se pleznea, se plângea și se râdea. Asta între cele patru ziduri ale mânăstirii.

Dincolo de ele, la marginea pădurii, unde erau sălașele ȝiganilor mânăstirești, forfota și zarva era și mai mare, căci acolo urlau, plângeau sau râdeau copiii, se certau, se scui-pau și se păruiau cumetrele, își înjurau și-și melițau ȝiganii pirandele, schelălăiau câinii, guițau porcii, miorlăiau pisicile, veneau sau plecau robii de-acasă, zburdau puradeii, se duceau și veneau ghicitoarele și paparudele.

Hotarele mânăstirii nu se opreau însă la marginea poienii din valea Soarelui, și nici la îndepărtatele liziere ale pădurii Secului. Așa cum îi spusese Gligore, mânăstirea mai avea ca danie din

partea lui Nistor Ureche, în afara de nesfârșita pădure a Secului și muntele Bivolului, precum și moșii cu pământ și sate de clăcași, patru pe apa Moldovei și trei pe Siret.

„De ce o fi fost atât de darnic marele vornic?” se întrebă Pepelea. „Pentru că a avut de unde da: avusese o sută și patru moșii, iar acum, după daniile făcute, a rămas cu nouăzeci și șapte” își răspunse el singur. „Dar de ce a ținut el să facă Domnului o asemenea ofrandă?” își urmă Pepelea șirul de întrebări. „Ca să-i ierte Cel-de-sus păcatele. Toată averea și-a făcut-o prin înșelăciune și silnicie, mințindu-și și jupuindu-și de vii frații săi creștini slabi și necăjiți”.

Cum mergea și gândea aceste lucruri tulburătoare, îi ieși în cale, în apropiere de sălașul țigănesc, o muiere de vreo douăzeci de ani și-i căzu în genunchi. Crezând că-i fiul ctitorului mănăstirii, ea îi sărută mâinile și îi îmbrățișă picioarele, rugându-l să-i asculte plângerea. Pepelea o lăsă să vorbească, gândind c-o să-i aducă la cunoștință întreaga pricină acelui căruia îi era hărăzită, logofețelului Ureche. Pe măsură ce țiganca vorbea, fața lui Pepelea arăta mirare din ce în ce mai mare, uimire chiar. Căci ceea ce îi auzeau urechile era aproape de necrezut și nu-și amintea să mai fi auzit vreodată o întâmplare asemănătoare. Iată ce i-a spus țiganca;

Cu trei ani în urmă, roaba care se numea Catrina făcuse un copil din flori. Se iubise cu un țigan străin, din alt sălaș, rob al altui stăpân, ceea ce era socotit, pe vremea aceea, o mare ticăloșie. Țiganul cu care făcuse copilul era vizitiul starețului mănăstirii Putna. Stăpânul său venea în vremea aceea destul de des la Secu, în călătorie duhovnicească, fiind bun prieten cu egumenul de atunci al mănăstirii, care era moldovan. Venirea copilului pe lume poate că n-ar fi tulburat pe nimeni, dacă un țigan din Secu, pe nume Bazavan, n-ar fi fost îndrăgostit de Catrina și nu l-ar fi ucis

pe vizitiu, când a aflat că acesta i-a sucit capul iubitei sale. Asta fu mare năpastă pentru mânăstirea Secu. Țiganii mânăstirești, ca și cei boierești, erau socotiți a fi de fapt ai domniei, și când făceau încălcări grele ca: omor, jaf la drumul mare, răpire sau siluire, erau judecați de însuși domnul țării. Bazavan a fost și el judecat de vodă, și așa cum era scris în pravilă, n-a fost spânzurat cum s-ar fi întâmplat dacă n-ar fi fost rob, ci numai a fost luat mânăstirii Secu și dat mânăstirii Putna, în locul robului ucis de el. Asta pentru că, în acele vremuri, moartea unui rob era socotită nu ca o pierdere a obștii omenești, ci ca o pierdere a unui stăpân de vite de povară.

Hotărârea judecății domnești, care suna astfel: „deci noi am judecat ca să fie Bazavan ȋigan al mânăstirii Putna în locul celui ucis” a ajuns la mânăstirea Secu tocmai când sosise noul stareț, arhimandritul Antim și noul econom al mânăstirii, călugărul Belisarie Vrațaș, om de încredere al arhimandritului, adus cu sine de la Sfântul Munte. Supărat că din pricina netrebnicei de țigănci mânăstirea a pierdut un rob, și încă unul de ispravă (ucigașul era vânjos și puternic ca un urs), economul, într-o clipă de furie, a luat pruncul Catrinei, care adusese numai belele stăpânilor și l-a aruncat la porci, spre a fi îmbucat de viu. Din fericire pentru puiul de țigan, maică-sa care, deși era o roabă păcătoasă, era totuși mamă, adică ființa cea mai vrednică de laudă din lume, s-a târât nevăzută în urma ticălosului în anterior și și-a scos pruncul din gura porcilor, care s-a ales doar cu un deget bont la mâna stângă. Apoi ea l-a încredințat unei alte țigănci, pentru a-l îngriji în taină, în vreme ce dânsa venea, pe ascuns, ca să-l alăpteze. Starostele sălașului, un bulibașă cumsecade, a închis ochii și n-a crestat pe răboajele sale încă un nou născut, astfel că nimeni n-a știut că numărul robilor mânăstirii sporise cu unul.

În urmă cu două săptămâni însă, după trei ani de taină, întreaga poveste a răsuflat. Așteptându-se ca feciorul ei să fie făcut rob pe viață, Catrina l-a dat de suflet unor țărani fără copii, din Pipirig, pentru a fi crescut de ei și făcut slobod. Economul însă cere să fie adus înapoi la sălaș și să fie trecut în terfeloagă, adică în rândul vitelor omenеști ale mănăstirii. Dar Catrina nici nu vrea să audă de așa ceva și cu toate că preacuviosul econom a spetit-o în bătai, ea nu i-a spus unde-i pruncul. Bulibașa a învățat-o să ceară judecată mănăstirească. Măine este județ în fața starețului. Ea îl roagă pe dânsul, boier mare și mărinimos, fecior vrednic al ctitorului mănăstirii, să stăruiască pe lângă arhimandrit și acesta să hotărască, împreună cu întregul județ, ca feciorul să crească sub îngrijire bună și să devină om slobod, nu rob mănăstiresc.

Pepelea i-a spus că ea a greșit socotindu-l a fi fiul ctitorului mănăstirii, dar n-a greșit spunându-i zbuciumata ei poveste. El a sfătuit-o ca a doua zi, la județul mănăstiresc, să-i spună arhimandritului că ea este femeie proastă și că-l cere pe el, pe Pepelea, să-i apere pricina în locul ei. Pravila îngăduie așa ceva, iar el va face totul ca ea să câștige judecata, pentru că dreptatea este de partea ei, și nu a economului. Dacă se va face însă judecată strâmbă, atunci el va vorbi cu logofețelul Ureche ca să stăruie să se pună județul pe făgașul dreptății.

Seara la cină, Pepelea povesti lui Gligore și lui Pața tot ce-i spusese țiganka. Prietenii săi au rămas cu gura căscată, când au auzit această istorie de necrezut. Gligore știusese ceva de la taică-său, dar numai partea cu uciderea vizitiului mănăstirii Putna. Despre aruncarea pruncului la porci și ceea ce a urmat după această ticăloșie nu știa nimic, fiindcă economul avusese grije să cocoloșească totul. Logofețelul i-a făgăduit că va veni și el la judecată și că, dacă va fi nevoie, îl va sprijini în apărarea țigăncii.

După cină, Pepelea îi spuse piuarului:

— Frate Pața, vrei să bei în astă-seară un vin cum n-ai mai băut în viața ta?

— Cum să nu! De la vin și de la vânat nu mă dau niciodată înapoi, mai ales când e vorba de băutură și de vânat de soi. Dar unde ți-e vinul?

— Nu-ți dau eu de băut, ci altcineva.

— Cine?

— Chesarie, călugărul cel subțire și învățat, care a prânzit astăzi cu noi.

— Păi de ce nu m-a poftit el, când era aici, și te-a pus pe matale s-o faci în locul lui?

— El m-a poftit pe mine, însă eu nu prea, stau bine cu burta în seara asta. De aceea te rog să mergi în locul meu, ca să nu se supere omul.

— Păi n-o să se supere că vine alt, musafir decât acela pe care l-a poftit el?

— Nici n-o să bage de seamă asta. O să beți pe întuneric, după slujba de la miezul nopții, când călugării trebuie să se culce și nu-i voie să țină feștilă aprinsă în chilie.

— Păi cum o să bem așa, ca orbeții și ca muții?!

— O să beți pe întuneric, căci altfel nu se poate. N-o să stai ca muții, căci o să vorbiți în șoaptă. Dacă nu-ți place un astfel de chef, nu te duce. Mie însă mi-ar părea rău să pierzi prilejul de a gusta din vinul cel mar bun din lume, din vinul de Chios!

— Dacă-i vorba de așa ceva, mă duc.

Îndată ce s-a sfârșit polunoșnița și călugării au plecat la culcare, în chiliile lor, Pața se duse la chilia lui Chesarie. Bătu încet la ușă, greul îl pofti în șoaptă și el intră tiptil înăuntru. Luna era învăluită în nori și în chilie se vedea ca prin ceață. La un semn al gazdei, piuarul se așeză pe un scaun fără spătar în fața unei mese pe care se aflau două ulcele.

— Bine ai venit, frate, îl întâmpină călugărul.

— Bine te-am găsit.

— Te-am așteptat cu nerăbdare...

— Și eu la fel. Mai ales că ai un vin așa de bun.

— Vinul ne va încălzi inimile și ne va face să ne simțim prieteni de când lumea.

— Așa va fi, încuviință Pața, neavând habar unde țintește cu adevărat călugărul.

— Nimic nu-i mai frumos ca prietenia.

— Așa-i, cuviosule.

— ... Dar prietenie adevărată numai între bărbați se poate lega.

— Mda. Muierile se cam mănâncă între ele. Da' se mai găsesc, pe ici pe colo, și femei cu suflet frumos.

— Ba așa ceva nu se află pe lume! Femeia are o coastă de diavol. Iacă d-aia nu sufăr eu muierile: îs tare rele!

— Or fi, da' fără ele nu se poate.

— Ba se poate! Și încă foarte bine!

— Ei, zici și matale, doar așa. Cinul matale călugăresc te silește... Da' și călugării mai cad, din când în când, în ispită. Că nu se poate altfel.

— Ba se poate și altfel!

— S-o fi putând da' mie nu-mi place...

— Se poate și fără acest păcat al avto-fericirii, răspândit printre călugării de la Muntele Athos.

— Ai fost p-acolo?

— Acolo am fost crescut, de mic copil. N-am trăit rău, căci se mănâncă și se bea bine acolo, se învața multă carte și multe meșteșuguri frumoase. Numai că despre partea dragostei e mare strășnicie: nu numai că nu-i îngăduit să calce picior de femeie prin acele locuri sfinte, dar nu-i îngăduit să treacă pragul mănăstirii nicio ființă de parte femeiască. Nici oi, nici capre, nici vaci. Nici măcar găini!

— Ptii! Auzi minunăție!

— Da, emare strășnicie. La poarta fiecărei mănăstiri stă un anume călugăr, care veghează la tot ce intră înăuntru. Rar poate fi păcălit. La mănăstirea Ivion, unde am fost crescut eu, în zece ani, cât am stat acolo, o singură dată a fost înșelat...

— Cum?

— Niște călugări tineri au luat o capră, i-au acoperit sfârcurile țâței cu ceară, rotunjindu-le. Și când călugărul – portar, care era cam slab de vedere, le-a pipăit, a crezut că-s fudulii de țap.

Grecul umplu din nou ulcelele și-l îndemnă pe piuar să bea. Pața nu se lasă rugat de două ori, ci dădu pe gât vinul cel strașnic, pe nerăsuflăte. Apoi grecul îi vârî sub nas altă ulcică plină și încă una și încă multe altele, căci vinul cel gros ca untdelemnul, dulce ca mierea și tare ca rachiul îl cucerise cu totul pe piuar...

XIII

A doua zi Pepelea, însoțit de Gligore, merse la județul mănăstiresc. Asemenea județuri se țineau în fiecare săptămână, judecându-se felurite pricini ale oamenilor mănăstirii, adică ale clăcașilor, argaților și robilor mănăstirești. Judecata se ținea într-o odaie mare, anume pregătită pentru așa ceva. Județul era alcătuit din egumenul mănăstirii, un preot duhovnic și un călugăr, de obicei cel mai bătrân monah din mănăstire. Economul mănăstirii era întotdeauna de față, el fiind acela care apăra trebile mănăstirii.

Întâia pricină judecată a fost aceea a unui țăran care fusese prins în pădurea Secu cu zece știubeie în car, șterpelite de la una din prisăcile mănăstirii. Judecata a mers repede și, potrivit pravilei, țăranul a fost pedepsit „să i se ia carul, boii și tot ce avea asupra sa, lăsându-l să plece gol” – adică în

izmene, pedeapsă cât se poate de obișnuită pentru asemenea încălcări.

A venit apoi la rând pricina roabei Catrina. Ca staroste al județului, arhimandritul Antim a arătat pe scurt în ce stă pricina, spunând lucrurile pe cari Pepelea le știa de la țigancă, iar Gligore de la el. Apoi a întrebat-o pe împricinată dacă are ceva de zis. Roaba, așa cum o învățase Pepelea în ajun, a spus că pricina ei este așa cum a înfățișat-o înalt preacuviosul. Ea este însă o femeie proastă și neînvățată, și nu se poate apăra singură. De aceea, roagă ca preacinstitul județ să-i îngăduie a pune pe altcineva care să-i apere pricina. Antim a încuviințat din cap și i-a cerut să-i spună pe cine ia ca apărător. A rămas mirat și deloc mulțumit când a văzut că țigancă l-a numit pe istețul Pepelea, dar a înghițit în sec, fiindcă n-avea cum să se împotrivească.

Apoi a dat cuvânt aceluia care apăra trebile mănăstirii, adică economului. Acesta a arătat că roaba Catrina a adus numai beleli și pagube mănăstirii, prin stricăciunea și desfrânările ei. Mai întâi de toate, ea s-a culcat cu-n țigan din stăpânirea altei mănăstiri, deși știa bine că așa ceva nu poate aduce decât încurcături și bătaie de cap pentru toată lumea, căci ea nu se putea mărita cu un țigan din sălaș străin decât cu îngăduirea stăpânilor lui și cu consfințirea lui vodă, deoarece stăpânul adevărat al țăganilor mănăstirești și boierești este, așa cum scrie la pravilă, domnul țării. În afară de această ticăloșie a ei, care a adus mănăstirii pierdere de vreme și de bani, căci a trebuit să plătească judecata domnească, țigancă a mai făcut un șir întreg de alte ticăloșii, care au adus mari pagube și năpăști mănăstirii. Astfel, ea a făcut ca mănăstirea să piardă un rob puternic și destoinic, căci judecata domnească a hotărât ca Bazavan, țiganul ucigaș, să fie dat mănăstirii Putna, în locul robului ucis de el. Apoi, țigancă aceasta stricată și prefăcută și-a crescut copilul în

ascuns, fără ca să fie trecut în terfelogul robilor mănăstirii, iar când a simțit că-i va fi descoperită ticăloasa sa faptă, și-a dat pruncul copil de suflet unui țăran, deși fii-su este al mănăstirii, al cărei rob este de drept. Pentru toate aceste ticăloșii, el cere ca roaba să fie pedepsită cu douăzeci de vergi la tălpi, iar copilul să fie luat de la țăran și dat înapoi, în stăpânirea mănăstirii.

După vorbirea economului, Antim a dat cuvânt apărătorului roabei împricinată. Pepelea a început prin a spune câteva cuvinte frumoase dar găunoase despre încrederea sa în simțământul de dreptate al judecătorilor mănăstirești. Apoi a cerut încuviințarea de a pune câteva întrebări. I s-a dat încuviințarea.

— Al cui este copilul, cuvinoase econoame: al țigăncii, ori al mănăstirii? începu el șirul întrebărilor.

— Al mănăstirii! răspunse fără șovăire economul.

— ... Adică al matală, îl ispiti Pepelea.

— Da, al meu, zise cu hotărâre economul, gândindu-se că el este maimarele robilor, argaților și clăcașilor mănăstirești.

— Dacă este al matală, atunci spune-ne te rog: când l-ai născut și cu cine l-ai făcut?

— Îți bați joc de mine! strigă greul mâniat. Cum să-l nasc eu? De născut, l-a născut mă-sa.

— Și cine-i mă-sa?

— Catrina.

— Deci, înalt preacuvioase, dacă l-a născut Catrina, înseamnă că copilul este al ei, așa precum eu sunt copilul maică-mi, iar preacuvioșia ta, copilul preacinstitei tale mame. Oare nu-i așa?

— Mda... cam așa este, încuviință arhimandritul, cu jumătate gură. Însă, potrivit pravilei țării, copilul, fiind țigan mănăstiresc, este mai întâi al mănăstirii, și apoi al maică-si.

— Bine, fie și așa, înalt preacuvioase, dacă legea și Dumnezeu îngăduiesc ca unii dintre

oameni să fie înstăpâniți, ca dobitoacele, de către frați creștini de-ai lor, zise Pepelea cu amărăciune și scârbă în glas. Însă eu întreb cinstitul județ; dacă eu mă lepăd, cu voia mea, de un lucru, îl arunc aiurea, atunci mai poate fi socotit acel lucru ca fiind al meu?

— Nu, hotărît că nu, răspunse arhimandritul.

— Dacă-i așa, atunci copilul nu mai este al sfintei mănăstiri, care s-a lepădat de el și l-a aruncat la porci. El este al mamei lui, care nu s-a lepădat de el, ci, dimpotrivă, l-a smuls din gura rămătoarelor și l-a crescut cu grijă și cu dragoste, iar asta în pofida tuturor primejdiilor ce o așteptau.

— Ba este al mănăstirii, sari economul, căci copilul s-a hrănit cu hrana mănăstirii și a crescut sub acoperământul ei.

— Mănăstirea nu i-a dat niciun fel de hrană, îl întâlnește cu tărie Pepelea. Maica-sa l-a hrănit.

— Dar maică-sa de unde a luat hrana, nu de la mănăstire? Încercă economul să-l înfunde

— Maică-sa l-a hrănit cu hrana ei, căci hrana ce i-ați dat-o, i-ați dat-o pentru ea, pentru munca ei, nu pentru prunc. Ea și-a rupt de la gură și și-a hrănit pruncul cu hrana sa. Nu-i așa, înalt preacuvioase?

Arhimandritul n-avu ce face, și încuviință din cap, însemna că așa este, căci îi era rușine de martori și mai ales, de fiul ctitorului mănăstirii, care era și el de față la judecată.

— Deci, urmă Pepelea, copilul nu este cu nimic dator mănăstirii, căci n-a primit nimic de la ea. El este dator maică-si, care i-a dat viață, l-a alăptat, l-a alăptat, l-a crescut și l-a ocrotit. Așa este, cinstite județ?

— Așa este, încuviință Antim.

— Dacă copilul nu-i dator cu nimic mănăstirii, care nu i-a dat nimic și care s-a lepădat de el, înseamnă că mănăstirea nu are nicio putere și niciun drept asupra lui. Drept și putere asupra lui are numai maică-sa, care i-a dat totul și care nu s-a

lepădat de el nici în ruptul capului. Așa este, cinstite județ?

— Așa este, încuviințară judecătorii.

— Dacă copilul este al maică-si și nu al mănăstirii, atunci înseamnă că maică-sa are voie să facă ce vrea cu el, are deci voie și să-l dea de suflet unor țărani slobozi, spre a deveni și el om slobod. Așa este?

— Așa-i, încuviințară judecătorii din nou.

— Ba nu-i așa! se împotrivi cu îndârjire economul. Copilul nu este al țișăncii, căci el a fost aruncat la porci, iar maică-sa l-a luat fără știrea cuiva, adică l-a furat și, ca orice lucru de furat, nu poate fi al hoțului..

— Ai dreptate, zise Pepelea cu glas plin de batjocură, mama și-a furat copilul, deci pruncul născut de ea, fiind lucru de furat, nu este al ei... Dar nu este nici al mănăstirii, care s-a lepădat de el și l-a aruncat la porci. Cel mult, copilul poate fi al porcilor... Lor le fusese hărăzit și pe ei i-a vătămat furtul săvârșit de născătoarea copilului. Ei sunt cei păgubiți, iar paguba se ridică la două ocale de carne. Însă nici asta nu-i pe deplin adevărat, fiindcă porcii au fost despăgubiți, căci mănăstirea le-a dat grăunțe în locul cărnii. Până la urmă, tot mănăstirea este păgubașul...

— Ai văzut c-ai ajuns la vorbele mele? zise economul râzându-i în nas.

— Așa este, cuvioase econoame, ești omul cel mai deștept din lume! Numai ca vorba ceea: *Dumnezeu a umplut lumea cu ce-a putut!*

— Ce vrei să spui cu asta?

— Eu am spus numai că mănăstirea a fost păgubită cu două ocale de carne, nu și că are dreptul la copil, acum după ce s-a lepădat de el. Asta înseamnă că dacă cineva despăgubește sfânta mănăstire, atunci copilul este volnic să rămână acolo unde se află, adică la acei creștini adevărați, cari l-au luat de suflet și vor să-l crească și să-l facă om slobod. Voi despăgubi eu sfânta mănăstire,

fiindcă mama copilului este prea săracă pentru a putea face ea acest lucru. De aceea, rog pe cuviosul econom să-mi spună cu cât se vinde, în sfânta mănăstire Secu, ocaua de carne omenească?

La aceste vorbe ale lui Pepelea, economul începu să se bâlbâie, încercând să răspundă ceva, dar arhimandritul îl opri și scăpă de rușinare ctitoria marelui vornic Ureche și pe călugării trimiși de sfântul Munte, ridicându-se în picioare și spunând:

— Judecata este luminată: copilul nu este al mănăstirii, deci el poate rămâne acolo unde se află.

XIV

Oița sta întinsă pe cergă și, îmbătată de miresmele pădurii, mângaiată de razele blânde ale dimineții însoțite și spumă începuse să răsară bujori. Sânul ei cu neîmpliniri de fetișcană avea acum mișcări adânci și regulate. Somnul îi era tihnit, fruntea fără cunună de lăcrimioare, obrazul neînrouat. Trupul ei cu dăltuiri de meșter elin era acum destins, slobozit de cârceii durerii. Viața izbândise în ea pe deplin.

„Baba-Buha n-a mințit. Leacurile ei cu puteri tainice au pus-o pe picioare numai în câteva zile“, își zise Alburel în

1 Așa cum stă scris în hronice, întâmplarea este adevărată, deși pare de necrezut. Ca și multe alte întâmplări de necrezut din această carte... (n.a.).

gând, în vreme ce o privea pe cât de fermecat pe atât de fericit. Ieșise cu ea la scurtă preumblare prin luminișul din apropierea conacului de

vânătoare. Nemeșul Toma, care se purta ca un adevărat domn, îi îngăduise Oiței să iasă zilnic la aer și să facă un pic de mișcare, spre a-și înviora sângele și a-l ajuta astfel să țeasă și să închidă rana. O însoțea numai el, Alburel, căci așa îi ceruse căpitanul, pesemne pentru a avea un oarecare zălog în Dafina, care rămânea în odaia ei, în timpul preumblării prietenelor săi prin poiană.

Meșterul zugrav trăia clipe de înălțare sufletească, desfătare și bucurie de negrăit. Niciodată nu i se păruse viața așa de frumoasă, niciodată nu fusese atât de fericit ca acum. Lucru ce-i vădea și mai mult ciudățenia firii omenești care, adesea, prefăce înfrângerea în izbândă și năpasta în fericire. Căci nenorocirea ce se abătuse asupra prietenilor săi dragi și asupra lui însuși devenise, pentru el, întâmplarea cea mai fericită din viața sa. Oarecum rușinat, el se gândea că poate că-i trist din partea sa că lucrurile stau așa, dar asta este realitatea. Poate că așa este firesc să se întâmple numai cu oameni ca el, cu suflet păcătos de artist, cârmuiți prea mult de zvâcnirile fierbinți ale inimii și prea puțin de luminările reci ale cugetului. Dar tot așa de bine se poate ca acest fel de a fi să stea în însăși firea omului. Omenirea și viața ar fi triste și goale, dacă ar cârmui în lume numai cugetul, ori numai simțirea. Se pare că numai conviețuirea acestor două laturi ale ființei omenești și lupta dintre ele dau înțeles, farmec și măreție vieții, făpturii și obștii omenești. Se pare că numai asta explică bogăția fără margini, diversitatea nesfârșită, armonioasa și sublima neorânduială a acestei capodopere a firii care este omul.

Oița deschise ochii. Privi cu lumini duioase și cu nespusă bunătate spre cel ce-i veghease somnul de acum și pe cel care ținuse aproape o săptămână și șopti:

— Alburel...

— Da, jupâniță Oiță.

— Meștere Alburel, urmă ea cu pleoapele plecate, rușinată de felul cum și-a chemat mai înainte bunul prieten al soțului ei, de ce m-ai lăsat s-adorm? Și își trase îndată, cu fața îmbojурată, colțul cergii asupra gleznelor ei subțiri, de caprioară.

— Ca să te hodinești un pic. Ești încă fără puteri, și preumblarea până aici, deși scurtă, te-a obosit, răspunse Alburel și mai îmbujorat decât ea, din pricina felului cum îl strigase prima oară și din pricina rușinării ei față de neînsemnata și nevinovata ei goliciune de mai înainte.

— Cum să-ți mulțumesc pentru tot ceea ce ai făcut și faci pentru mine? îl întrebă ea privindu-l lung și cu recunoștință.

— Înzdrăvenindu-te cât mai repede, îi răspunse Alburel, dorind ca ochii ei să se oglindească într-ai săi o veșnicie.

— De ce ești atât de bun cu mine? îl întrebă ea, nedeslipindu-și încă privirile de ale lui.

— Nu sunt nici a mia parte din ceea ce ar trebui să fiu față de o faptură atât de bună ca domnia ta.

— Cred că mă prețuiești mult mai mult decât sunt vrednică a fi prețuită.

— O ființă ca domnia ta nu poate fi niciodată prețuită îndeajuns de un bărbat.

— De niciunul? întrebă ea cu alintare în glas.

— Poate că ai putea fi îndeajuns prețuită numai de un mare artist, care să treacă în nemurire frumusețea și farmecu-ți de negrăit, îi răspunse, cu ochii plecați, meșterul zugrav.

— Așa vorbești cu soața celui mai bun prieten al domniei tale?

— A-i recunoaște unei femei, în fața, harurile, înseamnă a o ispiti?

— Fără îndoială că da. Nicio femeie, chiar și cea mai neprihănită femeie, nu poate rămâne nesimțitoare, atunci când i se laudă însușirile, mai ales cele trupești.

— Mărturisirea aceasta, cu totul neobișnuită pentru o femeie, mă face atât de fericit!

— Tocmai pentru că ai auzit-o din gura mea. Încetează a-mi mai aduce laude. Asta, dacă îți iubești și îți prețuiești prietenul, dacă ții, cu adevărat, la Pepelea.

Tăcură amândoi și ramaseră pe gânduri multă vreme.

Oița se gândea cu neliniște că ceva neobișnuit se petrece cu ea de patru zile în șir, de când s-a trezit din amorțeala și somnul ei cel lung, privirile sale nu întâlnesc decât fața aceasta albă, gingașă și senină, de arhanghel bun și sfios, ochii aceștia albaștri, limpezi și mirați, de copil mare, chipul acesta blând, plin de dragoste și credință, care-i priveghează somnul și trezia, care o ocrotește în orice clipă, care o liniștește, îi dă încredere în sine și putere. Ochii ei s-au obișnuit cu acest chip, și dacă nu-l întâlnesc, îl caută. Iar dacă nu-l găsesc îndată, devin nerăbdători. Nu-și dă seama prea bine ce se petrece cu ea. Poate că-i vorba de o obișnuință trecătoare. Sau poate că-i vorba de mai mult decât asta, poate că-i vorba de o slăbiciune. De o slăbiciune a trupului și a sufletului său, pricinuită de încercările prin cari a trecut în cele patru zile de rătăcire pe târâmurile dintre viață și moarte. O slăbiciune trecătoare, bineînțeles.

Dar dacă este mai mult? Simte că i se strecoară în suflet îndoiala și că o cuprinde teama. Îi este teamă că ar putea să ia cunoștință de anume părți ascunse ale inimii și simțirii sale, despre cari ea n-a știut nimic până acum, îi este teamă de o furtună în sufletul său, de o zguduire care s-o îndepărteze, fără voia ei, de ceea ce a simțit până acum

Alburel era și el frământat de gânduri și de simțăminte tulburătoare. Se întreba ce s-ar întâmpla dacă soarta ar face ca Oița să rămână mereu alături de el, să-și împartă, de acum încolo, viața cu el. Oare ea l-ar putea uita vreodată

pe Pepelea, la care este limpede, ține nespus de mult?

Iar înainte de a-și răspunde la întrebare, începu a se certa singur. Cum îi pot trece prin cap asemenea gânduri cari presupun năpăstuirea celui mai bun prieten al său? Ar trebui să roșească de propria lui rușine! Dacă Oița ar ști ce gândește, l-ar disprețui, desigur. Dar ar avea el oare tăria ca să-i mărturisească un asemenea gând? Dacă oamenii și-ar mărturisi unii altora tot ceea ce gândesc ar sfârși prin a se disprețui și a se urî între ei. Numai că noi nu spunem niciodată, chiar și ființei celei mai apropiate, tot, absolut tot ce gândim, pentru că unele din gândurile noastre sunt ticăloase și vrednice de dispreț. Așa este! Numai mincinoșii și fățarnicii ar putea spune că gândurile și simțămintele oamenilor, chiar și ale oamenilor fără prihană, sunt, întotdeauna, curate ca neaua.

Reveni, fără voie, la întrebarea ce și-o pusesese, adică dacă Oița ar sfârși prin a-l iubi. Nu poate fi sigur de asta. De un singur lucru e sigur: ea va fi tot restul vieții lui în inima sa, în mintea sa, în gândirea și în arta sa, chiar dacă nu va fi alături de el, chiar dacă s-ar despărți pentru totdeauna de ea...

Și la gândul aceasta Alburel o privi pe Oița cu nesfârșită dragoste și înflăcărare.

Oița simți valul de iubire curată și pătimașă pornit din inima lui și nu avu tăria să-l respingă, ci îi susținu privirile, copleșită și înfrântă de dogorile din ochii bunului ei prieten și ocrotitor.

— Mai stăm? îl întrebă Oița, pentru a sparge îndelunga tăcere și pentru a se desprinde din privirile lui de foc.

— Să mai stăm un pic... zise el cu glas rugător. Trebuie să te înzdrăvenești cât mai curând. Poate că ar fi bine să ne mai preumblăm puțin prin poiană.

— Să încercăm, dar mi-e tare greu...

— Trebuie să încercăm, fiindcă este neapărat nevoie să te obișnuiești să umbli, așa cum ești, legată în feși. Nu putem rămâne aici până se va închide rana. Trebuie să fugim, înainte ca nemeșul să-și dea seama că te-ai înzdrăvenit destul pentru a putea face drumul spre locul pierzaniei unde i se cere a te duce.

— Da, ai dreptate. Să încercăm să mai ne preumblăm un pic.

Și Oița îl rugă din ochi s-o ajute să se scoale.

Alburel se aplecă spre ea, cu duioșie și grijă, și o apucă de subsiori. Ea se lăsă în voia lui și se trezi în picioare. Apoi, sprijinită de umărul lui, începu preumblarea.

Meșterul se simțea amețit și îmbătat de apropierea ei, de atingerea trupului ei. Iar Oița simțea și ea fioruri nelămurite, poate porniri de recunoștință sau alte avânturi lăuntrice. După câțiva pași se opri. Se sprijini mai apăsător de el, căci obosise. Amândoi simțiră, în același timp, nevoia de a vorbi, spre a-și acoperi tulburarea.

— Te descurci din ce în ce mai bine, o lăudă Alburel.

— Cu ajutorul matală...

— În primul rând, cu stăruința matală.

— De-am fugi repede din aceste locuri singuratice...

— Trebuie să fugim. Altfel vom fi duși în locuri și mai rele ca acestea.

— Și cum crezi c-o să putem fugi? În timpul nopții?

— Nu. Noaptea suntem păziți strașnic.

— Atunci, vom fugi ziua?

— Da., vom fugi ziua. Vom folosi faptul că nemeșul ne-a îngăduit să ieșim la plimbare aici, în poiană, nepăziți. Peste câteva zile, când vei fi în stare să te ții bine pe picioare, ne vom afunda în pădure și vom da bir cu fugiții.

— Așa ceva nu pot primi, căci ar însemna s-o lăsăm pe Dafina în mâinile lor, zălog. Fără Dafina

nu plec.

— Va fugi și Dafina odată cu noi.

— Păi nemeșul n-o va lăsa să iasă niciodată împreună cu noi. N-ai văzut că o oprește mereu în odaie, ca ostatecă, ori de câte ori ieșim?

— Tocmai asta este piedica pe care trebuie s-o înlăturăm. Dafina va trebui să-și ia inima în dinți și să fugă odată cu noi

— Pai cum o să scape de oșteanul care stă cu ochii pe ea tot timpul cât șede ca ostatecă în odaie?

— Cu îndemânare, îndrăzneală și șiretenie chiar. Este femeie, și nu-i va fi greu să păcălească pe caraulă și să vină la noi nevăzută, ca apoi să ne înfundăm tustrei în pădure.

— Va fi foarte greu.

— Va fi greu și primejdios, dar trebuie să încercăm. Din beciurile domniei va fi mult mai greu să fugim.

— Ai dreptate, trebuie să încercăm. Și asta cât mai curând. Cred că peste două-trei zile voi fi destul de tare pentru a putea face un drum ceva mai lung, pe jos.

— Așa cred și eu. De aceea e bine să încerci să mergi cât mai mult, să te obișnuiești cu drumuri din ce în ce mai lungi.

— Bine. Dă-mi brațul și hai să ne preumblăm din nou.

Oița îl apucă de braț pe bunul ei prieten și ocrotitor, fiindcă era dornică să se obișnuiască a merge cât mai mult pe jos și a fi mai curând gata de plecare. Și fiindcă se simțea bine alături de un om atât de bun, mărinimos și plin de însușiri alese, cum era meșterul zugrav.

XV

Pepelea și Pața ședeau la o ulcică de vin, la hanul din capul Dumesnicului. Făcuseră cale întoarsă spre munții Stânișoarei și-și hodineau caii un pic, după drumul cel lung prin inima codrului Secului. Călugărul trimis de Gligore la cetatea Neamțului venise cu vești pe jumătate bune și pe jumătate rele. Erau bune, căci arătau că tâlharii domnești nu ajunseseră încă în cetate, unde, dealtfel, cum chitise omul lui Gligore, erau așteptați să sosească. Erau rele, pentru că arătau că ceata de răpitoii s-a oprit undeva, iar asta, desigur, din pricina prinsei rănite, despre care Pepelea și prietenii săi auziseră vorbindu-se în satul Stulpicani. Asta înseamnă că Dafina ori Oița, era greu de știut cari din două, se afla în mare primejdie. Lucru ce-i da lui Pepelea fioruri și sudori reci și-i deslănțuia gânduri și întrebări nesfârșite asupra ursitei care îl lovea cu cruzime, tocmai când îi era lumea mai dragă. Despre slobozirea prinșilor de către ceata lui Lehaci nici nu putea fi vorba, căci dacă așa ceva s-at fi întâmplat, neamișui le-ar fi trimis veste, știind că Pepelea și ai săi pot fi găsiți pe drumul Neamțului sau la mănăstirea Secu.

Părea deci aproape sigur că răpitorii s-au oprit undeva, într-un loc ferit, spre a îngriji femeia rănită și a o pune pe picioare, astfel încât ea să poată face drumul, mai departe, spre cetatea Neamțului. Asta înseamnă că urmăritorii lor mai aveau încă sorți de a le dibui ascunzișul și a slobozi pe prinși și că, în felul ăsta, mișelnica rănire a unei femei lipsite de apărare se putea îndrepta împotriva nemernicilor cari o săvârșiseră.

Așa stând lucrurile, Pepelea și Pața se hotărâseră să se întoarne în grabă în munții Stânișoarei, să se alipească cetei lui Lehaci și să scotocească împreună codrii, pentru a da de tâlharii domniei. Gligore rămăsese însă la Secu, căci dacă s-ar fi reîntors cu ei în munți, ar fi fost limpede pentru iscoadele domnești că el este amestecat în trebile

capilor răzmeriței câmpulungene. Logofețelul urma să-și facă de lucru, încă o zi-două, pe la ctitoria lui taică-său, iar după asta să se reîntoarcă în grabă acasă, prefăcându-se că nici n-a mâncat usturoi, nici că gura îi pute.

Hanul din buza Dumesnicului era plin de lume, căci era zi de sărbătoare. Veniseră nu numai obișnuiții meșteri ai suptului și ai palavrelor, ci și mulți gură-cască, fiindcă se vestise că în ziua aceea vor trece, pe șleaul spre Vânători, fețe alese. Se zvonise că nevârstnicul domn al Moldovei, Constantin-Vodă, se afla la vânătoare de mistreți, în codrii Secului, însoțit de mulți curteni, și că va ieși din pădure, în drum spre Târgul Neamț, prin Dumesnicu. Se adunase norod destul de mult. Era și muieret, căci femeile din sat voiau să vadă cum arată la față vodă cel cu tulei sub nas. Dar nu erau numai gură-cască, ci și oameni cu trebi temeinice, cum erau aceia cari ațineau calea alaiului domnesc cu tot felul de jălbi în proțape așa precum era obiceiul din bătrâni, care însă acum, în vremea Moghileștiler, nu prea mai da roade.

Lucrul ăsta din urmă îl spuneau pe șleau oamenii de la mese cărora rachiul le deslegase limba și îl strigau, mai tare decât toți, doi străini, târgoveți după straie, ce ședeau la o masă plină cu oale de vin.

— Geaba te-ai proțăpit cu jalba-n drum, fa muiere, strigă către o femeie gălbejită unul dintre târgoveți, grăsun și mustăcios, vodă nu te poate ajuta cu nimic!

— I-e frică de mămucă-sa! o lămuri celălalt târgoveț, un om cu cap pleșuv și urechi clăpăuge.

— Așa este, i se alătură Pepelea De trebile țării se îngrijește mămucă-sa. D-aia îi merge norodului așa de bine. Ne tunde și ne mulge ca pe oi.

— Ai dreptate, îl întări chelbosul, ne mănâncă de vii lupii de la cârma țării!

— Ehei, *n-ar fi lupi, dacă n-ar fi oi*, începu Pepelea să vorbească acum în graiul cel înțelept al

zicalelor, cum îi plăcea lui să cuvânte în fața norodului.

— Așă-i, i se alătură grăsanul, vina-i a noastră, căci suntem oi blegi ce se lasă mulse, tunse, înfulecate și cu pielea pe băț,

— N-ai ce-i face, nene, zise Pepelea. *Acu nu cântă cucul, ci urlă lupul...*

— A murit dreptatea, strigă chelbosul cu mare durere în glas

— *Dreptatea-i cum o fac domnii*, își urmă Pepelea zicalele. Vorba ceea: *Lupul te pâărăște, lupul te judecă.*

— Așa se întâmplă când ajunge lupo sameș la oi, vorbi grăsunul, cu tâlc.

— Ehei! făcu Pepelea. *Ajunge el mucul la dește!*

— Ce poate face cioara împotriva uliului, spuse chelbosul, cu obidă în glas.

— *Cioarele cele multe bat ulii cei puțini*, vorbi Pepelea, ca pe vremea când așăța pe dorneni la răscoală. *Tara taie scara!* strigă el, privind cu înțeles spre norodul care se adunase în jurul celor ce vorbeau împotriva stăpânirii, căci cuvintele lor le ungeau inima.

Pepelea voi să dea drumul la o chemare și mai înflăcărată căci vinul îl încălzise binișor și-i dezlănțuise ura lui nepotolită împotriva jecmănitorilor țării, dar Pața îl trase de mânecă și-i spuse la ureche să se potolească, fiindcă cei doi târgoveți nu prea aveau căutătură curată. Lucru pe care îl băgaseră de seamă și câțiva țărani din mulțime, cari priveau bănuitori spre târgoveți și-și șopteau ceva între ei. Dar Pepelea, care, în dorul Oiței, băuse cam mult, nu voi să țină seamă de sfatul lui Pața, ci blagoslovi cu câteva înjurături și mășcări strașnice pe ticăloasa și haina de Moghiloaia. Și ar fi spurcat-o și mai rău, dacă nu s-ar fi auzit tropote de cai, lătrături de câini și larmă mare, dinspre pădure. Semn că alaiul domnesc se apropia de han.

Mulțimea năvăli spre șleau și o parte se înșirui de-a lungul lui, iar altă parte împânzi drumul cu prăjini de cari spânzurau petece de hârtie, scrise de jălbarul satului, un fost diac al boieroaicelor Prăjescu din Pipirig, care trăia acum de pe urma slovelor lui frumoase și a priceperii sale de a tocmi cereri meșteșugite și rugări fierbinți de milostivire și facere de dreptate hărzite dregătorilor de toate mărimile din ținutul Neamțului.

Înainte alaiului domnesc călărea o ceată de logofeți de curte; fără ea, vodă nu se încumeta să plece la drum, căci nedreptatea creștea pretutindeni, ca buruiana cea rea, în vremurile acelea de restriște pe cari le trăia norodul, iar asta făcea cât se poate de trebuincioasă azvârlirea de praf în ochii oamenilor.

Ajunși în fața pădurii de prăjini, logofeții își făcură și la Dumesnicu necinstita lor meserie, adică culeseseră jalbele din proțape și făgăduiră oamenilor că plângerile lor vor fi citite chiar de vodă, acasă, la Iași, și totii cei ce vor avea de partea lor dreptatea o vor primi îndată. Numai că, așa precum grăia zicala din bătrân, amintită cu câteva clipe mai înainte de Pepelea, dreptatea arăta la chip așa cum o făceau domnii, cari o făceau în asemenea fel, încât lor să le fie bine, iar norodului, cum o da Dumnezeu...

După ce logofeții descurcă drumul de mulțime și de prăjini, alaiul domnesc, care se opri la marginea pădurii, porni la trap pe șleaul din fața hanului. Calea îi era deschisă de o ceată de lefegii pe cai împodobiți cu fotaze strălucitoare, lucrate în fir de argint. La câțiva pași în urmă, îmbrăcați în straie de vânătoare, de urșinic roșu și albastru, veneau curtenii, în mijlocul cărora se afla vodă, înconjurat de căpitani și meșterii de vânătoare ai curții domnești.

Constantin-vodă era un băiențandru de vreo cincisprezece ani, frumușel și subțirel, dar cu obrazul plin de tulei și bubițe. Căuta să pară falnic

și bărbătos, sumețindu-și capul și îndreptându-și trupul în șa, dar asta îl făcea și mai stângaci și copilăros, mai ales că sirepul pe care îl încălicase era tare aprig și-l repezea când spre coamă, când spre coadă. Muierile se uitau cu ochi hazlii la el și chicoteau înveselite, văzând cât de amarnic se scremea mucosul domnesc să pară om în toată firea.

Când vodă ajunsese în apropierea hanului, cei doi târgoveți își scoaseră cușmele și se aplecară până la pământ pe marginea șleaului. Pepelea, care ieșise și el în drum, se bălăbănea pe picioare, căci era bine afumat și nici nu se gândea măcar să-și scoată cușma sa trasă până peste urechi, ori să îngenunche în fața alaiului domnesc, așa precum făcuseră cei din jurul său. Fără să bage de seamă amenințările cu pumnul ale falnicilor călăreți, el sta ca măgarul între oi și striga în bătaie de joc: „Să ne trăiești, țacă, cât porcul lui Ignat!”

Când vodă ajunsese în dreptul său, Pepelea se răsuci în loc pe călcâie, se aplecă până la pământ, prefăcându-se că-și potrivește ceva la încălțări, și-și arată dosul voievodului și curtenilor din jurul măriei sale.

Batjocura asta nu putea fi iertată, mai ales că mulțimea izbucnise în hohote de râs. De aceea, domnul făcu un semn, și o ceată de călăreți năvăli îndată spre Pepelea. Când curtenii își opriră caii, doi târgoveți țâșniră în drum și strigară: „Înhățați-l, ăsta-i Pepelea! De mult suntem pe urmele lui! A batjocorit în toate chipurile domnia și-i vrednic de spânzurătoare!”

Toată lumea rămase cu gura căscată. Mai întâi, pentru că aflase că cel care-și bătuse joc de vodă și de domnie este vestitul Pepelea, pe care dumesnicenii nu avuseră încă cinstea să-l vadă la față. Apoi, că se vădise în chipul cel mai limpede că cei doi târgoveți, cari ațâțau oamenii la hulirea stăpânirii, erau niște iscoade domnești.

Când curtenii îl înșfăcară pe Pepelea, care se lupta cu ei ca un urs încolțit de zăvozi, mulțimea începu să fluiera, să huiduie și să amenințe cu proțapele sau cu pumnii. Îndată, ceata cea mare de lefegii, care păzea pe vodă, năvăli cu caii peste oameni și lovi cu latul săbiei în gloată, potolind pe cei îndrăzneți și avântați. După asta oștenii îl cetlură în frânghii pe Pepelea, îl aruncară, ca pe o desagă pe un cal și porniră în galop spre alaiul domnesc, care se îndepărtase, în vreme ce mulțimea fluiera, huiduia și înjura de se cutremura văzduhul. Când cineva din gloată strigă „pe ei fraților”, era prea târziu: alaiul domnesc era departe și se îndrepta în goana cailor spre Vânători, pe drumul ce ducea la Târgu Neamț. Mulțimea blestemă și înjură vreme îndelungată pe vodă, pe lingăii din jurul său și pe cele două iscoade, dar asta nu aduse slobozirea bietului Pepelea. Numai Pața tăcea de o parte și privea buimac spre zări, afurisindu-se în gând pentru că nu se străduise îndeajuns să-și oprească vechiul și bunul său prieten de a se vârî singur cu capul în ștreang.

XVI

Poteca ce se lăsa la vale odată cu pârâul Suha Mică era la fel de întortocheată ca și drumul tăiat în stâncă de apa ce se rostogolea spre adâncitura Gaienești și, mai departe, spre lunca Moldovei. Din loc în loc, grămezi de bolovani, de butuci și de rădăcini, aduse din munte de viiturile de primăvară, puneau în calea drumețului stavile greu de trecut.

Oița simțea că o părăsesc puterile și că nu va izbuti să ajungă la capătul drumului ce trebuia sa-i

aducă mântuire ei, Dafinei și lui Alburel. Pieptul începuse să-i fie săgetat de junghiuri ascuțite, rana să-i sângere și să-i înroșească feșile. Dar nu spunea nimic, nevrând să-și țină în loc nicio clipă prietenii ei dragi, cari, ca și ea, simțind în ceafă ochii vrăjmașului, coborau aproape în fugă spre satul Găinești, unde unchiul Dafinei avea să-I găzduiască și să-i ascundă de urmăritori.

Se sprijinea din ce în ce mai des de Dafina și de Alburel cari, văzând ca-i sleită de puteri, o duceau mai mult pe sus. De la prânzișor, de când fugiseră din pădurea Ostrei, și până acum, la chindie, nu se opriseră aproape deloc, în goana lor spre zări slobode.

Oamenii domniei băgaseră de seamă repede fuga lor și se țineau aproape de ei, fără a-i putea însă ajunge, din pricină că pierdeau multă vreme la încrucișările dă drumuri, până să-și dea seama încotro s-au îndreptat fugarii. Iar Alburel le încurca strașnic socotelile, căci schimba des potecile și pornea pe căile cele mai neașteptate, făcând ocoluri mari și îndreptându-se pe drumuri întortochiate spre ținta cunoscută de ei, de fugari.

La început se lăsaseră spre miazăzi, spre muntele Băișescu, dar, în apropierea lui, se întorseseră în loc, spre miazănoapte și coborâseră spre valea Suhei Mici. Asta îl pusese în mare încurcătură pe nemeșul Toma, care trebuise să scotocească codrii Băișescului câteva ceasuri bune, până să se dumirească încotro au apucat-o fugarii. În felul acesta, oamenii domniei rămaseră mult în urmă, iar Alburel, Oița și Dafina puteau să ajungă la vreme în Găinești și să se pună la adăpost, cu ajutorul rudelor Dafinei, într-un loc ferit.

Din nefericire însă, când mai aveau aproape un ceas până să ajungă la țintă, Oița, istovită de drum și slăbită din pricina pierderii de sânge, se lăsă moale pe picioare și căzu, aproape în nesimțire, pe marginea potecii. Dafina și Alburel se uitară unul la altul cu ochi înspăimântați și se înțeleseră din

priviri să facă un popas mai lung, orice s-ar întâmpla. O desfăcură îndată la piept, îi scoaseră feșile însângerate și i le schimbă cu altele curate, pe cari i le legară strâns, upă ce puseseră pe rană scamă îmbibată cu rachiu și zeamă de muma-secării, ca să-i oprească sângerarea. Apoi se așezară amândoi lângă rănită și stătură așa, vreo jumătate de ceas, fără să schimbe vorbă între ei.

Întremată puțin de hodină și de oprirea sângerării, Oița își reveni în simțiri, deschise ochii și spuse:

— Lăsați-mă aici. Scapați voi, măcar!

— Cum poți grăi astfel, Oiță, o dojeni blând Dafina. Ne îndemni să te lăsăm aici, pradă fiarelor pădurii?

— Nemeșul sosește îndată și mă ridică el.

— Mai bine să ne prinză pe toți, decât să te lăsăm singură aici! spuse Dafina cu hotărâre în glas.

— Nu, mântuiți-vă pe voi. Dând de mine, nemeșul o să zăbovească aici câtăva vreme, iar voi o să aveți timp să ajungeți în sat.

— Așa ceva nu se poate! zise Alburel. Te vom lua pe brațe și te vom duce cu noi. În mai puțin de un ceas, ajungem în sat.

— Nu, în felul ăsta, nemeșul o să ne prinză pe toți, se împotrivi Oița, cu glas deznădăduit.

— Fii liniștită, o îmbărbăta Alburel, nemeșul e destul de departe de noi. Vom avea vreme s-ajungem în sat să ne ascundem.

Și fără altă vorbă, meșterul o luă în brațe și porni pe potecă la vale.

Ghemuită la pieptul lui, Oița îl privea cu ochii plini de recunoștință, cuprinsă de un simțământ ciudat, un fel de bucurie amestecată cu neliniște și teamă. Se gândea că încercase acest simțământ și mai înainte, în zilele când se plimbau împreună în poiana din pădurea Ostra. Atunci, teama și întrebările pline de neliniște precumpăneau asupra bucuriei și mulțumirii. Acum însă fiorul plăcerii și

al bucuriei înăbușea tremurul temerilor și zbuciumărilor. Poate că apropierea lor trupească atât de strânsă din aceste clipe a pricinuit o astfel de prefacere. Ori poate că primejdiile ce-i pândesc la tot pasul le-au întărit dorința de trăire. Oricare ar fi pricina, ea ar minți dacă ar spune că nu se simte bine în brațele prietenului bărbatului său. Mai ales că are brațe puternice, prea puternice pentru înfățișarea lui de flăcăiaș gingaș la chip și la trup. Lucru ce-i dă peste cap dintr-o dată părerea ei, de până acum. Nu, Alburel este bărbat ca toți bărbații, poate mai bărbătos decât mulți dintre semenii săi.

Dar își opri gândurile aici, căci îi era rușine să le împingă mai departe, ori să caute să și le lămurească până la capăt. Se lăsă deci, fără a-și mai pune întrebări, în voia legănărilor brațelor meșterului zugrav, care o purta ca pe un fulg, cu puterile nebănuite ce le revarsă în sânge dragostea.

Alburel o duse în brațe, ca pe un copil bolnăvior, vreme îndelungată. Dulcea lui povară îl odihnea și-l întărea, în loc să-l ostenească. Și mai ales, îi umplea inima de dragoste nemărginită, îl desfăta și-l înălța, îl făcea fericit.

Oița nu-și da seama însă că ea nu-i slabea, ci îi întărea puterile. De aceea, după o bucată de vreme, vrând să-i ușureze brațele, îi cuprinse gâtul cu amândouă mâinile și se ghemui și mai tare la pieptul lui. Alburel fu nevoit să-și încordeze grumajii, iar asta o aduse pe Oița cu gura așa de aproape de a sa, încât îi simți răsuflarea ei firavă și neliniștită. Lucru ce-l umplu de atâta fericire, încât nu-și dori nimic mai mult peste asta, nu-și dori decât ca aceste clipe să țină o veșnicie.

Dar fericirea îi fu curmată de un scârțâit de car. Peste câteva clipe îi ajunse din urma un țăran care se îndrepta spre casă. Dându-și seama cam despre ce-i vorba, omul își opri boii și pofti pe tânărul bărbat să-și pună bolnava pe așternutul moale, de fân proaspăt cosit din carul său. Nu fără părere de

rău, Alburel își lăsa povara lui dragă pe patul cel înmiresmat.

Dafina răsuflă ușurată, acum puteau merge mai repede și ajunge la vreme, la casa unchiului ei. Și, într-adevăr, nu peste mult timp, se aflară în fața gospodăriei lui, la ferăstrăul de pe Suha Mică, din apropiere de satul Găinești.

Bătură în poartă și îndată ieși afară mătușă-sa. Când aceasta își văzu nepoata, despre a cărei răpire aflase, rămase o clipă locului, buimacă, nevenindu-i să-și creadă ochilor ceea ce vedea aievea. Apoi se repezi la ea, o strânse în brațe îndelung și izbucni în hohote de plâns, întretăiate de mulțumiri proniei cerești pentru mântuirea dragii ei nepoate de robie. Văzând femeia bolnavă din car, alergă să deschidă poarta, pentru a se putea trage carul lângă prispă. Dar Dafina o opri și-i spuse:

— Nu putem înnopta aici, tușică. Oamenii stăpânirii îs pe urmele noastre și pot ușor da de noi. Ne trebuie un ascunziș bun. Unde-i moșu-miu David?

— E în pădure, la fiu-miu, la prisacă.

— Acolo să poposim, tușică. E loc ferit.

— Da, acolo-i bine. Oștenii au să scotocească tot satul, dar la prisacă n-au să meargă cu gândul, că nu știu de ea. Numai că nu prea ați avut noroc, adăugă tușa cu glas scăzut.

— De ce? întrebă, tot în șoaptă, Dafina.

— Omul care v-a adus cu carul e cam bețiv și guraliv.

— O să-l răsplătim bine și o să-și ție gura acasă.

— Firește. Da era tare bine dacă vă ieșea altcineva în cale.

— O să-i închidem gura cu bani buni, zise Alburel.

— Să-ncercăm, că n-avem altceva mai bun de făcut, încuviință tușa Dafinei. Numai că n-o să-i dăm bani, că pe urma se-mbată.

Tușa se duse lângă stăpânul carului și-i spuse în șoaptă.

— Bade Sofronie, Dumnezeu te-a scos în calea nepoatei mele.

— Păi n-am făcut mare lucru...

— Ba ai făcut lucru de seamă, pentru care te-oi răsplăti cu-un sac de făină.

— Mulțumim dumneavoastră, da-i prea mult pentru treaba ce-am făcut.

— Mai ai încă una, și mai de preț pentru noi.

— Ce anume?

— Să-i duci pe tustrei în pădure, la prisaca noastră.

— Oi face-o și pe-asta, că nu-i mare lucru.

— Pentru noi e mare. Da cel mai de seamă lucru este să nu vorbești nimănui despre ceea ce ai făcut și vei face.

— Asta nu-i treabă grea.

— Ba e grea. În curând vor sosi oamenii stăpânirii și ne vor iscodi pe toți. O vorbă dacă scapi...

— N-o să scap nimic!

— Știi, după o dușcă de rachiu, limba omului se desleagă...

— Cât or sta oștenii în sat, nu beau decât apă.

— Bine, așa să faci. Că te-om răsplăti mai mult chiar decât ți-am făgăduit

— Mulțămim! Aveți nădejde în mine! Iacă merg la prisaca voastră.

Omul porni îndată spre pădure, iar Dafina și Alburel însoțiră, în tăcere, carul. Se înnoptase, așa că nimeni nu-i văzu unde se duc. Peste vreo jumătate de ceas, fură în poiana din mijlocul pădurii de lângă sat, unde se afla prisaca. Unchiul Dafinei făcuse acolo o căsuța de lemn, cu două odăi, așa că fugarii aveau unde sta.

Stăpânul prisăcii și-a întâmpinat cu multă bucurie nepoata și i-a spus că a făcut bine că a poposit aici, și nu la casa lui din sat. Împreună cu

fiu-său și cu Alburel au dus-o pe Oița pe brațe într-una din odăi și au așezat-o în pat.

După ce i-au oblojit rana, Dafina și Alburel s-au culcat lângă patul ei, jos, pe un polog de fân. Amândoi erau frânți de oboseală, așa că au adormit îndată, fără a mai aștepta cina ce-o pregătea unchiul Dafinei. Când acesta veni să-i poftască la masă și văzu că oaspeții săi dorm duși, nu mai avu inima să-i trezească. Le lăsă bucatele pe masă și se duse tiptil în odaia vecină, unde, după ce îmbucă ceva împreună cu fiu-său, se culcă alături de el.

Se părea că totul se sfârșise cu bine. Spre revărsatul zorilor însă, toată lumea fu trezită de o larmă mare, ce izbucnise dintr-o dată, afară, în poiana. Alburel sări în picioare și ieși pe prispă, să vadă ce s-a întâmplat, deși nu era greu de ghicit. Tocmai în clipa aceea, nemeșul Toma descălicase și se apropia de căsuță, după ce înconjurase poiana cu oștenii săi. Căpitanul ajunsese în Găinești, la vreun ceas după sosirea fugarilor. A scotocit tot satul, fără a putea da de urmele lor. Tocmai când se hotărâse să plece spre Drăcenii, crezând că fugarii au apucat-o într-acolo, s-a ivit pe uliță Sofronie, care se înapoiasse acasă, de la prisacă, și se îmbătase de bucurie că i-a mers totul în plin. Nemeșului nu i-a fost greu să bage de seamă ca bețivanul ascunde ceva și se străduiește să nu se trădeze singur. După ce l-a scuturat bine, a aflat tot ceea ce dorea să afle. Și-a strâns oștenii și s-a îndreptat, în cea mai desăvârșită liniște, spre prisaca din pădure. În felul acesta, i-a luat pe fugari și pe gazdele lor pe nepusa masă.

Când dădu cu ochi de Alburel, nemeșul îi spuse cu ironie în glas:

— Mă bucur că vă văd, stimatul meu cavalier! Țineam neapărat să vă felicit pentru felul cum ați răspuns purtării mele generoase!

— Dacă răpitul și agresiunea sunt acte generoase, atunci va datorez scuze...

— V-am mai spus că nu sunt decât un simplu executant al unor porunci superioare. Cu toate acestea, n-am uitat că sunt nobil și cavaler.

— Nu contest acest lucru.

— Atunci de ce ați abuzat de încrederea mea?

— Trebuie să vă spun, cu regret, că încrederea domniei voastre a fost o simplă iluzie.

— Pentru ce?

— Pentru că ne-ați permis să ne plimbăm nepăziți prin pădure, numai după ce ați oprit un ostatec din rândurile noastre.

— Încrederea nu exclude prudența. Totuși eu v-am tratat ca pe un cavaler, și v-am acordat deplină încredere. Asta trebuia să vă îndatoreze față de mine.

— Datorința prinsului este să fugă, iar a caraulei, să păzească.

— Aveți dreptate. A doua oară caraula nu va mai greși! Vă dau cuvântul meu de onoare.

Roșu de mânie, nemeșul Toma îi întoarse spatele lui Alburel și se îndreptă spre oștenii săi, pentru a le da porunci strașnice cu privire la cei trei fugari, cari îi pricinuiseră atâta bătaie de cap și pierdere de vreme.

XVII

Iată-l îngropat de viu. Zace într-un mormânt umed și rece, în cea mai desăvârșită beznă, tăcere și încremenire. Stă țeapăn ca un mort, deși n-a trecut încă în lumea dreptilor. E țeapan nu pentru că nu-i mai bate inima, ci pentru că nu poate mișca, pentru că este răstignit...

Da, e răstignit într-un mormânt! Lucrul pare de necrezut, pare o vorbă prostească, fără noimă, dar este adevărat: e răstignit într-un mormânt. Firește,

nu este vorba de o răstignire obișnuită, așa cum e zugrăvită ea pe icoane, sau cum e descrisă în scripturi. Este vorba de un soi de răstignire cu totul deosebit, un soi de răstignire care ne-a venit nu din apus, de la romani, ci din străfundurile răsăritului, din țara hanilor. Ea nu este o răstignire sus, în văzduh, ci o răstignire jos, pe pământ. Omul nu este bătut în cuie, cu brațele și picioarele întinse pe doi lați încrucișați, ci este prins cu mâinile și picioarele între două lozbe scobite, puse una peste alta și ferecate. Este vorba deci nu de o răstignire în picioare, pe cruce, ci de o răstignire pe șezut, în obezi.

Răstignitul nu este nici răzvrătit roman, nici mucenic creștin, nici rocoșit chitai, tătar sau muscal, ci este el, mișelul și nesupusul Pepelea. De șase zile și șase nopți stă cu șezutul pe lespede de piatră și cu mâinile și picioarele prinse în obezi. Osul crucii îl doare cumplit, ca și când piatra l-ar scobi, l-ar rășlui. Iar carnea de pe el, adică bucele, îl ustură, îl frig, îl ard, putrezite și viermuie în propria lor murdărie.

Brrr! Se cutremură și-i crapă obrazul de rușine că este om. Ar fi fost de sute de ori mai cu cinste pentru el să se fi născut asin urecheat ori plăvan încornorat. Căci nu se află pe lume fiară mai crudă decât omul...

Așa gândea sărmanul Pepelea, după o ședere de aproape o săptămână în beciurile palatului domnesc de la Iași. Dar gândurile sale nu puteau schimba cu nimic grozăvia și ticăloșia stării în care se afla. Ele îi puteau sluji, cel mult, să-și verse focul pe cruzii cârmuitori ai Moldovei, pe toți cârmuitorii de țări din acele vremuri întunecate. Peste asta, gândurile sale îi mai slujeau să-și omoare timpul. Aceasta, fiindcă era singur-singurel și n-avea deloc de lucru. De fapt, chiar dacă ar fi avut, n-ar fi putut face nimic, fiindcă mâinile și picioarele sale erau ferecate în obezi. Și nu se știe ce s-ar fi ales de el, dacă n-ar fi avut

acest har întâlnit doar la oameni, harul de a gândi, de a tăifăsuși cu sine însuși.

Dar iată că singurătatea și, tăcerea îi sunt curmate de un scrâșnet prelung de zăvor, și înăuntru intră un temnicer cu chip crud și tâmp. După ce îi descuie obezile și-i scoate mâinile și picioarele de la murat îi spune:

— Bucură-te! Ai cinstea să fii chemat la mărita doamnă a Moldovei!

— Eu știam că Țara Moldovei e cârmuită de un domn, și nu de o doamnă, îi spuse Pepelea, care, deși trăise atâta amar de vreme în iadul cuștii cu gratii de fier, nu-și pierduse încă hazul.

— Domnul e, deocamdată, domnișor, așa că mărita sa maică este adevăratul domn.

— Vai de Moldova și de moldoveni!

— Tacă-ți fleanca și scoală-te mai repede în picioare, că te așteaptă fețe alese! Mergem îndată!

— Chiar îndată nu! Mai întâi trebuie să dau slinul și murdăria de pe mine și să-mbrac alte straie, căci miros ca o umblătoare și mi-e teamă c-o să leșine mărita doamnă...

— N-avea nicio grijă! O să te-mbăiem îndată, ca p-un prunc nou născut, și o să te-mbrăcăm ca p-un paic domnesc.

— Te pomenești că tocmai de aia mă cheamă mărita doamnă: ca să mă facă paicu ei!

— Nu te teme. Are ea destui la palat și încă de ce gingași și frumoși ca niște îngeri.

Pepelea fu scos din pivnița împuțită în care se afla și purtat într-o odaie mare, plină cu hârdaie cu apă caldă, care slujea ca baie pentru oștenii curții domnești. După ce l-au curățat de slin cu peria de scânduri, l-au trecut prin odaia de aburi și prin șapte hârdaie, au izbutit, în sfârșit, să scoată din el mirosul de umblătoare și izul de mucegai. Îndată după asta l-au uns cu uleiuri înmiresmate și l-au îmbrăcat în straie nou-nouțe. Apoi l-au dus în sala divanului domnesc!

Acolo se afla doamna Elisaveta și aproape întregul divan. Era de față marele vornic Nistor Ureche, sfetnicul de frunte al doamnei, împreună cu marele vistiernic Nicoară Prăjescu și frate-său, marele armaș Luca Prăjescu. rude apropiate ale Moghileștilor. Erau, de asemenea, de față și marele logofăt Sturdzea, logolătul Beldiman, vornicul Bărboi, hatmanul Cârstea Orăș, stolnicul Gavrilăș și alții.

„Asta înseamnă că vor să mă judece și să-mi ia capul” își zise Pepelea când văzu adunat divanul.

Moghiloaia adunase sfatul domnesc, pentru că voia să-i plătească lui Pepelea după lege, după *legea bătrână*, cum se spune această lege nescrisă căreia i se mai spune și obiceiul pamântului grăiește cu privire la domnul țării că el este judecătorul cel mare al țării, care judecă încălcările cele mai de seamă, acelea ce pot aduce pedeapsa cu moartea Potrivit „legii bătrâne”, domnul nu judecă singur, ci împreună cu sfatul domnesc, cu divanul țării. Divanul însă nu este în măsură să hotărască ci numai să sfătuiască. Hotărârea o ia numai domnul țării singur. Moghiloaia îl putea judeca pe Pepelea în numele domnului țării, în numele fiului său, al cărui tutore era.

Pepelea, care intrase în sala divanului fără a face niciun fel de ploconire înaintea măritei doamne și a înalților dregători, mulțumindu-se doar cu o ușoară înclinare a capului, pașea cu fruntea sus și cu mers semeț. Se făcu liniște și toate privirile se îndreptară spre el. Nu pentru că s-ar fi bucurat de dragostea și prețuirea cârmuirii, ci pentru că toată lumea voia să vadă cum arată la față omul al cărui nume era pe buzele tuturor, mai ales, după marea răzmeriță din Țara de Sus. Cel mai cu luare aminte se uita Nistor Ureche, care, deși era un boier șiret și setos de bogăție și slavă, era totuși om deștept și învățat: și nu putea să nu prețuiască oamenii de duh, mai ales un om de duh ca vestitul Pepelea.

Apriga și neogoita doamnă Elisaveta se uita la el cu ură și sete de răzbunare, căci avea în față pe omul care, cu doi ani în urma, o terfelise cumplit în fața contelui Bethlen și a căpitanilor lui și, prin ei, în fața întregii nobilimi ardeline și care, de curând batjocorise cu nerușinare pe fiu-său, domnia și ocârmuirea. După ce Pepelea se opri la câțiva pași în fața Divanului, Moghiloaia îi spuse, doar așa, ca să-i poruncească:

— Vino mai aproape, împricinate, ca să-ți vadă fața mai bine înalții dregători ai țării.

— Un obraz de rând ca al meu nu-i vrednic de o asemenea cinste, venită din partea unor fețe atât de alese, răspunse Pepelea, cu ascunsă înțepătură în glas.

— N-ai fost chemat aici pentru a fi cinstit, ci pentru a fi judecat! i-o reteză doamna.

— Adică osândit, zise Pepelea.

— Nu, deocamdată, judecat.

— E tot una!

— Asta înseamnă că-ți recunoști singur vinovăția?! întrebă Nistor Ureche, cu mirare în glas.

— Da, recunosc că am vina de a mă fi născut om de rând și nu om de viță aleasă; precum și vina de a iubi pe cei din tagma mea, pe cei mici, slabi și mulți.

— ... Și a urî pe cei de viță aleasă, pe cei mari, tari și puțini! îl întregi cu răutate marele vistiernic Prăjeseu.

— Dragoste cu sila nu se poate face, îi întoarse Pepelea împunsătura.

— Să lăsăm la o parte săgețile veninoase, porunci doamna, prefăcându-se a fi nepărtinitoare. Să trecem la judecata pricinei. Ce învinuiri i se aduc împricinatului Pepelea, vel-armașe?

— I se aduc trei învinuiri, mărită doamnă, răspunse Luca Prăjescu. Fiecare dintre ele, în parte, îi poate aduce pedeapsa cu moartea.

— Asta înseamnă că vreți să mă spânzurați de trei ori?! întrebă Pepelea cu glas șugubăț.

— Lasă glumele proaste la o parte, împricinate! se răsti doamna. Ascultă învinuirile ce ți se aduc! Vel-armașe, arată-ne cari sunt acele învinuiri!

— Este învinuit de hulirea ocârmuirii, de ațâțare la răscoală și de batjocorirea domnului țării, nelegiuri săvârșite prin vorbe și fapte ce pot fi dovedite, grăi marele armaș.

— Îți recunoști vinile, împricinate Pepelea? îl întrebă doamna, urmând tipicul obișnuit al judecății domnești.

— Nu. Eu nu hulesc și nu batjocoresc, ci fac haz, glumesc și râd. De asemenea, eu nu îndemn la răzvrătire, ci nu mă supun, nu vreau să fiu vierme, nu vreau nici să mă târăsc, nici să fiu strivit. Râsul și Semeția sunt în firea mea, căci hazul mi-e trup, iar nesupunerea, suflet!

— Deci nu-ți recunoști vinile! zise doamna.

— Nu. Nu-mi recunosc nicio vină, atâta vreme cât pravila țării nu pedepsește vorbele de duh și hazul, ori mândria de om și semeția,

— Bine, ești slobod să crezi și să spui ce vrei despre învinuirile ce ți se aduc, zise doamna prefăcându-se, încă o dată, a fi judecător nepărtinitor. Să vedem însă ce grăiesc dovezile.

— Să vedem, făcu Pepelea stăpân pe sine. Ocârmuirea are dovezile ei, iar eu, pe ale mele.

— Bine. Să vedem! zise doamna. Vel-armașe, fii bun și arată judecății dovezile pentru fiecare învinuire în parte.

— Așa precum am mai spus, întâia învinuire ce i se aduce împricinatului Pepelea este hulirea ocârmuirii, începu vel-armașul. Ea se dovedește prin mărturii de la oameni de față aflători, cari l-au auzit spunând o sumă de huliri ascunse în vorbe de tâlc.

— Ce-a spus anume? întrebă doamna.

— Că „azi nu mâi cântă cucul, ci urlă lupul”...

— Ce-ai înțeles prin asta, împricinate, îl întreabă doamna pe Pepelea, întrerupându-l pe Prăjescu.

— Taman ce-a înțeles norodul când a făcut această zicală, răspunse sec Pepelea.

— Bine, făcu doamna, căutând să pară, mai departe, nepărtinitoare. Alte dovezi la această învinuire, vel- armașe!

— A mai spus că noi, cârmuitorii, am mulge norodul ca pe niște oi.

— Ce-ai de zis despre asta, împricinate? întreabă doamna.

— Ce zice și norodul: *mulge oaia, dar nu-i scoate sângele!* răspunse Pepelea, începând să folosească graiul zicalelor.

— Iată, și acum hulește, cu vorbe ticluite, cârmuirea, și încă în fața divanului! strigă mânios vornicul Bărboi.

— Alte dovezi, vel-armașe, porunci doamna Elisaveta.

— A mai spus că „dreptatea-i așa cum o fac domnii“, că „*lupul te pâărăște și tot lupul te judecă*“ și că deci nu-i dreptate în țară.

— Așa este împricinate? întreabă doamna. Nu-i dreptate în țară?

— Ba este, mărită doamnă... *Numai că dreptatea umblă cu capul spart iar dreptii poartă obeții*, răspunse Pepelea, folosind mai departe graiul zicalelor.

— Ce vrei să spui prin asta? caută să-l încolțească hatmanul Cârstea Orăș.

— Eu nu spun nimic. Zicala, adică norodul, spune.

— Destul pentru întâia învinuire! zise doamna stăpânindu-și cu greu mânia. Ocârmuirea, prin vel-armașul Prăjescu, a arătat vina și dovezile iar învinuitul s-a apărat cum a vrut și cum a putut. Acum să aud părerea divanului: este vinovat sau nu împricinatul Pepelea de hulirea ocârmuirii?

— Da! îaspunsc de-a valma divanul.

— E cineva împotrivă? întreabă doamna.

— Da! răspunse un glas bărbătesc și plăcut la auz, din rândurile divanului domnesc.

Toată lumea își îndreptă privirile în partea unde se auzise acel glas și rămase cu gura căscată; omul care vorbise era însuși marele vornic Nistor Ureche, primul sfetnic al doamnei Elisaveia.

— Hm... Ești împotrivă! Tocmai domnia ta, sfetnicul meu de nădejde? strigă doamna pierzându-și stăpânirea de sine. Și de ce, mă rog, ești împotrivă?

— Pentru că nu putem osândi proverbele, înțelepciunea poporului nostru, răspunse, cu glas liniștit, dar hotărât, Nistor Ureche.

— Bine, spuse doamna înfrântă. Voi ține seama de sfatul domniei tale, atunci când voi lua hotărârea. Treci la a doua învinuire, vel-armașe, porunci doamna roșie de mânie și mușcându-și buzele în ciudată.

— A doua învinuire, începu Prăjescu, este aceea de ațâțare la răscoală, caire este dovedită prin vorbe și îndemnuri auzite de martorii noștri.

— Ce anume a spus împricinatul? întrebă doamna.

— A spus că „ajunge el mukul la dește”, că „cioarele cele multe bat ulii cei puțini” și că „țara taie scara”, cuvinte care sunt îndemnuri străvezii la răzmeriță.

— Ce ai de zis despre asta, împricinate Pepelea, întrebă doamna.

— Ce-am zi și mai înainte.

— Adică?

— Că eu n-am spus nimic. Cel care a grăit a fost norodul, prin zicalele sale.

— Deci susții că n-ai îndemnat mulțimea la răscoală.

— Pentru ca îndemnul să poată fi al meu, trebuie ca vorbele spuse să fie ale mele. Dar aceste vorbe nu-s ale mele, ci ale norodului...

— Destul! îl întrerupse doamna. N-avem vreme să ne jucăm de-a „uite popa, nu e popa”! Ce părere

are cinstitul divan: este vinovat sau nu de ațâțare la răsccoală împricinatul?

— Este vinovat! răspunseră toți boierii din divan, în afară de Ureche.

— Domnia ta ce părere ai, vel-vornice? îl întrebă doamna.

— Aceeași părere ca și mai înainte: nu putem osândi proverbele. Ori, dacă putem, atunci să le osândim pe ele, nu pe cel care ni le-a amintit.

— Va să zică ești de partea dușmanilor domniei, dragul meu sfătuitor de taină! izbucni doamna, lăsând la o parte orice mască de nepărtinire.

— Ba dimpotrivă, sunt de partea domniei: nu vreau ca domnia să se acopere de rușine, osândind înțelepciunea poporului. Nu vreau ca o asemenea pată să ramână în mintea oamenilor și în filele hronicelor!

— Nu-mi pasă ce vorbește lumea despre mine și domnie, și nici de ceea ce se va scrie în hronice, spuse doamna cu mânie și dispreț. Eu nu trăiesc de dragul lumii ori al istoriei, ci de dragul vieții. Se pare că asta este și filosofia domniei tale, cinstite vel-vornice. Mă miră și mă mâhnesc cuvintele ce ți-au ieșit astăzi din gură.

— Mi-ai cerut părerea și mi-am spus-u, mărită doamnă Rostul divanului este să-și spună părerea, să dea sfaturi, iar al domniei, să hotărască. Eu nu mai am nimic de spus în această pricină încâlcită. Și de aceea cer îngăduința sa plec, zise Ureche, cu glas liniștit și dârz.

— Poți să pleci! îi spuse doamna, arătându-i ușa cu mâna.

După ce marele vornic ieși, Moghiloaia porunci lui Luca Prăjescu:

— Treci la cea de-a treia învinuire, vel-armașe!

— A treia învinuire pentru care împricinatul Pepelea este chemat în fața judecății domnești este aceea de a fi batjocorit pe domnul țării, grăi Prăjescu.

— Aveți dovezi pentru aceasta învinuire? întreabă doamna, după tipicul obișnuit.

— Avem mărturie de la măria sa Constantin-vodă însuși, precum și de la curtenii săi, că împricinatul, în loc să se plece la trecerea alaiului domnesc, cum au făcut toți cei din jurul său, i-a întors spatele și i-a arătat măriei sale dosul.

— Așa este, împricinate Pepelea?

— Nu-i adevărat, mărită doamnă! M-am întors cu spatele nu pentru a batjocori pe cineva, ca pentru a-mi potrivit ceva la încălțări, încropi Pepelea o apărare care n-avea, câtuși de puțin, sorți de a fi crezută de cineva.

— Ba tot ce-a făcut a fost cu voia sa, și nu din întâmplare, zise Prăjescu. Împricinatul era pus pe șotii și blestemății în ziua aceea. Printre altele, l-a făcut pe măria sa „țânc”, lucru pentru care avem mărturii de la cei ce l-au auzit.

— Nu l-am batjocorit. Așa se spune la noi, în sat, celor nevârstnici, încercă Pepelea să se apere.

— Te cred: ești nevinovat ca un mieluşel, îi spuse doamna în bătaie de joc. Numai că să văd ce părere are divanul. Ei, cinstiți boieri, ce spuneți; este sau nu vinovat împricinatul Pepelea de batjocorirea domnului țării?

— Este vinovat! răspunse divanul într-un glas.

— Bun, făcu doamna cu fața luminată de mulțumire și cu buzele adunate într-un rânjete care arăta că a sosit vremea răzbunării. Ocârmuirea și-a arătat învinuirile și dovezile, împricinatul s-a apărut, iar divanul țării și-a spus părerea despre pricină. Acum, potrivit legii bătrâne, urmează ca eu să iau, ca tutore, în numele domnului țării, hotărârea judecătorească domnească...

După aceste cuvinte, Moghiloaia tăcu și chibzui o bună bucată de vreme, ca și când n-ar fi luat de mult hotărârea, ci o cumpănea tocmai în acele clipe. Apoi sparse tăcerea din sală, căci toată lumea amuțise în așteptarea osândei, și grăi către

cei de față aflători, în vreme ce logofeții și diecii începură să scârțâie din pene pe întrecute:

— Noi am judecat că toate cele trei învinuiri ce au fost aduse împricinatului sunt drepte și dovedite și că el se face deci vinovat de hulirea ocârmuirii, de ațâțare la răscoală și batjocorirea domnului țării. Drept pentru care împricinatul Pepelea se osândește de noi la moarte prin spânzurare. Osânditul are drept la cerere de milostivire.

După aceste cuvinte, doamna se întoarse spre Pepelea și, potrivit tipicului, îl întrebă:

— Osânditul are de spus ceva?

— *Lupul te părăște, lupul te judecă!* răspunse, cu glas șugubăț, Pepelea.

Mai vru să adauge ceva, dar, la un semn al Moghiloaiei armășeii îl înhățară și-l îmbrânciră afară din sala cea mare și frumoasă a divanului țării.

XVIII

Lehaci ieșise afară pe prispa casei Babei Tinca, din Leșul Ursului, sprijinit de braț de către Boldur. Era întâia oară când părăsea patul unde zăcuse, aproape în neștire, o săptămână încheiată. Fierbințelile îl lăsaseră, rana începuse să se închidă, puterile să-i renască. Era însă încă palid la față și slăbit.

Judele îl îngrijise cu mare credință, stând zi de zi și noapte de noapte la căpătâiul său. E drept că-i fusese de mare ajutor și gazda, Baba Tinca, la care muierile din sat, îndrumaseră pe câmpulungeni încă din seara cânel sosiră cu rănitul în sat, baba fiind cunoscută ca o bună doftoroaie.

Acum, după ce trecuseră clipele de cumpănă, Boldur aștepta ca neamișul să se înzdrăveneasca

un pic și să plece împreună în căutarea cetei de răpitori, căci aflaseră că aceștia nu trecuseră încă spre valea Neamțului, ci se opriseră undeva, în munții Stânișoarei, pesemne din pricina rănitei ce duceau cu ei.

Boldur se uită la căpitanul de străjeri și văzându-i spatele lat și vânjos, pe care feșile îl făceau și mai lat, îi spuse cu încântare prietenească:

— Numa un urs ca domnia ta putea scăpa teafăr din brațele unei ursoaice ca cea din pădurea Tarniței!

— M-a strâns rău în brațe, putoarea, zise Lehaci zâmbind. Mai, mai să iasă mațele din mine!

— Bine c-ai domolit-o la vreme. Altfel, îți dădeai duhul în brațele ei.

— Nu-mi era îngăduit să mor. Atâta vreme cât biata nevastă-mea este în primejdie, trebuie să trăiesc, ca s-o scot din foc.

— Încă o zi două de hodină, și-apoi pornim în căutarea ei și a celorlalte ființe dragi aflate în primejdie.

— Dacă om mai da de ele... Tare mi-e teamă că-i prea târziu.

— Ți-am mai spus că răpitorii nu s-au lăsat în valea Neamțului nici acum și că sunt undeva, într-un loc ferit, în munți.

— Nu prea îmi vine să cred. Spui așa doar ca să mă îmbărbătezi.

— Ba nicidecum! Vreme de o săptămână, Dănilă a cutreieiat drumurile ce duc spre valea Neamțului și a stat de vorbă cu ciobanii, văcarii și tăietorii de lemne din acele locuri. Nimeni n-a văzut oamenii domniei și prinșii trecând pe acolo. Este limpede că aceștia s-au oprit undeva spre a pune pe picioare femeia rănită, despre care ne-au vorbit stulpicănenii.

— Să dea Dumnezeu să fie așa, și să mai avem încă timp să slobozim pe cei dragi aflați în ghearele tâlharilor domnești!

Boldur își aținti dintr-o dată privirile spre capul uliței și strigă cu bucurie și mirare:

— Hei, ce-mi văd ochii, ! Ia te uită cine-mj vine încoace! Pața e, nu-i așa?

— Da, el este, spuse Lehaci. Dar de ce-i singur, unde-o fi Pepelea?

După câteva clipe, Pața intră pe poarta casei Babei Tinca și se îmbrățișă cu bunii săi prieteni.

— Da ce s-a întâmplat cu matale, căpitane? îl întreabă pe Lehaci, văzându-l înfășurat în oblojeli. Te-ai bătut cu tâlharii Moghiloaiei?

— Nu mi-ar fi părut rău deloc dacă aș fi lăsat sânge într-o astfel de bătălie. Din nenorocire, era să-mi las pielea într-o luptă fără rost răspunse Lehaci, cu ciudă.

Și-i povesti piuarului toată pățania cu puii de urs, Dănilă și ursoaică.

— Ei, chiar de pomană nu ți-ai vărsat sângele, căpitane, zise Pața după ce aflase despre ce era vorba. Ai scăpat de la moarte un copilandru neastâmpărat.

— Da, însă am lăsat orfani doi pui nevinovați, zise căpitanul zâmbind; dar cu o umbră de părere de rău în glas, căci niciun vânator nu poate fi bucuros când ucide o fiară ce are pui mici de crescut.

— Ursuleții au acum două mume: pe Baba-Tinca și pe capra ei, cari îi hrănesc și îi îngrijesc, zise Boldur.

— Bine c-a ieșit așa, și n-a ieșit cu vreo pierdere în ceata voastră, cum s-a întâmplat cu alții, zise Pața oftând.

— Da ce, în ceata voastră, a ieșit cu pierdere? întreabă Boldur cu mirare în glas.

— După cum vedeți l-am pierdut pe bietul Pepelea! Nădăjduiesc că pentru un timp scurt.

— Dar ce s-a întâmplat cu el?! întrebară Lehaci și Boldur într-un glas.

— E o poveste cam lungă și cam tristă...

Și Pața se așază pe prispă și le povesti tot ce s-a petrecut cu ceata lor, de când s-au despărțit de ei, la Stulpicani: cum au urmărit niște gelepă călări, crezând că-s tâlharii de răpitori; cum s-au dus la mănăstirea Secu, de unde au trimis un călugăr ce le-a adus vești îmbucurătoare de la cetatea Neamțului; cum s-au despărțit de Gligore și s-au întors pentru a se alipi cetei lui Boldur și cum s-a băgat prietenul său sigura cu capul în juvăt.

— Sărmanul Pepelea! zise Pața la sfârșat, dacă nu l-ar fi tulburat nespă de mult răpirea nevastei sale, nu și-ar fi pierdut capul și nu s-ar fi dat cu mâinile legate în labele Moghileștilor.

— Așa este, i se alătură Lehaci. Eu cred însă că n-a intrat chiar cu capul în ștreang, ci într-o năpastă mai mică. Pentru ce a făcut el, pravila nu prevede spânzurătoarea. Cele două iscoade, cari l-au pârât și l-au dat pe mâna lefegiilor domnești au vorbit de stâlpan doar ca să sperie mulțimea.

— Așa pare să fie, zise Boldur. Moghiloaia n-o să îndrăznească să ucidă, pentru niște fleacuri, un om atât de iubit de norod cum e Pepelea. Fără numai dacă patima și setea ei de răzbunare nu-i va întuneca cumva mintea.

— S-a putea să se întâmple și asta, spuse Pașa. De aia trebuie să ne silim din răputeri ca cel puțin nevasta bietului Pepelea și cea a viteazului nostru neamiș, precum și prietenul nostru Alburel să n-ajungă în ghiarele ei. După cum v-am spus, răpitorii lor n-au izbutit încă să-i poarte la cetatea Neamțului. Ei se află aici, în apropiere de noi, într-un loc pe care eu aproape că l-am chitit.

— Știi unde sunt? întrebară Lehaci și Boldur, într-un glas.

— După cât am mirosit eu și Pepelea de la un pădurar și, mai ales, după câte am aflat eu de la niște ciobani, se pare că ceata și prinșii se găsesc în pădurea domnească de pe muntele Ostra, la conacul de vânătoare din mijlocul ei.

— Să mergem îndată cu toții într-acolo! ceru Lehaci.

— Chiar toți n-o să mergem, se împotrivi cu glas blând Boldur, domnia ta o să stai acasă, că încă nu te-ai înzdrăvenit ca lumea. Rămâi aici împreună cu Dănilă. Eu și Pața vom pleca îndată la braniștea domnească de pe Ostra, ca să vedem ce-i pe acolo. După ce ne vom întoarce, vom ține sfat și vom hotărî ce-i de făcut.

— Așa zic și eu, spuse Pața.

— Fie și așa, încuviință Lehaci. Dacă îl vom afla acolo, într-o zi două îi izbim, căci n-avem nevoie de mai mult răgaz ca să-mi revin în puteri. Vom lua și câțiva oameni din sat, ca să-i putem dovedi mai ușor pe tâlhari.

— Deocamdată să vedem dacă acolo, pe Ostra, s-au pitit tâlharii, și nu în altă parte. După asta o să ne sfătuim cum să punem mâna pe ei, spre a le smulge prada din gheare, zise Boldur cu hotărâre în glas.

— Bine, să rămână așa cum zici, încuviință Lehaci. Plecați îndată într-acolo. Dar nu înainte de a-l ospăta și a-l hodini nițel pe dragul nostru prieten Pața, care ne este de atât de mare ajutor.

După ce își luă prânzișorul și se hodini vreo două ceasuri, căci cutreierase mult munții până să dea de ceata lui Lehaci, Pața, însoțit de Boldur, porni spre braniștea domnească de pe Ostra. Urcară pieptiș muntele Tarniței, merseră vreo două leghe pe creasta lui, spre miazănoapte, și apoi se îndreptară spre pădurea de pe culmea Ostrei. Pe la prânz, ajunseră în apropiere de conacul de vânatoare din mijlocul braniștei domnești. L-au iscodit cu grijă și cu luare-aminte și au văzut că este locuit și păzit de lefegii domnești. Erau cinci oșteni și se pare că mai mare peste ei era un căpitan, care se plimba țănoș prin ograda conacului și le striga felurite porunci. Era deci limpede că Pața și Boldur aveau în față ceata de răpitori, căci țăranii din Stulpicani le spusese că

oamenii domniei, care purtau cu ei pe prinși, erau cinci la număr și aveau mai mare peste ei un căpitan. Cei doi munteni au mai pândit vreo jumătate de ceas să vadă dacă nu cumva pot să zărească pe Oița, pe Dafina sau pe Alburel, ieșind afară pe prispă sau în ogradă. Nu-i văzură pe niciunul dintre ei, semn că răpitorii îi țineau închiși în odaie. Văzură însă pe frânghie, la uscat, rufărie femeiască și feși pentru oblojirea rănilor, ceea ce le întări pe deplin părerea că au de-a face cu mult căutata ceată de răpitori.

Reîntorși pe la asfințit, la Leșul Ursului, i-au spus lui Lehaci tot ce au văzut la conacul de vânătoare din pădurea domnească. Lehaci nu mai putea de bucurie că a dat în sfârșit de cei cari îi răpiseră nevasta și că în curând își va mântui soața. Fără să țină seama că nu-i încă înzdrăvenit ca lumea, își rugă tovarășii ca a doua zi să lovească tuspătru ceata de lefegii și să le smulgă prada din gheare. Boldur se împotrivi însă, spunând că neamișul mai are nevoie de încă două-trei zile până a-și recăpăta puterile și că ei patru sunt prea puțini pentru a dovedi pe lefegii. Lehaci zise că ar putea cere ajutor câtorva oameni din sat și în felul ăsta ar fi destui ca să-i copleșească pe oștenii domnești. Pața însă se împotrivi la un astfel de ajutor, spunând că au nevoie de oameni căliți în luptă pentru a dovedi ceata de lefegii; cel mai bun lucru ar fi să se repeadă la Șarul Dornei și să-și aducă cei cinci veri ai săi, străjeri destoinici și oameni căliți în luptele din vreme răzvrătirii câmpulungenilor. Pentru a-i aduce, nu-i va trebui decât o zi și o noapte, ceea ce înseamnă că peste două zile pot izbi ceata domnească din pădurea Ostrei. În vremea asta, neamișul se va mai întrema un pic și va putea să ia parte la izbeala ce-o pun la cale. Părerea lui fu găsită cea mai bună, și de aceea hotărâră cu toții ca Pața să plece a doua zi la Șarul Dornei.

Înainte de revărsatul zorilor, piuarul își încăleacă roibul și o porni spre dornenii săi. Merse la vale, spre miazăzi, pe malul Bistriței, până la Broșteni, după care o apucă spre apus, pe valea înveșmântată în păduri de mesteacăn și de brad, a pârauului Neaga. Apoi intră în valea îngustă și întortocheată a Negrișoarei și începu să urce spre muntele Vânătu. Când ajunse sus, pe culme, se iviră casele de lemn, meșteșugit încheiate și zugrăvite, din Panaci. Lăsă în urmă mândra așezare muntenească și urcă mai departe, întâmpinat la fiecare pas de susur de pârlăie și izvoare, spre Șarul Dornei și călăuzit spre țintă de către frunțile sclipitoare ale Pietrosului, Oușorului și Călimanilor. La căderea nopții, ajunse acasă. Își strânse iute verii, le spuse despre ce e vorba și făcu îndată cale întoarsă spre Leșul Ursului, însoțit de vrednicile sale rubedenii. Călătoriră la lumina lunii și, când soarele se înălțase cu două sulii deasupra muntelui Tarnița, ajunseră în satul unde Lehaci zăcuse mai bine de o săptămână.

Îl găsiră pe neamiș gata de bătaie, deși rana încă îi mai sângera nițel. Boldur și Dănilă erau și ei pregătiți ca să intre în foc. Așa că, după o scurtă hodină, noii veniți porniră, împreună cu ceata lui Lehaci, spre braniștea domnească de pe muntele Ostra. Au ajuns la marginea ei, cam pe la amiază. S-au apropiat tiptil de poiana unde se afla conacul de vânătoare. Când au ajuns la o a zvârlitură de săgeată de ea, s-au răsfirat în roată și au înconjurat-o, pentru ca nimeni să nu poată fugi. Cercul a început apoi ca să se strângă, din ce în ce mai mult, ca un năvod, în jurul conacului. Numai că atunci când au pătruns înăuntru, n-au găsit acolo decât pe nevasta pădurarului.

— Unde-s tâlharii răpitori de oameni, pe cari i-ați găzduit aici? strigă Lehaci la muiere, ca ieșit din minți, crezând că lefegiii și prinșii au plecat de mult și au și ajuns la cetatea Neamțului.

— Au alergat cu toții după fugari, răspunse pădurăreasa speriată.

— Ce fugari, ticăloaso? De ce încerci să ne minți? Spune încotro ți-au plecat stăpânii, dacă nu vrei s-atârni de vreo creangă!

— Iertare, căpitane, eu mănânc pâine de la domnie, da nu-s caiafă, se apără muierea. Nu cumva ești matale bărbatul jupâniței Dafina? îl întrebă ea pe Lehaci, recunocând straietele străjerilor câmpulungeni.

— Da, sunt, răspunse căpitanul de străjeri, muiat dintr-o dată.

— Să știi, căpitane, că noi două am fost prietene bune, și ea mi-a vorbit mult de matale. Crede-mă, nu te mint; prinșii au fugit azi dimineață, iar oamenii domniei au alergat cu toții în căutarea lor

— E adevărat? Dafina, Oița și Alburel au fugit? făcu Lehaci uimit aproape nevenindu-i să creadă ce-i aud urechile.

— Da, au fugit!

— Asta înseamnă că toți sunt sănătoși!

— Ba, sunt sănătoși cu toții. Chiar și jupânița Oița, care a fost la un pas de moarte.

— Va să zică sârmana Oița era femeia rănită de care am auzit noi. Și acum e bine?

— E destul de bine. Dar prin ce-a trecut! Dacă nu era jupânița matale și Baba-Buha din Borca, se prăpădea sârmana, și ar fi fost păcat de ea, că tare-i frumoasă și cumsecade.

— N-ai văzut cumva în care parte a pădurii au apucat-o?

— N-am văzut, căpitane, căci s-au ferit chiar și de mine. Da poate că ți-a spune bărbatu-miu, când s-a întoarce. Trebuie să vină acușica. L-au luat oștenii ca să le arate drumu până la marginea pădurii.

— N-avem vreme să așteptăm. Când au fugit prinșii?

— Pe la prânzișor, cred.

— Și când au prins de veste lefegiii?

— Cam după un ceas de vreme, când neamișul Toma a băgat de seamă că jupânița Dafina nu-i în odaia ei, unde o silea să stea zălog tot timpul cât jupânița Oița și meșterul Alburel erau la aer, în poiană.

— Cum, nemeșul Toma este în capul cetei domnești?! întrebă Lehaci, cu uimire dar și cu bucurie în glas.

— Da, chiar nemeșul Toma, fratele doamnei Elisaveta.

— Păi de unde știi că-i el? Îl cunoști?

— Da, îl cunosc. A mai fost p-aici, la vânătoare de gligani.

— Ptii! E strașnic dacă-i vorba de nemeșul Toma! făcu Lehaci tare bucuros. Trebuie să-l prindem viu pe fratele Moghiloaiei, zise el către tovarășii săi. Orice s-ar întâmpla, trebuie să ne cadă viu în mâini! Să nu cumva să-l vateme cineva în toiul luptei! Și acum să pornim îndată pe urmele lui și ale cetei sale!

— Încotro? întrebă Boldur cam nedumerit.

— Vom vedea în curând încotro au apucat-o lefegii. Ne va spune nouă cineva, că doară munții nu-s pustii. Deocamdată să ieșim la marginea pădurii.

— Și cu fugarii ce facem? întrebă Pața.

— Fugarii? Fugarii n-au decât s-ajungă la țintă! răspunse Lehaci cu glas hazos. Lucrul de căpetenie este acela de a-i prinde pe urmăritorii lor.

— Ai dreptate, zise Boldur. Să mergem! Om da noi de niște ciobani sau tăietori de lemne cari să ne spună încotro s-au îndreptat lefegiii.

— Nădăjduiesc că, de data asta, tâlharii domnești n-au să ne mai scape din mână, zise Lehaci, cuprins de presimțiri luminoase.

Prietenii săi încuviințară din cap, încredințați și ei că așa va fi.

XIX

După ce mulțumiră pădurăresei pentru veștile bune pe care i le-a dat, Lehaci, Boldur și Pața, săriră pe cai, urmați de cei cinci Pățani. Dar pierdură multă vreme până să dea de urmele nemeșului Toma și ale cetei sale. Abia către seară, după ce cutreieraseră munții, niște ciobani le-au spus că oamenii domniei s-au lăsat, cam pe la chindie, pe valea Suhei Mici, în jos.

Aflând această știre Lehaci spuse tovarășilor săi:

— De acum știu unde s-a dus Dafina și ai săi prieteni: la unchiul ei, la Găinești. Acolo va face întâiul popas.

— Asta înseamnă că lefegiii sunt pe urmele lor, băgă de seamă Boldur.

— Da, așa este, zise Lehaci. Dafina, Oița și Alburel sunt în mare primejdie. Trebuie să facem orice ne stă în putință pentru a-i ajunge din urmă pe lefegii, înainte ca aceștia să le poată pricinui vreun rău. Și strânse strașnic în pulpe bălanul, care o porni la trap la vale.

Când au ajuns la Găinești, la unchiul Dafinei, trecuse de miezul nopții, căci zăboviseră mult pe drum, din pricina întunericului și a drumului greu de pe valea Suhei Mici. Au bătut în poarta casei și a ieșit afară îndată mătușa Dafinei. Era nedormită și plânsă. Le-a povestit printre suspine isprava nemernicului de Sofronie, blestemându-l cum îi venea la gură pe bețivan.

— Nu-i nimic, tușă, nu mai boci! Dregem noi totul, acușica, încercă Lehaci s-o liniștească.

— Așa să faceți, maică!

— O să le venim de hac îndată tâlharilor. Am ajuns la vreme, dacă zici că nu s-au întors încă de la prisacă.

— Nu s-au întors, măiculiță, că abia acum un ceas au trecut într-acolo. Dacă se întorceau, îi vedeam, că doară stau mereu cu ochii la drum. Duceți-vă repede, până nu vă scapă printre dește!

— N-avea nicio grijă, tușă, n-are să scape niciunul! Și căpitanul de străjeri sări pe cal, pornind în galop spre pădure, urmat de ceata sa de viteji.

În mai puțin de un ceas, fură în poiana cu știubeie. O înconjură din toate părțile. Apoi, Lehaci, Boldur și Pața se apropiară de căsoaie:, cu pistoalele întinse, în vreme ce Dănilă și cei cinci Pășani pândeau după copaci, cu sânețele la ochi gata să detune, la poruncă sau la nevoie.

— Nu mișcați, ticăloșilor! tună Lehaci, în liniștea pădurii, către lefegiii cari păzeau căsoaia, din spatele lor. Sunteți înconjurați.

Un oștean încercă să-și ducă pușca la ochi, dar n-avu vreme, căci căzu fulgerat, de un foc tras de Dănilă. Ceilalți ridicară mâinile în sus înspăimântați. Îndată se năpusti afară nemeșul atras de glasul tunător al lui Lehaci și de împușcătura ce i-a urmat.

— Dă-te prins, căpitane, îi strigă Lehaci.... Fii cuminte, n-are niciun rost să te împotrivești! adăugă el, văzându-l că-și duce mâna la brâu, la pistol. Sunteți cu toții înconjurați!

Fratele Moghiloaiei privi buimac în jurul său și, văzând că oamenii săi de pază aruncaseră armele și ședeau cuminți pe locurile lor, iar unul dintre ei zăcea în țărână, spuse scrâșnind din dinți:

— Deocamdată ai câștigat, căpitane. Norocul te-a ajutat. Dar pentru câtă vreme?

— Până când i-o veni mintea la cap „măritei” tale surioare, îi răspunse înțepat Lehaci. Pe noi, pe câmpulungeni, n-o să ne înfrânga niciodată! Fă bine și ne dă pistolul, sabia și jungherul. Și fără să mai aștepte ca nemeșul să se supună, Lehaci se repezi la el și-l dezarmă cu mâna sa.

Îndată se iviră pe prispă Alburel și Dafina, unchiul și vărul ei, cu fețe uimite, aproape nevenindu-le să creadă ceea ce văd cu ochii. Dafina alergă în întâmpinarea soțului ei și-l îmbrățișă, plângând cu hohote și fără să poată scoate vreo vorbă. Alburel își strânse în brațe prietenul, îl bătă pe umăr mulțumit și mândru de el și-i spuse în șoaptă, văzându-l pe nemeș stând pleoștit:

— Tratează-l cu toată bunăvoința pe fratele Moghiloaiei. S-a purtat cu noi ca un adevărat domn... A împlinit în silă porunca soră-si. Apoi spuse cu glas tare:

— Să ne trăiești, căpitane! Și voi, fraților! Ați sosit la vreme.

— Era și timpul, zise Lehaci cu fața luminată de un zâmbet și o mișcare de ușurare. Spuse apoi, mai mult prin semne, verilor lui Pața, să lege cei patru lefegii și să-l ridice și să-l îngroape pe tovarășul lor fulgerat de glonț. Pe urmă, îi grăi nemeșului, cu glas liniștit și cuviincios:

— Căpitane, fii bun și treci în casă, căci avem de vorbit ceva.

Nemeșul se supuse și intră în căsoaie, însoțit de Dănilă, care rămase în tindă.

— Ce face Oița? întrebă Lehaci după ce plecase fratele Moghiloaiei.

— E destul de bine, răspunse Alburel. Tocmai îi schimbam feșile și ne pregăteam de drum spre Cetatea Neamțului. Dar am scăpat, pentru a doua oară, din ghearele Moghiloaiei. Bineînțeles, de data asta cu ajutorul vostru, și se pare că pentru totdeauna.

— Așa se pare, spuse Lehaci. Va scăpa și Pepelea, care acum se află, din prostia lui, în ghearele Moghiloaiei, cu juvățul la gât. Și Lehaci îi povesti pe scurt pățania năbădăiosului lor prieten

— În ce fel crezi că o să scape? întrebă neliniștit Alburel.

— Vei vedea îndată. Haideți cu mine în odaie, adăugă căpitanul de străjeri, privind spre tovarășii săi, ca să facem un târg cu fratele Moghiloaiei.

Alburel, Pața și Boldur îl însoțiră în odaia unde intrase nemeșul Toma.

— Cinstite căpitane, începui Lehaci, când ajunseră înăuntru, iartă-ne că suntem siliți să folosim persoana domniei tale în niște tractații pe care vrem să le ducem cu „mărita” doamnă a Moldovei! Poate că nu-i prea frumos din partea noastră, dar nevoia ne obligă să fim nițel cam duri...

— Vă ascult, îi răspunse nemeșul rece, distant și ceremonios. Vă fac însă atent că nu voi accepta nimic care să-mi atingă onoarea mea de husar și de nobil, chiar dacă asta o să mă coste viața!

— Fiți pe pace, stimate căpitane, n-o să vă cerem nimic care să intre în conflict cu cinstea domniei voastre de nobil ofițer de husari, îi răspunse, la fel de ceremonios, căpitanul străjerilor câmpulungeni. N-o să vă cerem decât să ne înlesniți un schimb de prinși, adică un lucru de tot obișnuit în viața unui militar.

— Dacă-i vorba de asta, accept s-o fac pe mijlocitorul.

— Să mă iertați, cinstite căpitane. Dar sunt nevoit să vă spun că veți fi și obiect și subiect în târgul nostru cu doamna Elisaveta...

— Deși înțeleg cam unde vreți s-ajungeți, vă rog să vorbiți mai lămurit și să-mi spuneți pe șleau despre ce e vorba...

— Vom propune măritei doamne a Moldovei, zise Lehaci, continuând să pronunțe titlul nobiliar cu ironie ascunsă, să-i înapoiem fratele în schimbul iubitului nostru tovarăș de luptă și prieten Pepelea. Hazliul căpitan al răzvrătiților dorneni ne este cel puțin tot atât de drag și prețios precum îi sunteți domnia voastră drag „măritei” voastre surioare.

— Să știți că sora mea nu prea mă iubește și nici nu prea mă prețuiește...

— Oricum, sângele apă nu se face...

— Se prea poate. Dar, dacă m-ar fi iubit și m-ar fi prețuit așa cum trebuie, nu m-ar fi silit să intru într-o asemenea treabă pe care n-am aprobat-o de la bun început.

— Foarte frumos și nobil din partea domniei voastre că veștejiți raptul ignobil organizat de țiitoarea tronului Moldovei!

— Vă rog să vă formulați pretențiile...

— Vă solicităm să trimiteți surioarei voastre o scrisoare, prin care să-i aduceți la cunoștință situația domniei voastre din prezent și schimbul propus de noi.

— Așa ceva nu pot face! Onoarea mea de om, de militar și de nobil mă oprește!

Lehaci chibzui câteva clipe și apoi spuse liniștit:

— Bine. Poate că în forma în care v-am cerut noi n-o să acceptați, în niciun chip, dar dacă noi vom scrie scrisoarea prin care propunem schimbul de prizonieri iar domnia voastră veți confirma, doar prin câteva cuvinte și prin semnătură, că vă aflați în puterea noastră, atunci acceptați?

— Mda... În forma asta mai merge. Accept, dar nu pentru că vreau să-mi pun pielea la adăpost, ci pentru că țin să subliniez, o dată în plus, surioarei mele, dezaprobarea mea pentru afacerea murdară în care m-a silit să intru.

— Foarte bine, nobile căpitane. Vă felicit pentru atitudinea domniei voastre demnă și cinstită. Și vă mulțumesc sincer și călduros pentru purtarea nobilă pe care ați avut-o față de soția mea, fața de biata soție a tovarășului nostru de luptă Pepelea și față de strălucitul pictor Alburel!

— Mă măguliți... Scrieți, vă rog, misiva către domnie, spuse nemeșul rece și destul de plictisit de toată discuția care avusese loc și, mai ales, de toată întâmplarea în care îl amestecase apriga și nechibzuita lui soră.

Lehaci scrise îndată propunerea către doamna Moldovei și divanul țării, pe care nemeșul Toma confirmă, prin câteva cuvinte seci și semnătura sa, jalnicul sfârșit al rușinoasei și nesăbuitei aventuri organizate de către soră-sa și lingușitorii din jurul ei. Cartea fu pecetluită și încredințată lui Pața, care porni îndată la Iași, împreună cu cei patru lefegii din ceata nemeșului Toma, sloboziți de capii câmpulungenilor, ca un semn de bunăvoință și împăciuire.

După aceasta, Lehaci îl luă pe Boldur deoparte și îi spuse în șoaptă că i-l încredințează lui pe nemeș. Îl roagă să-l ascundă undeva, în creierii munților, în așa fel încât nici pasărea măiastră să nu-l afle, sfătuindu-l să-l pună sub pază puternică și pricepută. Când Pepelea și Pața se vor reîntoarce, atunci să trimeată vorbă oamenilor lui că nemeșul este slobod să plece la ai săi. Fratele doamnei Elisaveta să fie omenit cu grijă și bunăvoință, tot timpul cât va fi ținut ca ostatec.

Judele îi făgădui că va face întocmai precum îl roagă prietenul său și-i spuse că s-a gândit la un loc bun, unde îl va ține zălog, în mare taină, pe fratele Moghiloaiei, până la slobozirea dragului lor tovarăș și prieten, Pepelea.

După aceasta, Lehaci se sfătui un pic cu unchiul Dafinei care dădu îndată porunci grabnice lui fiu-său, iar el se repezi la cotețul cu păsări, pe care îl goli de cocoșei și puiculițe.

Apoi urmă un prânzișor, cu brânză de burduf, scrob, pui la frigare cu mujdei de usturoi și faguri proaspeți, stropit cu vin de Cotnari. Nectarul fusese dăruit de către nemeșul Toma, care nu pornea niciodată la drum fără câteva butoiașe de licoare din crama soră-si de pe dealul Catelinei și care primise, oarecum resemnat, poftirea lui Lehaci de a se socoti ca oaspete al câmpulungenilor, și nu ca prizonier al lor. Lucru ce bucură foarte mult pe Alburel, Oița și Dafina, cari

prețuia mult felul în care se purtase nemeșul cu ei, în vremea când erau dâșii prizonierii lui.

După vreo două ceasuri, sosi în fuga calului vărul Dafinei, cu o desagă plină de bunătăți, aduse de acasă, din Găinești. Ospățul se prelungi până spre seară, căci bucatele pregătite de mâna meșteră a Dafinei, ca și de cea a mătușă-si, cuceriseră inimile tuturor mesenilor, chiar și pe aceea a nemeșului Toma.

Acesta descoperise că rachiul de prune câmpulungene, adus din Găinești, este o licoare tot așa de făcătoare de minuni ca și licoarea, înrudită îndeaproape cu Tokayul, extrasă din strugurii de pe colinele Cotnarilor, ba chiar mai plină de miracole. Dovadă că după mai multe sorbituri, uitase că-i prizonierul capilor răzmeriții câmpulungene și se socotea a fi, cu adevărat, oaspetele și prietenul lor, închinând în sănătatea lor, îmbrățișându-se cu ei, sărutând îndelung mâinile frumoaselor jupânițe muntene, mai cu seamă pe acelea ale Zânei Runcului, despre care spunea, dându-și cuvântul de onoare, că-i cea mai încântătoare domniță văzută de un om ca el, care a cunoscut îndeaproape frumusețile curților de la Iași, Alba-Iulia, Cracovia, Pesta și Viena. Declarație pe care Alburel o aplaudă îndelung, sincer și fără pic de gelozie în inimă sau în priviri, în vreme ce Oița zâmbea cu ochii plecați, stânjenită, dar cu obraji îmbujorați de plăcere.

XX

Pepelea și Păța poposiseră, după un drum lung prin arșiță și praf, la hanul din capul Rădășenilor, de pe șleaul cel mare ce vine de la Iași, trece prin Pașcani și Fălticeni și se îndreaptă apoi, pe valea

Moldovei, spre Câmpulungul Moldovenesc. S-ar fi putut opri la Fălticeni, unde se aflau hanuri mai arătoase și cu vinuri mai bune, dar Pepelea ținuse să facă un scurt popas în micul sat din apropierea apei Moldovei, aflat în ocolul vechii cetăți de scaun a lui Ștefan-vodă, Baia, și la o fugă de cal de Fălticeni. Îl legau de această așezare duioase aduceri aminte. Cu mulți ani în urmă, când era copil crud încă, mâncase pâine un timp bunicel, împreună cu maică-sa, văduvă săracă și neajutorată, la un unchi al său din Rădășeni. Aici el avusese prieteșug cu bădiță Ștefărică, fratele hangiului de astăzi, Ghiță Tomșa. Bădiță Ștefănică era un flăcău trecut, mândru și viteaz, care îl îndrăgise pe băiețelul cel sfios dar isteț, ce purta un nume așa de neobișnuit pe acele meleaguri, cum era numele de Pepelea.

Ștefănică îl învățase pe feciorul vădanei celei sărace o seamă de lucruri minunate: cum să tragă cu arcul, cum să taie cu sabia, cum să încalice și să călărească fără șa, cum să treacă într-o clipită, ca un șarpe pe apă, pe malul celălalt al Moldovei și multe alte lucruri pe care le îndrăgesc băieții încă de când încep să se țină bine pe picioare.

Bădiță Ștefănică plecase în lume și ajunsese om vestit, iar faima sa răzbătuse până în micul lui sat de baștină, pe unde Pepelea mai trecea din când în când, ca să-și vadă bunul său unchi, care îl hrănise și îl crescuse. Ștefănică fusese un oștean nespus de viteaz și slujise cu leafă în oști străine. Făcuse slujbă în oastea leșească, în cea nemțească și în cea francească și colindase multe țări. Ajunsese până la capătul lumii, în țara ișpanilor, pe culmile munților ce poartă numele de Pirinei, unde se bătuse pentru cucerirea cetății *Jaco* și fusese răsplătit cu rangul de cavaler și multe pungi cu aur, pentru vitejia sa. Din Ispania, trecuse, peste marea cea mare care se cheamă Mediterana, în țara harapilor, tot ca lefegiu, și ajunsese, în cele din urmă, în oastea turcului. Acolo luptase în multe bătălii, la hotarele

împărăției semilunei, și furtuna războaielor îl purtase până în țara persanilor. Ajunsese om bogat și trimesese la Rădășeni, cu vreo câțiva ani în urmă, printr-un fost lefegiu turc, care se apucase de negustorie de vite vești despre el și cinci mii de mahmudele, din care nouă părți erau hărăzite înălțării unei biserici frumoase în satul său și o parte, mântuirii de șerbie a fratelui său Ghiță. Cu acești bani își răscumpăraseră bătutul Ghiță volnicia și ridicase un han care îi aduce un câștig bunișor.

Acum, Bădiță Ștefănică este un om așa de bogat și prețuit încât, lăsându-se el de meșteșugul armelor și așezându-se într-un palat frumos la Țarigrad. Moghileștii l-au numit trimisul lor la înalta Poartă, adică capuchehaie, cum li se spune solilor străini, în orașul de scaun al padisahului.

Toate bune, numai că lui bădiță Ștefănică i se cam urcase la cap bogăția și slava. Uitase de-a binelea că este, ca și frate-său Ghiță, copil din flori al unei țărănci din Rădășeni, care fusese frumușică foc, dar tot pe atât de rea de muscă, și se avusese bine cu mulți oșteni domnești din cetatea Baia, unde ea se ducea în fiecare zi, ca să vândă ouă, unt și păsări. Și uitase și faptul că tocmai din pricina patimei maică-si pentru oșteni tineri și voinici era copil fără tată, arătat cu degetul pe ascuns în sat, pe vremea când avea prieteșug cu Pepelea, și că își făcuse ucenicia în meșteșugul armelor, în mijlocul oștenilor cetății Baia cari se întrebau unul pe altul râzând, cine îi este tată cu adevărat. Acum, de când ajunsese om bogat și vestit, cogeamite sol al Moldovei la Constantinopol, descoperise că tatăl său adevărat ar fi, chipurile voievodul Tomșa, cel care îl înlăturase de la domnie pe Despot-vodă și o sfârșise rău, în anul 1565, la Liov, tăiat de leși. Și fiindcă îi intrase, sau își băgase el singur în cap, că-i „os domnesc”, începuse să șoptească pe la urechile dragomanilor Porții că e de viță aleasă, fiu de domn, și că i-ar sta tare bine pe scaunul Moldovei. Mai ales că are aur mult și că a dovedit

multă credință Slăvitului Padișah, pe vremea când era subaș de spahii în urdiile Luminăției Sale.

Despre aceste fumuri și urzeli ale bădiței Ștefănică nu știau însă decât puțini moldoveni, printre cari se număra și Pepelea, care aflase toate astea de la un gelep grec, venit de la Constantinopol, după vite. Palicarul, care era bun prieten cu capuchehaia Ștefan Tomșa, de la care împrumuta, cu dobânzi grele, mult bănet, pentru nevoile sale neguțătorești, l-a rugat pe Pepelea să nu sufle o vorbă despre ifosele și urzelile trimisului Moghileștilor la Poartă, căci dacă aude doamna Elisaveta, Tomșa își pierde capul. Pepelea tăcuse, căci nu voia să sară în ajutorul dușmancei câmpulungenilor și a tuturor răzeșilor din Moldova și pentru că, peste asta, își iubea încă bunul său prieten din copilărie, cu toate că auzise aceste lucruri urâte din urmă. Dar firește, era mâhnit că bădița Ștefănică uitase că-i ieșit din rândurile celor mici și necăjiți și scornise astfel de minciuni făloase, cari să-i ușureze potolirea setei sale de putere și de slavă.

La drept vorbind, Pepelea, deși îl iubise mult pe Tomșa în copilărie, pentru că se arătase bun și plin de dragoste față de el și-l învățase și ceva meșteșug ostășesc, avea totuși unele aduceriminte neplăcute despre el. Asta, în primul rând pentru faptul că bădița Ștefănică era, pe vremea când trăia în Rădășeni, un flăcău deși viteaz și mărinimos, cam crud și cam câinos la inimă, căci spărgea capetele flăcăilor din sat, iubea vărsarea de sânge și căuta să-l învețe și pe el, copil milos, cruzimea și neîndurarea, îndemnându-l să chinuiască dobitoacele și păsările, să cotonogască pisicile și să gătuie puii de vrabie și de cioară. Dar poate că dacă bădița Ștefănică n-ar fi fost atât de aprig și neîndurător, n-ar fi ajuns lefegiu atât de viteaz și om atât de vestit și bogat. Oricum însă, asemenea porniri sângeroase ca cele ale lui Tomșa nu se potriveau cu sufletul lui, al lui Pepelea, care

era suflet de om milos și plin de îndurare, ce se răzbună pe vrăjmașii săi cu arme mai blânde, de pildă cu arma hazului și a șotiilor, cu rușinarea celor proști, răi și nemernici.

Cu aceste aduceri-aminte și simțăminte, cari rămâneau totuși duioase, pășise Pepelea pragul hanului ținut de fratele bădiței Ștefănică.

Bătu Ghiță și mătușa Agrăpina îl primiră, ca întotdeauna când da pe la Rădășeni, cu brațele deschise și osebită dragoste, îl așezaseră la cea mai bună masă a hanului, aceea din odaia oaspeților de seamă, îi pregătiseră bucate alese și trăsaseră vin din butoiașele cele pecetluite cu ceară la vrană, căroră le dadeau cep numai la zile mari, și numai pentru înveselirea stăpânilor hanului, sau ale fețelor alese.

Acum, Pepelea și al său prieten Pața sfârșiseră de înfulecat niște claponi copti în cuptor și de dat pe gât câteva oale de mischet untdelemn de Hârlău. Cum Pepelea se ametise bine, începuse să-l îmbrățișeze și să-l pupe pe piuar, mulțumindu-i pentru a suta oară că el fusese de fapt mântuitorul, dragei sale Oița, fiindcă el pusese ceata viteazului Lehaci și strașnicii săi veri pe urmele câinilor de tâlhari domnești și pentru că mulțumită, în primul rând lui, scăpase și el de moarte.

Pața, stânjenit de furtuna de cuvinte de mulțumire și de ridicarea lui în slăvi de către bunul și dragul său prieten, îl rugă pe Pepelea, pentru a schimba vorba, să-i povestească despre isprăvile lui în fața judecății domnești. Pepelea îi povesti pe scurt despre „judecata lupului” și se opri asupra clipelor de groază pe care le trăise în beciurile palatului domnesc în așteptarea juvățului, pe care îl simțise strângându-i gâtul, încă din clipa când i se rostise osânda și fusese pus din nou în obezi:

— Acolo, în mormântul meu rece și umed, în care eram răstignit, am chibzuit, în așteptarea ștreangului, mult asupra lumii și a vieții și mai ales asupra morții.

— Și ce-ai de spus despre moarte?

— După cum știi, noi, oamenii, ființele gânditoare, avem simțământul morții, pe care îl purtăm în minte și în suflet, în timpul vieții, simțământ care s-a născut din faptul că omul este singura ființă care știe dinainte că va muri. Iar asta este cea mai mare pedeapsă pe care am primit-o de la Dumnezeu! Poate că osânda asta îngrozitoare i-a fost dată omului ca preț pentru neasemuitul dar, înțelepciunea, darul de a gândi, de a cugeta, care l-a ridicat deasupra tuturor făpturilor.

— Și ce-i cu asta?

— Iată ce-i: având simțământul morții, omul ar fi înspăimântat și încremenit și n-ar fi bun de nimica, dacă ar ști când moare. Numai că nimeni nu poate ști când vine cu adevărat moartea și nimeni n-o simte atunci când ea îi pune coasa la gât și i-l retează. Asta se întâmplă chiar și atunci când omul e pe patul morții, fiindcă el chiar și atunci mai nădăjduiește că o să scape, că moartea o să-l ierte și o să-l mai lase o vreme să se bucure de lumina soarelui, de viață, de fericirea de a trăi...

— Aici ai vrut să ajungi?! îl întrebă Pața cu glas tare batjocuritor. Că nădejdea și dorința de viață nu părăsește pe om niciodată o știm cu toții. N-ai spus nimic nou!

— Nu asta am vrut să spun, deșteptule! îl repezi Pepelea. Toată lumea știe că această nădejde în mântuire nu-l părăsește pe om niciodată. Dar ceea ce nu știu, sau uită, cei mai mulți dintre oameni, este faptul că există totuși un anume fel de moarte, care lipsește pe om de această nădejde de viață împinsă până în ultima clipă a trăirii lui, o moarte îngrozitoare, moartea cea mai înfiorătoare și cutremurătoare care îl poate aștepta pe om.

— Care anume?

— Moartea prin ștreang sau prin secure, moartea osânditului. Spre deosebire de ceilalți semenii ai săi cu două picioare, la osândit simțământul morții ia o înfățișare cumplită, fiindcă

el știe când va muri, fiindcă el este lipsit de nădejdea că moartea îl va cruța deocamdată, că va scăpa și că se va mai bucura încă de viață. Osânditul la moarte aude tot timpul fâlfâirile morții și simte tot timpul coasa ei la gât. Asta face ca moartea osândiților să fie lucrul cel mai crud și cel mai înfiorător cu putință..

— Eu cred totuși că și osânditul nădăjduiește până în ultima clipă că, printr-o minune oarecare, coasa morții îl va cruța.

— Firește, dar nădejdea lui e foarte palidă, iar ea piere cu totul, în clipa când el simte ștreangul la gât sau aude securea şuierând deasupra capului. Osânditul la moarte vede cu adevărat moartea cu ochii, simte cu adevărat toată grozăvia ruperei de viață.

— Da, în privința acestui fel de moarte, moartea prin osândă se poate spune că e moartea cea mai îngrozitoare cu putință.

— Da, așa este: moartea osânditului este lucrul cel mai înfiorător și cutremurător din lume.

— Ai dreptate, frate Pepelea, dar eu nu m-am gândit niciodată la lucrul ăsta.

— Dacă toți am gândi asupra acestui lucru, atunci s-ar da foarte rar osânda cu moartea, sau poate că nu s-ar mai da deloc.

— Știu eu? Uneori, când e vorba de tâlhari de soi, atunci e nevoie și de asemenea osândă.

— Se poate, însă capul meu cel sucit gândește, mai ales acum, aupă ce a simțit ștreangul sub bărbie, altfel decât gândesc celelalte capete omenești. Dar de ce să vorbim de moarte? Să vorbim mai bine despre viață despre bucuria de a trăi!

— Ai dreptate, frate Pepelea! Ia de colea o oală de mischet și ha iă ne bucurăm din plin de viață!

XXI

N-apucară să dea pe gât minunata licoare, căci ușa odăii de oaspeți aleși se deschise și înăuntru intrată doi turcălai cu fața buhăită, cu trupul scund și burduhănos, îmbrăcați în șalvari de mătase roșie, cu craci largi cât un sac de zece banițe, cari fără niciun fel de poftire, se așezaseră la masa lor

— Cu cine avem cinstea să stăm la masă? întrebă Pepelea, cu zâmbet și glas batjocoritor.

— Cu preacinstiți supuși ai luminăției sale Padișahului, *effendi*, răspunse țațoș, într-o românească îngrozitor de stilcită, unul dintre purtătorii de șalvari, cu picioare crăcănate.

— Suntem cutremurați de marea cinste ce ne-o faceți, îi firitisi Pepelea. Cu ce vânt prin mult prea răbdătoarea noastră țară?

— Suntem gelepi dreptcredincioși ai puternicei și slăvitei împărății a semilunei, răspunse plin de ifose, celălalt musafir nepoftit, care purta turban alb de hagiul.

— Adică preacinstiți neguțatori cari cumpără ieftin și vând scump, îl adăugi Pepelea.

— Da, neguțatori preacinstiți și mărinimoși, cari cumpără pe aur curat oile râioase moldovenești, spuse înțepat hagiul.

— Se vede treaba că n-aveți destulă râie pe-acasă, și mai căutați și pe la vecini, intră în vorbă Pața, strângându-și pumnul său cât barosul și privind țintă dovreacul hagiului, gata să-i turtească fesul, cu turban cu tot.

— Nu te supăra *effendi*, tovarășul meu a glumit, zise crăcănatul, cu glas împăciuator, văzând că-i rost de păruială. Haideți să fim prieteni și să mâncăm, să bem și să ne veselim împreună!

— Păi voi mâncați altfel de bucate decât noi, iar de băut, beți numai apa chioară, spuse Pața morocănos.

— Din când în când mai uităm de Coran, și-i tragem și noi câte o dușcă, mai ales când venim în țara asta, zise cu glas așezat și cuviincios de data asta, hagiul. Iar de mâncat, mâncăm ca și voi, fără numai că nu folosim carne sau untură de râmătoare.

— Nici noi nu mâncăm carne de porc, căci suntem tremurători, de credința noastră, zise Pepelea după ce chibzuise o clipă cum să răsplătească obrăznicia solilor „slăvitei împărății a semilunii”.

— Dar ce fel de carne mâncați? întrebă hagiul.

— Numai carne de pasăre și de dobitoace purtătoare de coarne.

— Atunci mâncați cam la fel ca noi, dreptcredincioșii. Asta înseamnă c-o să ne împăcăm bine. Carnea de berbec vă place?

— Ne dăm în vânt după ea, zise Pepelea, făcând cu ochiul lui Pața. Mai ales când e tocană.

— Și nouă ne place tare mult tocana de berbec, zise hagiul, lingându-și buzele. Numai că noi n-o prăjim în ulei, ci în unt de cașcaval.

— Și noi tot în unt de cașcaval prăjim carnea și ceapa, spuse Pepelea. Numai că tocana noastră e mult mai gustoasă decât a voastră. Mai ales aceea pe care știu s-o fac eu.

— Zici că te pricepi să faci tocană de berbec, *effendi*? întrebă crăcănatul.

— Și încă cum! Tocană de berbec mai bună decât aceea pe care o face tovarășul meu nu cred să mănânce nici luminatul vostru padișah! își laudă Pața prietenul, pricepând cam ce șotie vrea să pună la cale Pepelea.

— Așa este, *effendi*? întrebă hagiul pe Pepelea.

— Așa este, cinstite gelepe. Dacă îmi îngăduiți, o să fac chiar acum, pentru tuspatru, o tocăniță de batal, pe care n-o s-o uitați toată viața, se fâli Pepelea. Am văzut că hangița are în cuhnie carne fragedă de batal și unt de cașcaval, așa că am ce-

mi trebuie. Să mă duc s-o rog frumos să mă lase să fac eu tocana în locul ei?

— Chiar te rugăm, *effendi*! îi răspunseră gelepii într-un glas.

— Bine, făcu Pepelea. Eu mă duc să pregătesc tocana cea strașnică, iar dumneavoastră rămâneți cu prietenul meu și gustați un pic din licoarea asta minunată, care se numește mischet de Hârlău, și care nu se găsește pe toate drumurile.

— Așa o să facem, încuviință hagiul, o să gustăm din licoarea voastră cea vestită.

După ce făcu un semn tainic lui Para să-i îndemne vârtos la băutură pe dreptcredincioși, Pepelea ieși pe ușă și se duse la mătușa Agrăpina. Îi spuse ce vrea să pună la cale și-i ceru să-i aducă o jumătate de batal, ceapă, un bolovan de untură de porc și un boț de unt de cașcaval. După ce hangița i-a adus tot ce ceruse, Pepelea se puse să pregătească tocana cea mult lăudată. Topi dărăpul de untură de porc la un loc cu boțul de unt de cașcaval, ca să-i taie mirosul de rămătoare, stinse în grăsime câteva cepe tăiate mărunt, puse peste carne cimbru și băgă batalul la cuptor.

Când tocana fu gata, Pepelea gustă din ea și pocni din buze de plăcere: era minunată. Ajutat de mătușa Agrăpina, Pepelea veni în odaia de oaspeți aleși cu patru talgere cât roata carului, pline cu tocană.

Turcii gustară un pic, și când văzură că Pața nu-și lăudase de pomană prietenul, ci, dimpotrivă, aveau de a face cu o tocană de berbec mai gustoasă decât cea mai gustoasă tocană mâncată în viața lor, săriră ca lupii pe talger și-l goliră cât ai bate din palme, grohăind de plăcere. După aceea, începură să-și lingă buzele și să tragă cu ochiul, plini de pizmă, la talgerele lui Pepelea și Pața, cari rămăseseră aproape neastinse, căci cei trei claponi fragezi și grași cu care îi blagoslovise, cu puțin timp înainte, mătușa Agrăpina, nu se mistuiseră.

Pepelea îi rugă pe dreptcredincioși să mănânce și din porția lui și a prietenului său, căci dânșii abia sfârșiseră, cu un sfert de ceas înainte, răzbelul cu cealaltă jumătate a batalului. Gelepii nu se lăsară rugați de două ori, ci tăbărâră îndată pe porțiile celor doi moldoveni. E drept că după vreun ceas de hăpăială, începuseră să se poticnească, căci li se cam umpluse burdihanul, dar vinul cel strașnic din oale îi ajută să-și ducă treaba la bun sfârșit.

Ospățul ținuse vreo trei ceasuri și, pentru Pepelea și Pața nu mai rămăsese vreme de benchetuit, căci voiau s-ajungă la Câmpulung înainte de căderea nopții. Așa că cei doi ghiauri cerură iertare dreptcredincioșilor că numai pot lungi bairamul, și-i rugara să le îngăduie să plece, ceea ce ei făcură cu multă părere de rău. Pepelea merse de-și luă rămas bun de la bātu Ghiță și mătușa Agrăpina, în vreme ce Pața scoase caii în drum după ce îi înșăuase. Gelepii ținură să fie până în ultima clipă alături de noii lor prieteni, cari se dovediseră oameni tare cumsecade și vrednici de cinstire.

După ce se îmbrățișară și se sărutară frățeste cu turcii, Pepelea și Pața săriră în șa. Înainte de a da pinteni calului, Pepelea îi mai întrebă încă o dată pe dreptcredincioși;

— Ei, v-a plăcut tocana mea de berbec, dragii și bunii mei prieteni?

— A fost grozavă! îi răspunseră, într-un glas, noii săi prieteni cu șalvari. Tocană așa de bună ca asta n-am mâncat în viața noastră!

— Nici n-o să mai mâncați vreodată, zise Pața, cu un surâs tainic pe buze. Numai prietenul meu se pricepe să facă o astfel de tocană de berbec.

— Dar cum ai făcut-o, *effendi*, de-a ieșit așa grozavă? îl întrebă hagiul, cătând cu ochi plini de pizmă la Pepelea.

— Ei, asta-i taina mea cea mai mare, și n-o pot încredința nimănui, zise Pepelea grozăvinduse în

şa.

— Încredinţează-ne-o şi nouă, *effendi*, şi-ţi vom fi recunoscători o viaţă întreagă, stăruî hagiul.

— Aşa ceva nu se poate, căci nu vreau să-mi fure nimeni meşteşugul şi faima, se împotrivi hâtrul călăreţ.

— Spune-ne-o şi nouă, te rog din suflet, frate! stăruî crăcănatul.

— Țineți neapărat să v-o spun? întrebă Pepelea abia stăpânindu-și râsul.

— Da! răspunseră în cor gelepîi.

— Bine, am să v-o spun. Dar asta o să vă coste... grăi Pepelea în doi peri.

— Plătim oricât, spuse hagiul, scoțînd din şalvari o pungă plină cu mahmudele.

— Păstrează-ți banii, prietene, zise Pepelea. Eu când v-am spus că o să vă coste, nu m-am gândit la aurul vostru.

— Dar la ce? întrebă nerăbdători amândoi gelepîi.

— O să aflați îndată, când veți auzi cum am pregătit tocana.

— Cum ai pregătit-o?

— Am prăjit carnea şi ceapa în untură de... porc, răspunse Pepelea, apăsînd pe ultimul cuvînt.

— În untură de pooorrc?!, întrebă cei doi drept-credincioși, tremurînd din tot trupul şi slujîndu-și fața cu strîmbături îngrozitoare.

— Da! Ba mint, în untură de scroafă! se îndreptă singur Pepelea. Și dădu pinteni calului, care porni în galop, în vreme ce cei doi gelepî dreptcredincioși își vărsau mațele în drum.

XXII

Pepela și Pața descălicară în fața casei lui Lehaci. Ograda era goală, căci nimeni nu se așteptase ca mult iubiții și mult doriții oaspeți să sosească atât de repede de la Iași. Pepelea avu o clipă de groază, fulgerat de gândul că i s-a putut întâmpla preaiubitei sale Oița. Mai ales că aflase de la Pața că rănila încă îi mai sângerău. Dar când calul său necheză, recunoscându-și sălașul, Oița se năpusti în ogradă însoțită de dragii ei prieteni, Lehaci, Alburel și Dafina, cu care trăisese până atunci, în odaia cea mare a casei neamășului.

Urmară strigăte de bucurie, îmbrățișări și hohote de plâns. Oița, ghemuită la pieptul preaiubitului ei bărbat, plângea ca un copil la sânul mamei regăsite, în vreme ce Alburel își ștergea tainic, cu mâneca de borangic a cămeșii, șuroaiele de lacrimi ce-i năpădiseră obrazul. Erau lacrimi de bucurie, dar și de căință, căci se simțea acum, la reîntoarcerea dragului său prieten, la fel de fericit pe cât era de rușinat din pricina sufletului său păcătos și mișelnic, de artist și iubitor de frumos.

Se ospătară și se veseliră până târziu după miezul nopții, când oboseala îi mână pe fiecare la culcușul său. Ajunși în căsuța lor din fundul ogrăzii lui Lehaci, după o nouă și furtunoasă revărsare de îmbrățișări, lacrimi și jurăminte de iubire, Pepelea și Oița începură să-și povestească unul altuia tristețile și veselele lor pățanii, din cele mai bine de trei săptămâni de despărțire și suferință.

Pepelea îi povesti de-a fir-a-păr tot ce se întâmplase cu el, fără să ascundă nimic, nici clipele de cumplită suferință, nici cele de râs cu lacrimi. Oița fu și dânsa deschisă la suflet, dar numai atât cât poate fi o nevestă fermecătoare, care naște în jurul ei, fără voia sa, atâtea și atâtea ispite, despre care numai o femeie proastă sau care nu-și iubește cu adevărat bărbatul ar sufla vreun cuvânt...

Când trâmbițele cocoșilor vestiră zorile de zi, Pepelea puse capăt destăinuirilor spunând:

— *Urma alege turma.* Am început-o prost, dar am sfârșit-o bine. Grelele încercări prin cari am trecut ne-au făcut mai înțelepți. Și ne-au făcut să ne înțelegem și să ne iubim și mai mult ca până acum.

— Oare mă iubești cu adevărat? îl întrebă Oița privindu-l în miezul ochilor.

— De ce mă întrebi? Te îndoiești de lucrul ăsta?

— Să-ți spun drept, mă îndoiesc...

— Cum poți grăi așa ceva?

— Așa îmi spune inima, și nu numai inima.

— Și mai cine?

— Minte mea cea proastă.

— Păi să știi că-i proastă, dacă îți grăiește astfel.

— Nu-i chiar așa de proastă. Căci ea îmi spune: „Dacă bărbat-tău te-ar fi iubit cu adevărat, ar fi stat cuminte acasă, lângă tine. Și n-ar fi ieșit afară în furtună, ca să se ia de piept și să se războaiscă aprig cu fulgerile și cu tunetele, ba să te târască și pe tine după el, în potop și prăpăd de ape!” Iar eu încep să cred că are dreptate, căci dacă m-ai fi iubit cu adevărat, ți-ar fi fost milă și de tine, și de mine.

— Ba te iubesc cum niciun alt om nu poate iubi, te iubesc cu patima pajurii pentru tărie, a orbului pentru lumina pierdută, a pângânului pentru idolul său. Numai că mai iubesc pe cineva, cu aceeași patimă...

Oița se făcu dintr-odată galbenă ca șofranul și-l întrebă, privindu-l îngrozită:

— Cum, mai iubești și pe altcineva?! Și încă la fel ca pe mine?

— Da, mai iubesc pe cineva, care mi s-a cuibărit în inimă înaintea ta. Dar asta nu înseamnă că nu pot să te iubesc și pe tine, în același timp și cu aceeași patimă, zise Pepelea, fluturând un zâmbet tainic pe buze.

— Ori ești nebun, ori ești șarlatan!

— Ba sunt întreg la minte și curat ca neaua la suflet!

— Și pe cine mai iubești, mă rog?

— Pe *om*. Iubesc omul îndeobște, dar, mai cu seamă, omul cel slab, sărman și necăjit, căci el are nevoie, în primul rând, de dragoste nețărnută. Pe el l-am îndrăgit înainte de a te îndrăgi pe tine. Și tocmai această veche patimă a mea este demonul care m-a împins afară, „în furtună, în potop și prăpăd de ape”, cum ai spus tu...

— Uff... făcu Oița, ștergându-și sudorile reci de pe frunte, nici în clipele cele mai înălțătoare nu te lași de șotii!

— Ba nu glumesc deloc! Până a te cunoaște pe tine, patima vieții mele era omul, semenul meu. Acum, ea s-a frânt în două, fără a-și pierde măcar un dram din tăria sa.

— Degeaba, nu te cred. Nu poți iubi, în același timp și cu aceeași patimă, pe cei din casa ta și pe cei de pe uliță.

— Ba dimpotrivă, cel ce nu poate iubi pe cei de pe uliță, nu poate iubi cu adevărat nici pe cei din casă. După cum cel ce nu iubește pe cei din casă, pe cei din preajma sa, nu poate iubi nici pe cei de pe uliță, pe cei îndepărtați. Și unul și altul sunt oameni cari se iubesc numai pe sine și nu mai au loc în inima lor pentru altul. Crede-mă, îți vorbește un om care a umblat, a văzut și a auzit multe și a învățat multe!

— De umblat, știu că ai umblat. Dar de învățat...

— Am învățat, căci am văzut cu ochii mei și am auzit cu urechile mele lucruri pe care nu le poate vedea și auzi oricine. Am văzut, de pildă, fețe înalte bisericesti și dregătorești cari se băteau în piept că-și iubesc credincioșii sau norodul și că vroiesc să-i mântuiască sau să-i ferească, dar cari își urau pe slujitorii lor cei mai apropiați, cari își țineau flămânde slugile, își stâlceau în bățai vizitiul, tăiau capetele sfetnicilor lor cei mai

cinstiți și mai de încredere și cari răspândeau teama și groaza în jurul lor, chiar și în căminul lor. Asta, datorită faptului că acești oameni nu se iubeau decât pe ei înșiși, nu aveau suflet, sau aveau suflet uscat, erau neputincioși să iubească pe altcineva în afară de ființa lor. Faptul că eu iubesc pe semenii mei de pretutindeni, omul îndeobște, cu aceeași patimă cu care îmi iubesc nevasta, nu înseamnă că nu te iubesc cu adevărat, ci, dimpotrivă, este un semn că sunt în stare de iubire neprețuită, o dovadă că te iubesc cu adevărat...

Oița, care îl privise uimită la început, neîndrăznind să-l întrerupă din lungă sa vorbire și care, pe măsură ce-l asculta, se lumina la față, îi sări de gât, îl sărută cu patimă și-i spuse:

— Acum te-am înțeles: ești un om neobișnuit, adică ești un om adevărat.

— Facă Cerul ca toți oamenii să devină oameni neobișnuiți, adică oameni vrednici de acest cuvânt care numește ființa cea mai înzestrată, făptura cea mai izbutită ce-a zămislit-o firea, minunea aceasta nemaiîntâlnită în nemărginita împărăție albastră, viețuitoarea pe care o prețuiesc în chip de negrăit și o iubesc cu patimă, pentru că este asemeni mie, pentru că este lucrul cel mai de preț din lume, pentru că este vrednică de a fi iubită!

Și Pepelea își strânse fermecătoarea lui nevestică la piept și o sărută pătimaș și îndelung, pentru a pecetlui, în felul acesta, patima sa pentru ea și pentru omenire.

XXIII

Doamna Elisaveta privea pe fereastră, spre apa Nistrului. Ochii ei străbătură livezile nesfârșite din

ocolul curții boierești și se afundară pe întinsul ogoarelor mănoase de grâu și secară, după care se înapoiară la apa cea mare și liniștită în a cărei luncă noianul nesfârșit de verde bogat încotoșmănate, părea o revărsare de îndestulare a bătrânului fluviu. Toamna aceasta, care creștea pe răbojul vremii un deceniu și jumătate de la intrarea în veacul al șaptesprezecelea, era un adevărat praznic, prin belșugul ei rar pomenit pe meleagurile Pocuției. Peste tot mișunau argați scăldați în sudoare cari nu mai pridideau să care gorganele fără număr de bucate. În livada din jurul conacului, merii, perii și gutuii gemeau de rod. Slujnicile întinseseră lăicere de paie și scuturau pomii cu prăjinile, dezlănțuind grindini de fructe. Apoi încărcau în coșuri de răchită mere domnești, pere și gutui cât bostăneii.

Bună idee avuseseră acum un sfert de veac își spunea ea în gând, când îl sfătuiseră pe răposatul Ieremia-vodă să cumpere întinsele domenii de la Ustia, ale ducelui Ioan Simion de Sluczk! Nu numai că îi folosiseră ca loc de refugiu în vremuri de restrițe, dar îi aduseseră venituri ce-i astupau multe găuri pe timpul pribegiei. Mai ales acum, când avea nevoie de bani mai abitir ca oricând!

Căci acum venise, în sfârșit, vremea să-și încheie definitiv socotelile cu fiara cea perversă și crudă care s-a dovedit a fi fostul ei om de încredere pe lângă Poartă, capuchehaia Ștefan Tomșa! Acum, ori niciodată! Acum, când vânzătorul cel josnic și ucigașul cel sângeros ajuns prin trădare și crimă pe scaunul Moldovei, este încolțit din toate părțile, când valurile de sânge ce le-a vărsat de-a lungul și de-a latul Țării se întoarse asupra lui însuși, gata să-l înghită, acum și numai acum, trebuie lovit năprasnic, trebuie să primească izbeala hotărâtoare, care să-i aducă sfârșitul său cel jalnic și de neînlăturat!

Ah! câtă ură s-a putut strânge în inima și în toată ființa ei, împotriva acestui țărănoi netrebnic,

împotriva acestui bastard josnic și aventurier fără scrupule, împotriva acestei lighioane îngrozitoare. Ani de-a rândul, abuzând de încrederea pe care ea, Moghiloaia, i-o acordase, a săpat-o în taină, smulgând de la sultan mazilirea fiului ei prin minciuni, intrigi și trădare, silind-o pe dânsa, pe feciorul ei, domnul țării, și boierii ce-i erau credincioși să ia calea pribegiei. Și cât de hain, de sângeros și monstruos – o adevărată fiară turbată – s-a arătat a fi acum trei ani, când soarta cea schimbătoare a armelor i-a surâs în bătălia de la *Cornul lui Sas*, când ea a încercat să-l izgonească de pe tronul Moldovei cu ajutorul bărbatului fiicei sale Maria, voievodul de Bracslaw, Ștefan Potocki! Atunci el a măcelărit fără milă, a descăpățânat mai bine de treizeci de boieri vestiți de viță veche ca postelnicul Chiriță Paleologu, logofătul Vasile Stroici, hatmanul Balica stolnicul Miron și alții.

Atunci i-a prins băiatul și ginerele și i-a dat pe mâna tătarului ca robi. Pe unde n-a umblat ea ca să-i slobozească! Câte rugăminți și umilinți! Cât amar de vreme a bătut la porțile crăiești și împărătești. Abia după un an, cancelarul Lituaniei, Leon Sapieha, pe care îl rugase cu lacrimi în ochi ca s-o ajute să-și scoată fiul și ginerele din robie și să-i repună feciorul pe tron, i-a trimes vestea cea cutremurătoare: fiul ei, sărmanul Constantin-vodă se înecase în Nipru, curând după ce căzuse în robie, în vreme ce era purtat spre Krâm; iar bărbatul Mariei se afla în lanțuri, într-unul din turnurile îngrozitoare de la *Edi-cule*, pe malul Bosforului.

Au trecut încă doi ani de doliu și lacrimi, vreme în care ea și-a zălogit toate bunurile, pentru ca ginerii ei să strângă oaste de lefegii spre a se răfui cu călăul de Tomșa. Acum a sosit clipa nimicirii lui, căci unii boieri s-au răsculat din nou și s-au bătut cu el la Fintâna lui Păcurar, în marginea Ieșilor. Dacă n-ar fi sărit în sprijinul lui târgoveții,

monstrul s-ar fi prăbușit de pe scaunul său mânjit cu sânge și și-ar fi luat plata pentru toate fărâdelegile lui! Acum, când pernele de sub el îi cad una câte una, ea va întreprinde noi demersuri pe lângă măritul rege și prieten, Sigismund-Wassa și pe lângă cei doi gineri ai ei, prințul Vismewiecki și ducele Korecki, pentru a-și pune oștile pe picior de război și a lovi în trădătorul josnic și gâdele sângeros ce poartă numele de Tomșa.

Asemenea gânduri îi răscoleau mintea și sufletul doamnei Elisaveta în vreme ce aștepta, în salonul cel mare al castelului ei din Ustia, sosirea fratelui său Toma și a boierului Nistor Ureche, cu cari avea treburi de mare însemnătate.

Peste câteva vreme, intră pe ușă Boriszka, credincioasa ei, slujnică, și-i spusese:

— Alteță serenissimă, fratele domniei voastre, înălțimea sa căpitanul Csomortany, a sosit, se curăță de praf și cere îngăduință să-l primiți peste un sfârtaș de ceas.

— Foarte bine. Dă-i tot ce trebuie ca să se curățe și să se lustruiască. Dă și o gustare și un vin rece și bun. Fă pregătiri și pentru primirea boierului Ureche, îi porunci doamna.

Apoi, în așteptarea fratelui său, ea începu să se plimbe cu pași agitați. Simțea că acum își joacă, fără nicio îndoială, cartea cea mare a vieții sale. Era sătulă până-n gât de pribegie, de anii cenușii petrecuți într-un loc oarecare de pe malul Nistrului, primită, din an în paște, cu îngăduinței și compătimire, la curțile nobilimei poloneze.

După un răstimp nu prea lung, se auziră pași apăsați și grăbiți pe coridor. Fratele ei, tovarăș credincios și la bine și la rău, intră pe ușă.

— Bine ai venit, dragul meu frățior, îl întâmpină cu o căldură afectată în glas.

— Bine te-am găsit, stimată surioară, îi răspunse politicos și protocolar, fratele ei mai mic.

— Ce vești ni-aduci de la Halicz?

— Buna dumitale cumnățică Marghita nu vrea să-ți dea niciun zlot. Spune că n-are nicio lețcaie.

— Mincinoasa! A pus destul bănet deoparte și a trimis în Ardeal, la loc sigur, destule pungi cu aur și destule lădițe cu giuvaeruri, pe vremea când blestematul de bărbat-său smulsese tronul din mâinile bietului meu fecior, prefăcându-ne pe toți în rude sărace.

— Ai dreptate. Am auzit și eu că trăiește împărătește, din osânza strânsă în cei doi ani de domnie a răposatului Simion-vodă.

După ce îl pofti să ia loc, doamna îl întregi.

— Da, a strâns destul ca să trăiască fără griji încă două vieți de aici în colo! Numai că a uitat de cei nouăzeci și cinci de mii de galbeni pe care bărbat-său i-a împrumutat de la Ieremia-vodă, acum zece ani, ca să-și alcătuiască oști de lefegii spre a încerca izgonirea din scaunul Țării Românești a lui Radu-Șerban. Noroc că am păstrat polițele! Și zici că nu vrea să dea niciun ban?

— Nu vrea. S-a smiorcăit și a spus că n-are nici măcar cu ce să-și țină casa, darămite să plătească datoriile răposatului ei soț

—Lasă c-o să găsească ea destul aur, când vor veni portăreii curții din Halicz să-i vândă boarfele la mezat!

— Vrei să-i faci execuție silită?

Doamna zâmbi cu satisfacție:

— Și încă cum! De vreme ce curtea mi-a dat câștig de cauză, de ce aș șovăi? Am s-o execut până la ultimul bănuț. De ce nu și-a achitat datoria când ea ca și bărbat-său erau mari și tari iar noi crăpăm de foame?

— De răi ce erau. Cumnatul Simion credea c-o să stea în scaunul Moldovei o veșnicie...

— Iacă, soarta nu l-a ajutat!

— Soarta și... *curara*.

— Of, nu-mi mai aminti de asta! Am presimțiri negre...

Toma făcu ochii mari:

— De ce? Ce s-a întâmplat?!

— Cumnată-mea Marghita s-a lăudat c-o să-mi plătească și ea cu aceeași moneda și că o să mă lovească atunci când îmi va fi lumea mai dragă.

— Se laudă!

— Ba trebuie, surioară: ți-ai pierdut copilul, pe bietul Constantin-vodă; ți-ai pierdut și ginerele, care putrezește în lanțuri de trei ani și pe care fiica ta Maria îl jelește ca pe un mort; acum vrei s-o lași văduvă și pe fiică-ta Ecaterina? Abia s-a măritat.

— Nu cobî! De data asta am să înving!

Nemeșul Toma își privi sora cu mila ce ți-o inspiră jucătorul pătimăș care crede orbește și cu deznădejde în norocul său:

— Cine poate să-ți garanteze că de data asta destinul va ține cu tine?

— Simplul calcul aritmeticesc: acum am de partea mea nu un singur ginere ca în 1612, ci doi gineri: mă voi bucura nu numai de sprijinul ducelui Samuel Korecki, ci, așa cum m-a înștiințat în taină fiică-mea Reghina, și de sprijinul viteazului și neînvinsului prinț Mihail Vizniewiecki. Îl cunoști de acum șapte ani ce căpitan de oaste strălucit este.

De data asta, mila din ochii nemeșului se prefăcu în silă și dispreț:

— Va să zică joci și pe capul celui de al treilea ginere!

— N-am ce face! Fără el nu avem șanse de izbândă.

— Cu alte cuvinte, joci totul pe o carte!

— Sunt silită. M-am săturat de pribegie. Patru ani îmi sunt de ajuns! Apoi, nu trebuie să mă gândesc la viitorul feciorului meu Alexandru?

Nemeșul își pierdu cumpătul și i-o spuse soră-si de la obraz

— Iartă-mă că mă exprim brutal: nu faci bine ce faci! Tânjești prea mult după putere și mărire, iar asta te-a costat tare mult. Și nu numai pe tine! Gândește-ie cât sânge a curs de-a lungul celor

nouă ani scurși de la moartea lui Ieremia-vodă. Atâta sânge și atâtea lacrimi, numai și numai din pricina înverșunării tale de a domni într-o țară ca Moldova!

— E ultima carte pe care o mai joc! zise doamna Elisaveta cu ochii aprinși și cu trupul înfrigurat de beția puterii și a slavei. Ultima, crede-mă! O joc numai pentru că sunt convinsă pe deplin că e o carte câștigătoare. Nu se putea ivi un prilej mai prielnic ca cel de acum. Îți garantez că de data asta voi câștiga.

— Ai mai garantat și altădată!

— Acum nu mă înșel câtuși de puțin. De altfel, cred că lucrul acesta o să-l confirme și Ureche.

— Mi-a spus Boriszka că l-ai chemat aici.

— Da, trebuie să sosească dintr-o clipă într-alta de la moșia căpitanului de Rohatyn, pe care o are în arendă. Pe el îl trimit în misiunea diplomatică cea mai importantă și cea mai grea: la reședința prințului Viszniewiecki.

— Și crezi că Ureche va veni?

— Sunt sigură! I-am scris o scrisoare ispititoare. Cred că-și dă seama, la fel de bine ca și mine, c-a sosit clipa răfuielii cu Tomșa.

— M-ași mira să-ți primească invitația, după câte i-ai făcut. De ce l-ai dat și pe el în judecata tribunalului din Halicz?

Doamna vorbi răspicat și cu ochii încruntați:

— Pentru că am nevoie arzătoare de bani și pentru că merita o astfel de lecție. De ce nu a fost credincios față de mine când mi-a fost sfetnic de taină și înalt dregător? De ce și-a trecut pe numele lui haraciul pe un an ce-l datoram Porții, adică cincizeci de mii de galbeni și șase sute de boi?? De ce-i hoț și lacom?

— Pentru că numai așa se poate face o avere ca a lui. Dar nu poți spune că ai avut numai pagube de pe urma sa. Este pe departe boierul cel mai cu cap din țară și sfetnicul cel mai bun ce-l puteai alege.

— Asa este, ai dreptate; e deștept foc și mi-a fost de mare folos. Dealtfel, să știi că nu prea s-a supărat pe nune că l-am prins cu șoalda și l-am dat în judecată aici, în pribegie. Față de mine și-a recunoscut faptele. Nu și față de tribunal.

— Nici nu se putea altfel. E la fel de cinic pe cât e de deștept.

În apropiere de conacul boieresc se iviră trei călăreți. Doamna privi cu atenție și apoi spuse:

— El este. Vine însoțit de două slugi: drumurile nu sunt prea sigure. Mă duc să-l întâmpin. Nu vii?

— Nu. Dumneata ai nevoie de el, nu eu. Stau aici.

Doamna ieși îndată în holul cel mare spre a primi pe vechiul și bunul ei sfetnic și prieten. Nemeșul Toma privea pe geam și-și spunea că dacă boierul Nistor Ureche a acceptat invitația doamnei Elisaveta la o nouă răfuială cu Ștefan Tomșa, înseamnă că totul se va sfârși cu bine. Ureche nu știe să meargă decât la câștig. El nu-i jucător pătimăș ca soră-sa, ci socotitor rece. El nu se pricepe să piardă, ci numai să câștige. Totdeauna a mers la sigur. Când n-a fost sigur, n-a mers. Nu numai că a știut să joace fără greș când pe cartea Elisavetei, când pe cea a Marghitei, ieșind totdeauna în câștig, dar a dovedit o rară iscusință și un ascuțit simț de orientare în lupta Moghileștilor împotriva lui Tomșa. Astfel, el a sfătuit și a convins pe Moghilești să fugă la timp, în toamna anului 1611, când sultanul trimesese solie cu zâmbetul pe buze, dar cu hatișeriful de mazilire în buzunar și obezile în rădvan. De asemenea, când ginerele doamnei Elisaveta, Potocki, împotriva sfatului său, a întreprins în 1612, cu o mână de oameni, aventura de la Cornul lui Sas el a stat deoparte și a scăpat de buzduganul necruțător a lui Tomșa. La fel a făcut și acum o lună, când a respins invitația vornicului Bărboi la complotul căruia Tomșa i-a pus capăt, cu atâta cruzime, la *Fântâna lui Păcurar*.

Așadar, dacă prudentul și înțeleptul boier Nistor Ureche a primit invitația doamnei Elisaveta, conchise nemeșul Toma, înseamnă că el acceptă să intre în lupta directă împotriva lui Tomșa. Iar asta este, firește, un semn sigur de izbânda și de reîntoarcere în raiul din Țara Românească a Moldovei...

XXIV

Odată cu prăpădul oștilor străine, s-a abătut asupra Moldovei și o iarnă cumplit de grea, cum nu s-a pomenit de multă vreme. Moghileștii, ziceau oamenii, sunt neam născut din blestem, și aduc în țară cu ei nu numai urgia lor, dar și pe aceea a cerurilor. Uf, ce ger!

Pepelea slăbi trapul și, slobozind tot mai mult frânele și pulpele, lăsă calul la pas. Roibul se încălzise destul și gerul, care făcuse ca Neagra să înghețe bocnă, nu-i mai putea pricinui niciun rău. Aburii groși cari le ieșeau pe nări la amândoi se înălțau drept în sus, ca niște fumuri de hogeac, netulburați de nicio adiere de vânt în valea ferită de crivăț și încremenită de frig. Se însera și în spatele lui, în Șarul Dornei, începuseră să răsară luminițe. Se auzeau cântecele răgușite ale colindătorilor. Gerul le îngroșa copiilor glasul și-l îmbătrânea. Talangele sunau ca niște clopoței de argint, căci zvonul lor lovea un văzduh de sticlă. Va fi un Crăciun greu, cu nămeți și geruri năprasnice.

Muntencile nu vor avea de sărbători, anul acesta, făină pentru cozonaci și plăcinte, fiindcă la câmpie nu se mai găsesc grâne. Pe toate le-au luat,

cu japca, lefegiii leși, aduși de Moghiloaia și ginerii săi. Peste tot, cete de oșteni străini, beți criță și puși pe tot felul de blestămății, umbra de capul lor, prădând și siluind. Acolo unde a mai rămas câte ceva de mâncare, vin birarii Moghiloaiei și iau tot. Muierile și pruncii plâng amarnic, fetele trăiesc, ca șobolanii, prin hrube, bărbații scrâșnesc din dinți, înjură și blastă, iar când nu mai pot răbda pun mâna pe topoare și pe furci. Dar e greu să te bați cu nobilii cavaleri înzăuați ai Lehie! Numai birarilor le vin de hac ca lumea, spârcâindu-i pe capete. Muntenii au scăpat însă, până acum, de urgie, căci lefegiii leși n-au uitat ce-au pățit acum nouă ani pe meleagurile câmpulungene. Dar când nelegiuiții nu vor mai avea ce jefui pe la câmpie, foamea și dorul de pradă îi vor împinge, ca pe haitele de lupi, și pe aici, la munte. Să poftească să vină!

Pepelea își struni gândurile un pic, spre a trage o salvă de înjurături cumplite în cinstea Moghiloaiei și a celorlalți vânzători de țară aduși din nou la cârma Moldove, în chervanele leșești. Apoi călători cu mintea ceva mai aproape, la Șarul Dornei. Fusesse acolo ca să vadă pe unul dintre verii lui Pața, întors schilod, de curând, de pe câmpul de bătaie de lângă Iași, de la măcelul cel groaznic de la *Tătărani*, unde se înfruntaseră, la sfârșitul lui noiembrie ostile lui Tomșa-vodă cu oștile de nobili ale cnezilor Vyszniwiecki și Korecki, ginerii Moghiloaiei. După câte îi povestise vărul lui Pața, fusesse mare prăpăd acolo. Deși era lovit din două părți de ginerii Moghiloaiei, bădiță Ștefănică i-ar fi biruit, căci era căpitan de oști osebit de iscusit, de n-ar fi fost vânzare. Moghiloaia trimisese iscoade cari au cumpărat cu grămezi de aur cinstea ostășească și buna credință a tunarilor lui Tomșa. Aceștia au tras în vânt, astfel că nobila călărime înzăuzată leșească, care năvălise din față și din spate, n-a putu fi oprită în iureșul ei, numai de către

darabanii și călăreții domnului Moldovei. Amenințați să fie împresurați și nimiciți, darabanii, cari erau oaste de lefegii viteji și fără teamă de moarte, s-au retras în grabă pe o râpă deasupra satului *Tăutești*. Aici, ei au îngrămădit cară și căruțe, au săpat băști și, împreună cu mâna de călăreți ce mai rămăseseră din ciocnirea cu leșii, s-au apărat cu îndârjire până la căderea nopții. Întunericul nu le-a folosit însă la nimic, căci fuseseră împresurați din toate părțile. A doua zi, după ce leșii au încercat zadarnic să-i dea peste cap, cneazul Mi-hail Viszniewiecki a trimis solie cu năframa albă, făgăduindu-le că le va cruța viața dacă vor depune armele, scutindu-l de noi vărsări de sânge. Încrezători în cuvântul de cinste al nobilului prinț leah, darabanii au făcut prostia de a se preda. Au fost măcelăriți până la unul, iar leșurile lor au fost aruncate în râpă, umplând-o până în vârf. Doamne, ce nelegiuire!

Bădiță Ștefănică Tomșa însă a scăpat. El nu se încrezuse în cuvântul de cinste al preanobilului prinț Viszniewiecki. (Atât de nobil, încât a dat mai târziu Lehie, prin nepotul său, o nouă casă domnitoare, făcând ca Moghileștii să-și amestece sângele cu regii Poloniei). Însoțit numai de o mână de oameni credincioși, călăreți de ispravă, Tomșa s-a tras spre Tecuci și de acolo a trecut în Țara Românească, de unde pică, din când în când, pe meleagurile tecucene și bărlădene, spre a lovi în oamenii noului domn al Moldovei, fiul cel mijlociu al Elisavetei, Alexandru-vodă. Acesta este și el tot un mucos cu tulei sub nas, cum fusese pe vremuri fratele său, răposatul Constantin-vodă. („Se vede treaba că Moghiloaia își toacă băieții pe câmpul de bătaie, îndată ce li se apropie majoratul, pentru ca să rămână mereu stăpână de fapt a Moldovei”, gândi Pepelea cu scârbă și dispreț.)

Pața a scăpat și el odată cu Tomșa, făcând parte din ceata rămasă credinciosului lui până la capăt. Piuarul a luat calea pribegiei împreună cu fostul

domn al Moldovei, de care era legat trup și suflet, căci îl făcuse boier și dregător mare, al doilea armaș al țării.

Sângeroasa bătălie de la Tătărani a pus capăt domniei de patru ani a bădiței Ștefănică, silindu-l pe acesta să ia calea pribegiei și să devină din nou un vântură-lume. Asta a fost vrerea ursitei sale. Și chiar așa ceva i se cuvenea! Tomșa-vodă pricinuise multă dezamăgire. El nu se purtase așa cum se așteptase norodul de la dânsul, așa cum nădăjduse prietenul său din copilărie, Pepelea, și cum doriseră ceilalți capi ai câmpulungenilor. Și tot la fel se poate grăi despre dezamăgirea pe care o pricinuise, în rândurile foștilor săi prieteni și tovarăși de luptă, Pața-piuarul, care îl nemulțumise chiar mai mult decât stăpânul său Tomșa-vodă, care îl copleșise cu danii, ranguri, putere și faimă.

Nu se poate spune că Tomșa fusese un domn rău. El ura din toți rărunchii pe jupanii cei lacomi și ticăloși și înlăturase multe din silniciile, înșelăciunile și jafurile săvârșite de ei. Moșiile boierilor fugari fuseseră împărțite clăcașilor de pe ele. Toți țărani din satul său de obârșie, Rădășeni, deveniseră oameni slobozi și căpătaseră pământ din ocolul Băii și din moșia boierului fugar Nicoară Prăjescu. Dar nu era belșug și mulțumire în țară. Asta, în primul rând, din pricină că fosta capuchehaie la Poartă, Ștefan-Tomșa, se legase față de măritul padișah ca, în schimbul tronului cel mult râvnit al Moldovei să-i îndoiască haraciul și să supună țara pe de-a-ntregul turcului. Așa că ceea ce el dăduse cu o mână norodului îi luase cu alta, căci birul și dările crescuseră. În afară de asta, deși copil din oameni nevoiași, bădiță Ștefănică se învățase cu traiul bun și cu risipa pe care o văzuse la prinții și beii în oastea cărora slujise ca lefegiu. Darabanii și călărimea lui Tomșa-vodă erau îmbrăcați în stofe scumpe, în aur, argint și rubine, iar armele lor nu erau mai puțin strălucitoare și scumpe. Dar ceea ce nu-i ierta el, Pepelea, lui

bădiță Ștefănică era cruzimea neomenească de care acesta dăduse dovadă. Se arătase a fi un om hain și cu suflet bolnav, însetat de chinuri și de sânge, căruia urletele de durere, strigătul de moarte și scurgerea viului, jertfele de vieți omenești și fântânile țâșnitoare de sânge îi făceau aceeași plăcere pe care le fac unui om sănătos la suflet și la minte marile sărbători obștești și jocurile de artificii. Pedepsea cu mâna lui, stropșea capete cu buzduganul său de domn. Cel mai mult l-a umplut de silă pe Pepelea uciderea unui diac de curte, rămas de la Moghilești. Era un zgârie-hârtie nevinovat și neînsemnat, dar un cărturar osebit de luminat. Toată lumea l-a rugat pe Tomșa să-l ierte, bietul pisar fiind un slujbaș umil și cinstit, care nu făptuise nimic altceva decât aceea că-și făcuse datoria sa de om de canțalarie domnească. Când i s-a spus că bietul șoarece de terfeloage este un slujbaș de treabă și un cărturar tare învățat, Tomșa a izbucnit în râs bolnav și a zis: „Ha, ha, ha! Mai cărturar decât dracul nu este altul!”, și l-a pălit cu buzduganul în cap.

Cu câmpulungenii, Tomșa nu se purtase cum era drept și cinstit să se poarte. Firea lui samavolnică nu se împăca deloc cu firea slobodă și semeață a muntenilor, cu nesupunerea lor firească față de domnie și de oamenii stăpânirii. De aceea, el a încercat pe toate căile să-i supună. La început, i-a luat cu binișorul, îmbiind pe capii lor cu danii, daruri, ranguri boierești și dregătorești, cu ispitele bogăției, puterii și slavei, poftindu-i să intre în divanul țării și să fie unși în felurite dregătorii de curte, pentru a-i avea în mână, a le porunci și a-i preface în slujtorii săi preasupuși. Numai că el, Pepelea, ca și Lehaci și ceilalți capi ai câmpulungenilor au oblicit lesne gândurile ascunse ale copilului din flori din Rădășeni, precum și ambițiile sale de tiran. Ei i-au mulțumit în chipul cel mai cuviincios, dar niciunul dintre dânșii, în afară de Pața, n-au primit asemenea soiuri de

blagoslovenii, spunând că ei n-au capete de cârmuitori și că se simt bine ca oameni de rând și gospodari, în mijlocul frumoșilor munți ai țării Câmpulunguii.

Pentru această „respingerea cuviincioasă” cum o numise el, Tomșa nu i-a iertat niciodată pe capii câmpulungenilor și pe toți locuitorii țării zimbrilor, lovindu-i cu gloabe zrobitoare pentru tot felul de încălcări închipuite ale străjerilor lor. O astfel de împilare, venită din partea preaiubitului său „bădiță Ștefănică” de pe vremuri, a însemnat pentru Pepelea una din cele mai mari dezamăgiri din viața sa.

Dar o dezamăgire și mai cruntă i-a pricinuit fostul său prieten Pața-piuarul, care, din om cumsecade și simțitor la suferințele semenilor săi, ajunsese o fiară crudă și lacomă. Traiul bun, rangurile, puterea și slava îl ticăloșiseră și-l prefăcuseră într-un năimit, îl făcuseră să-și calce în picioare tot ce avusese pe vremuri mai curat și mai sfânt în inimă și în cuget, toate simțămintele și năzuințele sale înalte din vremea răzmeriței, îl făcuseră să-și vândă sufletul diavolului și să-și trădeze frații lui de suferință. Și, mai presus de toate, îl făcuseră crud, sângeeros și lacom de putere și huzur, gata oricând să facă moarte de om pentru a-și putea apăra raiul în care îl așezase hainul Tomșa-vodă. Își făcea cu plăcere și zel rușinoasa lui meserie de călău al crudului domnitor, de schingiuitor și ucigaș sângeeros. Lui Pepelea îi era aproape cu neputință să înțeleagă ce s-a petrecut în sufletul și în cugetul fostului său prieten, de s-a putut ticăloși în asemenea hal. Se întreba ce prefaceri diavolești au avut loc în el, de s-a putut schimba din om în fiară. Lehaci a încercat să-l lămurească, arătându-i că fostul lor prieten și tovarăș de luptă era un „primitiv”, adică un om mânat doar de îndemnuri de rând, dobitocești, de dorința de mâncare și de băutură, de porniri ce vin de la partea trupească a omului, lipsite de harul,

înflăcărarea și mărinimia pe care o dă sufletul, cugetul, această latură înaltă a ființei omenești, care îl deosebesc pe om de dobitoc, de fiară. Din asemenea „primitivi”, spunea Lehaci, se nasc călăii și tiranii cei mai cruzi și sângeroși.

Orice prefacere se va fi petrecut în sufletul lui Pața, el, Pepelea, nu avea niciun fel de iertare pentru fostul său prieten și-l ștersese pentru totdeauna din inima sa. A fost una dintre cele mai crunte și dureroase dezamăgiri pe care le avusese în viața sa. Și acum simte leșie în suflet când se gândește la piuar, la care ținuse atât de mult pe vremuri...

Cu aceste gânduri triste și răscolitoare în minte, Pepelea intră pe poarta casei socrilor săi, care era și a sa și a dragii sale Oița. Ai săi îl așteptau îngrijorați, căci gerul și nămeții mari aduseseră de la câmpie haite de lupi care colindau flămânde văile munților, mai bogate în pradă iarna decât bărăganurile.

— Bine c-ai venit, băiatule! Fiică-mea începuse să te bocească, crezând că te hodinești în burta vreunui lupan, își întâmpină Boleac ginerele, vesel că-l vede teafăr.

— *Drac mort încă nu s-a pomenit!* glumi Pepelea, apăsând asupra binecunoscutei zicale.

— Du-te în casă de liniștește-ți nevestica, și lasă calul în sama mea, îl pofti cumsecadele lui socru.

— Așa voi face, cu voia dumitale.

Și Pepelea urcă în fugă scara foișorului, grăbit să-și liniștească buna și iubitoarea lui soțioară.

Aceasta, cu lacrimi în colțul ochilor, îl luă în primire, de lângă vatra din cuhnie, unde îl adăsta cu maică-sa:

— Iar ne-ai pus pe jăratec! De ce ai zăbovit atâta, pe o vreme așa de păgână, când i se poate întâmpla omului orice?

— Fii pe pace, copilaș, îi spuse Pepelea mângâindu-i obrazii și sărutând-o pe frunte. Mie mi-a murit moartea încă de acum nouă ani, când

oamenii vornicului de Câmpulung trăgeau de zor cu săgeți și plumbi în mine, iar eu le arătam dosul.

Oița zâmbi înveselită:

— Altceva decât să te ții de șotii, mai știi să faci?

— Tu ce zici? spuse Pepelea, așezând-o pe brațe și alintând-o.

— Te pricepi doar la mângâieri și la glume neghioabe, gânguri Oița.

— Ei, chiar așa n-o fi! își apără Rafira ginerele. Cine e mai gospodăros în satul nostru decât bărbat-tău?

— Asta numai când nu umblă teleleu și-și mai aduce aminte de gospodărie și de biata lui nevestică, se prefăcu Oița îmbufnată.

— Lasă, nu te mai căina! De când am scăpat de ștreang stau mai mult pe vatră, lângă tine. În patru ani nu știu dacă am lipsit de acasă patruzeci de luni la un loc, glumi Pepelea.

— Șuguiești, dar nu ești prea departe de adevăr, zise Oița cu o umbră de tristețe în glas. De ce ți-o fi plăcând așa de mult să umbli hoinar?

— Pentru că am sânge de harap în vine!

— Dacă n-ai fi bălan la față, aș crede că așa este. Geaba te lauzi că te-ai astâmpărat după ce ai scăpat de ștreang: tot vântură-lume ai rămas! Nici n-apuc să mă învăț bine cu tine, că ai și plecat huci-marginea! Astăzi pe unde mi-ai umblat?

— Am fost la Șar, la un văr al lui Pața.

— Vrei să spui al lui „boier” Pața?

— A fost boier, dar nu mai este.

— Da ce s-a întâmplat cu el?

— Păi credeai c-o să rămână în țară, ca să se pupe în bot cu Moghiloaia?

— Va să zică a fugit și el odată cu Tomșa-vodă!

— Și-a urmat stăpânul în pribegie.

— Chiar se și cădea! Cine l-a făcut boier mare și l-a ținut la curte, la Iași, ca în sânul lui Avram?

— Cine altul decât Tomșa-voda?

Oița oftă:

— Ehei! Pața a fost om deștept. A căpătat moșii, bănet, ranguri...

Pepelea o întrerupse:

— A căpătat și o altă nevastă, tinerică, boieroaică de viță veche.

— Poate c-ai fi dorit și tu una d-aia? sări arsă Oița.

— Dac-aș fi dorit, m-aș fi dat bine pe lângă bădița Ștefănică, că de, eram vechi prieteni...

— Ai fi putut să te dai bine pe lângă el de dragul meu, nu de dragul vreunei cioclovine. Aș fi trăit și eu ca lumea... Îmbrăcată, hrănită și desfătată. Am fi avut și noi palaturi strălucitoare, am fi petrecut iernile numai în praznice, cântece și danțuri.

— Ai fi dorit așa ceva?

— De ce nu!

— Chiar și cu prețul pe care l-a plătit Pața?

— Cu prețul ăsta, nu. Nu mi-ar fi priit să mă știu nevastă de călău.

— Atunci ce vină îmi găsești?

Oița oftă din nou.

— Puteai foarte bine să trăiești la curtea domnească și fără a fi călău ca Pața, zise ea cu păreri de rău nedeslușite. Bădița Ștefănică al tău ar fi putut să-ți dea o îndeletnicire de care să nu-ți fi fost rușine. Mai ales că vă aveți bine încă din copilărie.

Pepelea o privi aspru:

— Orice îndeletnicire mi-ar fi dat Tomșa-vodă, tot rușinoasă ar fi fost. Nu poți trăi între lupi fără să urli și să sfâșii ca ei!

Oița se regăsi:

— Poate că ai dreptate. Am grăit și eu doar așa, de dorul traiului strălucitor, al veșmintelor frumoase și al podoabelor.

— Ai destule și acasă, fata mamei, încercă să o îmbuneze Rafira.

— Ehei, mamucă, zise Oița privind în gol cu ochi visători, matală n-ai trăit la târg, ca să vezi ce

veșminte și podoabe frumoase poartă jupânesele la petreceri.

— Dacă aș fi urmat pilda lui Pața și am fi trăit boierește patru ani la curtea lui Tomșa-vodă, acum ce ne-am fi făcut, o încolți Pepelea pe crăiasa din Pădurea Runcului.

Oița se desprinsese din visurile sale de femeie frumoasă și își veni în fire de-a binelea:

— Ai dreptate, nu mi-ar fi plăcut să-mi părăsesc țara, locurile copilăriei mele dragi și scumpii mei părinți, pentru o fericire trecătoare, pentru patru ani de bogăție și strălucire. Am grăit și eu doar așa... Adevărul este că tu te-ai purtat întotdeauna ca un om înțelept.

— Cea mai mare înțelepciune a omului este cinstea, filosofă Pepelea. Cine este cinstit cu el și cu cei din jurul său câștigă întotdeauna, oricât de potrivnică i-ar fi soarta.

Zâna Runcului se ghemui în brațele iubitului și înțeleptului ei bărbat, privindu-l cu dragoste și prețuire nesfârșită, încredințată că el are și a avut întotdeauna dreptate.

XXV

— De ce cați mereu spre fereastră și nu-ți mai deslipești ochii de la uliță, meștere Alburel?

— Parcă matale nu știi, jupâniță Dafina.

— Nu mai poți de nerăbdare!

— Ca și matale

— Ei, între noi e altceva.

— Între noi nu-i nimica.

— Atunci de ce nu cauți o fată, ca să-ți faci un rost în viață?

— Dragostea nu se caută, dragostea se găsește, dă peste tine.

Dafina îl privește pe meșter lung și cu durere ascunsă.

— Bine, dar opt ani de așteptare nu-s destui? Cât o să mai iubești așa, fără nădejde?

— Până îmi va sta inima.

— Asta înseamnă că toată viața o să fii nefericit!

— Ba, dimpotrivă, asta înseamnă că toată viața am să fiu fericit.

— Păi cum poți fi fericit departe de ființa pe care o iubești, despărțit mereu, la nesfârșit, de ea?

— Cred că te înșeli: ea e mereu lângă mine, trăiește alături de mine, conviețuiește cu mine. Mai mult chiar de- cât cu bărbat-său...

Dafina face ochii mari mirată și nedumerită:

— Cum poți grăi așa ceva? Doar nu ești vrăjitor, ca să te poți face nevăzut și să stai lângă ea, fără să te vadă bărbat-său!

— Ba sunt, dar nu-ți voi încredința niciodată taina vrăjilor mele.

Dafina îl privește cu dragoste de soră și cu strângere de inimă și tace. Se aude fâșâitul acului și al aței, căci coase o ie, la gherghef, în așteptarea celor doi oaspeți dragi din Vatra Dornei.

Alburel tace și el și cade pe gânduri. Își spune că n-a mințit-o câtuși de puțin pe Dafina. Da, el trăiește, în taină, alături de Oița. E mereu cu ea. O vede, îi vorbește, i se destăinuie și se sfătuiește mereu cu ea. Îi încredințează gândurile sale, planurile sale. Iar toate astea, fără să știe bărbat-său, maică-sa ori taică-său, fără să afle Dafina ori Lehaci, fără să știe cineva. Căci el a răpit-o și a adus-o în taină la Câmpulung lângă sine, în căsuța lui, care, pe vremuri, fusese a ei. O ține lângă el, în taină, o privește, o mângâie, o alintă, o strigă, îi șoptește vorbe de dragoste, îi jură credință. Dar asta numai când sunt ei doi în casă, singuri-

singurei, spre a nu le afla cineva taina, taina lui și a ei. Iar când dânsul pleacă de acasă, o ia cu el și o poartă cu sine, oriunde îl duc trebile sale. Ea stă mai multă vreme cu el decât cu bărbat-său. Mult mai multă, căci Pepelea e mereu pe drumuri și o lasă mereu singură, și cum nu cunoaște vrăjile pe care le cunoaște el, nu poate s-o aducă lângă sine, oricât dorește, așa cum face el, Alburel. Căci dânsul are puțința s-o aducă oricând în fața ochilor săi, vie, așa cum este: cu obraz de nea, cu ochi de agat, cu păr de antracit, cu sâni feciorelnici, cu trup de amforă și cu picior de gazelă.

Da, numai el are puterea asta vrăjitoarească, de a o aduce lângă sine, vie și adevărată, putere pe care semenii săi nu o au, căci nu pot să-și reprezinte cu adevărat chipul ființei dragi atunci când sunt departe de ea, nu pot să-și îngăduie ceea ce el ca meșter zugrav își îngăduie și are puțința să facă.

O ia cu sine și atunci când pleacă pentru multă vreme de acasă, când străbate în lung și în lat Țara Românească a Moldovei spre a zugrăvi biserici de seamă, în târguri sau în mănăstiri. Atunci el o ține mereu în fața sa, o privește îndelung din toate părțile și apoi o trece vie și adevărată în veacuri, în nemurire, sub chipul Preacuratei, ori al Sfintei împărătese Elena, sau al sfintelor mucenice, pe pereți, pe iconostase ori pe icoane de lemn scump, cu rame de aur și argint, încrustate cu pietre prețioase. Acum, după opt ani de nobilă pribegie, chipul ei îl întâmpină pretutindeni unde îl poartă meșteșugul său de zugrav.

După ce va trece în neființă, ea va continua să trăiască, fiindcă dragostea și pensulele lui i-au dat tinerețe fără de bătrânețe și viață fără de moarte și o vor purta dincolo de veacuri în veșnicie. Iată un preț pe care nimeni nu i l-ar fi putut da pentru farmecele și harurile sale, pentru desfătarea și bucuria de a trăi ce le iscă și le răspândește în jurul său făptura sa neasemuită!

Dafina frânge tăcerea:

— Anul ăsta ai noroc: ai s-o vezi pe Zâna Runcului de două ori. De arminden și acum, când aveți sfat de taină

— Așa este. Trebuie să-i mulțumesc neamișului, căci el a avut ideea să cheme la sfat capii câmpulungenilor însoțiți de nevestele lor, spre a înșela pe iscoadele domnești și a nu se afla adevăratul țel al întâlnirii lor.

Dafina îl privește bucuroasă și-i spune aproape în șoaptă:

— Oîței îi va face mare plăcere să te revadă.

— Vorbești doar așa, ca să-mi faci bucurie.

— Nu, crede-mă, îți spun adevărul, adică ceea ce am văzut cu ochii mei, ce am putut citi în sufletul ei.

— Degeaba vrei să-mi întărești nădejdlile și să-mi mângâi dorințele. Oîța nu are loc în inima sa pentru mine. Ea îl iubește pe bărbat-său, și bine face, Pepelea e vrednic de ea.

— Și dumneata ești la fel de vrednic. Numai că n-ai avut noroc ai ieșit prea târziu în calea ei

Alburel se îmbujorează și o întreabă cu nădejdi luminoase în ochi:

— Crezi că dacă m-ar fi cunoscut pe mine înaintea lui Pepelea m-ar fi iubit?

— Sunt sigură că da!

— Ce te face să crezi așa ceva?

— Ți-am mai spus: tot ce-am putut citi, vreme de opt ani, pe fața ei, în ochii și în sufletul ei.

Alburel o privește înviorat dar neîncrezător:

— Ar fi prea frumos să fie adevărat.

Dafina cumpănește câțeva vreme și apoi spune:

— Așa cum mi-am dat seama încă de mult, în inima Oîței se dă o mare luptă. Este adevărat că ea își iubește bărbatul, căci l-a ales slobodă și nesilită de nimeni, trăiește zi de zi cu el, e omul ei, aparțin unul altuia. Cu toate acestea, dumneata i-ai zdruncinat sufletul, iar asta s-a întâmplat de mult, de acum opt ani, când eram tustrei prinșii nemeșului Csomortany, când vegheai zile și nopți

lângă căpătâiul ei, trăind ceas de ceas și clipă de clipă lângă ea, când înfruntai soarta împreună cu ea, când o îngrijeai și o ocroteai, când traiul la un loc, primejdia și luptă dimpreună v-au apropiat, v-au legat chiar, cu tainice și trainice legături.

— Crezi cu tot înadinsul că s-a petrecut așa ceva în sufletul ei?

— Da, sunt sigură că și dumneata ai un locșor și încă unul destul de cald, în inima ei, nu numai bărbatul ei.

— Păi ce, iubește doi deodată?

— Nu mă încumet să spun așa ceva. Asta fiindcă nu pare cu puțință un asemenea lucru. Dar zic că are simțăminte calde față de dumneata și, spun din nou, că dacă dumneata i-ai fi ieșit întâiul în cale, și nu Pepelea, ai fi fost alesul inimii ei. Așa cred eu.

Alburel o privește cu ochii măriți:

— Crezi că ar fi fost fericită cu mine?

— Cred. Poate mai fericită decât cu Pepelea. Dumneata ești, cred, singurul om care i-ai fi putut prețui așa cum se cuvine frumusețea ei deosebită și toate harurile ei de femeie cu totul neobișnuită.

Alburel o ascultă mirat, dar bucuros pe soața lui Lehaci și își spune că așa gândește și el că o asemenea părere o are de mult în cap. Ce simț de observare ascuțit are Dafina! Dealtfel cam toate femeile sunt așa, căci femeia pătrunde și vede mai adânc decât bărbatul în sufletele celor din jurul ei, deoarece viața sa sufletească e mult mai bogată și, deci, experiența ei pe tărâmul simțirii e mult mai mare și mai temeinică decât aceea a bărbatului

Se aude zvon vesel de zurgălăi. Alburel își năpustește ochii pe fereastră, spre uliță, și simte că inima i se zbate în piept ca un pui de mierlă în palme. În fața porții a apărut o sanie („Sanie în martie, ce iarnă grea!"). În sanie, îngropată în blănuri, este ea. Lângă ea, Pepelea. Dafina aruncă cât colo ghergheful și dă buzna afară, în ogradă. El

stă locului. De altfel nici n-ar fi putut s-alerge în întâmpinarea ei: tulburarea l-a țintuit locului.

O urmărește pe fereastră. Ochii săi o caută nerăbdători, o măsoară de sus și până jos. Frigul i-a îmbujorat obraji. Asta o face și mai frumoasă. Vai cum îi mai strălucesc ochii ei de cărbune! Cât de aprinsă îi este gura ei mică și cărnăasă. Ce boi seducător! Ce mers semeț și grațios! Pare o împărățiță dintr-un basm!

E și Lehaci cu ei. Au trecut pe la căpitănia străjerilor și l-au luat. Așa se înțeleseseră, pentru a nu da nimic de bănuț. Iată-i, urcă în cerdac cu toții. Inima îi bate să sară din piept. Ușa se deschise. Ea pășește întâia. Întotdeauna face așa. Știe că asta i se cuvine de la sine, că-i dreptul ei de netăgăduit, că ea trebuie să aibă, oriunde și oricând, întâietate. Dă cu ochii de el. Ceilalți sunt încă în tindă. Nimeni nu-i vede. Ea îl privește lung, lung și cu o flacără ciudată în ochi. O privire pe care n-o va uita niciodată. Apoi îi zâmbește duios și cu drag, cu fața potopită de plăcere și bucurie. El a încremenit, hipnotizat. Ea se apropie cu răsuflarea taiată de el, cu brațele desfăcute. Dar ușa se deschide și intră ceilalți. Acum ea pare mai reținută. Totuși îi zâmbește cu drag și îi întinde mâna cu grație de regina. El o ia, se înfioară la atingerea ei, tremură ca varga și abia izbutește să-și incline cuviincios capul și trupul. Pepelea îl îmbrățișază. Îl sărută pe amândoi obraji, îl bate pe umeri prietenește. Oare el bănuiește ceva? Nu pare. Nu s-ar purta atât de cald și de deschis cu el...

Dafina ajută musafirilor să se dezbrace și să se spele pe mâini. Apoi îi poartă în odaia de oaspeți unde îi așteaptă masa întinsă, cu bucate din care ies aburi fierbinți. Oaspeții sunt flămânzi și înghețați. Se așează îndată la masă, cu toții. Dau pe gât țuica fiartă și sorb cu plăcere ciorba fierbinte. Iată că a intrat pe ușă și Boldur, cu nevastă-sa. Judele a început să se gârbovească. Nevastă-sa e

bătrână de mult. Încă de acum zece ani, când l-a pierdut pe Nicanor. După ce se așază și ei la masă, freamătul vesel reîncepe.

Alburel vede și aude totul cu simțurile amorțite, ca un om cufundat în ceața beției. Se mănâncă, se bea, se glumește, se râde. El nu prea vede bine ce se întâmplă și nu prea înțelege ce se vorbește. Trupul său, fața sa, ochii lui, întreaga ființă este ațintită asupra Oiței. Altceva afară de ea nu există în jurul său. Ea îl privește din când în când și îi surâde tainic. Ca unui prieten? Ca unui frate bun? Ca unui bărbat îndrăgit? E greu de spus. Uneori izbucnește veselă în râs. E tare bucuroasă. Firește, nu din pricina lui, ci din pricina lui barbată-său. Se simte bine în preajma lui. Mereu se apropie de el, se lipește de dânsul, caută să-i simtă trupul lui vânjos. Îl privește ținta în ochi, prelung și cu drag.

Da, da, se vede limpede că-l iubește mult. Și că el o stăpânește. Cum să n-o stăpânească? Firea a hotărât ca stăpân să fie bărbatul, nu femeia. Și bărbatul are mijloace puternice de înstăpânire, iar femeia i le întărește, căci ea este astfel plămădită, încât să se supună, să fie înstăpânită. Da, Oița e stăpânită de Pepelea. Pentru că el e bărbatul ei. Pentru că între ea și Pepelea este acel lucru care leagă mai mult ca orice femeia de bărbat. Simte că i se zbat tâmpilele, că-i vâjâie urechile, că i se urcă sângele la cap, ca i se împăienjenesc ochii, că-i vine să sară pe Pepelea și să-l înșface de piept, să-l lovească, să-l azvârle cât colo, să-i ia locul!

Vai, ce rușine! Iată ce-i omul: dobitoc ca toate dobitoacele. Iar el, Alburel, este la fel ca semenii săi bărbați. A strigat în el bărbătușul, au izbucnit în el pornirile cocoșești, care împing la ciocnire cu rivalul: iar asta înseamnă, deseori, vărsare de sânge. Firește, doar la semenii săi „primitivi”. Oamenii educați sau instruiți știu să-și domine aceste porniri cocoșești. Ceea ce face și el acum.

Dar e tare greu! Îi este peste putință să privească liniștit când ea se lipește de bărbat-său, ori să și-o

închipuie zvârcolindu-se în brațele lui.

Ochii îi fug din nou spre ea. Iar s-a lipit de bărbat-său. O privește lung, muștrător, îndurerat, rugător. Oița tresare și se desprinde brusc de omul ei, vinovată, rușinată, îmbujorată. Uff, l-a înțeles! L-a înțeles și îi aruncă priviri duioase, sfioase, rugătoare. Îi cere iertare cu lacrimi în priviri. Apoi ochii încep să i se aprindă, să dogorească, să strălucească cu sclipiri de agat, nările să-i freamăte, buzele să se frământă voluptos, să se muște una pe alta, până când se desfac într-un zâmbet fermecător, ca un trandafir aruncat spre el, ca un îndemn aprins și tainic. Ochii îi sunt acum doi aștri cuprinși de vâlvătăi, doi sori mistuiți de pojarul dragostei... Ce priviri copleșitoare, înrobitoare. Nu le va uita niciodată...

Prânzul s-a sfârșit. Nu știe cât a ținut. Dealtfel, el n-a pus nimic în gură. În schimb a mâncat-o din ochi pe Oița. Îl aude ca prin vis, pe Lehaci spunând:

— Acum, jupânițele sunt rugate să se ducă în odaia din fund. Noi avem aici ceva treburi bărbătești.

— Să mergem, spuse Oița Dafinei, privindu-l însă pe el, neîndrăznind încă să-și desfacă ochii ei învăpăiați de ai săi, și mai aprinși și chinuiți de doruri și dorinți.

Au rămas singuri. Alburel aude ca prin vis pe Lehaci cum vorbește. Le mulțumește oaspeților că au răspuns poftirii sale. Au treburi de seamă de chibzuit. Țara Câmpulungului se află în primejdie. Cetele de lefegii leși, haitele de jefuitori și siluitori se apropie de meleagurile muntenești. Au trecut de Suceava și de Piatra și se îndreaptă spre munți, spre ținuturile înalte, spre țara lor, a câmpulungenilor, pe valea Moldovei și a Bistriței. Pepelea și Boldur dau din cap în semn că așa-i, că primejdia e pe aproape. Lehaci zice că ticăloșii trebuie loviți peste bot înainte de a răzbate pe meleagurile câmpulungene. Pepelea și Boldur

încuviințează din cap și zic amândoi că așa e bine. Boldur e de părere că pentru asta e nevoie de vreo câteva sute de străjeri, întăriți și cu ceva glotași. Lehaci dă din cap în semn că nu-i bine așa. Le trebuie putere mult mai mare, un trup de oaste de vreo trei-patru mii de oameni. Tovarășii săi întreabă de ce le trebuie un corp de oaste așa de numeroasă. Lehaci le răspunde că după ce vor lovi fără milă și vor nimici cetele răzlețe de lefegii, vor stârni mânia ginerilor Moghiloaiei, cari vor trimite oaste leșească puternică împotriva lor. Trebuie să fie deci în măsură să facă față unei lupte în toată regula, sau chiar unui șir întreg de lupte. Asta cere alcătuirea unei oști țărănești puternice, de trei-patru mii de oameni, cel puțin. Numai străjerii nu ajung. Deci, îndată după spargerea sfatului va trebui să meargă cu toții prin târgurile și satele țării Câmpulungului și să cheme muntenii la luptă, pentru apărarea vieții și avutului lor. Toate trebile trebuiesc sfârșite până la începutul lui aprilie, când vremea se va îmbunătăți, desigur, iar ei, câmpulungenii, vor putea să lovească fulgerător, pretutindeni, și să nimicească, pe rând și iute, cetele de jefuitori ce bat la porțile Câmpulungului: după care să fie în măsură să întâmpine pe ginerii Moghiloaiei.

Toate astea, Alburel le aude, le vede și le trăiește ca prin vis. Nu scoate nicio vorbă, ci dă numai din cap, nevolnic, în semn că este de aceeași părere ca ceilalți. Ochii și gândurile sale sunt în altă parte. El este undeva, prin apropiere, singur cu Oița, se uită țintă la ea, vorbește cu ea. Iar dânsa îl privește cu ochii aceea adânci plini de văpăi și de dogori copleșitoare, înrobitoare, cari îl poartă într-o altă lume, o lume de vis, de desfătare, de bucurie și fericire...

XXVI

Trupul de oaste de sub porunca lui Lehaci făcuse tabăra în lunca Moldovei, în apropiere de vărsarea pârâului Suha Mare, la o fugă de cal de satul Mălini și de moșiile Căpăticilor. Valea Moldovei fusese strașnic zăvorâtă pentru vrăjmașul ce era așteptat să bată la porțile cetății zimbrilor. Se ridicaseră întărituri puternice, din trunchiuri de copaci, cule de piatră și îngrădituri umplute cu pământ, se săpaseră băști și șanțuri adânci. Se înălțaseră prepeleacuri de veghe, se împinseră cât mai departe *străjile dinainte*, rânduite în șiruri dese, ca niște praguri și stavilare vii, în calea puhoiului leșesc.

Dușmanul era așteptat să sosească încă de ieri, și Lehaci era neliniștit din pricină că cei trei mii de lefegii de sub comanda lui Podhurcki, cel mai bun căpitan al cneazului Vîszniewievcki, zăbovește atâta vreme. Ultimele știri aduse de iscoadele sale arătau că oastea trimisă de Moghiloaia împotriva câmpulungenilor trecuse prin Pașcani, cu două zile în urmă, o apucase spre miazănoapte, pe șleaul Fălticenilor și ajunsese, în seara aceleiași zile, la apa Moldovei, unde făcuse popas de noapte. Din acel loc și până la Mălini, de-a lungul văii Moldovei, sunt mai puțin de două poștii, așa că lefegiii trebuiau să fie de mult aici, unde îi așteaptă el, Lehaci, în fruntea trupului său de oaste. Oare ce se întâmplase’?

Lehaci îi mărturisise încă de ieri, prietenului și ajutorului său de nădejde la comanda trupului de oaste, Pepelea (adică căpitanul Pepelea!), că dorește din tot sufletul ca înfruntarea cea mare dintre câmpulungeni și lefegiii leși să aibă loc cât mai curând cu putință. Aceasta, deoarece oastea țării Câmpulungului începuse să dea semne de nerăbdare și de neliniște. Armia țărănească fusese tocmită și gata de luptă pe la sfârșitul lui martie și

fusesse îndată băgată în foc. Acum se aflau la mijlocul lui aprilie, în plină primăvară, când aratul și semănatul ar fi trebuit să fie de mult sfârșite, iar socotelile cu năvălitorul și jefuitorul străin nu fuseseră încă încheiate. Oștenii veniți de pe șesurile râurilor oftau din pricină că ogoarele și grădinile nu fuseseră lucrate la ei acasă decât pe ici pe colo. Cei de prin părțile de sus se perpeleau la gândul că turmele și târlele, sparte la căderea iernii, nu fuseseră tocmită la loc, odată cu topirea zăpezilor. La fel ca și prisăcile. Și unora și altora le plângea inima că gospodăriile lor rămăseseră doar în sâma muierilor, a copiilor și a bătrânilor neputincioși. În afară de asta, oastea țărănească era cam obosită, căci cutreierase, într-o goană neîntreruptă, mai toate târgurile și satele din Țara de Sus, curățindu-le de hoardele de jefuitori și siluitori ce aduseseră atâta urgie pe capul oamenilor. Așa că neamișul dorea din toate băierile inimii ca bătălia hotărâtoare să aibă loc cât mai curând

Pâna acum, oastea muntenilor se răfuisse numai cu cetele de ticăloși cari, fugiți din tabere, umblau de capul lor prin toată Țara de Sus și jefuiau, batjocoreau și ucideau. Răfuiala fusese scurtă, dar cumplită. Bineînțeles, cumplită pentru lefegii străini. Când se gândea la asta, Lehaci, deși era un om bun și milos din fire, se simțea cu inima împăcată. Poruncise steagurilor sale să pedepsească fără cruțare pe ticăloșii cari, deși erau, cei mai mulți dintre ei, oameni de neam mare, căci oștile ginerilor Moghiloaiei erau oști de nobili, se purtau ca niște ucigași și tâlhari de rând. Îndată ce erau prinși, nemernicii erau spânzurați pe loc, fără judecată, și erau lăsați să atârne pe la răspântii, cu ochii scoși de corbi și trupurile umflate, vreme îndelungată, ca să intre groaza în toate hoardele rătăcitoare de nobili jefuitori și siluitori.

Deși asprele sale porunci de pedepsire erau pe deplin îndreptățite, Lehaci le dase totuși cu o

oarecare strângere de inimă. Ca unul care își luminase mintea în școlile și universitățile leșești, el avea multă dragoste și prețuire pentru poporul leah, popor de oameni vrednici, mândri și slobozi, care dăduse minți strălucite ca aceea a marelui cărturar și filosof Copernicus, care luminează de mai bine de un veac gândirea filosofică europeană și ideile despre lume și univers, și ca a altor cărturari și dascăli ce au adus și aduc atâta faimă academiilor din Lehia. Dar leșii pe care el și norodul românilor moldoveni îi aveau în față nu reprezentau câtuși de puțin poporul leah din Lehia. Dealtfel, mulți dintre ei nici nu erau leși, ci oameni de strânsură, derbedei și aventurieri de origine nobilă din diferite țări, baroneti săracani, decăzuți și perversi, meșteșugari ai omorului și jafului, de toate soiurile și de toate neamurile, așa cum erau de obicei oștenii cu leafă, condotierii, cum li se mai spunea în apus.

Alcătuirea oștii Câmpulungului se făcuse mai repede decât prevăzuseră capii ei, ceea ce a adus mântuirea cu o clipă mai devreme oamenilor de la câmpie, cari, scăpați de jefuitori, au putut să are și să semene și să ferească astfel Țara de Sus de foamete. La propunerea lui Lehaci, capii oștii țărănești au hotărât s-o împartă în două trupuri, în două „oști de pedepsire”, cum le-au numit ei. Un trup de oaste, pus sub comanda lui Lehaci și a lui Pepelea, a luat în primire ținutul Sucevei și ținutul Hârlăului. Era trupul de oaste cel mai puternic, alcătuit din o mie de străjери și o mie cinci sute de glotași, căci avea cel mai mult de lucru, curățirea de ticăloși a două ținuturi întinse și populate. Celălalt trup de oaste, alcătuit din patru sute de străjери și șase sute de glotași, pus sub comanda lui Boldur și a lui Alburel, a luat în primire un singur ținut, acela al Neamțului.

După ce au curățat de jefuitori acele locuri și au băgat groaza în ceilalți ticăloși ce veneau mereu dinspre Botoșani, Iași și Roman, târguri unde își

aveau tabăra ostile celor doi gineri ai Elisavetei, capii celor două oști câmpulungene de pedepsire au hotărât să se tragă în apropierea munților și să aștepte răspunsul Moghiloaiei și al ginerilor ei. Nu mai încăpea nicio îndoială că apriga, femeie se va grăbi să trimită oaste deosebit de puternică asupra marilor ei dușmani, muntenii Câmpulungului, spre a-și încheia, o dată pentru totdeauna, socotelile cu ei. Știrile pe care le aveau în vremea din urmă capii oștii țărănești întăreau această părere.

Așa stând lucrurile, căpeteniile câmpulungenilor au început îndată și cu sârg să se pregătească pentru răfuiala cea mare cu domnia. La sfatul de război ce avusese loc, cu cinci zile în urmă, la Târgu Neamț, adică foarte curând după ce sfârșiseră de curățat Țara de Sus de hoardele jefuitoare, capii celor două oști de pedestrime au chibzuit și au cumpănit mult asupra felului cum câmpulungenii trebuie să întâmpine izbeala cea mare pe care o pregătea scrâșnind din dinți Moghiloaia și ai săi gineri.

Boldur și Alburel ceruseră ca oastea țărănească să se întrunească într-un trup și să întâmpine pe vrăjmaș în locul ce părea că-i va alege pentru a pătrunde în țara Câmpulungului, adică pe valea Moldovei, la poalele munților, poarta cea mai largă și mai ușor de străpuns în drum spre inima cetății zimbrilor.

Lehaci, sprijinit de Pepelea, a fost însă de altă părere. El a spus că oastea țărănească se va afla în fața unui dușman foarte primejdios, căci este vorba de oșteni de meserie, oameni încercați în războaie, având în fruntea lor căpitani iscusiți așa cum este, de pildă, cneazul Viszniewiecki, unul dintre cei mai buni strategii ai Lehie. Un astfel de dușman nu va lucra după tipicuri obișnuite, nu va folosi lovituri la mintea cocoșului, ci se va sluji cu măiestrie de cunoștințele sale pe tărâmul meșteșugului armelor, folosind viclenia și înșelăciunea, pentru a-și lovi potrivnicul acolo

unde îl doare mai tare și în clipa în care el se așteaptă cel mai puțin la așa ceva.

În privința înfruntării lefegiilor cu câmpulungenii, locul cel mai potrivit pentru a pătrunde în cetatea zimbrilor este, fără îndoială, poarta Moldovei, valea nu prea îngustă a apei care străpunge munții și obcinele câmpulungene fără prea multe împotriviri și poticneli. S-ar putea ca lefegiii leși să aleagă acest loc pentru a încerca să intre în țara Câmpulungului, deoarece o astfel de alegere ar costa mai puțin sânge pe oșteni și mai puțină frecare de creier pe căpitani. Numai că fiind un loc unde toată lumea se așteaptă să dea bătălia, potrivnicul, adică câmpulungenii, îl va întări din vreme și va îngrămădi acolo cea mai mare parte din puterea lor. Ținând seama de acest lucru, s-ar putea ca mai-marii oastei leșești să încerce a pătrunde prin cea de a doua poartă, a cetății bourilor, prin valea Bistriței. Ar fi însă o alegere plină de primejdii, care poate costa pe leah mult sânge și multă bătaie de cap și, dacă nu deschide ochii bine, poate duce chiar la nimicirea întregii sale oști. Dar în aceeași vreme, o pătrundere pe valea Bistriței, atunci când izbutește, aduce roade nemăsurat de mari, căci duce oștile vrăjmașe de-a dreptul în împărăția munților, în inima țării Câmpulungului, în spatele apărătorilor ei, iar asta înseamnă nimicirea până la unul a câmpulungenilor. Așa stând lucrurile, treaba cea mai înțeleaptă din partea muntenilor pare a fi aceea de a păzi amândouă porțile cetății câmpulungene. Numai că asta înseamnă apă în vin, înseamnă că în loc să fii tare într-un loc, ești slab în două. Cum așa ceva nu îți este îngăduit, singura ieșire este aceea de a fi tare în amândouă locurile. Dar se poate înfăptui așa ceva, când oastea pe care o ai nu poate face pui peste noapte? Iată că se poate, dacă îți bați un pic capul, ai un pic de minte și cunoști nițel tainele meșteșugului armelor!

Și Lehaci le-a arătat cum se poate deslega șarada. Anume, apărătorii țării Câmpulungului vor trebui să aleagă ceea ce în grai căpitănesc se cheamă „un dispozitiv elastic”, adică o astfel de așezare a celor două trupuri de oaste încât ele să poată sări, fără întârziere, unul în ajutorul celuilalt. Tovarășii neamișului s-au luminat la chipuri, apoi au stupit și au înjurat de plăcere și în semn de prețuire a iscusitului căpitan de oaste care sta în fruntea câmpulungenilor.

Așadar, sfatul de război de la Târgul Neamț a hotărât ca Lehaci și Pepelea să-și așeze trupul lor de oaste de două mii cincisute de săbii la Mălini, pentru a putea apăra poarta Moldovei, iar Boldur și Alburel, cu cei o mie de oameni, să se așeze la Borca, pentru a apăra poarta Bistriței, între aceste două oști se înalță ca un zid uriaș de piatră, munții Stânișoarei dar ei sunt fierăstruiți, de-a curmezișul, de valea Suhei Mari, înspre Moldova, și de valea Sabasei, înspre Bistrița, având, la cumpăna apelor, loc de trecere, pasul Stânișoara. În felul ăsta, Oastea Câmpulungului, deși s-a frânt în două trupuri, poate lucra ca unul singur, când dușmanul va încerca să spargă una din cele două porți ale cetății zimbrilor.

La aceste lucrări se gândea Lehaci în vreme ce aștepta cu nerăbdare sosirea oștii de trei mii de săbii a lui Podhurcki, care, după toate știrile pe care neamișul le avea de la iscoadele sale, se hotărâse să pătrundă în țara Câmpulungului pe poarta Moldovei. Acest lucru părea vădit de vreme ce căpitanul leah își purtase oastea până la apa Moldovei, urmând a porni în susul ei. Numai că întârzierea atât de mare a dușmanului începu a-i da de gândit lui Lehaci. De aceea, trimise după Pepelea, spre a se sfătui cu el.

După câțeva vreme, prietenul și tovarășul său de arme sosi și-i spuse glumeț:

— Poruncă, căpitane!

— Niciun fel de poruncă, amândoi fiind căpitani și capi de oaste, îi răspunse zâmbind Lehaci. Te-am chemat aici nu pentru a-ți da porunci, ci pentru a primi sfaturi de la tine, căci mie mi s-a încurcat mintea rău de tot: ce dracu s-a întâmplat cu Podhurcki de întârzie atât?

— Dracul să-l pieptene! Ori e prea prost, ori e prea deștept.

— Eu cred ca este prea deștept.

— Și eu așîșderea.

— Deci am gândit amândoi la fel: vicleanul de leah a atins doară pentru câteva clipe valea Moldovei, fără a urca în susul ei, spre noi. Asta, ca să ne păcălească...

— Așa se pare. Eu cred că lucrurile s-au petrecut cam în felul ăsta: Alaltăseară, când a ajuns în valea Moldovei, hoțomanul de Podhurcki a dat poruncă de popas de noapte. Oamenii și-au întins corturile, au făcut focuri, și-au perpelit țepușile cu carne, au tras câte o dușcă de rachiu și și s-au culcat. Iscoadele noastre, oameni repeziți, ca toți muntenii, s-au grăbit s-alerge c-o falcă-n cer și una-n pământ, spre Mălini, ca să ne încunoștiințeze că leahul vrea de acum s-o ia în sus, spre noi. Iar noi, oameni si mai pripiți și mai slabi de minte decât prostănacile noastre iscoade, ne-am încrezut în ele.

Lehaci zâmbi, chibzui o clipă, și apoi zise:

— Poate că iscoadele noastre n-au fost chiar așa de slabe de minte pe cât am fost noi doi. Dar trebuie să recunoaștem că leahul s-a dovedit a fi osebit de viclean: și-a culcat oamenii în lunca Moldovei, pentru ca noi să credem că are de gând să urce pe malul ei, spre Mălini; apoi, după ce si-a lăsat oștenii să sforăie câteva ceasuri, a sunat deșteptarea și au pornit cu toții noaptea, nevăzuți, înspre apus, spre Târgul Neamț și pe urmă, pe valea Neamțului, spre Sihăstria, de unde s-au lăsat în valea Bistriței, la Poiana Teiului, dacă nu cumva

au ajuns pe Bistrița printr-un ocol mare, dar mai sigur, adică prin Piatra.

— Cred că așa s-au petrecut lucrurile, din nefericire, zise Pepelea cu ciudă. Se pare că în clipa de față, când noi ne dăm cu pumnii în cap, ca să ne iasă prostia din el, cei trei mii de leși izbesc fără milă în cei abia o mie de moldoveni de la Borca, în vreme ce preaînțeleptul Lehaci și preadeșteptul Pepelea stau cu mâinile în sân!

Lehaci zâmbi și, împrumutând jocul lui Pepelea, zise cu glas hazos:

— Ai dreptate: amândoi ne-am făcut neamul de răs! Din fericire însă, mai avem vreme s-o dregem, să ne spălăm rușinea. Drept urmare; fă bine matale și aleargă cu limba scoasă pe la fiecare steag și dă poruncă aprigă ca toată lumea să-și strângă boarfele și să fie gata de plecare. Dar să nu se urnească nimeni din loc, până când nu va auzi trâmbițașul sunând „retragerea”, căci nu știm sigur ce-i cu leahul.

— Așa am să fac, măria ta! zise Pepelea, făcând o plecăciune caraghioasă, și o zbughi spre steagurile de câmpulungeni.

XXVII

Nu trecu mult și dinspre Mălini se auzi un tropot de cal și se văzură nori de praf. Lehaci nu avu niciun fel de îndoială despre ce e vorba. Când olacul trimis de Boldur se opri din galop la doi pași de el și sări de pe cal vijelios, neamișul îl luă la sigur:

— Ce s-a întâmplat: v-au lovit leșii?

— Da... cinstite... căpitane... spuse omul gâfâind. Ne-au izbit pe neașteptate... ieri spre seară... E mare prăpăd la Borca... fiindcă leah este

câtă frunză și iaibă... iar noi suntem o mână de oameni...

Lehaci se încruntă, căci teama este ciuma câmpului de bătaie:

— Ai cam făcut pe tine, bădie! Cei cari v-au lovit, pe nepusă masă, aseară, nu puteau fi mai mulți decât voi, căci făceau parte din străjile de dinainte leșești, din avangardie, cum spun leșii.

Omul lăsă ochii în jos rușinat și tăcu. Lehaci îi vorbi încă încruntat:

— Pricep cu ce treabă ai venit aici: te-a trimis Boldur cu jalba-n proțap pentru milă și pomană. Hai? Dă depeșa încoace!

Omul, roșu ca racul, îi întinse cartea căpitanului său, fără să ridice ochii din pământ și fără să scoată o vorbă. Neamișul îi cercetă peceteile, dar n-o mai deschise, căci știa ce scrie în ea. Apoi își împlânzi privirea și își îndulci glasul:

— Bine. Acum du-te în tabără, bea un rachiu și o cofă de apă, ca să-ți vii în fire. Să nu cumva să-mi sparii oștenii, că te spânzur de limbă! Dar ia spune: cum e drumul pe munte? Pot umbla cu tunurile mele pe valea Sabasei? Dar pe cea a Suhei?

Oșteanul se învioră puțin, întărit de glasul și uitătura schimbată a vestitului căpitan de oști al câmpulungenilor și de întrebarea de mare încredere ce i-a pus-o. Răspunse cu glas răspicat și cu privire îndrăzneată:

— Cu călărimea și cu pedestrimea poți umbla, cinstite căpitane. Da cu tunarii și archebuzierii nici gând de așa ceva.

— Ptii! Păi de ce, berbecule?

— Pentru că viiturile de primăvară au zăvorât drumeagurile și cărările peste tot. Așa că numai caii și oamenii, cari pot sări peste stavilele aduse de puhoaie, izbutesc să răzbată de-a curmezișul Stănișoarei.

— Ai deschis ochii bine, sau vorbești așa, din burtă? îl întreba Lehaci ca să-l îndârjească un pic

și ca să cumpănească bine ceea ce spune.

— Eu ca eu, da iapa mea i-a deschis bine de tot! A venit aici mai mult în salturi de căprioară, sărind peste grămezi de bolovani, trunchiuri și rădăcini...

— Bine, de-acum sunt lămurit. Îți mulțumesc pentru știrile de mare preț pe cari ni le-ai dat. Acum mergi și te hodinește!

Lehaci bătu omul pe umeri, îi zâmbi prietenos și îl însoți cu privirea, în vreme ce acesta porni în galop spre tabără, vesel că și-a spalat rușinea față de vestitul și îndrăgitul căpitan al muntenilor.

Rămas singur, neamișul căzu pe gânduri. Trebuia să lucreze iute și bine. De felul cum își va face el datorința atârnă soarta luptei din valea Bistriței. Și încă asta e puțin zis, căci de lupta de la Borca atârnă existența țării Câmpulungului, viața femeilor, pruncilor și bătrânilor de pe meleagurile copilăriei sale. Iar lucrul acesta îi încarcă cugetul și inima de copleșitoare răspunderi. El știa că sunt clipe în viața noroadelor, în istorie, când un singur om are în mână sa soarta miilor și miilor de semeni ai săi. Poate că n-ar fi drept și nici rațional să fie așa. Dar asta este realitatea, iar ea nu se supune întotdeauna rațiunii ori dreptății. De felul cum va gândi și va acționa acel om pus de întâmplare sau de logica evenimentelor să hotărască asupra soartei multîșimilor atârnă viața, bunăstarea și fericirea acelor mii de semeni ai săi. Se pare că și el este, în clipa aceasta, un asemenea om. Soarta, împrejurările, vrerea tainicelor forțe ale istoriei îi pun în mână, în aceste clipe, existența întregii țări a Câmpulungului, viața, soarta și fericirea dragilor săi munteni și ale pruncilor lor nevinovați. Și nu numai ale lor, ci poate ale întregii Țări Românești a Moldovei, pentru că, dacă izbutesc, pilda lor va îmboldi și pe alții să apere țara și pravilele ei care privesc neatârnarea și libertatea. Dacă el va fi la înălțimea la care l-au ridicat împrejurările, dacă el va judeca limpede și va lucra cu înțelepciune, har și îndrăzneală, atunci dragii săi câmpulungeni voi

fi mântuiți. Dacă nu, Moghiloaia, care nu cunoaște mila când e vorba de vrăjmaș, mai ales de vrăjmași ca muntenii cei mândri și nesupuși, va stârpi întreg norodul câmpulungean și orice mlădiță a sa, oricât de crudă, și va aduce în locul său, să locuiască munții, alți oameni, mai supuși și mai ascultători decât muntenii. Oare bieteles mame din împărăția munților, din draga lui țară a Câmpulungului, își dau seama că în clipa aceasta soarta lor și a pruncilor lor, trăirea sau pieirea lor atârna de el, neînsemnatul fiu al neamului Lehacilor? Firește că nu! Ele se roagă acum lui Dumnezeu ca să le apere și să le mântuie pruncii și pe ele, fără să știe că în clipa aceasta adevăratul lor Dumnezeu (nu-i defel păcat să spui lucrurilor pe nume) este el, mâna de lut pământesc, omul neînsemnat pre nume Lehaci. Dacă el va izbândi, mamele vor cădea în genunchi, îndemnându-și pruncii să facă la fel, și vor mulțumi împreună, cu lacrimi în ochi, Tatălui Ceresc, socotind că el i-a mântuit și nu robul lui Dumnezeu cu numele de Lehaci. Dacă nu va izbândi, atunci bieteles de ele nu vor avea vreme nici măcar să blesteme, căci vor fi răpuse pe neașteptate, în somn, împreună cu pruncii lor...

Cu asemenea răspundere copleșitoare în spinare și în suflet Lehaci începu să chibzuiască adânc și pe îndelete asupra celor ce trebuie să facă. După câțva timp de gândire și cumpănire, neamișul ajunsese la încheierea că lucrul cel mai de seamă în împrejurările de atunci era să lucreze repede și cu hotărâre și să sară în ajutorul lui Boldur înainte de a fi prea târziu. „*Bis dat, qui cito dat*“¹ își zise el. Trebuie să ajungă în timpul cel mai scurt la Borca! Până acolo este cam o poștă și jumătate, pe care trebuie s-o străbată pe un drum greu, mai mult cărare decât drum, de-a lungul unor râuri de munte, pe văi înguste și întortochiate. Călăreții pot face acest drum în mai puțin de o jumătate de zi; tunarii deloc, sau cu mare întârziere. Deci: călăreții să pornească îndată și, strapungând lanțul de munți

ai Stânișoarei prin valea Suhei Mari și Sabasei, să ajungă cel mai târziu la prânz în valea Bistriței, la Borca. Sosirea lor acolo și izbirea ce va urma îndată vor fi o lovitură de trăsnet pentru Podhurcki, care se va trezi, pe nepusă masă, în coastă, sau chiar în spate, cu aproape pe o mie de străjeri câmpulungeni, oameni viteji și încercați în lupte. În urma călăreților vor ține pasul aproape cam o mie cinci sute de pedestrași, cari vor desăvârși treaba

1 Cine dă la timp, dă îndoit. (În limba latină)

începută de călăreți: lovirea din spate și nimicirea întregii oști leșești. Da, lucrul ăsta trebuie făcut! Dar trebuie făcut repede! Dacă se zăbovește, atunci nu mai are niciun rost să fie făcut!

Îndată ce hotărârea sa de cap de oaste a fost luată, Lehaci l-a chemat pe ajutorul său la conducerea oștii, căpitan Pepelea, pentru a-i cere părerea, fără a fi silit însă de vreo rânduială a oștii țărănești să țină seamă de ea. Pepelea fu atât de deștept să recunoască singur că Lehaci este mai deștept decât el, când e vorba de greul meșteșug al armelor. Drept urmare, fu de aceeași părere cu iscusitul căpitan de oști cu care soarta blagoslovise pe câmpulungeni.

Acestea fiind zise, se trecu îndată la treabă. Lehaci se puse în fruntea călărimii, alcătuită în cea mai mare parte din dragii lui străjeri, și porni în susul Suhei Mari, hotărât să mute munții Stânișoarei din loc pentru ca să ajungă cel mai târziu la amiază la Borca. Astfel încât, până în seară, să încheie socotelile cu Podhurcki. Pepelea rămase să-l urmeze îndeaproape, în fruntea pedestrimii, căci el avea picioare ceva mai lungi decât Lehaci și putea să se țină strâns de călăreți, iar peste asta, era vântură-lume de meserie, deci deprins cu mersul apostolesc.

Drumul prin munte era (așa cum spusese ștafeta lui Boldur), greu dar nu de netrecut. Călăreții făceau salturi măiestre peste felurite stăvili, ca la întrecerile străjerești, ori ca la marile turniruri din apus. Au ajuns la Borca mai repede decât se așteptaseră. La ceasurile prânzului, Lehaci intră în sat, spre uimirea și încremenirea unui pâlc de husari leși, puși de veghe la gura văii Sabasei de către Podhurcki. Acesta dăduse peste cap oastea lui Boldur și-i silise pe munteni să se retragă în grabă la Broșteni, lăsând în urma lor mulțimi de morți și de răniți. Husarii nu îndrăzniseră să încerce nici cea mai mică împotrivire și aruncară armele, dându-se prinși lui Lehaci.

În depărtare, spre apus, se auzea zvon de luptă, pușcături de tunuri și sânețe. Lehaci își aruncă în galop călăreții spre Broșteni, pentru a lovi din spate oastea lui Podhurcki. El rămase un pic în Borca, pentru a-i trage de limbă pe husari. Aceștia, fără a aștepta vreun îndemn, i-au spus tot ce știau. Românii s-au bătut vitejește, de ieri seara până astăzi, la prânzișor, dar au fost copleșiți de numărul cel mare al atacatorului. O bună parte dintre ei au căzut în luptă, ceilalți s-au retras, bătându-se, spre Broșteni, unde se pare că au întărituri făcute din vreme și le apără cu îndârjire. Un locotenent litvan l-a dus la o casă, spre a-i arăta ceva. Ajuns acolo, Lehaci a rămas îngrozit și ochii i s-au umplut de lacrimi. Într-o odaie plină cu tot felul de scule de schinghiuit, răstignit pe masa de cazne, cu brațele și picioarele prinse în funii întinse pe scripeți zăcea fără suflare vechiul, bunul și iubitul său prieten, Boldur. Judele fusese rănit și căzuse în mâinile leșilor. Podhurcki a chitit că este căpetenia moldovenilor și a încercat să afle de la el, la început cu binișorul, tăria armiei sale și, mai ales, care este planul de luptă al muntenilor hotărât de sfatul de război de la Tîrgul Neamț, sfat de care căpitanul fusese înștiințat de către iscoade. Podhurcki voia să afle de la Boldur care este taina

pentru care capii câmpulungenilor, despre cari el auzise că sunt căpitani pricepuți, făcuseră prostia de a-și frânge oastea în două trupuri despărțite de un zid de piatră de felul munților Stânișoarei fără puțință de legătură între ele (Podhurcki nu cunoștea bine acele locuri, iar ciobanii bătuți sau îmbiați de el cu bani și băutură nu-i spusese nimic despre drumul ce străpunge munții Stânișoarei și leagă între ele valea Moldovei și valea Bistriței). Dar Boldur, cum era și firesc, pentru un om ca el, n-a scos niciun cuvânt și și-a dat sufletul în chinuri de neînchipuit.

Lehaci a dat pe loc porunci ca neînfricatul căpitan de oști câmpulungean să fie ridicat din locul acela îngrozitor și să se facă pregătiri pentru ca, îndată ce se va sfârși lupta, să i se dea cinstirea cuvenită unui viteaz și unui martir ca dânsul. Mâniat la culme de fărădelegea lui Podhurcki, care încălcase rânduielile sfinte ale luptei, ce nu îngăduiau ca un căpitan prins să fie pus la cazne pentru a i se smulge știri cu privire la oastea sa, Lehaci s-a jurat că nu va avea tihnă până când nu-l va face pe leah să-și plătească așa cum se cuvine cumplita lui ticăloșie. Apoi a dat pinteni calului și, în curând, a ajuns în fruntea călărimii sale.

În apropiere de Broșteni, călăreții câmpulungeni au dat de ariergărzile oștii lui Podhurcki. O șarjă scurtă și leșii au fost dați peste cap. Apoi a început răfuiala cu grosul armatei leșești. La început lucrurile n-au mers prea ușor, căci Podhurcki, văzându-se puternic lovit din spate, s-a răsucit în loc, lăsând în plata domnului pe Alburel și mâna sa de viteji, și s-a năpustit asupra oastei lui Lehaci. Neamișul, deși se înfrunta cu o putere de trei ori mai mare decât a sa, nu s-a înfricoșat deloc și, folosind șarje fulgerătoare și tăieri de sus, de pe cal, împotriva pedestrimii leșești, l-a silit pe Podhurcki să-și oprească atacul pentru câțva timp, spre a-și aduna și rândui oamenii. Când fu să-l dea a doua oară, era prea târziu, căci sosise Pepelea cu

cei o mie cinci sute de pedestrași ai săi. Asta a însemnat sfârșitul armiei leșești. Nu se înserase bine că oastea lui Podhurcki era la pământ. Cea mai mare parte dintre lefegii se dăduseră prinși, căci văzuseră că nu mai e nicio scăpare și ei, ca oameni ce luptau pentru bani și nu pentru o cauză sfântă, n-aveau chef să moară de pomană.

Podhurcki a căzut viu în mâinile lui Lehaci. A fost judecat îndată și osândit la moarte prin ștreang, pentru încălcarea cinstei ostășești și a rânduielilor străvechi și sfinte ale câmpului de bătaie. Osânda a fost adusă îndată la îndeplinire în fața prinșilor leși, spre a le sluji drept pildă.

Lehaci și Pepelea lăsaseră toată această răfuială în seama altor căpitani ai oștii țărănești. Ei zburaseră spre Broșteni, unde se afla iubitul lor prieten Alburel, cu mâna sa de oameni, cari rămăseseră locului, necunoscând cum s-a sfârșit lupta între Podhurcki și Lehaci. Alburel rămăsese acolo însă și din altă pricină: zăcea în nesimțire, în casa unei babe, rănit greu, la șoldul stâng, de plumbi de sâneată. Pierduse sânge mult și era alb ca varul. Baba izbutise să-i oprească sângerarea cu leacuri și cu feși și să-i oblojească rănila, dar meșterul nu-și reveni încă în simțiri. Lehaci și Pepelea s-au sfătuit îndată pentru a vedea ce-i de făcut. Baba-Buha din Borca murise de mult, iar leacurile sale nu le cunoștea nimeni în satul ei. La Broșteni, baba la care zăcea acum Alburel, cea mai bună doftoroaie din sat, nu cunoștea nici ea leacuri de felul mucegaiurilor Babei-Buha cari scăpaseră de la moarte, pe vremuri, atâția oșteni cu răni adânci în trup. Pepelea cunoștea însă o babă doftoroaie la el în sat, la Vatra Dornei, care știa meșteșugul Babei-Buha. Ținând seama de asta și de faptul că Alburel avea nevoie de îngrijire bună vreme îndelungată, el i-a spus lui Lehaci ca părerea sa este ca rănitul să fie trimis la socrii săi, la Vatra Dornei, unde va putea fi bine îngrijit de către Rafira și Oița, în vreme ce doftoroaia cu

pricina îi va da leacurile ei făcătoare de minuni. Lehaci fu și el de aceeași părere, și Alburel fu pus într-o carată leșească, luată de la Podhurcki, care avea arcuri bune și perne moi, și fu trimis în grabă, însoțit de o gvarde de șase străjeri, la Vatra Dornei.

Lehaci și Pepelea rămaseră să-l înmormânteze cu toată cinstea pe bunul și viteazul lor prieten Boldur și, odată cu el, și pe ceilalți oșteni câmpulungeni căzuți în luptă, urmând să se hotărască, la un nou sfat de război, care va fi soarta oștii Câmpulungului, adică dacă ea se va sparge, ori va mai sta o vreme pe picior de război.

XXVIII

În imensul și fastuosul ei salon de primire din aripa refăcută a palatului domnesc, durdulie, înveșmântată în lănuri și mătăsurile grele, proiectată pe fundalul solemn, strălucitor bizar și copleșitor al arhitecturii baroce, ce se suprapunea stilului simplu dar avântat al celei gotice, pe jilțul ei masiv și încărcat cu zorzoane ciudate, cu luthul pe brațe și cu ochii în altă lume, Doamna Elisaveta părea un menestrel întârziat în epoca monarhiilor și a despotismului iezuit. Nu cânta un madrigal sau o arie de operă, așa cum s-ar fi potrivit cu salonul ei modernizat și cu vremurile în care trăia. Cânta un cântec unguresc, un cânt de stepă, cu pătimiri înăbușite și tânguiri prelungi de ieremiadă, cu pleoape zăvorâte de visare, cu obraz adumbrit de melancolie și trup legănat de doruri abia stăpânite, urmate de năprasnice furtuni melodice și ritmice, de mișcări spasmodice de trup, de scrâșniri de dinți și de însângeri de buze, de dans nebunesc de degete, țipete pătimase de strună și geamăt de luth.

După ce-și sfârși cântecul, care o aruncase într-o stare de beție și extaz, zvârli cât colo gata să-l facă țandări, minunatul instrument, o capodoperă de o mie de zloți a faimoasei dinastii cremoneze Amatti, și căzu pe gânduri. Era uimită și speriată de prefacerile neașteptate pe care trupul și sufletul ei, întreaga sa ființă, le trăia. De când se întorsese din pribegie, era răscolită fără încetare de o nestăvilită dorință de trăire, de o poftă, de o foame cumplită de viață.

Deși iubise și mai înainte traiul bun, aventurile sentimentale, luxul și fastul, acum toate acestea deveniseră pentru ea o patimă mistuitoare, sensul însuși al vieții sale. Iar dânsa își cultiva patima fără istov și fără sfială. Și o cultiva, în primul rând, cu ajutorul pajilor nevârstnici și al ofițerilor din garda palatului, fără să-i pese de copii, de boieri, de lume.

Da, avea o poftă nebună de viață, mai năvalnică și mai răscolitoare ca oricând! Iar asta o puneă pe gânduri, o speria, îi dădea chiar fiori reci, atunci când se întreba de unde-i vine această sete nepotolită de viață. Căci, deși își răspundea că ea îi vine de anii cei mulți de pribegie, de trai plat și cenușiu într-o feudă mizerabilă dintr-un obscur palatinat polonez, ea simțea totuși că este semnul apropiatei ei prăbușiri, simțea, sau mai bine zis, presimțea că este cântecul lebedei. Iar asta îi făcea o poftă, o sete și o foame și mai mare de viață, o făcea să se arunce în viitoarea plăcerilor cu și mai mare frenezie.

Firește, nu era fericită. Erotomania ei era un refugiu. Asta, nu numai pentru că presimțea apropierea catastrofei, ci și pentru că iubea cu adevărat, pentru că iubea pățimaș și curat, dar nu i se răspundea. De două decenii iubea ca o fecioară sfioasă, tainic și cu deznădejde, pe un om cu totul deosebit, un om cu strălucite calități, dar incapabil de iubire. Acesta era vechiul, nedezmînițitul și neegalatul ei prieten și sfătuitor, înțeleptul,

instruitul și falnicul boier valah, Nistor Ureche. Ce păcat că acest strălucit exemplar uman, demn de dragoste și admirație, era schilodit sufletește, era subminat de prea marea lui dragoste de sine, lăcomie și scepticism și, mai ales, de lipsa lui de suflet, de căldură umană, pe care i-o pricinuia cerebralitatea lui, excesul lui de rațiune și de calcul! Dar poate că tocmai această estropiere, această castrare, îl ridica deasupra semenilor săi, îl făcea mai înzestrat și mai vrednic de admirație, mai puternic și mai dominator, poate că tocmai imunitatea lui în fața slăbiciunilor sufletești o făcea pe ea să-l iubească în chip pătimaș și deznădăjduit. Poate că (gândul ăsta o tăcea să roșească), iubirea ei era ceea ce i-a spus cândva fratele său Toma, pe jumătate în glumă, pe jumătate în serios, supunerea fiarei mărunte, primitive, față de fiara de rasă, inteligentă...

Boriszka îi anunță pe nemeșul Toma. Încuviință din cap primirea. Frate-său intră. Îl privi mulțumită; arăta admirabil. Întinerise. Traiul bun și femeile frumoase făcuseră minunea asta. Într-un fel, semănau. Și lui, și ei le plăceau viața. Dar se și deosebeau. Poate prea mult pentru două vlăstare ale aceleiași tulpini. Toma era un om prea bun, prea naiv și cam indolent. N-avea energia, îndrăzneala, dinamismul și fermitatea ei. După ce îl mai măsură și cântări nițel, ghicind cam ce vânt îl aduce pe la ea, îl luă în primire:

— Ce-i cu tine? Ai venit iar după bani?!

— Firește, răspunse Toma flegmatic. Ai câștigat destui de pe urma mea și am luptat în destule războaie pentru belșugul și slava ta, ca să merit și eu, din când în când, câte un bacșiș mărunț. Un mercenar te-ar fi costat mai mult.

— Te cam înșeli: nu cred că există undeva în lume o mână spartă care să te întreacă...

— Donjuanii când încep să se treacă, trebuie să bage des mâna în buzunar, dacă vor să supraviețuiască.

— Bine, o să-ți dau mâine partea ce ți-a mai rămas din renta pe care ți-am fixat-o.

— Poți să-mi dai și ceva pe deasupra. Eu nu mi-an drămuیت sângele când am luptat pentru chivernisirea ta.

— Ți-aș fi dat un supliment substanțial, dacă ai fi izbutit, acum zece zile, să-l convingi pe Viszniewiecki să se pună el în capul expediției de pedepsire a nespălaților de câmpuiungeni, în loc să-l trimită pe nevlegul de Podhurcki, și dacă te-ai fi dus și tu cu el...

— Ginerele tău, ca și fratele tău, s-a săturat până în gât de noroi și sânge care să plămădească gloria Elisavetei Czomortany. În afară de asta, omul are nevastă frumoasă, și-o iubește și vrea să se mai îngrijească nițel și de ea.

Elisaveta răspunse zâmbind cu îngăduință:

— Ești răutăcios și obraznic! Dar nu-s supărată. Ia spune; de data asta l-ai convins pe ginere-meu?

— Da. Va porni împotriva muntenilor curând după paștile ortodox.

— Bravo! Ai de la mine, pe luna asta, un spor de cincizeci la sută, la bursa ce ți se cuvine.

— Numai atât? Tare mai ești „economă” ca să nu zic altfel.

— O să-ți dau un sac de galbeni, când vom sfârși cu căpățânoșii de câmpulungeni. Pentru o asemenea izbândă, aș risipi tot aurul din lume! Așa de tare îi urăsc pe răpănoșii, Câmpulungului! Mai ales pe tâlharul din capul lor, pe țărănoiul înnobilat, Lehaci-neamiș!

Toma îi spuse sincer și convins, deși voia s-o zădărească un pic:

— Să știi că mie mi-e tare simpatic! L-am cunoscut îndeaproape; nu numai că e un tânăr foarte distins și cult, dar e și foarte deștept.

— E mai mult viclean decât deștept.

— E un om deștept și abil. E numai creier!

Doamna spuse cu amărăciune:

— Mai cunosc eu un valah de soiul ăsta, care are creier nu numai în tigva capului, ci și în coșul pieptului. Dealtfel se pare că mai toți valahii sunt așa...

— Sunt oameni chibzuiți, dar nu sunt lipsiți de suflet. Nu numai moștenirea lor romană i-a făcut cumpăniți, calculați și realiști, ci și furtunile zbuciumatei lor istorii. Tocmai aceste calități le-au îngăduit, în chip aproape miraculos, să reziste — aici, la răscruce de vânturi, unde se ciocnesc interesele a patru mari puteri — cu frontiere proprii, cu stat și cu armată proprie, cu principii și cu administrație proprii, cu un statut de neatârnamare și independență, în schimbul unor concesiuni aparente făcute când unor puternici, când altora. Numai asta explică faptul că principatele lor, Țara Românească, Moldova și Transilvania n-au fost prefăcute în pașalâc sau în feudă. Trebuia să recunosc că sunt oameni abili!

— Mie îmi spui? Îi cunosc eu bine pe valahi: sunt ca femeia cea vicleană, care iubește cu carnețelul de socoteli în sân, deasupra inimii, și, întotdeauna, pe cel mai tare...

— Se poate să ai dreptate; valahii fac parte dintre acele neamuri cărora suferința îndelungată și vitregiile istoriei le-au ascuțit mintea.

Elisaveta își privi ironic fratele:

— Văd că-i lauzi din toată inima pe valahi.

Toma îi răspunse cu priviri și mai ironice:

— E și firesc! Nu mănânc oare pâinea lor? Se pare că tu ai uitat lucrul ăsta.

— Ești din nou obraznic. Și mincinos: ai păreri bune despre valahi și despre valahe, numai pentru că ți-a sucit capul muierea măscăriciului cela de Pepelea, după care oftezi toată ziua.

Toma spuse melancolic;

— Dac-ai fi văzut-o, m-ai înțelege...

— Dacă aș fi văzut-o, i-aș fi scos ochii!

— Știu, frumoasă împărăteasă, că nu ți-e dragă de loc Albă-ca-Zăpada, dar, din păcate, n-ai pus

încă mâna pe oglinda fermecată...

Doamna vru să răspundă ceva, dar nu mai avut timp, căci ușa se deschise furtunos și înăuntru năvăli Boriszka, înspăimântată, plânsă și fără grai.

Elisaveta alergă spre ea, palidă, cu ochii măriți, cu trupul tromurând ca varga, în prada unor negre presimțiri. O îmbrățișă duios și-i zise:

— Ce-i cu tine, drăguța mea? Ce ți s-a întâmplat? spune sufletele. De ce taci? Ți-ai pierdut graiul?

Boriszka încercă să îngăime ceva, dar limba i se zbātu neputincioasă. Doamna o mângâie, o sărută pe frunte și o încurajă:

— Haide, puica mea, vină-ți în fire, vorbește.

Apoi o așeză pe o canapea, se duse la masă, se întoarse cu un pahar cu vin vechi și aromat și îl întinse slujnicuței ei preferate:

— Bea un pic. O să-ți facă bine.

După ce bău câteva înghițituri, Boriszka putu să spună printre sughituri:

— Alteța sa prințul Mihai e pe moarte... Alteța sa Reghina vă cheamă la ea.

Doamna rămase încremenită. Își mușcă până la sânge limba ca s-o deștepenească și izbuti să bâlbâie:

— Cum?! Pe moarte?! Dar ce i s-a întâmplat?

Boriszka începu să se descarce mai bine:

— Tocmai se întorsese de la împărtășanie, împreună cu Alteța sa Reghina, că azi e sâmbăta Paștilor la ortodocși, când începu să verse, să se zvârcolească pe jos și apoi... a rămas nemișcat...

— E otrăvit! Otrăviiit! mugi doamna. Asta-i mâna fiarei de Marghita! Să mergem îndată la el!

Alergară cu toții spre aripa palatului unde locuia fiică-sa Reghina și ginerele ei, prințul Mihail Viszniewiecki. Când au ajuns acolo, prințul nu mai mișca, iar nevastă-sa zăcea leșinată pe o canapea. Medicul curții se căznea s-o readucă în simțiri, lăsându-l pe prinț în părăsire, semn că tânărul și frumosul nobil polonez, a cărui otrăvire

o zguduise atât de mult pe Boriszka, închisese ochii pentru totdeauna. Întrebat de mărita doamnă ce s-a întâmplat cu ginerele ei, doctorul i-a spus că prințul a murit prin otrăvire, curând după ce a luat sfânta împărtășanie la biserica domnească. Este foarte probabil că sfânta cuminecatură a fost amestecată, de vreo mână criminală, cu o otrăvă extrem de puternică, ce i-a provocat moartea în numai o jumătate de oră.

Pe loc s-a socotit că ucigașul a fost însuși preotul bisericii domnești, care l-a împărtășit pe cneaz. (Wiszniewicki, fiind de origine ucrainiană, era ortodox).

Doamna Elisaveta îl trimise îndată pe marele armaș Luca Prăjescu să-l înhațe pe popă și să-l pună la cazne, pentru a-l face să vorbească, deși nu avea nicio îndoială cine pusese la cale otrăvirea. Presupunerile ei fură pe deplin întărite de cercetări. Popa Paisie fusese unealta lui Gavril Moghilă, fiul doamnei Marghita, care trăia împreună cu mă-sa, în pribegie, în Ardeal. Era limpede că haina cumnată a Elisavetei făcuse totul ca să se țină de cuvânt și atrăsese în urzelile ei un slujitor al bisericii, care era câmpulungean (fusese călugăr la Sucevița, înainte de a fi hirotonisit preot) și care, pesemne, o ura de moarte pe Moghiloaia și pe cei ce o sprijiniseră în pornirile ei pentru mărire. Cel puțin așa gândea Elisaveta, frate-său și toată curtea, deși, supus la cazne drăcești, popa a mărturisit orice afară de amestecul câmpulungenilor în fărădelegea făptuită de el.

Cu toate că fiică-sa Reghina, cel mai frumos, mai izbutit și mai iubit copil al ei, era într-o stare vecină cu nebunia, cu toate că avea de acum două fete văduve, doamna Elisaveta își veni repede în fire. Întâia ei grijă a fost ca să fulgere sabia răzbunării asupra ucigașului preaiubitului ei ginere. Și a fulgerat-o așa cum numai o ființă ca ea o putea face. Fără a fi judecat, popa a fost pus, în fața bisericeii pe care o pângărise, biserica cu

hramul sfântul Nicolae, strâns legat în funii, într-un jeț, deasupra unor grămezi de uscături cărora li s-a dat foc. Această ardere pe rug a avut loc în sâmbăta paștelui din anul 1616, în fața întregii curți domnești și era prima execuție de acest fel din istoria țărilor române, românii, oameni blânzi și miloși, arătând silă față de asemenea priveliști.

Nemeșul Toma Csomortany, care era de față la acest spectacol demn de *Compania lui Hristos* și de Sfântul Ignațiu de Loyola, își spunea în timp ce sta să-și verse mațele din cauza mirosului de carne omenească friptă; „Soră-mea este o fiară fioroasă! De unde naiba o fi moștenit atâta cruzime?! Secuii noștri, deși sunt, ca toți oamenii de margine, firi aprige, sunt oameni buni la suflet. Nu mai încape îndoială că soră-mea a moștenit pe bunicul Arpad Csomornym zis *A tatár*, «Tătarul», om tare hain, care era tătar după mamă, și că Elisaveta a fost botezată pe drept cuvânt, de către colegele ei de institut, pe care le snopea în bătai și le prigonea în toate chipurile, cu numele de *A tatár nő-Tătăroaica*»”.

XXIX

Îi vedea ca prin sită fața lui albă, de fetișcană, scăldată în râuri de sudoare, obrajii lui învăpăiați de pojarul bolii, gura sa mică, însângerată de fierbințeli, pieptul său de băietan, aburit de dogorile lăuntrice.

Veghea îndelungată și neîntreruptă la căpătâiul lui o istovise cu totul. Pleoapele i se păreau de plumb, capul îi cădea mereu în piept, trupul i se cocârjea pe scaun și sta gata să pice pe perna lui. Dar ea se desprindea la vreme de mreșile somnului, se îndârjea, se încorda, își scutura

pleoapele, își freca ochii, își pălmuia obrazii, își sugruma oboseala și rămânea mai departe trează, de veghe lângă patul lui de suferința.

De câte zile și nopți sta oare acolo încremenită, înspăământată și îndurerată, ca o mamă la căpătâiul pruncului său bolnav? Nici ea nu mai știa bine. Poate de patru, de cinci, ori de mai mult.

O chinuia nu numai teama cumplită că ar putea să-l piardă, ci și remușcările ei de femeie cinstită, de soție credincioasă și mai ales, rușinea față de mamucă-sa. Da, îi era rușine cumplit de maică-sa, care o privea uimită și speriată, aproape neînțelegând dăruirea și înfrigurarea cu cari îl îngrijea pe rănit, prea mari pentru o femeie măritată, chiar dacă este vorba de cel mai bun prieten al bărbatului ei. Iar maică-sa o făcea să-i fie și mai mult rușine de ea însăși, când, din grijă pentru sănătatea ei, o ruga, cu lacrimi în ochi, s-o lase să-i țină locul, să vegheze și ea un pic la căpătâiul bolnavului, măcar atâta cât draga ei copilă să pună nițeluș capul jos, să se hodinească doar câteva ceasuri, ca să nu capete vreo surpătură la inimă, din pricina nesomnului și a zbuciumului...

Se întreba singură: de ce oare se încăpățânează sa n-o lase pe maică-sa în locul ei? Nici ea nu știe. O putere mai mare decât vrerea ei, așezată undeva, dincolo de înțelegerea ei, o ținutuește lângă patul lui, o face surdă în fața strigătelor deznădăjduite ale trupului său istovit, nesimțitoare în fața spaimelor maicii sale, oarbă în fața lacrimilor sale. Să fie oare vorba de simțământul acela neasemuit de puternic care se naște în inima unei mame al cărei prunc se află în primejdie și care face din ea o roabă înflăcărată și o mucenică gata de orice jertfă? S-ar putea să fie vorba de asta, căci simte cum se nasc în ea simțăminte duioase de mamă, cum i se aprinde în piept focul unei iubiri neprihănite și se revarsă apoi în valuri asupra

bolnavului care, deși e om în toată firea, are înfățișare, boi, gingășii și stângăcii de copil.

Dar tare îi este teamă că se înșeală, sau, mai rău, se minte singură! Simțământul pe care îl încearcă față de el are acea duioșie și dăruire, amestecată cu spaime și frământări de tot felul, pe care le încearcă o mamă în fața unui prunc bolnăvior, dar mai are și altceva peste asta, un lucru de care ea, ca femeie, își dă seama, dar îi este teamă să și-l limpezească și se sfiește să și-l mărturisească în chip deschis. S-ar putea deci ca simțământul pe care îl încearcă să fie dragoste obișnuită, dragoste de femeie, ceva asemănător cu simțământul pe care îl are (simte că-l mai are încă!) față de bărbatu-său. Dar este oare cu puțință ca în inima ei să fi încolțit o nouă iubire fără ca ea s-o înăbușe pe cea veche, este oare cu puțință ca ea să înceapă a-l iubi pe Alburel, fără a se îndepărta de Pepelea?! Cum s-ar spune, este oare cu puțință ca să-i iubească pe amândoi în același timp?! Desigur că nu. A spune da, însemna a spune o mare gugumănie!

Bine, dar atunci de ce simte că ține mult la meșter (și încă, pe zi ce trece, tot mai mult!) și că, în același timp, nu l-a uitat pe Pepelea ci îi este dor de el, iar asta, cu simțământ de femeie, de nevastă, care o face să se roage lui Dumnezeu ca oastea țărănească să se spargă cât mai repede? E greu de răspuns, căci e greu de înțeles.

S-ar putea ca dânsa să se înșele, s-ar putea că ceea ce crede ea că simte să nu fie totuna cu ceea ce simte cu adevărat, s-ar putea ca simțământul pe care i l-a trezit Alburel să nu fie iubire adevărată, deși ei i se pare că este. După cum s-ar putea ca simțămintele ei față de Pepelea să se fi schimbat, adică să nu-l mai iubească, deși ea crede că-l iubește mai departe. S-ar putea multe, dar e greu de spus care este adevărul. Ceea ce poate spune însă că este un lucru adevărat este faptul că în inima și în sufletul ei domnește o mare vânzoleală,

o mare răvășeală, și că lucrurile se vor limpezi numai când i se va întoarce bărbatul acasă. Numai atunci își va da seama pe cine iubește cu adevărat.

„Vai, unde m-au dus gândurile! se ceartă Oița singură. În loc să-mi fie mintea la primejdiile cari îl pândesc pe bietul bolnav, mie îmi zboară gândul aiurea!” Dojana ce și-o făcea singură îi poartă gândul la Baba-Mina. Ce o fi făcând? De ce zăbovește atâta? Măcar dacă ar zăbovi cu folos! Nu prea calcă pe urmele Babei-Buha, deși se spune că borcănianca i-a fost dascăliță. Nu prea se pricepe să mănuiască mucegaiurile. Dovadă că treburile cu meșterul nu prea merg bine: fierbințelile nu i s-au potolit, iar bietul om nu și-a revenit în simțiri, deși l-a oblojit cu tot felul de mucegaiuri. Și doară au fost mucegaiuri asemănătoare cu acelea ale Babei-Buha, după cât a putut să-și dea ea seamă, căci cunoaște leacurile de soiul ăsta, de pe vremea când era oblojită în conacul de pe Ostra de către doftoroaia borcăniancă. Pesemne că atunci când le-a făcut nu a ținut seamă cu sfîntenie de tot ce o învățase Buba. Dracu s-o ia, că nu prea calcă a doftoroaie!

Frământată de astfel de gânduri, Oița se desmorțise, iar somnul îi fugise. În sfârșit, intră pe ușă Baba-Mina.

— Da ce naiba ai făcut acasă, de-ai zăbovit atâta? o luă în primire Oița.

— Pai, am făcut leacuri proaspete, măicuță, că cele vechi erau pe sfârșite și, de altfel, se cam trecuseră, răspunse doftoroaia liniștită.

— Cel puțin de i-ar fi de vreun folos!

Baba pipăi bolnavul pe frunte și pe obraz și zise sigură de ea:

— O să-i fie, maică, nu te teme! Iacă fierbințelile s-au potolit și mai mult. Măine ți-l pun pe picioare, adăugă baba, făcându-i cu ochiul.

Oița o privi chiorâș și o repezi cât colo:

— Păi ar fi și timpul! Te chinui de vreo cinci zile, și bietul bolnav e tot cu-n picior în groapă!

Baba-Mina pipăi pieptul lui Alburel și apoi spuse netulburată:

— Nu-i chiar așa, măicuță. De vreo două zile, l-au mai lăsat fierbințelile, nu mai aiurează, se trezește din când în când din leșin, spune cuvinte fără noimă, dar totuși vorbește, a prins grai.

— Te cam lauzi...

— Ba deloc. Iacă astăzi fierbințelile s-au potolit bine de iot. Mai asudă, dar nu arde ca mai înainte.

— Da de ce merge așa de greu?

— Fiindcă rana a fost tare grea, maică. Plumbul i-a străpuns tot șoldul, a trecut la un farmec de rărunchiul de pe stânga (fără să-l vateme, căci nu face cu sânge), dar i-a pricinuit și așa destul de rău. Acum însă rana aproape că-i închisă, iar fierbințelile s-au muiat bine. Dar hai, ajută-mă să-l oblojesc.

L-au doftoricit amândouă, turnându-i cu lingura leacurile pe gât și schimbându-i feșile. Alburel, care se trezise, deschise ochii mirat și părea că are mintea limpezită, căci a zâmbit de mai multe ori Oiței și a murmurat câteva vorbe neînțelese, dar cari păreau, judecând după chipul său, să fie ceva plăcut.

A doua zi, meșterul n-a mai avut deloc fierbințeli și s-a trezit din îndelunga sa amorțire. Oița nu era acolo, căci văzând că bolnavului îi merge bine, îi îngăduise maică-si să-i țină locul. Alburel a întrebat unde se află, și când i s-a spus unde, s-a arătat tare bucuros. Spre seară a venit și Oița, care fu cât se poate de mulțumită de veștile pe cari i le dete maică-sa înainte de a-i lăsa rândul la veghe. Rămași singuri, Oița și Alburel s-au privit vreme îndelungată, fără să-și vorbească. Nici nu era nevoie, căci ochii și fețele lor își vorbeau cu mai mult spor și mai limpede decât ar fi putut s-o facă buzele lor.

Peste vreo două zile, Alburel se simțea bine, se hrănea binișor și, la sfatul doftoroaiei, încercă să se dea jos din pat spre a învăța să umble din nou, în

picioare. Izbuti să facă, sprijinindu-se temeinic de umărul și brațul Oiței, câțiva pași. În ziua următoare, putu, în sfârșit, să iasă în ogradă și să se miște la aer curat un timp bunicel, ajutat de Oița, căci nu se putea ține singur în picioare. Părea cât se poate de mulțumit de tot ceea ce se petrecea cu dânsul și, dacă îl priveai mai cu băgare de seamă, puteai spune că este chiar fericit. Mergea alături de Oița, se sprijinea des de brațul ei, se priveau cu drag unul pe altul, vreme îndelungată, își zâmbeau dulce tot timpul, dar de vorbit își vorbeau prea puțin. Le plăcea mai mult să se privească, sau să zboare pe aripile gândului, să viseze.

Alburel se gândea că pentru a doua oară ursita sa lucrase în chip ciudat, adică prefăcuse năpasta în fericire. Dacă nu s-ar fi abătut pe capul lui din nou nenorocirea, n-ar fi avut prilejul să fie iarăși fericit. Se pare că destinul său se supune unei legi destul de stranie: nenorocirea naște fericire; pentru a putea sorbi licoarea fericirii, trebuie mai întâi să guste din băutura amară a nenorocului și a durerii. Dar, ca și pe vremuri la Ostra, prețul fericirii de aici n-a fost prea mare. E drept că de data asta el a fost acela care a plătit mai mult iar Oița mai puțin. Dar asta n-avea nicio însemnătate și, dealtfel, așa se și cădea să fie, căci el era bărbat și avea spinare mai răbdătoare. Lucrul de căpetenie era că dânsul se simte fericit și că Oița nu părea să fie în altă stare sufletească decât a sa. Se pare că s-au petrecut cam aceleași prefaceri sufletești ce se petrecuseră, cu opt ani în urmă, la Ostra, când traiul unul lângă altul și primejdia de moarte ce pândeau pe unul dintre ei au zămislit dragostea. Oița se arăta a fi nu numai o prietenă credincioasă care îl îngrijește cu multă dăruire, dar și o femeie care se apropie din ce în ce mai mult de el și nu-i pare rău deloc de ceea ce se petrece cu ea.

Într-un cuvânt, Alburel și Oița retrăiau clipele fericite și, în același timp, zbuciumate, de la Ostra.

„Fericite și zbuciumate,” căci așa cum filosofa uneori Alburel, fericirea îndrăgostiților nu poate fi despărțită de zbucium. De ce oare? Pentru că dragostea înseamnă creație, iar creația înseamnă zbucium, după părerea lui Alburel. Legea asta, așa precum o spunea propria sa experiență, se aplică și la creația artistică, iar acest lucru nu-i de mirare deoarece, după cât își dă el seama, zbuciumul este esența lumii, omul, viața, firea, întreaga existență fiind zbucium, contrazicere.

Asta îl făcea pe Alburel să spună că noi, oamenii, trebuie să iubim zbuciumul, acțiunea, fiindcă ea reprezintă viața, și să urâm liniștea, încremenirea, deoarece ea reprezintă moartea, distrugerea, neantul. Dar toate aceste speculații filozoficești le făcuse mai înainte, în vremea când trăia singur departe de Oița, când zbuciumul inimii sale îl silea să se întrebe ce este viața și ce este moartea. Acum însă, meșterul lăsase filosofia în seama purtătorilor de barbă, el mulțumindu-se numai cu bucuria de a trăi și cu cea mai mare dintre bucurii, iubirea

Iar Oița, care pe vremuri, când era singură, simțea și ea o oarecare aplecare către filosofie (dar către una mai pe înțelesul tuturor, întrebându-se, de pildă, de ce oare se mai mărită muierile astăzi, când bărbații nu-s, de fapt, decât niște musafiri scumpi la vedere), trecuse de partea lui Alburel cu arme și bagaje.

Numai că bucuria lor, ca orice lucru bun, nu ținu mult: peste două săptămâni sosi Pepelea acasă. Oastea țărănească se spărsese aproape în întregime, rămânând doar un mănunchi de vreo cinci sute de străjeri, pe care Lehaci îl oprise lângă sine, la Câmpulung, spre a acoperi adunarea și realcătuirea trupului de oaste, atunci când Moghiloaia s-ar hotărî să pună la cale o nouă răfuială cu câmpulungenii. Reîntoarcerea lui Pepelea fu primită cu mare bucurie de către Bolcaci, de tot satul și chiar și de Oița, deși

Alburel nu prea se așteptase la acest lucru din urmă. Pepelea, cum era și firesc, era în al nouălea cer, căci lipsise mult de lângă neasemuita lui nevestică. Nu mai puțin bucuros fu hâtrul bărbat al Oiței când văzu că bunul său prieten Alburel trecuse cumpăna cea grea și mergea cu pași repezi spre însănătoșire.

În schimb, meșterul zugrav nu mai știa ce simte. Pe de o parte, îi părea bine că își revede bunul său prieten. Pe de altă parte îi părea rău, pentru că îi era teamă că venirea lui va schimba stările de lucruri de până atunci.

Și – într-un fel – așa s-a și întâmplat. Spre mirarea ei, Oița văzu, din prima noapte petrecută alături de bărbatu-său, că simțămintele ei pentru el nu fuseseră clintite sau schimbate cu nimic de către acelea pe care le avea dânsa pentru Alburel. Ea văzu că își iubește mai departe bărbatul, ca și când nu s-ar fi petrecut nimic nou în viața ei sufletească. Asta înseamnă, își spunea ea, după ce Pepelea adormise fericit, că ea îl iubește cu adevărat doar pe dânsul, simțămintele ei pentru Alburel fiind, în chip greșit, bănuite de ea a fi iubire, în vremea când bărbatul îi lipsea de acasă.

Dar, spre spaima și uimirea ei, a doua zi, când se întoarse la bolnav, spre a-l doftorici și a-l ajuta să reînvețe mersul în picioare, își dădu seama că simțămintele ei față de Alburel nu se schimbaseră cu nimic, odată cu venirea lui Pepelea, adică îl iubea ca și mai înainte.

Spaima ei se prefăcu în groază, iar uimirea în uluire, când, întorcându-se seara la bărbat-său, își dădu seama că totuși îl iubește pe el cu adevărat! Bineînțeles, în noaptea aceea n-a închis ochii deloc. Îi era cu neputință să-și dea seama în chip limpede ce se petrece cu ea. Oare îl iubește cu adevărat numai pe Pepelea? Așa i se pare când este lângă el, în brațele lui. Dar de ce simte totuși că-l iubește pe Alburel atunci când se duce la dânsul, când e singură cu el, deși între dânsii nu se petrec

lucrurile cari se petrec între ea și bărbatu-său, dragostea lor fiind cu totul neprihănită?! Asta poate să însemne că îl iubește cu adevărat numai pe Alburel, pentru că, deși între ea și meșter nu există acel lucru care leagă atât de mult femeia de bărbat, dânsa îl iubește totuși. Dar cum se împacă asta cu faptul că ea, atunci când se află lângă Pepelea, simte că-l iubește pe el, pe bărbatu-său? Aici e aicea! Nu se poate ieși din încurcătură, decât spunând că ea nu-l iubește cu adevărat nici pe Alburel. Dar răspunsul ăsta te bagă într-o încurcătură și mai mare: dacă nu-l iubește cu adevărat nici pe bărbatu-său, nici pe meșter, atunci pe cine iubește cu adevărat?! Ar putea răspunde la întrebare numai dacă ar exista un al treilea bărbat pe care să-l iubească. Dar așa ceva nu există în viața ei. Atunci care este adevărul? Adevărul nu poate fi decât unul singur acela ecare l-a bănuț mai de mult și pe care acum nu-l mai poate înlătura: îi iubește pe amândoi în același timp! Păi se poate așa ceva? Iacă, se poate! Faptele i-au arătat că se poate, că a iubi doi bărbați în același timp e ceva cu puțința. Cel puțin la ea! Și la toate femeile cu suflet bolnav ca al ei. Pentru că numai un suflet bolnav poate simți așa ceva. Și o minte bolnavă... Se pare că ea nu mai e în toate mințile.

Va trebui totuși să-i spună toate astea lui bărbatu-său... Ba nu, lui n-o să spună! El n-o să creadă nimic, o să râdă și o să-și bată joc de ea. O să-i spună numai lui Alburel. El este un alt soi de om, mai simțitor, mai înțelegător, mai citit, mai învățat. În cărți scrie despre toate celea. O fi citit el și despre vreun suflet bolnav ca al ei...

XXX

Alburel pătimea și el, dar mai puțin decât Oița. În primele zile ale reîntoarcerii lui Pepelea suferise destul de mult din cauza geloziei și a muștrărilor de conștiință. Când văzu însă că Oița, deși părea tulburată și neliniștită, îi arăta totuși aceeași dragoste ca mai înainte, fu din ce în ce mai puțin gelos. La fel se întâmplă și cu muștrările de cuget. Acum, când trăia în apropierea nemijlocită a lui Pepelea și Oița, când se vădea în chip brutal cine era adevăratul stăpân al Oiței, el se simțea din ce în ce mai puțin vinovat față de bunul său Pepelea. La urma urmei, el nu era decât un admirator nevinovat și dezinteresat al Oiței, iar patima lui pentru ea nu-l stingherea cu nimic pe Pepelea, care era și rămânea bărbatul și stăpânul de fapt al Oiței.

Pasiunea lui pentru nevasta prietenului său putea fi foarte bine asemuită, ba chiar confundată, cu pasiunea unui om de artă pentru frumusețe, căci Oița era pentru el frumusețea femeiască însăși, așa că Pepelea n-avea de ce să fie supărat nici ca soț, nici ca prieten.

Dealtfel, după părerea sa statornică, la care ajunsese încă din primii ani ai patimii lui pentru Oița, bărbații cu femei prea frumoase n-au de ce să se supere dacă nevasta lor place și altuia și dacă ea se vrea și se lasă admirată de toți bărbații. Frumusețea, perfecțiunea este făcută anume spre a fi admirată, și nimic nu poate opri pe oameni să se emoționeze în fața ei și să se desfate. În legătură cu asta, el, Alburel, își amintea de un spectacol dat, în curtea unui han din Liov care slujea ca teatru pentru comedianți, de către o cântăreață ambulantă, nespus de frumoasă și de talentată. Publicul – oameni de toate gusturile și de toate stările, nobili rafinați, burghezi și simpli țărani o ascultau vrăjiți de frumusețea trupului și glasului ei. El, Alburel, urmărea din umbră, împins de curiozitatea sa de observator înnăscut, reacțiile bărbaților în fața artistei și a artei sale. Fiecare în parte și toți la un loc se înfruptau din farmecele ei,

ca și când le-ar fi aparținut, o simțeau a lor, trăiau clipe de desfătare, de extaz, iar ea, la rândul ei, își împărțea farmecele, se dăruia fiecăruia și tuturor. Când ea a tăcut și când a izbucnit uraganul de aplauze, fiecare în parte și toți la un loc tremurau din tot trupul, o sorbeau din ochi, întindeau brațele spre ea, urlau de plăcere și bucurie, iar dânsa le împărțea tuturor surâsuri și bezele, fața și trupul ei de zeiță, inima ei chiar, căci se vedea limpede că în acele clipe ea îi iubea pe toți, fără osebire.

Oare tot ce văzuse el la Liov fusese o reacție firească nu bolnăvicioasă a ființei umane, fusese o pildă rușinoasă sau una vrednică de urmat? Fără nicio îndoială că fusese un lucru firesc și pilduitor!

Atunci, de ce s-ar rușina și s-ar simți el vinovat față de dragul său prieten Pepelea pentru faptul că îi iubește, îi admiră și îi dorește neasemuita lui nevestă? Își spunea Alburel. Și, mai ales, de ce s-ar rușina, s-ar huli singură, s-ar blestema și s-ar canoni Oița, socotindu-se „femeie cu suflet bolnav”, pentru faptul că iubește, în același timp, doi bărbați, pe Pepelea și pe el? Căci sărmana de ea, chiar acum câteva clipe a plecat de la el, plângând în hohote, blestemându-se, chemând moartea ca s-o ia înainte de a-și pierde mințile de-a binelea. Venise să i se spovedească ca unui prieten bun și drag. I-a spus printre hohote de plâns toată durerea ei, și-a mărturisit marea ei rușine și nebunie: aceea de a iubi doi bărbați în același timp.

În zadar a încercat el s-o liniștească spunându-i că așa ceva este de înțeles la o femeie neobișnuită ca dânsa, la „un obiect de artă” ca ea, expunându-i limpede și pe larg teoria lui cu privire la această chestiune și povestindu-i în amănunt întâmplarea cu cântăreața din Liov.

Ea nu l-a înțeles și nici n-a vrut să înțeleagă, pentru că i-a intrat în cap că are „suflet bolnav”, că și-a pierdut mințile și nu mai are mult de trăit.

Iar vinovatul cine este? Desigur că el, Alburel! El și numai el! Căci el i-a răvășit sufletul și

mintea. Dacă o iubește cu adevărat, dacă vrea s-o ferească de nebunie și moarte, trebuie să plece îndată, orice s-ar întâmpla, și să nu-i mai iasă în cale niciodată! Iar asta o va face peste câteva clipe, chiar dacă așa ceva îi va aduce lui nebunia și moartea!

XXXI

Trecuse aproape o lună de zile de când câmpulungenii zdrobiseră, în duminica Floriilor, la Borca și la Broșteni, pe leși și-l spânzuraseră pe căpitanul Podhurcki. Doamna Elisaveta se jurase, chiar în ziua când aflase de prăpăd, că va trece prin foc și sabie întreaga țară a Câmpulungului. Pentru aceasta, ea se pusese pe capul ginerelui ei, cneazul Viszniewiecki, de la care izbutise să smulgă făgăduiala că va porni cu întreaga oaste, nu mult după sărbătorile de paști, împotriva câmpulungenilor. Otrăvirea cneazului de către omul Marghitei care, după părerea Elisavetei, era și omul câmpulungenilor, ținu însă în loc mâna răzbunătoare a Moghiloaiei. Dar nu pentru multă vreme, căci sângele ei de tătăroaică nu-i da pace. După multe zile de stăruință, directe și prin fiicăsa, ea izbuti să-l înduplece și pe ultimul ei ginere rămas în viață, Samuel Korecki, să-și pună pielea în joc de dragul aprigei sale soacre. Armia leșească urma să plece din Iași spre țara Câmpulungului, a doua zi după Ispas.

Aflând de la niște căpitani leși beți turtă, cu prilejul unui ospăț în curtea domnească, despre aceste planuri, logofețelul Gligore Ureche a alergat în taină la bunul său prieten Lehaci și i-a adus totul la cunoștință. Cu acest prilej, el i-a mai dat o știre prețioasă, orheienii, oameni de margine ca și

câmpulungenii, sătui de birurile grele ale Moghiloaiei, hotărâseră să se răscoale și să se ia de piept cu doamna. N-ar strica ca oastea câmpulungeană să dea mâna cu aceea a răzvrătiților orheeni, spre a-l lovi împreună pe Korecki, înainte ca acesta să năvălească asupra țării Câmpulungului.

Lehaci i-a mulțumit din suflet bunului și credinciosului său prieten și a plecat îndată la Orhei, unde s-a întâlnit cu capul orheenilor, căpitanul Hâncu. Acesta a primit cu bucurie poftirea vestitului căpitan de oști câmpulungean și s-au înțeles să cadă asupra leșilor, pe nepusă masă, chiar în ziua de Ispas, când Korecki va fi în toiul pregătirilor de plecare. Pentru a nu le ghici planurile, Lehaci și Hâncu s-au înțeles ca oștile lor să se întâlnească la Românești pe Prut, cu două zile înainte de înălțare, iar de acolo să se lase în grabă spre Iași, mergând însă numai noaptea, astfel ca în ziua sorocită să bată la porțile orașului de scaun al Moldovei și să intre înăuntru fără a mai aștepta poftirea Moghiloaiei și a ginerelei ei.

După ce s-a înapoiat la Câmpulung, Lehaci împreună cu Pepelea și Alburel alcătuiră un corp de oaste de o mie de săbii – cinci sute de străjeri și cinci sute de glotași — și făcură pregătiri pentru a pleca, bine înarmați și cu vîpt îndestulător, spre Prut. Hotărâră să pornească la drum cu o săptămână înainte de înălțare, spre a se putea întâlni cu orheeni în ziua sorocită.

Înainte de a pleca spre câmpul de bătaie, oastea câmpulungeană făcu praznic mare și se veseli. Mergea să lupte hăt, departe de casă, iar fiindcă așa ceva era un lucru mai puțin obișnuit pentru munteni, capii oștii au găsit cu cale să ospăteze strașnic și să desfete oamenii, pentru a intra în foc voioși și cu inimă ușoară. Cele mai frumoase clipe ale praznicului le trăiră atunci când începură întrecerile ostășești. Căci le încântau ochii și le înfierbântau inimile nu numai meșteșugul ori

măiestria celor ce se măsurau în jocuri, ci și întrecerea în sine, înfruntarea dintre cele două tabere aflate față în față, aceea dintre străjeri și dintre glotași, care stârnea atâta freamăt și bătaie de inimă, fiecare îndemnând cu strigăte și șuierături pe cei din tabăra lui și perpelindu-se pentru izbânda alor săi.

După alergările de cai, cu sau fără sărituri peste stăvili, după luptele călare și luptele pe jos, urmă întrecerea cea mai îndrăgită, jocul cel mai răspândit în țara Câmpulungului (și în multe alte ținuturi românești), jocul păstorilor numit *fuga ciobanului* sau *oină*.

Întrecerile aveau loc la marginea Câmpulungului, pe o pajiște din lunca apei Moldovei. Ele se desfășurau nu numai în fața întregii oști, ci și în fata întregului târg, căci câmpulungenii veniseră toți în păr, ca să vadă meșteșugitele jocuri și întreceri ale dragilor lor oșteni cari îi feriseră de atâtea ori de jafuri și prăpăd. Întrecerea între oiniști era așteptară cu nerăbdare nu numai fiindcă era vorba de un joc frumos și îndrăgit de toată lumea, dar și pentru că se înfruntau cei mai iubiți oameni ai câmpulungenilor: hazliul și dibaciul Pepelea cu înțeleptul și iscusitul Lehaci. Toata lumea se întreba cine va izbuti oare să învingă: ceata de oști a străjerilor având ca staroste pe Lehaci, ori ceata glotașilor având în frunte pe Pepelea?

Nevestele căpitanilor și ale târgoveților ședeau în față pe niște scânduri de brad așezate pe scurtături și prinse în cuie. Oița și Dafina așteptau cu inima purice și cu răsuflarea tăiată să vadă al cui bărbat este mai ager, deși izbânda cetei nu atârna numai de starostele ei. Nevasta lui Pepelea se perpelea nu numai de grija lui bărbatu-său, ci și din altă pricină, nemărturisită prieteniei sale, dar chită. de aceasta. Îl căuta cu ochii peste tot, printre oșteni, pe Alburel, căci căpitanii ședeau în mijlocul oamenilor lor. După multe căutări îl zări,

în sfârșit, nu departe de ea, în mijlocul unor străjeri.

Era slab și abătut și sta cu capul plecat, cufundat în sine, fără să arunce măcar o privire spre băncile muieretului. Lucru ce o neliniști și mai mult pe Oița. Trecuse mai bine de o lună de când se despărțiseră. Ea înțelesese de ce Alburel plecase de la ei, pe neașteptate, încă beteag, împotriva stăruințelor lui bărbatu-său de a mai rămâne. Într-un fel, îi făcuse bine, căci plecarea lui spărsese buba, și ea se mai liniștise nițel. Dar o și tulburase, căci îl iubea încă și tânjea după el. Iar asta o făcea să se rușineze de ea însăși și să-și blesteme „sufletul ei bolnav”.

Deodată lumea începu să clocotească, răscolită de strigăte, chiote, șuierături și pușcături de sâneată. Mulțimea primea așa cum se cuvine cele două cete de oiniști cari intraseră pe câmpul de întreceri. Fiecare ceata avea unsprezece oameni. În frunte mergea, cu o bătă ciobănească și o minge cât pumnul în mână, judele jocului, care urma să cârmuiască întrecerea, adică să vegheze ca rânduiala jocului să nu fie încălcată, și care însemna boabele, adică punctele fiecărei cete. Judele aruncă banul sfârlează în sus, pentru ca sortii să spună care ceată începe jocul în apărare, adică „la bătaie” și care, în atac, adică „la prindere”. Norocul fu de partea lui Lehaci, care alesese atacul. Oamenii săi se răspândiră pe câmpul de joacă, un covor verde de vreo optzeci de pași lungime și vreo patruzeci lățime, tivit pe margini cu var. Ei se așezară în trei șiruri de câte trei la o depărtare de vreo douăzeci de pași unul de altul, încât alcătuiau un fel de năvod cu patru ochiuri mari prin cari trebuia să se strecoare oiniștii aflați „la bătaie”. Capul și fundul năvodului viu era străjuit de cei doi oiniști cari nu intraseră în șiruri cu ceilalți tovarăși din ceata lui Lehaci.

Oamenii lui Pepelea rămaseră în capul câmpului de joacă și se așezară cu toții pe un singur șir. Oinistul din frunte trecu la bătaie și lovi mingea cu bâta, trimițând-o cu putere spre fundul câmpului. Lehaci, care păzea fundul, alergă în întâmpinarea mingei și izbuti s-o prindă din zbor. Străjerii de pe margine izbucniră în urlete și chiote de bucurie, căci făcuse o mișcare măiastră și, peste asta, ceata lui Lehaci câștigase două boabe. Oinistul care bătuse mingea o porni pe partea stângă, în fugă, spre fundul câmpului, încercând să se strecoare printre oamenii lui Lehaci și să se întoarcă „acasă” pe partea cealaltă, așa cum cerea regula jocului. Dar când ajunse la primul ochi, cei patru oiniști din tabăra potrivnică îl luară în primire cu mingea, trimisă grabnic în fund, de la Lehaci, spre cap. Ei se prefăceau că vor să-l lovească dar când „fugarul” se răsucea în loc și făcea față, cu palmele pavază, celui ce voia să-l lovească, acesta trimitea iute mingea, peste capul lui, celui din spate, silindu-l pe fugarul încolțit să se răsucească din nou pe călcâie, spre a face față noului potrivnic. După câteva frecușuri de felul ăsta, fugarul se zăpăci, și unul din cei patru potrivnici care îl încolțiseră îl prinse cu spatele la el și-l burduși năpraznic cu mingea în spinare, de răsună tot câmpul. Mulțimea de pe margini, din amândouă taberele, izbucni în chiote, șuierături și strigate de bucurie, căci fusese o lovitură de mare măiestrie, care aduse cetei lui Lehaci încă două boabe. Omul lovit ieși din joc și mingea fu trimisă spre capul câmpului de joc, pentru a trece la bătaie al doilea om din ceata glotașilor, care începuse s-o cam bage pe mânecă și se cam fâstâcise.

Pepelea oftă și înjură în gând, dar fața lui rămase senină, spre a nu-și descuraja oamenii din ceată. Pentru a le întări încrederea în ei, trecu el la bătaie. Lovi mingea năprasnic și o trimise ca din tun spre fundul câmpului de joc. În zadar făcu Lehaci un salt de zmeu ca s-o prindă din zbor, căci

ea trecu mult deasupra capului său și poposi hăt departe, dincolo de fundul câmpului, ceata lui Pepelea câștigând astfel două boabe. De astă dată lunca clocoti în cinstea măiestriei veselului și iubitului staroste al glotașilor Până când mingea fu culeasă și trimisă spre cap, Pepelea, fugind iepurește, ajunsese la al doilea ochi. Aici îl luară în primire oamenii lui Lehaci. Ca și pe primul fugar, îl răsuciră pe toate fețele, dar nu-l putură prinde descoperit, căci Pepelea se învârtea ca un titirez și făcea față potrivnicului care voia să-l burdușească. În sfârșit, unul dintre oamenii care-l încolțiseră își pierdu răbdarea și trase cu mingea în el. Pepelea își feri trupul cu o mișcare unduioasă de dănțuitoare și mingea trecu pe lângă el. Până când să fie culeasă, el o și cotise la dreapta și ajunsese la ochiul al doilea de pe partea dreaptă, adică la ultima stavilă de trecut înainte de a ajunge „acasă”. Aici, oamenii lui Lehaci îl răsuciră din nou, ca pe o sfârlează. Sfătuiți de neamiș ei întârziău să lovească în el cu mingea, spre a-l ameți bine, înainte de a trage într-însul. Pepelea le oblici îndată gândurile și de aceea rămase dintr-o dată nemișcat trăgând numai cu ochiul la zborul mingii peste capul lui, ispitind în felul ăsta pe potrivnici ca să tragă în el. Momeala prinse, și unul din oiniști trase din spate cu mingea în el. Pepelea însă îl chitise cu coada ochiului și se feri în lături cu dibăcie. Apoi din câțiva pași fu „acasă”, fără să dea vreo boabă cetei lui Lehaci. Ispravă care fu salutăată cu chiote și pușcături de mulțimea de privitori. Întăriți de pilda starostelui lor, urmăritorii doi oiniști izbutiră și ei să facă ocolul câmpului de joc și să se întoarcă acasă neburdușiți. E rândul lui Lehaci să se neliniștească. El trimise din om în om vorbă ortacilor săi să facă schimburi de mingi cât mai iuți, așa încât să prindă pe potrivnic pe picior greșit. Sfatul său se dovedi osebit de înțelept și oamenii lui Pepelea fură burdușiți și scoși din joc până la unul. În felul ăsta, ceata lui Lehaci încheie prima parte a jocului cu

optsprezece boabe, în vreme ce Pepelea avea numai două. În tabăra străjerilor de pe margini era sărbătoare mare, în vreme ce în aceea a glotașilor era tristețe.

Urmă a doua parte a jocului: ceata lui Lehaci trecu „la bătaie” iar a lui Pepelea „la prindere”. Ca să le ia piuitul glotașilor, Lehaci bătu el mingea întâiul. Mingea ajunse departe în fund, ceea ce îi aduse încă două boabe, făcând astfel douăzeci de boabe. Neamisul se strecură apoi cu dibăcie printre ochiuri și ajunse neatins înapoi, acasă. Ceata lui Pepelea se afla la un pas de înfrângere. Trebuia să joace fără greș, dacă voia să câștige. Deși tovarășii săi de ceată amuțiseră și înlemniseră, iar sprijinatorii săi din mulțime tăceau ca peștii în tigaie, Pepelea șuiera vesel și trimetea vorbă ortacilor săi să se țină tari, căci are el ac de jocul potrivit.

Și chiar așa era. Când bătu al doilea om din ceata lui Lehaci, Pepelea se săltă ca o papură și prinse mingea din zbor, câștigând două boabe. Apoi începu să descante mingea cu mișcări de solomonar, în văzul mulțimii și strigând în auzul tuturor:

Carate/ Conopate / Netie / Congropate...

Văzduhul fu gata să se spargă de hohotele de râs ale mulțimii privitoare, pe care „vrăjile” lui Pepelea o făcu seră să se țină cu mâinile de burtă. În vremea asta, Pepelea scoase pe furiș o sulă groasă din buzunar și înțepă de vreo zece ori mingea care era făcută dintr-un ghemotoc de păr de cal având la mijloc nisip, totul fiind închis într-o învelitoare rotundă, lucrată din petice de piele cusute strâns. Apoi trimise mingea în față și, odată cu ea, și vorba ca oamenii de la primul rând să tragă dintr-o dată în potrivit, în așa fel ca acesta să pună mâinile pavăză. Sfatul său fu ascultat, și când cel de-al doilea om a lui Lehaci se apără de

lovitură cu palmele, se trezi cu fire de nisip în ochi. Alergă orbește spre fund și când ajunsese în cel de-al doilea ochi fu lovit cu ușurință, căci nu mai vedea bine. Următorul păți la fel, al treilea, tot așa, și cei ce urmau, așisderea. Văzând această minune, lumea izbucni în hohote de râs, pricepând că Pepelea făcuse vreo coțcărie, ca să-și rădă de potrivnici. Lehaci râdea și el, mirosind despre ce-i vorba Numai judele se uita uimit, nepricepând de ce oamenii lui Lehaci umblau ca orbeții și erau scoși din joc unul după altul și de ce mulțimile privitoare se tăvăleau pe jos de râs. Pepelea alergă iute la el și-i spuse ca să-i dea câștig de cauză cetei lui Lehaci, căci el folosisese mijloace necurate, că vrăjise mingea, ceea ce rânduiala jocului nu îngăduie. Judele, care era cam sărac cu duhul, nu pricepu gluma și vesti cu glasul său tunător: „Ceata glotașilor pierde, fiindcă s-a dat cu dracu!”

Vorbele prostănacului fură paie peste foc; lunca Moldovei clocotea ca un vulcan din pricina hohotelor de râs ale mulțimii și ținu așa până când întrecerea se sparse și căpitani porunciră oamenilor să meargă la masă. Ajunși în tabără, oamenii se ospătară cu sârg, câștigătorii rămășagurilor își băură vinul împreună cu cei ce le pierduseră, apoi toată lumea intră în corturi și se culcă sătulă și desfătă.

XXXII

Lehaci-neamiș dădu pinteni sirepului, trecu în cap și se depărtă nițel de ceilalți căpitani ai armiei. Înainte de a ajunge în creștetul dealului Cetățuie și a plănui de acolo, cu întregul sfat de război, cum să lovească Iașii, voia să fie singur cu gândurile

sale. Niciodată nu fusese atât de tulburat ca acum, în ajunul mării răfuieli cu înverșunații dușmani ai câmpulungenilor, Moghileștii și liota de jupăni care le ținea hangul la jefuirea și împilarea norodului moldovean.

Tulburarea îi era sporită de oboseală. Drumul până aici, la porțile cetății de scaun a Țării Românești Moldova, fusese de-a dreptul istovitor. Câmpulungenii porniseră din țara zimbrilor spre Prut cu o săptămână înainte de Ispas, spre a se întâlni cu orheenii la vremea sorocită.

Se mișcaseră numai noaptea.

Ziua se pitulasera prin păduri sau prin crânguri și se odihniseră nesimțiți de iscoadele domniei. Alburel era starostele călărimii, Pepelea al glotașilor, iar el, Lehaci, căpitanul întregii oști.

După cinci nopți de orbecăire prin glod și beznă, mergând pe șleaul cel mare al Sucevei și al Botoșanilor, dar ocolind târgurile, armia muntenilor ajunsese la Românești, pe apa Prutului. Aici îi așteptase căpitanul Hâncu, în fruntea a patru mii de glotași și a o mie de călăreți orheieni.

Au prăznuit cu toții, printr-un mare ospăț, frăția de luptă ce se închea. Toată lumea a mâncat, a băut și s-a veselit, în afară de Alburel, care zâmbea silit și abia se atingea de bucate și de băutură. Tovarășii săi de ospăț gândeau că era bolnav, că răcise pe timpul unei prăvăliri de nori, când fusese udat până la piele. Dar numai el, Lehaci, știa care era adevărata boală a sârmanului meșter zugrav ce-i mistuia sufletul și-i surpa trupul.

Oștile se lăsaseră în jos, spre miazăzi, de-a lungul Prutului și, după două nopți de drum întins, fără popasuri, ajunseseră la Țuțora, sat aflat cu o poștă mai spre răsărit de Iași, în locul unde se găsește străvechiul vad, cu același nume, peste Prut. De aici s-au abătut spre apus și, urmând șleaul cel mare al Iașilor, au ajuns, în zorii zilei de Ispas, în preajma cetății de scaun a Moldovei. Oștile s-au împrăștiat în pădurile din jurul

Tomeștilor și Buciumului, unde au făcut tabăra. În vreme ce oamenii se hodineau, căpitanii au plecat spre dealul Cetățuia, de deasupra Iașilor, din creștetul căruia târgul și șesul Bahluiului se văd ca în palmă.

Când fu aproape de culme, Lehaci se opri și așteptă să fie ajuns clin urmă de tovarășii săi de drum. Mai făcură împreună doar câțiva stânjeni pe cărarea cea subțire, despicateă cândva cu securea în inima codrului ce înveșmântează Cetățuia, când în zarea luminișului se ivi vârful pătrat și alb al turnului Goliei. Se opriră cu toții ca la un semn, descălicară și lăsară fugarii în seama vistavoilor cari îi pitulară în desișul pădurii. Apoi, aproape în brânci, spre a nu fi văzuți din vale, înaintară până sus, în creștetul dealului, unde luminișul se lărgea. Se lungiră pe iarbă și începură să scotocească nerăbdători cu privirile lunca Bahluiului, târgul de scaun și dealurile ce-l străjuiau, de jur-împrejur, ca niște ziduri de cetate.

După un răstimp destul de lung de tăcere, Hâncu, căpitanul orheienilor, zise, păstrându-și încă mâinile streășină la ochi:

— Am ales un loc cum nu se poate mai bun. De aici nu ne poate scăpa nimic vederii.

— Așa e, căpitane, îl întări un ostaș, de aici se vede în vale ca în palmă și poți citi totul ca într-un ceaslov cu slove înflorite. Să ne căznim să citim și glodurile papistașului de Korecky...

— Nu pare a se sinchisi de noi, zise cu glas zeflemitor Hâncu. Poți număra pe dește corturile din vale. Nu prea s-a grăbit să ne iasă în întâmpinare.

— Totuși se vede destulă oaste pe șesul Nicolinei, pe lunca din fața Socolei și pe cea din fața Buciumului. Văd acolo și călăreți, ba chiar și ceva tunuri, zise Lehaci cu glas moale și tărăgănat

Hâncu își încreți fruntea, încruntă ochii și, după ce cercetă încordat câțeva vreme valea și socoti în

gând, mișcând din buze și numărând pe degete, spuse liniștit.

— Nu-s mai mult de trei mii de săbii, pedestrime și călărime la un loc. Firește, mâine vor fi mult mai mulți. Asta numai dacă noi îi vom da răgaz lui Korecky, dacă-l vom lăsa în pace.

— Crezi că numai atâta oaste a putui s-adune până acum leahul? întrebă unul cu îndoială în glas.

— Da, cred că l-am luat pe nepusă masă și n-a avut vreme să-și adune oștile risipite prin mai toate târgurile Moldovei, răspunse Hâncu, la fel de liniștit ca mai înainte.

— După cât știu eu, intră din nou în vorbă Lehaci, cneazul Korecky are destulă oaste nu numai la Iași dar și în târgurile din apropierea lui, de pildă la Podul Iloaiei, la Târgul Frumos și la Hârlău. Despre oștile de la Botoșani și Vaslui nu mai vorbesc, căci sunt ceva mai departe de cetatea de scaun.

— O fi având el oști, nu zic ba, dar le are acolo, nu aici! vorbi Hâncu, cu glas un pic asprit. Aici nu se văd.

— Poate că n-o fi vrând Korecky să fie văzute, spuse Lehaci cu o ușoară înțepătură în glas.

— Crezi că papistașul ne întinde vreo cursă? îl întrebă, oarecum îngrijorat, un orheian pe căpitanul câmpulungenilor.

—Nu sunt sigur. Dar așa ceva e un lucru foarte obișnuit pe câmpul de bătaie, răspunse Lehaci.

— Vra să zică e numai o bănuială a domniei tale, nu ceva sigur, spuse Hâncu. Eu unul rămân la părerea mea că l-am prins pe piciorul stâng pe Korecky și că e bine să-l izbim chiar la noapte, că e bine să batem fierul cât e cald.

— Să nu ne frigem mâinile, zise Lehaci privind încrunțat în zări.

— N-o să le frigem deloc, se împotrivi Hâncu, abia stăpânindu-și glasul. O să-i lovim pe lefegii la miezul nopții, când dorm duși.

Lehaci sări ca ars și-l privi pe orheian plin de nedumerire și mirare:

— Cum? Să-i lovim în crucea nopții? Să dăm o mare luptă fără a putea urmări și cârmui desfășurarea ei?

— Va fi lună plină, ca și noaptea trecută. Cerul e senin, așa că la noapte o să se vadă ca ziua în amiaza mare, spuse Hâncu apăsând pe fiecare cuvânt și privind țăriile, unde începuseră să licărească primele stele ale nopții ce se lăsa.

— Oricât va fi de senin și oricât ne-ar lumina opaițul lunii la noapte, nu va fi destul pentru a putea vede ca lumea mișcările luptei, se împotrivi din nou și cu îndârjire Lehaci. Deoarece aici e vorba de aproape zece mii de oameni cari se înfruntă, o asemenea încheștare trebuie desfășurată la lumina zilei.

Un bătrân orheian intră în vorbă cu gând de împăciuire și vorbi cu glas blând.

— Așadar, căpitane Lehaci, ești împotriva unei lupte de noapte și ții cu orice preț să lovim pe leși mâine, pe lumină.

—Nu s-ar spune că țin, cu orice preț, la părerea mea, spuse Lehaci cu glas scăzut. Eu nu reprezint decât o parte mică din armia ce urmează a se bate, așa că nu pot sili pe aceia care intră în joc cu putere mult mai mare decât noi, câmpulungenii, să facă așa cum socotesc eu că-i bine. Eu nu vreau nimic altceva decât să cumpănim bine, fără pripeală, ceea ce avem de făcut.

Și căpitanii se sfatuiră vreme îndelungată. Lupta de păreri s-a dus numai între Lehaci și Hâncu.

Hâncu a stăruit ca lupta să se dea îndată. El e sigur că Korecky n-a avut timp să adune oști destule pentru apărarea Iașilor. Nu-i adevărat că leahul strânsese din vreme oaste pentru a porni împotriva țării Câmpulungului. A fost doar un zvon neîntemeiat, pornit de la niște căpitani leși beți. Cea mai bună iscoadă a orheienilor de la curtea Moghileștilor, hatmanul Cârstea Orăș, i-a

trimis vorbă de curând că deși doamna Elisaveta a ținut morțiș ca ginere-său să strângă oști și să treacă țara Câmpulungului prin foc și sabie, acesta nu i-a făcut voia, fiind sigur că răfuiala cu muntenii l-ar costa mult timp și sânge. Firește, acum când papistașul se vede pe neașteptate cu o armie puternică în față, se grăbește din răspuț să strângă oaste cât mai multă la Iași. Tocmai de aceea trebuie lovit, înainte de a-și aduce întăriri.

Lehaci i-a răspuns că deși nu se poate pune prea mult preț pe bunacredință a unui bețivan din Orăș, s-ar putea ca știrile pornite din gura căpitanilor leși să nu fie adevărate, și deci Korecky să nu aibă oaste numeroasă strânsă la Iași. Totuși lui i se pare ciudat faptul că ginerele Moghiloaiei și-a trecut dincoace de Bahlui, pe șesul cei mare de la răsărit de târg, puținele sale oști, în loc să le păstreze pe malul stâng, lipite de cetate. Asta înseamnă că Korecky dorește o înfruntare în câmp deschis cu dușmanii săi, deci se simte tare, chiar mai tare decât cele trei corpuri de oaste ce le are în față. Asta dovedește că leahul are oaste numeroasă ascunsă în păduri și crânguri, că are, cum se spune în grai căpitănesc, putere de pândă, rezervă numeroasă, cu care să lovească în clipa potrivită, pentru a înclina cumpăna izbânzii în partea sa.

Hâncu îi răspunse căpitanului câmpulungean că Korecky s-a încumetat să-și așeze ostile sale cele puține dincoace de Bahlui, în câmp deschis, din pricină că nu se așteaptă la o luptă hotărâtoare în timpul nopții, așa ceva fiind un lucru cu totul neobișnuit, și din pricină că are oști puternice în drum spre Iași, de care este sigur că vor ajunge aici, pe câmpul de bătaie, înainte de ivirea zorilor. Tocmai de aceea el trebuie lovit îndată. Și trebuie lovit cu toate forțele deodată, fără a se mai păstra puterea de pândă, pentru a fi zdrobit cât mai repede. Dacă Lehaci se va împotrivi, el îl va lovi singur pe leah căci are oaste de două ori mai numeroasă decât dânsul.

Neamișul spuse că deși nu împărtășește părerile căpitanului oștilor orheiene, nu-l poate lăsa să se bată singur și că va porni și el la luptă, la miezul nopții. Cu o singură condiție: să se oprească o putere de pândă puternică, cel puțin o mie de călăreți, pentru a face față oricăror împrejurări neprevăzute.

Hâncu se învoi pe dată, dar spuse că el nu se va despărți de călăreții săi. Să rămână în pândă călăreții câmpulungeni. După ce se înțeleseseră unde și cu ce putere să lovească fiecare, căpitani plecară în grabă la oștile lor spre a da poruncile trebuitoare, astfel ca la miezul nopții înfruntarea cu armia lui Korecki să poată începe.

La întâiul trâmbițat al cocoșilor, oastea lui Hâncu, rânduiește pentru bătaie pe șesul Bahluiului, porni la luptă, învăluită în mantia de argint a crăieșii nopții. Călăreții săi trecură fără să descalece pârâul Nicolina și mergând pe sub dealul Galata, se îndreptară la trap spre așezările de dincolo de apa Bahluiului, Rufeșeni și Copou, ce străjuiesc dinspre apus cetatea de scaun, ținând să le cucerească din mers și să zăvorească astfel drumurile ce vin dinspre Târgul Frumos și Hârlau, pentru a ține în loc oștile de întărire pe cari Korecky, după părerea lui Hâncu, voia să le aducă pe câmpul de luptă din fața Iașilor. Căpitanul orheienilor nu-i însoți, ci ramase cu pedestrima, care era hărăzită să ducă greul luptei în încleștarea ce urma să se desfășoare pe șesul Bahluiului. Cei patru mii de glotași ai săi trebuiau să lovească în somn oștile de lefegii aflate în fața Iașilor, în luncă, între pârâul Nicolina și pârâul Nebuna, să ajungă cât mai repede la Bahlui și să treacă dincolo, pe malul stâng, sub zidurile cetății de scaun, spre a se răfui cu Moghileștii la ei acasă.

În dreapta orheienilor era orânduiește să se bată câmpulungenii. Cei cinci sute de glotași ai căpitanului Pepelea trebuiau să răzbată cât mai repede până la Bahlui, să treacă apa și apoi să se

îndrepte spre miazănoapte, să pună stăpânire pe satul Holboca și să desăvârșească astfel împresurarea și zăvorârea cetății de scaun pe la răsărit și miazănoapte.

Călărimea câmpulungeană rămăsese, ca putere de pândă, pe dealul Bucium, ascunsă în pădure, pentru a sări într-ajutor acolo unde nevoile și neprevăzutul luptei o vor cere.

Căpitanul Hâncu își îndreptă temeiul oștii sale spre satul Podul Roș, de pe malul drept al Bahluiului, care străjuia la miazăzi cetatea de scaun și podul de peste apă, ca un zid lung și gros. În luncă era liniște ca într-un cimitir, semn că lefegii leși dormeau duși în taberile lor, cu sânețele făcute piramidă. În curând se ivi în bătaia lunii o pădure de corturi. Liniște de mormânt. Încă un semn că Korecky și oamenii săi habar n-aveau ce-i așteaptă. Orheienii se apropiară tipul de tabără și, la un semn al lui Hâncu, năvăliră spre corturi, cu săbiile și șpăngile în vânt, și le străpunseră cu sete. Nicio mișcare, niciun vaiet. Corturile erau goale!

Răscoliră tabăra, și nici urmă de viață. Nici măcar tăciuni stinși ori cenușe. Era limpede că tabăra fusese goală de la început și că ceea ce văzuse Hâncu de pe Cetățuia, cu câteva ceasuri înainte, nu fusese decât o mascaradă menita să amăgească pe prostănaci.

„Se pare că ncamișul Lehaci a avui dreptate: „Korecky ne-a întins o cursă, își zise căpitanul orheenilor. Trebuie să fim cu ochii în patru. Cine știe ce capcană ne așteaptă! Oricum, lunca este goală: papistașul și-a pitit oștile înapoia zidurilor cetății și a satelor din jurul Iașilor“.

Îndemnat, de aceste gânduri, Hâncu trimise îndată, prin ștafete călări, porunci către căpitanii săi, ca întreaga pedestrimă să se strângă pe mijloc și să se îndrepte în grabă spre Podul Roș. Era limpede că în acest sat, lung de o leghe și înțesat cu case de piatră, din fața Iașilor, își îngrămădisese

Korecky cea mai mare parte din oastea sa de pe șesul Bahluiului.

Și Hâncu nu se înșelase deloc, căci orheenii au mers mai bine de un ceas prin luncă, fără să întâlnească altceva decât corturi goale. În schimb, când au ajuns în apropierea Podului Roș, lunca se cutremură de răzbubuiuri de pive și săcălușe și de pușcături de archebuze și sânețe. Rândurile din față ale orheenilor fură secerate, și văzduhul se umplu de strigăte și vaiete.

Hâncu sări din șa și dădu căpitanilor săi poruncă grabnică să-și subțieze oștile, să se apropie prin manevre bruște și repezi de marginea satului și să împingă tunuri în față; trupurile de oaste de pe aripi să se răsfrângă, să ocolească satul și să-l lovească din coastă și din spate; să se folosească săgeți cu șumuioage aprinse care, împreună cu tunurile, să prefacă satul într-o mare de flăcări.

Nu trecu mult, și de pe acoperișurile caselor, din șure și din curți, se înălțară spre cer limbi uriașe de foc și vâlătuci groși de fum. Pălălăile înroșiră bolta de argint, așa că Podul Roș, străvechiul și nenorocosul străjer al cetății de scaun, pe care soarta îl hărăzise, încă de la naștere, pârjolurilor, își binemeritase și de data asta numele. Perpeliți de pojar și înăbușiți de fum, lefegiii năvăliră năucii, în față și pe lături, unde orheienii îi așteptau cu arcurile și cu sânețele și-i vânau ca pe șoareci.

Hâncu își frecă mâinile bucuroși că i-a venit de hac lui Korecky și că în curând va putea trece podul în cetate, spre a-i pârjoli, în bârlogul lor aurit, pe leah și pe soacră-sa mai dihai decât pe lefegiii lor din Podul Roș.

Dar bucuria orheianului fu scurtă. Undeva, departe, în spatele oștii sale, în tainiți și neguri nepătrunse de sulițele lunii, se auziră tropote surde de cai, zornăit înăbușit de zale și zăngănit abia simțit de arme. Hâncu se răsuci în loc, își puse mâinile streășină pe frunte și încercă să străpungă depărtările. Numai că ochii și „opaițul lunii”, cum

grăise de curând Lehaci, nu-l ajutară la fel de bine ca urechile și șoptirile zefirului de mai. Dar nu-i fu greu să-și de seama despre ce e vorba. De aceea strigă cu glasul său tunător: „Stânga-n prejur! Puneți mâna pe ce aveți, pe coase, pe furci, pe prăjini, pe arcane și fiți gata! Vin husarii! Faceți strigare mai departe!“

Poruncile lui fură repetate ca un ecou neîntrerupt de-a lungul întregii sale oști. Căpitanul însuși smulse o prăjină lungă și noduroasă din mâna unul glotaș, făcu semn unei cete să-l urmeze și se îndreptă în fugă spre locul de unde se vestea furtuna. Zvonul de luptă se întetă, freamătul luncii crescă și în curând se iviră, în bătaia lunii și a vâlvătailor pojarului, zburând spre el, niște balauri cu aripi și solzi de aramă pe cari limbile de loc le făceau și mai roșii și cari se prefăceau în argint, ori de câte ori fumul îmbrobodea pălălăile și regina nopții își recăpăta puterile.

Freământul luncii devenit tunet, balaurii își lungiră capetele cu ochi scăpărători și uraganul se prăvăli cu urlate și scrâșnete năpraznice asupra cetei lui Hâncu. Orheianul își încordă trupul, se proțăpi temeinic pe picioare și împinse icnind înaintea prăjina ținută strâns cu amândouă mâinile, ținând pieptul unui călăraș încotoșmănat în aramă. Simți o zguduitură năucitoare, însoțită de un zvon spart de tîpsie lovită, și căpitanul se trezi, lungit pe spate într-un smârc cleios. Lângă el se zbătea, ca un cărăbuș cu burta-n sus, un cavaler cuirasat. Hâncu sări în picioare, trase pala sa cea grea din teacă și-l lovi cu amândouă mâinile peste viziera pe jumătate desfăcută. Un horcăit scurt și leahul nu mai mișcă. Orheianul, buimăcit un pic de căzătură, se trase deoparte, într-o adâncitură spre a-și veni în fire și a urmări cum se descurcă oamenii din ceată, gata să le sară într-ajutor. Nu se descurcau rău. Așezați în rânduri strânse, cu picioarele țepene, împlântate zdravăn, ca niște bulumaci, în pământ, smulgeau din zbor, cu arcanele, călăreții înzăuați

din șa, ori îi prăvăleau la pământ cu prăjinile sau cu furcile. Cavalerii cari scăpau pe lături erau luați în primire de rândurile de cosași, cari le retezau picioarele cailor și le frângeau călăreților gâtul.

Până să se desmeticeasca Hâncu, călăreții escadroanelor cuirasate se scurseseră cu toții și se înfundaseră în pădurea de glotași din spate, cari îi așteptau bine pregătiți în fața satului în flăcări. Îndată se auziră chiote, buluceli, bufnituri, bușeli, răcnete, vaiere, nechezături, zornăituri, zăngănituri, zdrăngănituri și toată zarva și zavera iadului. Căpitanul se aruncă pe un cal fără stăpân și se repezi spre temeiul oștii sale. Dar când ajunse acolo, cavalerii zburători pieriseră ca prin farmec. Cea mai mare parte dintre ei zăceau lați la pământ, mistuiți de valurile nesfârșite de orheieni, iar cei ce scăpaseră teferi își luaseră câmpii, înebuniți de spaimă. Din cele două regimente cuirasate pe cari Korecky le ținuse bine ascunse în luncă și le aruncase în spatele pedestrimii orheiene, nu mai rămăsese nimic.

Hâncu dădu porunci scurte căpitanilor săi și porni în fruntea oștii spre podul de piatră de la Vadul Roș, pentru a trece Bahluiul și a lua în piept zidurile cetății de scaun și ale curții domnești.

În vreme ce oastea orheiană se pregătea să treacă podul din fața Iașilor, în dreapta ei, câmpulungenii se pregătesc și ei să treacă un pod: cel din fața Tătărașilor. Dar, din nefericire, podul nu era de piatră, ci de lemn și ardea cu troznituri, burdușit cu paie aprinse de către lefegiii aruncați de oamenii lui Pepelea peste Bahlui. „Oastea șugubățului” ajunse acolo după lupte crâncene de-a lungul pârâului Nebuna și de-a latul luncii din fața Buciumului, unde Korecky nu mai așezase corturi goale, ci palânci de stejar și cule de piatră, tixite de oameni și scule de luptă. Bahluiul era umflat de viiturile de primăvară și nu putea fi trecut cu picioarele. Oamenii din primele rânduri ale glotimii câmpulungene se opriseră în fața

podului în flăcări și-și frângeau mâinile neputincioși. Dar în curând sosi din urmă descurcărețul lor căpitan, care fără să se gândească mult, strigă: „Pune-ți mâna pe prăjini și după mine!“ Apoi se repezi pe pod, în mijlocul flăcărilor, c-un arac în mână și începu să îmblătească paiele și stinghiile aprinse, stârnind un potop de scântei în juru-i. Oamenii săi îl urmară îndată și, ciomăgind aprig flăcărilor, potoliră un pic pojarul, tăind prin vâlvătăi cărări strâmte, pe cari glotașii câmpulungeni se strecurară, cu mustățile pârlite, dincolo, pe malul stâng al Bahluiului în frunte cu hazliul și îndrăznețul lor căpitan, care-și freca de zor cu mâneca mundurului sprâncenele năpârlite, suduind amarnic pe Moghiloaia, se repezică pe urmele lefegiilor ei. Aceștia luaseră însă drumul codrului de pe dealul de lângă sat, căci țărani din Tătărăși, aflând că sosesc mântuitorii norodului de birurile, dăjdiile, și podvezile cele grele ale Moghileștilor și de jaful oștilor străine, îi întâmpinaseră cu furcile și coasele și-i puseseră pe fugă.

Pepelea lăsă în sat un trup de oaste bine înarmat și se repezi spre Holboca cu restul oștii sale, pentru a zăvorî drumurile spre Prut și spre cetatea Hotinului, locul unde obișnuiau să se băjenească Moghileștii când erau la ananghie.

În vremea aceasta Hâncu ajunsese sub zidurile curții domnești și încerca să le aburce cu scări de lemn și cu funii cu cârlige în cap. Avea pierderi mari, căci întâmpinase apărare înverșunată la intrarea în cetatea de scaun, iar de pe zidurile curții Moghiloaiei se revărsau valuri de uncrop și smoală topită.

Pentru a-și potoli năduful, dăduse poruncă să se arunce săgeți aprinse peste palaturile Moghiloaiei. Acoperișurile ardeau de zor și pojarul începuse să se lase spre caturile de jos, luminând tot târgul și învăluindu-l în fum înecăcios.

Dar și de data aceasta bucuria lui Hâncu ținu puțin. Spre revărsatul zorilor, se auzi pe șesul Bahluiului tropote năpraznice de cai și zvon asurzitor de luptă. Când se luminează bine de ziuă, Hâncu văzu cu groază că întregul șes al Bahluiului, de la Nicolina și până la Nebuna, era potopit de călăreți înzăuați. Korecky ținuse în taină, în pădurile de pe Galata, vreo patru mii de cavaleri cuirasați, pe cari îi aruncase spre ziuă în spatele pedestrimii orheiene, îngrămădită în cetatea de scaun, tăindu-i orice putință de retragere și pregătindu-i nimicirea.

Abia acum își dădu scama Hâncu câtă dreptate avusese înțeleptul căpitan al câmpulungenilor, când îi spusese că Korecky are oaste numeroasă și puternică strânsă în jurul leșilor și că le întinde răsculaților o cursă plină de primejdii. Dar era prea târziu!

Plin de obidă și fierbând de mânie neputincioasă, căpitanul orheienilor încercă să dreagă ceea ce mai putea fi dres, adică să-și facă drum de retragere, spre Prut, mergând cu oastea strânsă buluc, lovind puternic și rupând într-un singur loc zăgazul cuirasați din șesul Bahluiului. Țelul acesta ar fi fost mai ușor de atins, dacă și-ar fi ținut cu el mîna sa de călăreți și n-ar fi trimis-o la dracul în praznic!

Îi mai mînea totuși o nădejde: ajutorul călăreților câmpulungeni pe care îi oprise ca putere de pîndă pe dealul Bucium, la stăruințele iscusitului căpitan de oști Lehaci. Numai de la neamiș îi putea veni mîntuirea! Nu încapă îndoială că ei văzuseră tot ce se petrecuse în zorii zilei și, dându-și îndată seama de primejdia de moarte ce-i pîndea pe orheieni, porniseră către dînsul spre a-l scăpa de la pieire. Să pornească și el fără zăbavă în întîmpinarea lor, lovind, în același timp cu ei și în același loc, stăvilarul de fier din lunca Bahluiului.

Îmbărbătat de aceste gânduri și nădejdi luminoase, căpitanul orheienilor porunci să se sune

încetarea luptei și adunarea oștilor. După scurtă vreme, se puse în capul armiei sale, trecu în grabă podul peste Bahlui și făcu cale întoarsă, cu oștile strânse buluc, pe drumul pe care venise cu atâta risipă de sudoare și sânge.

Când avangărzile sale depășiseră de puțin Podul Roș, care mai fumega încă, în zare se iviră, sclipind în bătaia soarelui, călăreți înzăuați fără număr, cari veneau în galop spre pedestrima orheiană. Pânzele subțiri de glotași fură străpunse cu ușurință și Hâncu se trezi în fața unui puhoi uriaș de cavaleri cuirasați cari se îndreptau în goana cailor spre temeiul oștii sale.

Căpitanul își dădea seama că ceasul ispășirii marii sale greșeli de a nu fi ascultat sfatul altora mai prevăzători și mai înțelepți decât el a sunat. Hotărât să-și vândă scump pielea, dădu poruncă pedestrimii să se risipească îndată în luncă, pe rânduri cât mai multe, pe o mare adâncime, astfel ca dușmanul să întâmpine stăvili cât mai numeroase.

Pentru a-și îmbărbăta oamenii, se puse în fruntea unui trup de oaste și ieși în întâmpinarea potopului de cavaleri zburători. Primele rânduri ale vrăjmașului fură secerate și aruncate la pământ, cu coasele, furcile, prăjinile și arcanele. Dar altele veneau valuri-valuri, din spate, ca dintr-un zăpor uriaș. În curând întreaga oaste orheiană fu potopită și copleșită de vrăjmașii îmbrăcați în fier. Glotașii ședeau neclintiți în calea puhoiului purtător de groază și moarte, dar cădeau unul câte unul.

Hâncu sărise pe un cal și alerga de la un cap la altul al oștii sale, împărțind porunci și sfaturi, imbarbătându-și oamenii și dându-le el însuși pilde de neînfricare și vitejie. Dar, în vreme ce se îndrepta spre unul dintre trupurile sale de oaste greu încercate, fu înconjurat de o ceată de cinci cavaleri cuirasați. Doborî din șa cu spanga doi dintre ei, făcu față altora doi, dar primi din spate o lovitură de lance care-l doborî de pe cal, cu burta

la pământ. Sări în picioare îndată, desprinse buzduhanul de la cingătoare și-l azvârli icnind în coiful legeiului ce-l despărțise de cal. Acesta se prăbuși cu capul în jos sub burta calului pornit în galop, cu un picior prins în scară măturând pământul. Hâncu își trase jungherul de la brâu și încercă să-l împlânte în pieptul calului unui lefegiu care voia să-l doboare, dar simți fierul rece al unei lănci străpungându-i pântecul, se prăbuși la pământ într-un lac de sânge și nu mai știu nimic de el.

În vreme ce oastea orheienilor trecea prin clipe de grea cumpănă, pe șesul din fața Podului Roș, Lehaci în fruntea călăreților săi făcea eforturi deznădăjduite să frângă cercul de fier din jurul ei și s-o scape de la o pieire ce părea de neînlăturat. Văzuse cu durere încă din zorii zilei, de pe dealul Bucium, cum s-a închis uriașa capcană în care Korecky îl atrăsese pe sărmanul Hâncu. Și-a dat seama îndată că nu mai poate fi vorba de a câștiga bătălia, căci aveau de înfruntat o putere copleșitoare, ci doar de a scăpa de la nimicire trupele orheiene, a se trage împreună cu ele în locuri ferite și a se întoarce apoi fiecare de unde a venit. De aceea, hotărâse, împreună cu Alburel, să lovească și să frângă, cu puteri unite, într-un singur loc, lațul de fier care se strângea în jurul gâtului lui Hâncu, să dea mâna cu orheienii lui și, luptând în retragere, împreună cu ei, să iasă afară din capcană, astfel ca până la asfințitul soarelui să fie înapoi în pădurile din jurul Buciumului și Tomeștilor, urmând ca în timpul nopții să răzbată fiecare, pe căi ocolite, la drumurile ce trebuiau să-i poarte înapoi acasă.

După ce Lehaci a trimis poruncă lui Pepelea ca glotașii câmpulungeni să lase totul baltă la răsărit de Iași și să se tragă îndată spre miazăzi, la Bucium, făcând un ocol prin Tomești, călărimea câmpulungeană porni în galop spre acel loc din șesul Bahluiului unde se auzea freamăt de luptă și

se vedeau nori de praf și de fum. Au întâmpinat împotrivire înverșunată din partea regimentelor cuirasate ale lui Korecky încă de la primii pași pe cari i-au făcut în luncă. Prin loviri cu puteri unite și copleșitoare pe fâșii înguste, prin străpungeri adânci și mișcări îndrăznețe și iscusite, dar, mai ales, prin jertfe grele, călăreții moldoveni izbutiră ca până la prânzișor să-și deschidă un drum, e drept cam îngust, dar care ajunsese până în apropiere de locul unde se desfășura marea înclăștare între orheieni și lefegiii leși.

Alburel se întrecuse pe sine. Fără să-i pese de moarte, se arunca, în fruntea călăreților săi, acolo unde era primejdia mai mare, tăind cu sabia, doborând cu lancea și făcând gol în jurul său. El se dovedise viteaz și mai înainte, la Borca și Broșteni, când câmpulungenii se bătuseră, la ei acasă, cu leșii, dar aici, în bârlogul Moghiloaiei, se arătase mai viteaz și mai neînfricat ca oricând. Numai că nu se bătea ca mai înainte, cu zâmbetul pe buze și cu priviri senine, ci cu fața întunecată și ochii mistuiți de un foc lăuntric. Oamenii săi simțeau că are ceva pe suflet, dar nu știau ce. Numai Lehaci știa ce alean îi căznește sufletul și trupul. Neamișul își spunea sieși mereu: „Sărmanul Alburel, își caută singur moartea! Trebuie să-l păzesc!” Căuta să-l domolească și să-l ferească, atâta cât îi era cu putința. Dar prea mult nu putea să-l ocrotească, deoarece Alburel era starostele călărimii, iar împrejurările prin cari treceau îl sileau să alerge acolo unde se ducea greul luptei și unde era primejdia mai mare, ca să dea pilde vrednice de urmat de către oamenii săi.

Toate au fost bune, numai că pe la mijlocul dimineții câmpulungenii începură să bată pasul pe loc, căci Korecky, văzând că este amenințat să i se sfarme capcana și să i se smulgă prada, își întetise mult loviturile. El izbea cu înverșunare sporită, din față și de pe lături, strângându-și vrăjmașii

necruțător, din toate părțile, ca un teasc răsucit din ce în ce mai mult.

Lehaci, cari cârmuiau lupta pentru despresurarea orheienilor, alerga, scăldat în sudori reci, de-a lungul și de-a latul oștilor lui, îndemnând și îmbărbătând oamenii, sfătuind căpitanii, trimițând întăriri acolo unde era nevoie și pornind el însuși, când dârzenia oștenilor se clătina, în fruntea cetelor, la izbeli și tăieri. Dar, din păcate, mai mult decât să păstreze ceea ce câștigaseră, nu puteau înfăptui. După vreo trei ceasuri de străduințe de a-și deschide mai departe drum către Hâncu, neamișul hotărî să țină sfat de război cu capii trupurilor de oaste de sub porunca sa. Trebuia găsit ceva care să le îngăduie a relua înaintarea și a da mâna orheienilor, cari se aflau la o fugă de cal de dâșii. Dacă mai băteau mult pasul pe loc, teascul lui Korecky, care se strângea încet, dar fără contenire, i-ar fi strivit ca pe niște ciorchini de strugure.

Tocmai când sfatul de război era mai în toi, se auziră în apropiere, dinspre dealul Galata, tropote de cai, chioțe, scrâșnete de săbii încrucișate, îndemnuri și înjurături în limba cea dulce a moldovenilor. Căpitanii sparseră îndată sfatul și se urcară în fugă pe o movilă din apropierea lor. Ceea ce văzură îi făcu să ȋopăie de bucurie ca niște copii și să se îmbrățișeze ȋntre ei: pe aripa stângă veneau dinspre Galata, lovind în leși și făcând gol ȋn jurul lor, călăreți moldoveni. Erau cei o mie de călăreți orheieni ai căpitanului Răutu trimiși noaptea trecută de Hâncu, pe sub dealul Galata, spre Rufșeni și Copou, pentru a ȋmpresura Iașii pe la apus.

ȋn curând, călăreții orheieni deteră mâna cu câmpulungenii. Căpitanul Răutu povesti lui Lehaci cum se face că s-au ȋntâlnit:

ȋncă din timpul nopții, când trecea pe sub dealul Galata, spre Rufșeni și Copou și a auzit foieli de oameni și nechezături de cal ȋn pădurea de pe deal,

și-a dat seama că e ceva șubred în lupta care începuse în crucea nopții, la cererea stăruitoare a lui Hâncu. El și-a văzut însă de treabă și a mers mai departe acolo unde i se poruncise, mai ales că cei pe care îi simțise în coasta sa, nu l-au supărat cu nimic. După ce a ajuns la Copou și a aflat de la țărani că oștile de lefegii de la Târgul Frumos și Hârlău trecuseră, cu o săptămână înainte, prin satul lor și făcuseră tabără în Iași și prin împrejurările târgului de scaun, Răutu și-a dai seama că Korecky l-a dus de nas pe Hâncu și că deci locul călăreților orheieni este pe câmpul de bătaie din șesul Bahluiului și nu prin curțile țăranilor din Copou. De aceea a hotărât să facă îndată cale întoarsă și să sară în ajutorul fraților săi orheieni. Când a ajuns în lunca Bahluiului și a văzut vânzoleala din locul unde se băteau leșii și călăreții lui Lehaci, a crezut că acolo e temeiul luptei și într-acolo trebuie să se îndrepte. Așa se face că acum își strâng bucuroși mâinile.

Cu oști de două ori mai numeroase decât avuseseră înainte de a se întâlni, călăreții orheieni și câmpulungeni porniră la navală împotriva lefegiilor cari îl împresuraseră pe Hâncu și, după mai puțin de un ceas de luptă, dădură mâna cu pedestrașii orheieni. Deși se prăpădiseră mai bine de jumătate dintre ei, iar căpitanul lor zăcea fără cunoștință, rănit de moarte, glotașii nu înclinară steagul și se bătură neînfricați și neclintiți până în clipa despresurării lor,

Pe sârmanul Hâncu l-au găsit întins pe o targă, într-o viroagă, vegheat și îngrijit de vistavoiul său. Avea fierbințeli mari și aiurea. Când l-a văzut pe Lehaci l-a privit lung, părând că-l recunoaște și îi cere iertare. Neamișul l-a sărutat înlăcrimat pe obraz, știind că se va prăpădi, căci cei cu mațele străpunse se sting de arșiți și de aprinderea sângelui.

După ce și-au ridicat răniții și și-au îngropat morții, glotașii orheieni, împreună cu călăreții cari

le aduseseră mântuirea, au pornit înapoi spre Cetățuia și Bucium. Dar reîntoarcerea lor n-a fost o preumblare plăcută, ci o neconținută luptă, căci erau loviți din trei părți de cavalerii cuirasați ai lui Korecky care se căzneau cu înverșunare să-i strângă în teasc și să-i sfarme oscior cu oscior. Lovitura cea mai puternică au primit-o spre seară, când lefegiii au văzut că ostile răsculaților, cari luptau în retragere cu iscusință, le scapă printre degete și se afundă în pădurile de stejar de la miazăzi de Iași, unde puteau fi cu greu urmărite, chiar și în nopți cu lună plină. Korecky s-a folosit de cele mai bune regimente cuirasate pe care le avea la îndemână. Și de data aceasta, aripa stângă, aflată în calea furtunilor de fier ce porneau de pe dealul Galata, a fost cea mai greu lovită. Călăreții câmpulungeni, cari se băteau în dreapta, au sărit în ajutor și au izbutit să-i pună pe fugă pe leși, împiedicându-i astfel să taie și să zăvorască drumul de retragere al oștilor răsculaților.

Cu acest prilej căzu greu rănit iubitul și viteazul căpitan câmpulungean Alburel. El călărea împreună cu Lehaci, în fruntea trupurilor de oaste ce puseseră pe fugă pe lefegii, când, depărtându-se mai mult decât trebuia de oștenii lor, au fost înconjurați de o ceată de călăreți înzăuzați leși. Neamișul și meșterul zugrav se repeziră spre lefegii cu săbiile scoase și cu caii în două picioare, ca să-și deschidă drum înapoi, spre oamenii lor, care se apropiau de ei în galop. Un husar leah țâșni din spate spre Lehaci, încercând să-l străpungă cu lancea. Alburel îi taie însă calea și-l doborî din șa, dar se prăbuși și el la pământ, lovit, din coastă, cu lancea în tâmplă, de către un alt husar, aflat în dreapta sa. Tocmai atunci sosiră din urmă călăreții câmpulungeni, cari culcară la pământ ceata de lefegii și-și despresurară căpitani.

Alburel zăcea în nesimțire, în brațele lui Lehaci, care sărise în ajutorul lui. Avea o rană cât un bănuț de mică la tâmpla dreaptă. I-au spălat-o îndată cu

rachiu tare, i-au oblojit-o cu scamă unsă cu alifie de pătlagină și i-au strâns-o în feși curate. Deși rana părea ușoară și nu sângera aproape deloc, nemișul era alb ca varul, fiindcă își dădea seama că viața bunului său prieten și tovarăș de luptă era amenințată, loviturile la tâmplă fiind cât se poate de primejdioase. Cu ajutorul oștenilor săi făcu o targă din lemn de corn, o acoperi cu frunziș, îl așeză deasupra ei pe Alburel, care zăcea mea în nesimțire, și atârând-o între doi cai, porni cu dragul său prieten și cu întreaga sa oaste, spre padurea Bucium. Acum, după ce izgoniseră pe cei ce voiau să le zădărnicească retragerea, nu-i mai despărteau decât puține ceasuri de locul unde puteau să se odihnească un pic și să-și îngrijească răniții.

Când se întunecase de-a binelea, armia răsculaților se afla în adâncul pădurilor de la miazăzi de Iași. Orheienii s-au tras către șleaul Țuțorei pentru a trece Prutul și a se îndrepta spre locurile lor de baștină

Câmpulungenii s-au tras, la rândul lor, în aceeași noapte, pe drumuri ocolite, către Târgul Frumos, pentru ca de acolo, urmând șleaul Pașcanilor și al Fălticenilor, să se întoarne în neînfrânta țară a zimbrilor.

XXXIII

Chervanul merge cu coviltirul strâns, pentru ca soarele să încălzească obrajii reci și palizi ai rănitului. E atât de multă viața, în această zi luminoasă de mai, în jurul lui, și atât de puțină pe fața sa de băiețandru, adumbrită de aripile morții! Lunca Siretului răsună de cântecele cintezelor și al mierlelor, de strigătele pitpalacilor și de zumzetul

albinelor și bondarilor, iar văzduhul, săgetat de lunecarea rândunelelor și lăstunilor, sfâșiat de iureșul sitarilor, străpuns de sulițele craiului tăriilor și răscolit de clocotul vieții, freamătă prelung, ca un bucium, și cheamă la trăire. Dar el aude numai zvonul de bronz, dulce și moleșitor, îmbierile toropitoare, cântecul înșelător de rusalcă, ispitirile de știmă ale morții. Doarme somnul lui cel adânc, întrerupt arareori de răstimpuri scurte de trezie. Doarme un somn fără vise, căci fața lui de serafim nu se involburează, nările lui subțiri nu zvâcnesc, pleoapele sale străvezii nu se clintesc, buzele sale încondeiate nu se frământă, chipul său de înger e senin și tihnit. Doar fruntea îi este încrâncenată de strânsoarea feșilor înfiorate cu un boboc de răsură. Acolo, sub petalele însângerate, îmbobocește neantul, neființa, somnul cel fără de zbucium și fără de liman.

Privindu-l, Dafina își spune, zdrobită de durere, că bunul și vechiul ei prieten e pe cale să părăsească lumea această neîncăpătoare pentru un suflet atât de mare ca al său. Ea a îngrijit mulți răniți, pe vremuri, în timpul răzmeriței. Cei cu lovituri sângerânde la tâmpla, cari cad în leșinuri adânci, curmate de treziri scurte și netulburate de dureri, nu mai au scăpare...

Dar Oița nu știe de asta. Nici nu presimte. Nici nu vrea să-și închipuie. Nici să bănuiască macar.

Alungă orice gând întunecat. Sugrumă orice temere. Ucide în fașă orice spaimă. Se înverșunează în nădejdi luminoase. Se îndârjește în rugi fierbinți și nesfârșite.

Numai puhoiul de lacrimi nu-l poale stăvili. Numai suspinele nu le poate stăpâni. Nici zbuciumul pieptului. Nici zvârcolirile inimii.

Ochii i-au rămas pironiți pe fața lui neprihănită și senină de arhanghel blând și sfios. Pândește cu priviri încordate orice zvâcmre a vieții gata s-o încălzească la focul ochilor ei, s-o ațâțe și s-o învâpăieze cu vâlvătaile inimii sale. I-ar picura în

vine, până la ultimul dram sângele ei fierbinte, ca să i-l învioroze pe al său și să-i îmbujoreze obraji. I-ar da sufletul ei, ca să-l ținuiască pe al lui în trup.

I-ar da zilele sale de femeie tânără, ca să i le prelungească pe ale lui și ca să-și plătească datoria față de el. Căci ea l-a împins pe marginea genunei.

Îl aude pe vizitiu oftând și spunând ca pentru sine: „Acum se hodinește. S-a bătut ea un zmeu! Mai vitejește decât toți! Dar l-au doborât tâlharii. Ca pe mulți dintre câmpulungenii noștri. Ca și pe bieții orheieni. Oh, dacă nu era vânzare! Dacă nu ne vindea un mișel, o iudă!“ Dar ea, deși știe că a fost mare prăpăd pe șesul Bahluiului, nu crede că el a căzut din vrerea ursitei sau a vrăjmașului. Ea crede că dânsul și-a căutat singur izbăvirea de suferință, tihna cea fără sfârșit. Iar la asta, ea, cu văicărelile și neghiobia ei l-a împins!

Dinspre Lespezi se aude larmă de omenet, tropote de cal și zăngănit de arme. Dafina tresare. Acolo e bărbatu- său cu oamenii lui cari se bat pentru a chezășui oștii țărănești tragerea spre munți. Dincolo de Dolhasca, pe șleaul Fălticenilor, Pepelea deschide, cu săbiile și cu țașurile glotașilor săi, drum spre apa Moldovei și spre porțile neînfrânatei cetăți de cremene a câmpulungenilor.

Soarele pogoară cătră munți. Încep alintările zefirului și boarea răcoroasă a înserării. Oia privește cu ochi neclintiți spre flăcăiandrul cel adormit. O, doamne, își mișcă pleoapele! Iată-l că deschide ochii săi mai albaștri decât cerul acesta senin de mai. O descoperă, și fața i se face și mai luminoasă și neprihănită. Un zâmbet sfios îi înflorește pe buze, desvelindu-i dinții săi albi și sclipitori. O privește cu ochii învăpăiați de dor și dragostea și, ca întotdeauna, îi vorbește nu prin cuvinte, căci între ei s-a statornicit, încă din clipa când s-au cunoscut, un grai mult mai limpede, mai bogat și mai deschis decât cel al buzelor, graiul

ochilor. „O, tu ești, draga mea? În sfârșit, suntem din nou împreună. Ce greu mi-a fost. Iad a fost. Ce nesăbuintă. Nebunie curată! Cum aș putea trăi fără tine? Cum aș putea să te scot din viața mea? Cum mi-aș putea păstra mintea întreagă, fără a avea măcar nădejdea de a te vedea și auzi cândva? Cum aș putea izgoni în negura uitării chipul tău de zână, luceferii aceștia neasemuiți, zâmbetul acesta de crăiasă? Așa-i c-am fost nebun? Nu, tu nu ești vinovată cu nimic! Nu tu m-ai împins la hotărârea mea nesăbuită. Dealtfel să știi că nu ai „suflet bolnav! Ai suflet neobișnuit: suflet mare, nobil, gata de jertfă, de a se dăruia, de a se frânge ca o pâine caldă și a se împărtași lumii întregii...”

Oița îl privește cu dragoste de fecioară și duioșie de mamă, ca precistele zugrăvite de el, înțelege tot ce-i spun ochii lui de copil mare și-i răspunde, tot în graiul lor tainic, că nu se mai rușinează de dragostea ei pentru dânsul. Da, îl iubește curat și cu adevărat, așa cum îl iubește și pe Pepelea, și pe maica ei, și pe taică-său, și pe Dafina, și pe Lehaci și pe toți muntenii aceștia cari-și varsă sângele pentru neatârnarea Țării Românești a Moldovei, așa după cum își iubește casa în care s-a născut și tot ce o înconjoară, însuflețit și neînsuflețit, așa după cum iubește munții, pădurile, apele, țara ei dragă, Câmpulungul, așa după cum semenii ei, oamenii, iubesc tot ceea ce face parte din viața lor de toate zilele, de ieri, de astăzi și de mâine. Da, o spune deschis, iubește, iubește, căci ăsta-i omul: iubire. Da. Omul e iubire!

Alburel înțelege totul și e fericit că iubește, adică e om cu adevărat, și că iubește o ființă minunată ca aceea care-l privește drăgăstos și revarsă asupra lui torentul inimii sale pline de iubire. E fericit și simte o dorință copleșitoare de trăire, o sete arzătoare de viață. Da, acum vrea să trăiască să trăiască la nesfârșit, alături de făptura aceasta fermecătoare și bună, care este sensul

însăși al vieții sale! Acum viața i se pare din nou vrednică a fi trăită.

Fericirea ce-l încearcă pe Alburel este așa de mare și atât de coplășitoare, îl îmbată și îl toropește atât de mult, încât el adoarme cu zâmbetul pe buze. Și cu ochii deschiși.

Oița îi zâmbește mai departe și-l privește cu dragoste și duioșie nesfârșită. Nici ea, nici el nu-și dau seama că somnul lui e somnul cel fără sfârșit.

XXXIV

Amiaza aceea de vară era înăbușitoare, și boierii cei buhăiți și bărboși din convoiul de prinși erau learcă de sudoare. De mult nu mai fuseseră asemenea călduri prin părțile Hârlăului. Dinspre câmpul de bătaie veneau duhori de leșuri împuțite și de baligă încinsă. Cu o zi în urmă, adică în a treia zi a lui August al leatului 1616, fusese mare prăpăd pe câmpia de la Drăcșani. Fusese o zi cumplit de jalnică pentru Elisaveta Moghilă și Samuel Korecki. Skendrr, iscusitul pașă al Silistrei, trimis de către padișah ca să pună capăt domniei Moghileștilor și dominației poloneze în Moldova, prefăcuse în praf și pulbere armia leșească de lefegii a ginerelui Moghiloaiei.

Acum Elisaveta, frate-sau și întregul divan se îndreptau străjuiți de călăreți moldoveni, spre Hârlău, unde îi aștepta noul domn al Moldovei, Radu-Mihnea-vodă. Din rândul prinșilor lipsea primul sfetnic a lui Alexandru-vodă și al doamei Elisaveta, boierul Nistor Ureche care, înțelept ca întotdeauna, fugise din vreme la Hotin, căci nu avusese niciun fel de încredere în ușuratecul și îngâmfatul Samuil Korecki care nu călca nici pe

departe pe urmele strălucitului căpitan de oști ce fusese cumnatul sau, răposatul cneaz Viszienwiecki. Moghiloaia mergea împreună cu frate-său, în chervanul din capul convoiului. Fiu-său, Alexandru-vodă, și ginerele său, Korecki, fiind socotiți a fi prada sultanului, rămăseseră în seama lui Skender-pașa. Feciorul ei cel mic, Bogdan, mergea ceva mai înapoi, împreună cu unchiul său, Nicoară Prăjescu.

Doamna sta pe gânduri lângă frate-său Toma, care nu scotea nici el vreo vorbă. Ziua ce trecuse fusese cea mai neagră zi din viața ei. Nu numai pentru faptul că îi adusese dezastrul ce puse capăt domniei Moghileștilor în Moldova și îi aruncase în robie feciorul și ginerele, dar și pentru că îi adusese cea mai mare înjosire prin care poată să treacă o femeie. Se gândea cu scârbă și cu groază la clipele acelea cumplite. În vreme ce ea încerca să scape cu fuga, împreună cu fiu-său Bogdan, frate-său Toma, Nicoară Prăjescu și câțiva oșteni din straja domnească, fusese ajunsă din urmă de un pilc de spahii. Fără să țină seama că au în față o femeie de neam mare, fără să se sfiască de copilul și fratele ei, au răstignit-o pe iarbă, după ce i-au smuls veșmintele de pe ea, și au rușinat-o unul după altul. Erau vreo douăzeci, dar n-au izbutit s-o necinstească decât o jumătate dintre ei, căci spre norocul său, a sosit un agă care a scos-o din mâinile siluitorilor și a luat-o cu sine.

Aga Selim s-a purtat domnește cu ea și, pe timpul nopții, a adăpostit-o în cortul lui. Bineînțeles, ca orice oștean care nu avusese de multă vreme femeie lângă sine, și-a luat ce i se cuvenea ca gazdă. Și tocmai asta a fost marele ei noroc, care îi poate schimba din nou soarta: aga a plăcut-o mult ca femeie, chiar s-a îndrăgostit de dânsa, după părerea ei, și i-a propus s-o ia în haremul lui din Stambul, ca nevastă legiuită, după toate rânduielile Coranului.

Nădejtile avântate pe care i le-a trezit acest mărinimos agă, om distins, bogat și încă în putere, curajul pe care i l-a dat această fericită întorsătură a roții norocului și toate gândurile legate de ea îi luminaseră fața și îi umpluseră ochii de atâta bucurie, încât Toma o întrebă mirat și cu ironie în glas:

— Ce-i cu tine, surioară? Văd că ești așa de radioasă, încât îmi vine a crede că te afli într-o caleașcă aurită, sărbătorind o mare victorie!

— Radioasă nu sunt încă, dar optimistă, da, răspunse Elisaveta zâmbid. Încă o dată norocul meu proverbial mă scoate din încurcătură.

Toma holbă ochii la ea.

— Ai înnebunit?! Despre ce fel de noroc mai poate fi vorba acum, când am pierdut totul, chiar și onoarea?

Elisaveta continuă să zâmbească misterios:

— Până aseară gândeam și eu ca tine. Începând de azi dimineață însă, gândesc cu totul altfel.

— Dar ce dracul s-a întâmplat astă-noapte?

— Ehei, noaptea se scrie istorie!

— Ce „istorie” puteai scrie pe o mână de paie cu un agă cărunt și buhăit?

— Ehei, acest „agă cărunt și buhăit” este unul dintre cei mai bogați oameni din Stambul și are mare trecere pe lângă padișah..

— Și ce legătură are asta cu tine și cu istoria?

— Asta-i primul bulgăre de zăpadă ce se va rostogoli și va dezlănțui avalanșa norocului meu nedesmințit și al măreției sale de nezdruncinat.

Nemeșul o privi cu milă și dezgust:

— Ești la fel ca jucătorul decavat cari a găsit un bănuț de aramă pe fundul buzunarului și crede nebunește că-și va reface cu ajutorul lui întreaga sa avere pierdută într-o noapte de nenoroc și viciu...

— Dacă nu vrei să m-ascuți!

— Poftim, te ascult: în ce fel o să rostogolească amantul tău de o noapte avalanșa „proverbialului tău noroc”?

— În felul în care o poate face un om influent și putred de bogat pentru o femeie de care s-a îndrăgostit!

Nemeșul izbucni în hohote de râs:

— S-a îndrăgostit de tine! Ha, ha, ha! Peste noapte! Ha, ha, ha! De una ca tine!

Elisaveta îl întrerupse indignată:

— De ce râzi ca un dement?

— Ai dreptate: ar trebui să plâng. Să-ti plâng de milă. Dai n-o fac, pentru că știu că, uneori, femeile se cam ținesc după anume vârstă...

— Ești un porc. Eu am ramas și voi rămâne mereu tânără! Și nu-s ținută câtuși de puțin! Ti-am spus purul adevăr: s-a îndrăgostit lulea de mine, m-a cerut de nevastă și m-a rugat să-l urmez la haremul său din Stambul.

— Nu cumva vrea să te facă favorita lui?

— Nu mă îndoiesc o clipa că o va face! O femeie ca mine...

— Nici eu nu mă îndoiesc... că te-ai scrântit la cap. Pesemne că din cauza dezastrului de ieri.

— Scrântit la cap ești tu! Află că mi-a spus că nu poate trăi fără mine și m-a rugat în genunchi să-l urmez la Stambul!

— Vei fi având tu meșteșugul și vrăjile tale, nu zic ba! Dar să știi că îndată ce-i va trece nebunia și va da cu ochii de codanele lui din harem, te va azvârli la gunoi și vei avea soarta cadânelor căzute în dizgrație: vei deveni roaba care va căra țeșutul cu murdării al suratelor.

— Ești un prost. Află că s-a jurat că o să-mi refacă viața și slava nu numai mie, ci și odraslelor mele domnești. Pentru început, îndată ce vom sosi la Constantinopol, Alexandru și Bogdan vor primi rangul de *capugi-bașa*, într-un regiment de *topraklii*. Bineînțeles, cu condiția ca să se turcească...

Toma rămase ca trăsnit.

— Cum?! Vrei să-i turcești?! mugi el surd.

— De ce nu! Vreau să le dau iarba fiarelor care să le deschidă porțile ferecate ale înaltelor dregătorii turcești, răspunse liniștită pioasa catolică și ilustra corespondentă a papei Borghese.

— Și nu ți-e rușine de lume, de creștinătate?!

— Nu-mi pasă de ce vorbește lumea despre mine!

— Nici despre ceea ce se va scrie, după moartea ta, în hronice?!

— Ți-am mai spus: eu trăiesc de dragul vieții, nu de dragul lumii sau al istoriei!

Toma o privi în miezul ochilor cu dispreț și-i vorbi plin de sarcasm:

— Dacă toanele sau gluma proastă a destinului te-a aruncat în istorie, atunci trebuie să ții seama de ea. Altminteri, istoria se va răzbuna cumplit pe tine: vei fi pururea batjocorită; copiilor, nepoților, strănepoților și stră-strănepoților tăi le va fi rușine că se trag din tine, iar neamului tău îi va fi silă de tine!

Elisaveta zâmbi cinic:

— Toate astea au să mă lase rece, pentru ca eu o să fiu de mult gheață ori țărână.

Toma îi spuse cutremurat de indignare și dezgust:

— Până acum credeam că nenorocirea vieții tale a fost îngâmfarea, ambiția ta nemăsurată. Acum îmi dau seama însă că un altfel de cancer te-a ros pe dinăuntru și ți-a adus ruina: egoismul tău monstruos.

— Eu egoistă?! Așa vorbești tu despre acea care te-a dus în spinare o viață întreagă?

Toma dădu frâu liber revoltei și disprețului pe cari tirania surorii sale mai mari le zăgăzuiseră atâta amar de vreme:

— Așa vorbesc! Ești înspăimântător de egoistă. Ai întrecut chiar și fiarele sălbătice, căci ți-ai devorat proprii tăi pui, pe cari i-ai jertfit țărilor tale egoiste. Pe toți cei din jurul tău, pe o rază de o sută de poștii, i-ai mâncat fripți: ți-ai trimis pe

lumea cealaltă sau în robie feciorii, ți-ai lăsat fetele vădane, curățându-ți, unul câte unul, ginerii; ți-ai ucis cumnatul, ți-ai prefăcut în slugă fratele: ai scăldat în sânge, opt ani de-a rândul, întreaga Moldova: ai jefuit, ai împilat și ai nefericit milioane de oameni; ai înfometat și ai ucis mulțimi de copii nevinovați! Toate astea le-ai făcut numai de dragul proprii tale ființe, singura pe care o iubești și căreia îi recunoști dreptul la viață! Oamenii de teapa ta sunt o pacoste, o primejdie permanentă pentru obște, căci sunt de un egoism atât de monstruos, încât ar fi în stare să dea foc lumii întregi pentru a-și dezmoți mâinile, dacă crivățul i-ar surprinde undeva, într-un pustiu de gheață... Mi-e scârbă de tine! Mi-e rușine că sunt frate cu tine! Plec, căci mi-e greață să te mai privesc sau să te mai simt în preajma mea!

Nemeșul Toma sări din chervan, fără s-o învrednicească pe soră-sa măcar cu o privire, și o porni năuc spre coada convoiului, scuișând cu scârbă în urma sa.

XXXV

În dimineața aceea de sfârșit de vară, fruntea de cremene a Giumălăului strălucea ca o diademă crăiască, pe care Oița o privea fermecată, de pe prispa casei părintești. Dar strălucirea și farmecul ce-i veneau dinspre zări păleau pe lângă acelea ce-i veneau din inimă: astăzi simțise pentru întâia oară vădindu-se în sân acea minune vie pe care ea o aștepta, în fiecare zi, de zece ani în șir. Fiecare mișcare, fiecare zvâcnire a pruncului îi înfiora trupul și o umplea de o bucurie fără margini.

Acum avea din nou în inimă, ca pe vremea când trăia neuitatul Alburel, două iubiri copleșitoare, cari îi umpleau simțirea și îi înălțau sufletul.

Când Pepelea veni în tindă ea nu-i vorbi nimic despre minunea cea mult așteptată. Era așa de tulburată, încât n-avu puterea s-o facă.

— Ai auzit vestea cea mare? o întrebă bărbatu-său, după ce se așezase pe scaun lângă ea, dornic să taifăsuiască un pic cu dânsa, căci fusese cu plutele la Piatra și lipsise aproape o săptămână de acasă.

— Vești am auzit eu destule, în lipsa ta, căci am stat la palavre cu vecinele, dar niciuna nu mi-a părut mai de doamne-ajută.

— Asta-i o veste vrednică de a fi ascultată: am scăpat de Moghiloaia și de toată haita de nemernici din jurul ei. Bine că s-a dus pe copcă, ticăloasa, că mult rău ne-a mai făcut, nouă, câmpulungenilor, și tuturor moldovenilor.

— Să-i fie de bine! Urmele răutății ei le am însemnate pe trup, zise Oița pipăindu-și locul unde plumbul zbirilor Moghiloaiei îi străpunsese coșul pieptului, cu opt ani în urmă.

— Mi-e tare teamă c-am scăpat de dracul și am da peste tat-so! zise Pepelea înciudat.

— Da cine i-a luat locul?

— Radu-Mihnea-vodă, zis „omnul turcesc”, o veche slugă a turcului, care a fost până acum de trei ori domn în Țara Românească.

— Păi de ce a fost nevoie să fie pus în scaun de trei ori?

— De rău ce este: n-apuca sultanul să-l pună bine în scaun, că românii îi și făceau bocceaua și-l trimeteau îndărăt la Țarigrad.

Oița zise cu obidă în glas:

— Atunci nu ne putem aștepta la nimic bun din partea lui.

Pepelea răspunse privind în gol.

— Câtă vreme vor mai fi domni și ciocoi, câtă vreme trântorii vor cârmui vredniciei, nu ne putem

aștepta la lucruri bune pentru noroade.

— Păi de când e lumea domnii și boierii cârmuiesc țările. Așa o fi rânduiala Celui-de-sus.

— Rânduiala asta strâmbă e făcută de om, nu de Dumnezeu. E făcută de cei puțini, mari și tari, împotriva celor mulți, mici și slabi. Dar pot fi statornicite și alte rânduieli.

— Cari anume?

— De pildă, rânduiala vrednicilor împotriva trântorilor.

— N-am auzit de așa ceva. Cum îi spune?

— Înțelepții și cărturarii au botezat această rânduială, această ocârmuire, cu un cuvânt latinesc. El îmi stă pe buze, dar nu-mi vine în minte, căci deși se spune că graiul lătesc seamănă cu al nostru, eu n-am habar de el. Dar dacă i-am uitat numele, n-am uitat ce este. Iar asta e lucrul cel mai de seamă, căci pe mine nu mă privește cum îi spune, ci ce este această ocârmuire, iar ea este un fel de lucru obștesc (pe limba latinească, chiar „lucru obștesc” îi spune), adică un lucru de folos pentru toată lumea, deci voit de toată lumea.

Oița băgă de seamă:

— Dacă e așa cum îi spune numele, adică e lucru de folos pentru toată lumea, atunci ocârmuirea asta e dreaptă și e bună. Numai ca ma îndoiesc că o să-apuc să văd așa ceva în Moldova noastră.

— O s-ajungem, dacă vom lupta pentru asta!

Oița îl privi încruntată:

— Ce să mai lupti, bădie, nu ți-s de-ajuns zece ani de luptă? Ai fost în două războaie și în patru războaie, ai stat cu capul în ștreang și cu măduarele în obezi, ai rupt nouăzeci și nouă de opinci străbătând țările române în lung și în lat și ți-ai lăsat nevasta singurică nouă din cei zece ani de căsnicie cu ea! Nu ți-e destul?!

— Ai dreptate, răspunse Pepelea moale, dar eu nu m-am gândit la lupta cu sabia sau cu țăpina. M-

am gândit la o altfel de luptă, acum, când toată lumea este istovită și sătulă de vărsare de sânge.

— La ce fel de luptă te-ai gândit?

— La o luptă în care să folosesc vechea mea armă: hazul.

— Cum s-ar spune, acum te mulțumești doar să faci haz de necaz.

— Chiar așa! E tot ce mai pot face. Deocamdată, bineînțeles.

— Și mai târziu?

— Mai târziu o s-o iau din nou de la capăt.

Oița oftă:

— La ce bun?

— Pentru fericirea oamenilor și a noastră.

— Noi doi n-o să fim fericiți niciodată, fiindcă tu nu te gândești la fericirea ta și a mea, ci la fericirea altora.

— Păi tocmai asta ne face fericiți cu adevărat.

Oița îl privi nedumerită:

— Pentru ce?

— Pentru că nu există fericire mai mare, pentru un om adevărat, decât fericirea de a ferici pe alții, fericirea de a răspândi fericirea în lume. Este soiul cel mai înalt, cel mai ales de fericire, este fericirea celor aleși, spuse Pepelea cu înflăcărare în glas.

Oița zâmbi plăcut mișcată de răspuns, dar cu o umbră de îndoială în priviri. Îl întrebă:

— Și crezi că oamenii vor fi vreodată fericiți?

— Vor fi din ce în ce mai fericiți, pentru că puterea, harul lor cel mare, care este cugetul, înțelepciunea, îi va ajuta mereu să găsească mai binele.

— Bun, acum te-am înțeles: fericirea oamenilor e cu putință și face să lupți pentru ea. Dar ia spune-mi, te-ai gândit vreodată că există un soi de fericire tot așa de ales ca „fericirea de a ferici pe altul” și care seamănă ca două picături de apă cu ea?

— Care anume?

— Ghici!

— Spune tu!

Oița îl privi lung și cu înțeles;

— Fericirea de a crește copii!

Pepelea însă nu pricepu despre ce-i vorba și spuse:

— Ai dreptate: e o fericire la care râvnim de mult și pe care o așteptăm cu nerăbdare.

Oița îi sări de gât, îl sărută și-i spuse cu glasul sugrumat de plâns, în timp ce-și mângâia pântecul ;

— Iat-o, a sosit...

Pepelea rămase câteva clipe fără sânge în obraz și fără grai, apoi se luminează și se îmbujoră la față și își ridică nevasta, ca pe un fulg, în brațe, potopindu-i gura cu sărutări și lacrimi de fericire.

Într-un târziu îi spuse:

— Tare aș vrea să fie băiat!

— De ce? Nu-ți plac fetele?

— Ba da, îmi plac chiar mai mult decât băieții. Dar eu aș vrea să am un băiat, pentru ca să nu se stingă, odată cu mine, neamul meu de români teferi care cred în măreția omului și care să ducă mai departe faima bărbaților, din țara noastră, din neînfrânta Țară a Zimbrilor.

